

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUSZCZ NA LATA 2018-2023

TŁUSZCZ, KWIECIEŃ 2018

Przygotowanie dokumentu:
Contract Consulting Sp. z o.o.

Spis treści

CZĘŚĆ I. Streszczenie	5
CZĘŚĆ II. Wprowadzenie.....	9
1. Wstęp do Programu Rewitalizacji	9
2. Etapy realizacji Programu Rewitalizacji Gminy wraz z metodologią opracowania dokumentu.....	11
CZĘŚĆ III. Podstawa Programu Rewitalizacji oraz horyzont czasowy	17
CZĘŚĆ IV. Zgodność Programu Rewitalizacji z dokumentami i programami rozwojowymi	18
CZĘŚĆ V. Diagnoza społeczno-gospodarcza Gminy Tłuszcz	23
1. Wprowadzenie	23
2. Główne problemy rozwojowe Gminy Tłuszcz	24
3. Metodologia wyznaczania obszarów kryzysowych	38
4. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych w gminie	41
4.1. Analiza wskaźnikowa degradacji.....	41
4.1.1. Sfera społeczna.....	41
4.1.2. Sfera gospodarcza	83
4.1.3. Sfera przestrzenna, techniczna, środowiskowa	89
4.1.4. Analiza badań ankietowych.....	109
5. Wybór obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji.....	125
5.1 Metodologia wyznaczania obszarów kryzysowych	125
5.2 Zasięg przestrzenny obszarów zdegradowanych.....	127
5.3 Obszar wyznaczony do rewitalizacji	138
5.3.1 Szczegółowa charakterystyka obszaru rewitalizacji	140
Część VI. Analiza SWOT	158
Część VII. Wizja obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji	160
Część VIII. Cele strategiczne, operacyjne oraz główne pola interwencji	164
Część IX. Projekty rewitalizacji-klasyfikacja i zakres merytoryczny	167
1. Klasyfikacja projektów rewitalizacji	167
2. Zestawienie projektów rewitalizacji.....	168
Część X. Komplementarność przedsięwzięć w różnych aspektach działania	198
1. Przedsięwzięcia towarzyszące.....	198
2. Komplementarność działań rewitalizacyjnych	199
Część XI. Indykatywne ramy finansowania projektów - źródła finansowania.....	219
Część XII. Partycypacja interesariuszy Programu Rewitalizacji-docelowe grupy wsparcia i mechanizmy włączenia	227
Część XIII. System zarządzania, wdrażania, monitoringu i ewaluacji Lokalnego Programu Rewitalizacji	240
1. Zarządzanie rewitalizacją i wdrażanie	240
2. Monitoring w procesie rewitalizacji	243
3. Ewaluacja w procesie rewitalizacji	250

4. Współpraca z parterami zewnętrznymi, promocja programu	252
Część XIV. Wnioski.....	253
Spis tabel.....	255
Spis rysunków	257
Spis wykresów.....	259
Spis map.....	260
Spis załączników	260

CZĘŚĆ I. Streszczenie

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023 (dalej „Program” lub „Program Rewitalizacji” lub „Lokalny Program Rewitalizacji”) został opracowany i uchwalony na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 446 ze zm.), wyznaczając w najbliższym horyzoncie czasowym plan działań odnoszących się do sfery społecznej, gospodarczej, przestrzennej, środowiskowej, technicznej, umożliwiając zrównoważony rozwój Gminy, a jednocześnie stanowiąc skuteczne narzędzie planistyczne, integrujące i koordynujące wiele działań dla różnorodnych uczestników procesu rewitalizacji. Program uwzględnia również zapisy *Instrukcji dotyczącej przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020* oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenia ładu przestrzennego.

Instrukcja określa zasady przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach RPO WM na lata 2014- 2020. Pierwotna wersja Programu została przyjęta i wdrożona Uchwałą Nr XII.169.2016 Rady Gminy Tłuszcz z dnia 26 kwietnia 2016 roku. Dokument ten został zaktualizowany w celu uwzględnienia uwag MJWPR zgłoszonych do Gminy w ramach wprowadzenia Programu do rejestru programów województwa mazowieckiego.

Aktualizacja Programu Rewitalizacji została opracowana we współpracy z zespołem pracowników Urzędu Gminy Tłuszcz, przez eksperta zewnętrznego firmę Contract Consulting Sp. z o.o.

Ważnymi elementami źródłowymi dającymi podstawę opracowania Programu Rewitalizacji była analiza celów dokumentów strategicznych określających kierunki rozwoju Gminy oraz analiza dokumentów strategicznych Gminy. W ramach prac analitycznych dokonano oceny adekwatności celów Programu z uchwaloną w 2015 roku *Strategią Zrównoważonego Rozwoju Gminy Tłuszcz do roku 2023*. Zapewniono również spójność celów rewitalizacyjnych ze *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tłuszcz* oraz *Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tłuszcz na lata 2013-2019*.

W toku pracy nad Programem Rewitalizacji zapewniono spójność planowanych działań rewitalizacyjnych ze *Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku - Innowacyjne Mazowsze*, która stanowi najważniejszy dokument samorządu województwa, określający kierunki rozwoju regionalnego i wskazujący obszary szczególnej interwencji.

Program charakteryzuje się koncentracją interwencji i hierarchizacją potrzeb mieszkańców. W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gmina Tłuszcz podzielona została na poszczególne jednostki referencyjne (podobszary) obejmujące miejscowości i osiedla. W ramach przeprowadzonej analizy obszar zdegradowany został wyznaczony dla następujących podobszarów: Osiedle Borki, Osiedle Centrum, Osiedle Długa, Osiedle Słoneczna, Dziecioły, Grabów, Jarzębia Łąka. Natomiast do obszaru rewitalizacji włączono tereny, w których występuje koncentracja zjawisk kryzysowych we wszystkich sferach życia społeczno-gospodarczego, a jednocześnie obszar ten posiada największy potencjał rozwojowy.

Obszar rewitalizacji Gminy Tłuszcz obejmuje: Osiedle Borki, Osiedle Centrum, Osiedle Długa, Osiedle Słoneczna. Obszar ten zamieszkiwany jest przez 5 707 mieszkańców, co stanowi 28,89% ogólnej liczby mieszkańców Gminy oraz obejmuje powierzchnię 4,0774 km², co stanowi 3,97% ogólnej powierzchni Gminy.

Celem głównym Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023 będzie: Rozwój społeczny i zawodowy mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki podniesieniu ich poziomu życia i podniesieniu jakości kapitału społecznego.

Cel główny realizowany będzie przez trzy cele szczegółowe Programu Rewitalizacji:

- ✓ **Cel strategiczny 1.** Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost poziomu życia, aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne
- ✓ **Cel strategiczny 2.** Pobudzenie lokalnej gospodarki poprzez wzrost liczby nowych, aktywnie działających podmiotów gospodarczych oraz skuteczne wsparcie instytucjonalne dla podmiotów funkcjonujących na obszarze rewitalizacji
- ✓ **Cel strategiczny 3.** Podniesienie atrakcyjności osiedleńczej na obszarze rewitalizacji dzięki przeprowadzonym działaniom inwestycyjnym w aspekcie założeń technicznych, przestrzennych, środowiskowych

Działania rewitalizacyjne będą miały na celu poprawę jakości życia mieszkańców oraz ożywienie gospodarcze i społeczne danego obszaru przyczyniające się do ograniczenia ryzyka ubóstwa i wykluczenia społecznego na tych terenach.

Program Rewitalizacji zawiera zarówno przedsięwzięcia inwestycyjne, programy społeczno-aktywizacyjne i społeczno-gospodarcze, oraz istotne przedsięwzięcia dotyczące organizacji estetyczno-funkcjonalnej przestrzeni.

W celu osiągnięcia celów Programu Rewitalizacji zidentyfikowano 20 projektów rewitalizacyjnych, z czego 11 projektów, to projekty główne, natomiast pozostałe 9 projektów rewitalizacyjnych, to projekty uzupełniające.

W ramach Programu planuje się realizację następujących głównych projektów rewitalizacyjnych:

- ✓ **Projekt rewitalizacyjny nr 1** „Podniesienie jakości życia dla mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez utworzenie Dziennego Domu Senior+ przy ul. Długiej w Tłuszczu (projekt w ramach programu Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej pt. „Program Wieloletni Senior+ na lata 2015-2020)”
- ✓ **Projekt rewitalizacyjny nr 2** „Zminimalizowanie ubóstwa i wykluczenia społecznego dzieci i młodzieży w wieku 5-15 lat z terenu gminy Tłuszcz poprzez objęcie wsparciem trzech placówek wsparcia dziennego, łącznie 105 osób małoletnich zagrożonych lub wykluczonych społecznie oraz 30 osób dorosłych tj. rodziców, opiekunów prawnych z obszaru rewitalizacji znajdujących się w Tłuszczu (PROJEKT W RAMACH IX PRIORYTETU RPO, DZIAŁANIE 9.2.1 Zwiększenie dostępności usług społecznych)”

- ✓ **Projekt rewitalizacyjny nr 3** „Wzmocnienie aktywności zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki organizacji Kursów zawodowych w zakresie grafiki komputerowej i tworzenia stron Internetowych”
- ✓ **Projekt rewitalizacyjny nr 4** „Podniesienie poziomu kapitału społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez zwiększenie świadomości w zakresie poziomu bezpieczeństwa i działań dotyczących ochrony środowiska poprzez warsztaty i szkolenia”
- ✓ **Projekt rewitalizacyjny nr 5** „Bądź aktywny- ćwicz razem z nami- organizacja działań promujących aktywny wypoczynek, rekreację i sport w sportowych obiektach otwartych i w plenerze”
- ✓ **Projekt rewitalizacyjny nr 6** „Zapewnienie mieszkańcom obszaru rewitalizacji terenów umożliwiających rekreację i integrację społeczną, poprzez zagospodarowanie parku miejskiego położonego przy ul. Długiej w Tłuszczu”
- ✓ **Projekt rewitalizacyjny nr 7** „Podniesienie integracji społecznej mieszkańców na obszarze rewitalizacji i zapewnienie możliwości spędzania wolnego czasu dzięki przebudowie ogródka jordanowskiego w Tłuszczu oraz innych ogólnodostępnych obiektów infrastruktury rekreacyjno - edukacyjnej”
- ✓ **Projekt rewitalizacyjny nr 8** „Podniesienie walorów środowiska i świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez budowę parkingu „Parkuj i jedź” w Tłuszczu”
- ✓ **Projekt rewitalizacyjny nr 9** „Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez remont budynków komunalnych przy ul. Szerokiej 27 w Tłuszczu”
- ✓ **Projekt rewitalizacyjny nr 10** „Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez remont budynków komunalnych przy ul. Parkowej 1 i Parkowej 5 w Tłuszczu”
- ✓ **Projekt rewitalizacyjny nr 11** „Poprawa walorów środowiska naturalnego na obszarze rewitalizacji poprzez wymianę kotłów grzewczych w budynkach mieszkalnych na urządzenia proekologiczne”

Ze względu na silne powiązanie proponowanych działań rewitalizacyjnych z możliwością ubiegania się o finansowanie ze środków unijnych, szczególny nacisk położony został na inwestycje planowane do realizacji w perspektywie finansowej 2014-2020. Program Rewitalizacji ujmuje działania w sposób kompleksowy (z uwzględnieniem projektów rewitalizacyjnych współfinansowanych ze środków EFRR, EFS oraz EFRROW oraz innych publicznych) łącząc aspekty społeczne oraz ekonomiczne, przestrzenne, techniczne, środowiskowe lub kulturowe związane zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem, stosownie do lokalnych uwarunkowań.

Projekty realizowane z EFRR są komplementarne i bezpośrednio powiązane z interwencją wspierającą cele EFS, szczególnie w zakresie włączenia społecznego i walki z ubóstwem. Głównym źródłem finansowania działań rewitalizacyjnych będą środki publiczne RPO WM 2014-2020 oraz środki budżetu Gminy. Zaplanowane główne projekty rewitalizacyjne mające charakter inwestycyjny będą rozszerzeniem i uzupełnieniem działań o charakterze społecznym, realizowanych w ramach wsparcia EFS dostępnego w ramach RPO WM 2014-2020.

W ramach Programu Rewitalizacji zaplanowano również komplementarność źródeł finansowania projektów rewitalizacyjnych które planuje się finansować ze środków pomocowych również poza tymi dostępnymi w ramach działania 6.2 RPO WM 2014-2020, czyli: środkami RPO WM 2014-2020 działania 9.1 Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, RPO WM 2014-2020, działania 10.2 Upowszechnianie kompetencji kluczowych wśród osób dorosłych, Programu Wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa” Priorytetu 2 „Infrastruktura Bibliotek 2016–2020”, NFOŚiGW, Programu „Wzmocnienie działań społeczności lokalnych dla zrównoważonego rozwoju”, PROW 2014-2020, LSR, PROW 2014-2020, LSR, Operacji w zakresie promowania obszaru objętego LSR, w tym produktów lub usług lokalnych, PROW 2014- 2020, LSR, Operacji w zakresie rozwoju kapitału społecznego, w tym przez podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych.

CZĘŚĆ II. Wprowadzenie

1. Wstęp do Programu Rewitalizacji

Rewitalizacja to kompleksowy i zintegrowany proces, który ma na celu poprawę sytuacji gminy lub miasta w sferze społecznej, gospodarczej, funkcjonalno-przestrzennej, technicznej i środowiskowej na wyznaczonych obszarach, określanych jako obszary zdegradowane. Konieczność przeprowadzania działań rewitalizacyjnych wynika z wysokiej koncentracji negatywnych zjawisk oraz narastających problemów na tych obszarach. Działania te inicjowane są przez samorząd terytorialny i są realizowane przy współpracy z podległymi mu jednostkami, a także z organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami, grupami mieszkańców i przedsiębiorców oraz instytucjami kultury.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023 został opracowany i uchwalony przez Radę Miasta i Gminy na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 446), wyznaczając w najbliższym horyzoncie czasowym plan działań odnoszących się do sfery społecznej, gospodarczej, przestrzennej, środowiskowej, technicznej, umożliwiając zrównoważony rozwój Gminy, a jednocześnie stanowiąc skuteczne narzędzie planistyczne, integrujące i koordynujące wiele działań dla różnorodnych uczestników procesu rewitalizacji.

Program Rewitalizacji stanowi spójny dokument programowy o charakterze wykonawczym, który określa sposób wyprowadzenia ze stanu kryzysowego najbardziej zdegradowane obszary Gminy poprzez konkretne projekty, prowadzone w sposób spójny i kompleksowy oraz w perspektywie wieloletniej.

Program Rewitalizacji stanowi instrument umożliwiający prowadzenie zaplanowanych działań w sposób skoordynowany i zintegrowany, tak aby wyznaczone cele zostały osiągnięte.

Wśród zagadnień, które przedmiotowy Program Rewitalizacji obejmuje znajdują się między innymi:

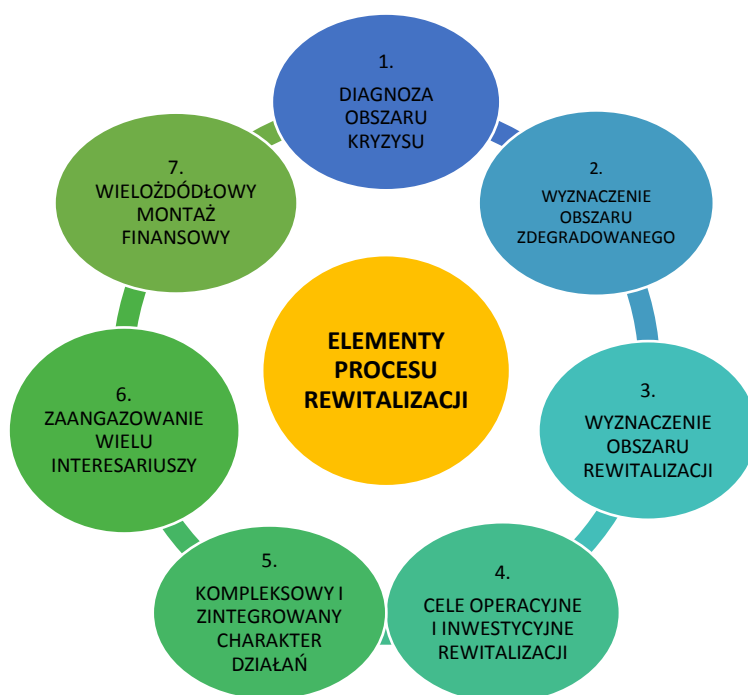
- Przeprowadzenie ogólnej diagnozy Gminy umożliwiającej zdefiniowanie kluczowych dla procesu rewitalizacji wniosków
- Wyodrębnienie obszaru zdegradowanego, a w konsekwencji obszaru rewitalizacji
- Dokonanie analizy szczegółowej obszaru rewitalizacji
- Opracowanie wizji obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji
- Wyznaczenie celów i kierunków działań w prowadzonym procesie rewitalizacji
- Opracowanie listy podstawowych i uzupełniających działań i inwestycji w zakresie prowadzonego procesu rewitalizacji
- Określenie szacunkowych ram finansowych dla działań i inwestycji w prowadzonym procesie rewitalizacji
- Opracowanie systemu zarządzania i monitoringu w prowadzonym procesie rewitalizacji

Rewitalizacja, zgodnie z jej założeniami, powinna przeciwdziałać negatywnym i kryzysowym zjawiskom występującym na obszarze gminy, aktywizować społecznie i gospodarczo jej mieszkańców, umożliwiać budowanie lokalnej tożsamości wśród mieszkańców, umożliwiać ochronę dziedzictwa kulturowego gminy oraz prowadzić do jej zrównoważonego rozwoju.

Opracowanie i wdrożenie Programu Rewitalizacji na obszarze Gminy Tłuszcz umożliwi nie tylko wprowadzenie działań naprawczych, ale skutkować będzie jej harmonijnym rozwojem i utrwaleniem wizerunku silnej, znakomicie prosperującej społecznie i gospodarczo jednostki terytorialnej, zapewniającej jej mieszkańcom i przedsiębiorcom doskonałe warunki dla rozwoju. Dzięki zaplanowanym działaniom i inwestycjom możliwe stanie się ubieganie o możliwości wsparcia z wielu dostępnych źródeł, w tym także z funduszy Unii Europejskiej.

Wśród zdefiniowanych, istotnych elementów, które prowadzony proces powinien realizować znalazły się poniżej zilustrowane elementy procesu rewitalizacji.

Rysunek 1 Elementy procesu rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

Program Rewitalizacji jest dokumentem programowym o charakterze wykonawczym, umożliwiającym poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej w Gminie Tłuszcz, poprzez realizację określonych Programem działań o charakterze społecznym, ale także inwestycyjnym, które będą miały miejsce w horyzoncie długoterminowym do roku 2023.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023 charakteryzuje się następującymi cechami:

- **kompletność** – oznacza to, że dokument pozostaje w zgodzie z „Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020” i uwzględnia wszystkie niezbędne elementy przez nie wskazane,
- **kompleksowość** – oznacza to, że działania zawarte w dokumencie są całościowe i wielowymiarowe oraz uwzględniają aspekty społeczne, gospodarcze, funkcjonalno-przestrzenne, techniczne i środowiskowe funkcjonowania Gminy,
- **koncentracja** – oznacza to, że dokument skupia się na tych obszarach Gminy, na których skala problemów i zjawisk kryzysowych jest największa, i proponuje działania mające na celu poprawę sytuacji,
- **wewnętrzna spójność działań** – oznacza to, że projekty rewitalizacyjne zawarte w dokumencie są względem siebie komplementarne oraz są zintegrowane ze sobą, a także stanowią kontynuację, dopełnienie i rozszerzenie przedsięwzięć realizowanych przez władze Gminy w poprzednich latach,
- **zewnętrzna spójność działań** – oznacza to, że występuje komplementarność pomiędzy zapisami Programu Rewitalizacji oraz zapisami innych dokumentów strategicznych na poziomie Gminy i dokumentów wyższego rzędu,
- **partycypacja** – oznacza to, że dokument został opracowany przy udziale reprezentantów środowisk lokalnych – mieszkańców, przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych – obecnych na każdym etapie realizacji projektu.

2. Etapy realizacji Programu Rewitalizacji Gminy wraz z metodologią opracowania dokumentu

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023 (PR), jako dokument programowy został opracowany, we współpracy z zespołem pracowników Urzędu Gminy Tłuszcz, przez eksperta zewnętrznego firmę Contract Consulting Sp. z o.o. w ramach zawartej umowy. Program był opracowywany w trybie eksperckim.

Pod względem wykorzystanej podczas prac nad programem metodologii, Program Rewitalizacji opracowany został na zasadach partycypacji społecznej, czyli w układzie szerokiego włączenia społeczności lokalnej, której członkowie – indywidualne osoby i przedstawiciele zainteresowanych organizacji i instytucji – w różnych formach wyrażali swe opinie, przedkładali propozycje działań do rozwiązania w zakresie istniejących problemów oraz propozycje projektów umożliwiających wprowadzenie działań naprawczych.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023 został opracowany w czterech etapach:

- ETAP I obejmował: prace przygotowawcze umożliwiające skrupulatne zaplanowanie przyszłych działań dotyczących opracowania dokumentu Programu Rewitalizacji

- ETAP II obejmował: opracowanie diagnozy stanu Gminy w oparciu o badania i analizy statystyczne, zebrane wartości mierników kryzysu, wyznaczenie terenów zdegradowanych i obszaru rewitalizacji
- ETAP III obejmował: zdefiniowanie wizji, celów oraz zadań koniecznych do realizacji w ramach Programu Rewitalizacji
- ETAP IV obejmował: opracowanie systemu zarządzania, wdrażania, monitoringu i ewaluacji w ramach prowadzonego procesu rewitalizacji

W części diagnostycznej w oparciu o różne źródła informacji i metody analizy, przeprowadzono pogłębione rozeznanie problemów rozwojowych Gminy Tłuszcz, które mogą być rozwiązywane za pomocą zaplanowanych i ujętych w Programie Rewitalizacji działań i inwestycji, zgodnie z zasadą, że działania rewitalizacyjne opierają się na zróżnicowanych i komplementarnych sferach interwencji. Zasadnicza rola sfery społecznej była punktem wyjścia do przeprowadzonych badań, a następnie zdefiniowanych działań, obejmujących poza działaniami ze sfery społecznej również działania w sferze gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej i technicznej.

W diagnozie posłużono się metodami opisowymi, analizą wskaźnikową, badaniem opinii publicznej, konsultacjami społecznymi oraz ocenami eksperckimi. W podsumowaniu diagnozy przedstawione zostały zasięgi przestrzenne obszarów zdegradowanych oraz obszaru rewitalizacji.

Część programowa dokumentu obejmuje:

- wizję obszaru rewitalizacji po pomyślnym zakończeniu programu odnowy, cele rewitalizacji
- zasady zapewnienia komplementarności projektów
- pakiet przedsięwzięć rewitalizacyjnych planowanych do realizacji
- orientacyjne ramy finansowe
- system zarządzania rewitalizacją
- system monitoringu i sprawozdawczości
- orientacyjny harmonogram realizacji Programu Rewitalizacji

Stosownie do zasad opracowywania średniookresowych strategii działania, zakłada się, że Program Rewitalizacji będzie cyklicznie aktualizowany wskutek prowadzenia monitoringu realizacji Programu i monitoringu rozwoju Gminy. Przedsięwzięcia planowane do realizacji są określane w miarę szczegółowo w odniesieniu do zamierzeń, które mają być wykonywane w pierwszym okresie funkcjonowania Programu Rewitalizacji. Dalsze działania, projektowane do realizacji w późniejszym terminie, są określane w sposób zgeneralizowany.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023 ma charakter otwarty, można włączyć do niego, na podstawie ustalonych procedur, nowe przedsięwzięcia, które wzbogacą działania na rzecz jego odnowy. Procedura włączania projektów została opisana w Części IX-Projekty rewitalizacji-klasyfikacja i zakres merytoryczny, zamieszczonej w niniejszym dokumencie.

Program Rewitalizacji poprzez zastosowane podejście zapewnia zintegrowane i długofalowe zmiany społeczne, przestrzenne i gospodarcze, które wyeliminują bariery rozwojowe Gminy Tłuszcz, umożliwią wyprowadzenie obszarów zdegradowanych z sytuacji kryzysowej, prowadząc jednocześnie do przywrócenia im właściwych funkcji i dynamicznego rozwoju w najbliższym horyzoncie czasowym.

Zgodnie z opracowaniem analitycznym pn. „Model Rewitalizacji Miast” wydanej przez Instytut Rozwoju Miast, niezwykle ważnym elementem prowadzonej rewitalizacji jest określenie etapów modelowania, które określać będą: przedmiot działania (w tym kontekście pod uwagę powinny zostać wzięte takie elementy jak: cele rewitalizacji, obszar rewitalizacji wraz z jego cechami oraz klasyfikacja obszarów rewitalizacji), model rewitalizacji (rozumiany jako zespół reguł którym podlegać powinna prowadzona rewitalizacja), interesariusze rewitalizacji wraz z zakresem ich partycypacji w prowadzonych działaniach związanych z rewitalizacją.

Właściwie prowadzony proces rewitalizacji powinien być oparty na szczegółowo rozplanowanych etapach działania, zgodnie z poniższym schematem.

Rysunek 2 Etapy opracowania Programu Rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

Etap I - faza planowania

Na etapie fazy planowania konieczne było precyzyjne, rozłożone w czasie, zaplanowanie prowadzonych działań. Celowym stało się potwierdzenie działań, zadań oraz interesariuszy w poszczególnych terminach określonych realizacją prowadzonego procesu rewitalizacji. Pierwszym elementem prowadzonych działań było potwierdzenie celów, zakresu i oczekiwań ze strony władarzy gminy związanych z programem naprawczym, który stanowi istotę procesu rewitalizacji. Konieczne było także określenie harmonogramu realizacji procesu oraz zintegrowanie go z innymi strategicznymi działaniami prowadzonymi w urzędzie i w gminie. Zaplanowanie kalendarza prowadzonych działań wraz z ustaleniem: celów spotkań, osób uczestniczących, miejsc organizacji spotkań, terminów organizacji spotkań i kanałów komunikacji, było kluczowym elementem realizacji przedsięwzięcia.

Kolejnym elementem prowadzonych działań była organizacja spotkania otwierającego proces rewitalizacji, na którym koordynatorzy przedstawili interesariuszom założenia Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023 wynikające z istniejących wytycznych, funkcjonujących dobrych praktyk oraz uwarunkowań Gminy, adekwatnych dla jej potrzeb.

W ramach Etapu I celowe było zorganizowanie spotkań z przedstawicielami Urzędu Gminy, które zaprezentowały metody opracowania i wdrażania Programu Rewitalizacji, pomocne przy tworzeniu koncepcji problemów i wyzwań w zakresie rewitalizacji.

Etap II - diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

Realizacja prac objętych Etapem II zakładała realizację działań uwzględniającą warstwę analityczną i konsultacyjną w ramach prowadzonego procesu rewitalizacji.

Warstwa analityczna obejmowała:

- analizę lokalnego dorobku przedmiotowej literatury opisującej inwestycje i rozwój miasta i gminy,
- zebranie dostępnych informacji statystycznych znajdujących się w bazie Głównego Urzędu Statystycznego,
- zebranie informacji statystycznych z Urzędu Miejskiego oraz jednostek jemu podporządkowanych oraz podmiotów zewnętrznych (Powiatowego Urzędu Pracy, Komendy Policji, Ośrodka Pomocy Społecznej),
- przegląd dostępnych i cytowanych informacji w zakresie prognozy rozwoju gospodarczego i społecznego różnych regionów Polski,
- analizę dokumentów strategicznych wyższego rzędu, w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego województwa i kraju z uwzględnieniem możliwości absorpcji środków unijnych w ramach perspektywy finansowej na lata 2014-2020.

Warstwa konsultacyjna obejmowała:

- analizę warsztatową obecnie obowiązujących strategii Gminy, celem uzyskania odpowiedzi na pytania:
 - W jakim zakresie są one aktualne i adekwatne do celu i zakresu rewitalizacji?
 - W jakim trybie postawione cele powinny zostać komunikowane mieszkańcom gminy?
 - W jakim zakresie Program Rewitalizacji będzie impulsem do aktualizacji innych dokumentów strategicznych funkcjonujących w gminie?
- spotkania z udziałem przedstawicieli środowisk Gminy, w tym: przedsiębiorców, przedstawicieli administracji samorządowej, przedsiębiorstw komunalnych, jednostek podległych samorządowi, przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz mieszkańców. Ich celem było uzyskanie m.in. odpowiedzi na pytania:
 - Jakie są oczekiwania i preferencje mieszkańców miasta w zakresie inwestycji?
 - Jakie bariery w rozwoju identyfikowane przez wskazane osoby mają priorytetowe znaczenie i mogą zostać wyeliminowane przez gminę?

W ramach Etapu II konieczne było przeprowadzenie pogłębionych wywiadów z reprezentantami interesariuszy, a także dokonanie pogłębionej analizy społeczno-gospodarczej, w szczególności:

- pogłębionej diagnozy problemów społecznych występujących na obszarze gminy (w tym m.in. badanie jakości życia mieszkańców), oraz wskazanie mapy jej potencjałów społecznych,
- pogłębionej analizy obiektów i terenów gospodarczych oraz wskazane kierunków ich potencjalnego wykorzystania i głównych problemów gospodarczych na obszarze gminy,
- pogłębionej analizy problemów przestrzenno-środowiskowych, w tym m.in. przeprowadzenie inwentaryzacji nieruchomości komunalnych, inwentaryzacji problemów środowiskowych, wytypowanie miejsc wymagających zmiany wizerunku gminy.

W ramach etapu II przeprowadzono badania ankietyzacyjne wśród mieszkańców Gminy. Ankiety dostępne były na stronie internetowej Urzędu oraz dystrybuowane i zbierane w placówkach oświatowych Gminy. Podczas prac nad dokumentem Programu Rewitalizacji wykonano kompleksowe badania ilościowe i jakościowe, które umożliwiły opracowanie i obliczenie wskaźników niezbędnych do wskazania obszarów zdegradowanych i obszaru rewitalizacji.

W ramach Etapu II dokonano zdefiniowania mierników pomocnych do wyznaczenia czynników i zjawisk kryzysowych oraz charakteru potrzeb rewitalizacyjnych na obszarze Gminy Tłuszcz. Mierniki te zostały zebrane dla możliwie najbardziej dokładnych, istniejących danych dotyczących jednostek urbanistycznych na obszarze Gminy. Agregacja danych dotyczyła zatem podziału na poszczególne miejscowości i osiedla. Analiza pozyskanych danych pozwoliła wyselekcjonować obszary zdegradowane, a w konsekwencji była pomocna do wytyczenia obszarów, które podlegać będą procesowi rewitalizacji.

Etap III - stworzenie wizji, celów i projektów rewitalizacji

Na tym etapie działania podczas prowadzonego procesu rewitalizacji stworzono plan przestrzenny dla rewitalizacji, sporządzono analizę deficytów obszarów podlegających rewitalizacji i opracowano plan ich usunięcia. Konieczne było określenie ramowej kalkulacji kosztów rewitalizacji, czasu niezbędnego do przeprowadzenia procesu rewitalizacji, wskazanie szans i barier dla Programu Rewitalizacji. Podczas tego etapu wskazane zostały niezbędne działania i inwestycje oraz sposoby ich przeprowadzenia, tak, aby cel programu został w pełni osiągnięty. W końcowym etapie działania dokonana została ocena skutków społeczno-ekonomicznych realizacji Programu Rewitalizacji i ustalony został system koniecznych osłon socjalnych. Kluczowym elementem w tym etapie prowadzonego procesu rewitalizacji było przełożenie celów i sposobów ich realizacji na Mapę Projektów. W ramach Etapu III przeprowadzono badania przestrzeni w wyznaczonym obszarze rewitalizacji w zakresie aktywności gospodarczej, jakości przestrzeni publicznej i infrastruktury. Etap III przewidywał także w szerokim zakresie partycypację wszystkich interesariuszy i zebranie pomysłów, działań i konkretnych projektów, które w ramach programu będą realizowane.

**Etap IV - zdefiniowanie systemu zarządzania, wdrażania, monitoringu i ewaluacji
(wyznaczenie wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania w procesie monitoringu i ewaluacji)**

Prowadzony proces rewitalizacji wymaga określenia i wskazania niezbędnych elementów, które pomocne będą podczas zarządzania i wdrażania Programu Rewitalizacji. Jednym z takich elementów jest wyznaczenie komórek, wydziałów lub osób, które w sposób kompetentny będą zajmować się dalszym przebiegiem prac, realizacją działań i inwestycji w ramach procesu rewitalizacji. Innym elementem procesu jest opracowanie systemu monitoringu, który jest niezwykle istotnym elementem wdrażania dokumentu Programu Rewitalizacji. Jest on instrumentem kontrolnym pozwalającym lokalizować błędy, umożliwiając adaptację do ciągle zmieniającej się sytuacji. W odniesieniu do prowadzonych działań i zadań rewitalizacyjnych zdefiniować należy wskaźniki monitorowania procesu rewitalizacji wraz z określeniem sposobu ich pozyskiwania i kontroli. Właściwie prowadzony proces wdrożenia Programu Rewitalizacji wymaga realizacji wytyczonych wcześniej kierunków zadań i celów. Aby działania te były miarodajne i przynosiły oczekiwane efekty, a w konsekwencji realizowały zaplanowane rezultaty, celowe jest wyznaczenie sposobu pomiaru i zbadanie realizacji zdefiniowanych zadań oraz porównanie wyników z planowanymi wcześniej rezultatami.

Wytypowanie najbardziej odpowiednich dla prowadzonego procesu rewitalizacji wskaźników umożliwiło w dalszej konsekwencji prowadzenie w sposób prawidłowy procesu monitoringu i ewaluacji rewitalizacji.

Na potrzeby realizowanego powyższego etapu prac w prowadzonym procesie rewitalizacji, stworzona została baza wskaźników, które będą podlegały procesowi monitoringu i wykorzystane zostaną w procesie ewaluacji. Aby wskazany proces rewitalizacji przebiegał w sposób konsekwentny i prowadził do uzyskania założonych celów konieczne jest:

- regularne gromadzenie danych liczbowych oraz informacji obejmujących realizację zadań wymienionych w Programie Rewitalizacji (według wskaźników monitorowania)
- systematyzacja i analiza uzyskanych danych
- przygotowanie Raportu Monitorującego wraz z oceną realizacji zadań
- porównanie za pomocą analizy wyników z celami i założeniami Programu Rewitalizacji
- identyfikacja rozbieżności wraz z określeniem zadań korygujących
- koordynacja procesu rewitalizacji w zakresie działań inwestycyjnych i nie inwestycyjnych wpływających na powodzenie prowadzonego procesu rewitalizacji

CZĘŚĆ III. Podstawa Programu Rewitalizacji oraz horyzont czasowy

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023 został opracowany na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 446), należy jednak zauważyć, iż w pracach nad dokumentem wzorowano się na niektórych rozwiązaniach proceduralnych określonych w ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, dotyczących maksymalnego zasięgu i zaludnienia obszaru wyznaczonego do rewitalizacji oraz szerokiego udziału społeczności w konsultacjach programu odnośnie jego zasięgu terytorialnego i planowanych przedsięwzięć realizacyjnych. W Programie Rewitalizacji uwzględniono zapisy „Instrukcji dotyczącej przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenia ładu przestrzennego”.

Program Rewitalizacji został opracowany, a następnie uchwalony przez Radę Miejską w Tłuszczu, wyznaczając w najbliższym horyzoncie czasowym plan działań odnoszących się do sfery społecznej, gospodarczej, funkcjonalno-przestrzennej, technicznej oraz środowiskowej.

Etap diagnostyczny, który ujęto w pracach nad dokumentem Programu Rewitalizacji przeprowadzono na zasadach określonych w ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, w której w art. 4 ust. 1 jest mowa o tym, że wójt, burmistrz albo prezydent miasta prowadzi analizy, w których wykorzystuje obiektywne i weryfikowalne mierniki i metody badawcze dostosowane do lokalnych uwarunkowań w celu opracowania diagnozy służącej sporządzeniu programu rewitalizacji, a w zasadzie wykonaniu elementów tego programu, jakimi są wyznaczenie obszaru zdegradowanego i wyznaczenie obszaru rewitalizacji. Powszechną jest świadomość, że wybór miejsc, w których będą koncentrowały się działania naprawcze, powinien być poprzedzony dokładnym rozpoznaniem problemów rozwojowych i możliwości ich rozwiązywania.

Intencją władz Gminy Tłuszcz było przeprowadzenie szerokiej analizy zjawisk kryzysowych na potrzeby aktualnego Programu Rewitalizacji po to, by ewentualnie w przyszłości, w oparciu o te diagnozy można było zmienić formułę Programu Rewitalizacji na zasadach określonych w ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji.

CZĘŚĆ IV. Zgodność Programu Rewitalizacji z dokumentami i programami rozwojowymi

Istotą opracowanego Programu Rewitalizacji jest wdrożenie procesu przemian społeczno-gospodarczych na obszarze rewitalizacji w Gminie Tłuszcz, które wskazane zostały jako obszary pozostające w kryzysie.

Wzajemna komplementarność wszystkich kluczowych dokumentów strategicznych i planistycznych które stanowią podstawę prowadzonych działań, stanowi istotny element zabezpieczający powodzenie podjętych projektów w ramach procesu rewitalizacji i służyć będzie do wyeliminowania zjawisk kryzysu w Gminie i w konsekwencji do jej rozwoju społeczno-gospodarczego.

Wśród dokumentów Gminy, które zostały opracowane i przyjęte na potrzeby właściwej realizacji działań i projektów służących jej rozwojowi, z których wynika konieczność opracowania niniejszego Programu Rewitalizacji znalazły się: Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Tłuszcz do 2023 roku, Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tłuszcz, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Tłuszcz na lata 2013-2019.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Tłuszcz do roku 2023

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Tłuszcz do roku 2023 jest dokumentem, w którym wytyczono kierunki działań Gminy wraz z planem umożliwiającym jej dynamiczny rozwój w taki sposób, aby stanowiły one ciąg logiczny i były odpowiednio wkomponowane w nakreśloną wizję rozwoju. Dokument Strategii zawiera wizję Rozwoju Gminy Tłuszcz do roku 2023, którą przedstawiają następujące stwierdzenia:

- Tłuszcz to gmina, która jest dobrym miejscem do zamieszkania i oferuje swoim mieszkańcom wysoką jakość życia,
- Tłuszcz to gmina, która charakteryzuje się rozwiniętą siecią powiązań komunikacyjnych oraz infrastrukturą techniczną na najwyższym poziomie,
- Tłuszcz to gmina, w której mieszkańcy mają łatwy dostęp do oświaty i kultury, a także mogą korzystać z opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i zaplecza sportowo-rekreacyjnego,
- Tłuszcz to gmina, która wykorzystuje potencjał środowiska przyrodniczego i tworzy bogatą ofertę dla turystów, którzy chcą aktywnie spędzić wolny czas,
- Tłuszcz to gmina, która dba o tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz jest miejscem przyjaznym dla inwestorów,
- Tłuszcz to gmina, w której mieszkańcy mają szansę brać odpowiedzialność za rozwój swojego otoczenia, a celem władz jest zadbanie o potrzeby każdej grupy społecznej.

Biorąc pod uwagę specyfikę Gminy Tłuszcz, w Strategii sformułowano cel główny, który został przedstawiony poniżej.

Rysunek 3. Cel główny projektu Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Tłuszcz do roku 2023

Dynamiczny rozwój Gminy Tłuszcz poprzez zwiększenie jej atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej oraz zapewnienie mieszkańcom wysokiego standardu życia

Źródło: Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Tłuszcz do roku 2023.

Na podstawie celu głównego opracowano cztery cele strategiczne, które nakreślają zrównoważone kierunki działań Gminy Tłuszcz:

Rysunek 4. Cele strategiczne projektu Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Tłuszcz do roku 2023

Poprawa warunków mieszkalnych i bytowych mieszkańców Gminy

Wsparcie lokalnej przedsiębiorczości oraz zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej Gminy

Rozwój korzystnych powiązań komunikacyjnych Gminy i regionu oraz dbanie o ład przestrzenny i środowisko

Budowa zintegrowanego społeczeństwa obywatelskiego oraz wspieranie aktywności mieszkańców

Źródło: Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Tłuszcz do roku 2023.

W dokumencie Strategii zdefiniowano także Programy Rozwojowe Gminy Tłuszcz, wśród których znalazł się Program Aktywizacji Społecznej i Rozwiązywania Problemów Społecznych, Program Wspierania Rozwoju Gospodarczego, Informatyzacji i zapewnienia bezpieczeństwa, Program Rozwoju Zaplecza Rekreacyjnego, Program Rozwoju Zaplecza Sportowego, Program Rewitalizacji przestrzeni i Ochrony Środowiska. Wskazane wyżej programy stanowią jednoznaczne odniesienie do analizowanych w dokumencie Programu Rewitalizacji obszarów kryzysu ujętych poprzez sferę społeczną, sferę gospodarczą, sferę przestrzenno-techniczną czy sferę środowiskową.

Cele strategiczne zdefiniowane w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023, stanowią kontynuację celów i programów rozwoju zawartych w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Tłuszcz do roku 2023. Działania rewitalizacyjne wskazane w Programie Rewitalizacji są niezbędne, aby założone w dokumencie Strategii cele strategiczne zostały wypełnione i przyniosły spodziewany efekt najpierw w obszarze rewitalizacji, a potem na obszarze całej Gminy Tłuszcz. Komplementarność przyjętych celów zarówno w dokumencie Strategii Rozwoju jak i w Programie Rewitalizacji realizowana będzie głównie w obszarze:

- Poprawy warunków bytowych mieszkańców obszaru rewitalizacji
- Wzmocnienia aktywności i integracji mieszkańców na obszarze rewitalizacji
- Podniesienia poziomu przedsiębiorczości i zmniejszenia skali bezrobocia na obszarze rewitalizacji
- Poprawy ładu przestrzennego na obszarze rewitalizacji
- Podniesienia dbałości o ochronę środowiska naturalnego poprzez działania inwestycyjne i pozainwestycyjne

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tłuszcz

Polityka przestrzenna Gminy oraz jej lokalne uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne zostały określone w dokumencie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tłuszcz.

Zgodnie z wnioskami zawartymi w Studium, rozwój przestrzenny Gminy Tłuszcz uzależniony jest od jej konkurencyjności oraz wykorzystania posiadanych potencjałów rozwojowych. O konkurencyjności Gminy, jak wskazuje dokument Studium, decydują następujące czynniki, które są zależne od działań samorządu gminnego:

- Stymulowanie rozwoju mieszkalnictwa
- Udostępnianie nowych terenów przez rozwój infrastruktury
- Modernizacja i rozbudowa sieci dróg
- Stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi turystyki i rekreacji
- Nadanie atrakcyjnego wyglądu i programu funkcjonalnego centrum miasta Tłuszcza
- Podniesienie standardu połączeń kolejowych ruchu osobowego Gminy z Warszawą

Wskazane wyżej działania umożliwiające rozwój Gminy prowadzić będą do sukcesywnego jej rozwoju i zapewnienia mieszkańcom oczekiwanych standardów życia.

W rozdziale pn. Kierunki zagospodarowania przestrzennego dokumentu Studium, określono strukturę funkcjonalno-przestrzenną Gminy, dzieląc ją na: strefy funkcjonalne, obszary szczególnych polityk przestrzennych, tereny podlegające ochronie, ośrodki obsługi ludności, ośrodki obsługi turystyki oraz powiązania funkcjonalne. W ramach zagadnienia dotyczącego stref funkcjonalnych dokument jednoznacznie wskazuje, iż dominującymi funkcjami Gminy pozostaną rolnictwo i jego obsługa, mieszkalnictwo oraz logistyka transportu kolejowego. Dokument wskazuje także na nową uzupełniającą funkcję jaką jest rekreacja.

Obszarami szczególnych polityk przestrzennych zgodnie z dokumentem Studium są obszary osadnictwa (skoncentrowanego i rozporozszonego), obszary aktywizacji gospodarczej, obszary dolesień, obszary wypoczynku nawodnego oraz obszary szczególnych polityk ekologicznych. Rozwój wskazanych wyżej obszarów winien być ukierunkowany na ich wieloaspektowy wzrost i podniesienie atrakcyjności ich funkcji, także w kontekście zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska (zachowanie równowagi przyrodniczej, racjonalna gospodarka zasobami, ochrona przed zanieczyszczeniami środowiska). Dokument jednoznacznie określa, iż wskazane jest „zwiększenie stref przyrodniczych oraz kontynuacja działań na rzecz zabezpieczenia czystości środowiska”.

Wyznaczony przez dokument Studium zakres polityki przestrzennej wskazany powyżej odnosi się do działań, które prowadzić będą do rozwoju Gminy i umożliwią przede wszystkim rozwój jej mieszkańców, dzięki zapewnieniu atrakcyjnego miejsca zamieszkania, pracy i wypoczynku. W kontekście powyższym założenia niniejszego Programu Rewitalizacji są koherentne ze wskazanymi w dokumencie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tłuszcz, założeniami polityki przestrzennej Gminy.

Aby wskazany w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tłuszcz rozwój Gminy Tłuszcz przebiegał harmonijnie, celowe jest zdiagnozowanie i usunięcie znamion kryzysu, które ten rozwój uniemożliwiają. Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023, poprzez zdefiniowane działania i projekty stanowiące odpowiedź na zażegnanie sytuacji kryzysowych na obszarze rewitalizacji, umożliwi rozwój tych obszarów i pośrednio rozwój całej Gminy w komplementarnych aspektach społeczno-gospodarczych i w tym zakresie realizuje założenia Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tłuszcz. Program Rewitalizacji ma w tym kontekście charakter dokumentu wykonawczego, który realizuje założenia prowadzonej przez Gminę polityki rozwojowej, służąc tym samym jej mieszkańcom poprzez podniesienie poziomu życia i zapewnienie optymalnych warunków do rozwoju.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Tłuszcz na lata 2013-2019

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych to dokument, który jest odpowiedzią na trudne problemy społeczne, niezbędne do rozwiązania przez władze Gminy oraz instytucje pomocy społecznej na poziomie lokalnym. Strategia zorientowana jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej oraz współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi w tym zakresie. W oparciu o najważniejsze problemy społeczne występujące na terenie Gminy Tłuszcz w Strategii zawarto cele główne, które zdefiniowano w następujący sposób:

- Redukowanie zjawiska ubóstwa
- Przeciwdziałanie bezrobociu
- Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych poprzez integrację w środowisku lokalnym oraz likwidowanie wszelkich barier psychologicznych, społecznych i fizycznych dyskryminujących te osoby
- Zahamowanie zjawiska alkoholizmu oraz pomoc osobom i rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym, przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie i złagodzenie jego skutków
- Przeciwdziałanie używaniu i podaży narkotyków
- Pomoc na rzecz rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi
- Zapobieganie bezdomności
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób opuszczających zakład karny
- Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób 50+
- Zapobieganie przestępczości, a w szczególności wśród nieletnich

Diagnoza kryzysu ujęta w niniejszym Programie Rewitalizacji zawiera szereg wskaźników w sferze społecznej, pomocnych do delimitacji obszarów zagrożonych wykluczeniem, które służą określeniu jaki jest charakter i rozmiar potrzeb społecznych na obszarze Gminy Tłuszcz, które uniemożliwiają jej rozwój. W tym kontekście korelacja założeń dokumentu Strategii

Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Tłuszcz na lata 2013-2019 oraz zdefiniowanych celów, obszarów działań w dokumencie Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023, jest jednoznaczna i oba dokumenty służą wspólnemu celowi, którym jest pomoc skierowana dla osób wymagających wsparcia instytucjonalnego ze strony Gminy i w konsekwencji poprawa poziomu życia mieszkańców. Większość zdefiniowanych celów głównych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych (m.in. ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, uzależnienia czy przestępczość) została poddana analizie w Programie Rewitalizacji i dla każdego ze wskazanych obszarów kryzysu, zdefiniowane zostały działania i projekty umożliwiające rozwiązanie istniejących problemów.

CZĘŚĆ V. Diagnoza społeczno-gospodarcza Gminy Tłuszcz

1. Wprowadzenie

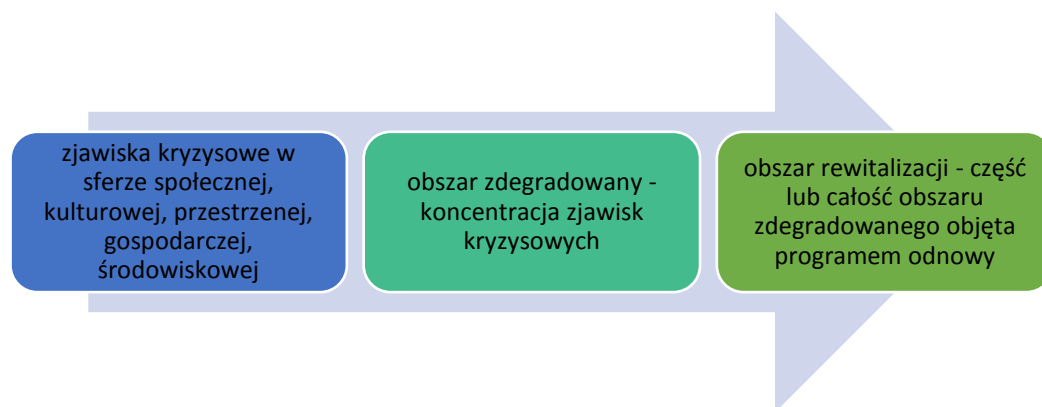
Diagnoza sytuacji Gminy Tłuszcz obejmuje swym zakresem zagadnienia społeczne i przestrzenno-funkcjonalne, gospodarcze, środowiskowe oraz techniczne. Służy wskazaniu obszarów Gminy, które w pierwszym rzędzie wymagają zintegrowanej interwencji (rewitalizacji) ze względu na występujące na tych obszarach koncentracje problemów społecznych i kulturowych oraz deficyty w zakresie ładu przestrzennego, jakości przestrzeni publicznych i wyposażenia infrastrukturalnego oraz lokalnej gospodarki.

Diagnoza społeczno-gospodarcza powstała w oparciu o:

- ✓ szczegółową analizę wskaźników – mierników ilościowych i jakościowych,
- ✓ wyniki analizy ankietowych wypowiedzi mieszkańców na temat zakresu przestrzennego i symptomów kryzysu oraz działań prowadzących do poprawy jakości życia w Gminie,
- ✓ wiedzę ekspercką, zawartą między innymi w dokumentach Gminy.

Metodologia nawiązuje do rozstrzygnięć ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji¹. Zadaniem części diagnostycznej, prowadzonej w układzie jednostek przestrzennych przyjętych do analizy dla całego terytorium Gminy jest wyznaczenie na jej obszarze tych części, które znajdują się w stanie kryzysowym i w konsekwencji określenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji.

Rysunek 5 Schemat analizy diagnostycznej

Źródło: opracowanie własne

Koncentracja negatywnych zjawisk społecznych na danym obszarze jest warunkiem podjęcia działań rewitalizacyjnych. Obszar zdegradowany charakteryzuje się zagęszczeniem negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji,

¹ Dz.U. z 2015 r., poz. 1777.

kapitału społecznego), któremu towarzyszą negatywne zjawiska co najmniej w jednej z następujących sfer życia: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej.

Po to, by zwiększyć szanse efektywnej realizacji Programu Rewitalizacji, terytorium Gminy objęte tym programem, czyli obszar rewitalizacji, łącznie powinien spełniać następujące kryteria:

- ✓ wyjątkowa koncentracja negatywnych zjawisk, głównie społecznych,
- ✓ istotne znaczenie dla Gminy,
- ✓ ograniczony zasięg terytorialny, obejmujący do 20% powierzchni Gminy, zamieszkały przez nie więcej niż 30% liczby mieszkańców Gminy.

Szczegółowe rozstrzygnięcia dotyczące charakteru działań, ich granic przestrzennych i czasowych, wzajemnych odniesień są określane w Programie Rewitalizacji, przy czym zasadą powinno być jak największe dopasowanie poszczególnych zadań i projektów do zdefiniowanych problemów kryzysowych.

W diagnozie zostały przedstawione wybrane, specyficzne dla Gminy, zagadnienia o istotnych powiązaniach z rewitalizacją. Mając na uwadze zasadnicze problemy rozwojowe, istotne dla procesów rewitalizacji oraz dostępność innych źródeł informacji o Gminie (Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Tłuszcz do roku 2023, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tłuszcz na lata 2013-2019) w diagnozie sytuacji społeczno-ekonomicznej zwraca się uwagę na wybrane aspekty, które są charakterystyczne dla zakresu przedmiotowego i celów rewitalizacji. Przede wszystkim rozpatrywane są uwarunkowania społeczne i przestrzenne. Pełną diagnozę Gminy Tłuszcz zawarto w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Tłuszcz do roku 2023, przyjętej Uchwałą Nr 128.IX.2015 Rady Miejskiej w Tłuszczu z dnia 17 grudnia 2015 r.

2. Główne problemy rozwojowe Gminy Tłuszcz

Uwarunkowania przestrzenno-infrastrukturalne

Gmina miejsko-wiejska Tłuszcz położona jest w powiecie wołomińskim w województwie mazowieckim, znajduje się w odległości około 30 km na północny wschód od Warszawy i graniczy:

- od północnego wschodu z gminą Jadów,
- od południowego wschodu z gminą Strachówka,
- od południa z gminą Poświętne,
- od zachodu z gminą Klembów,
- od północnego zachodu z gminą Dąbrówka,
- od północy z gminą Zabrodzie położoną w powiecie wyszkowskim.

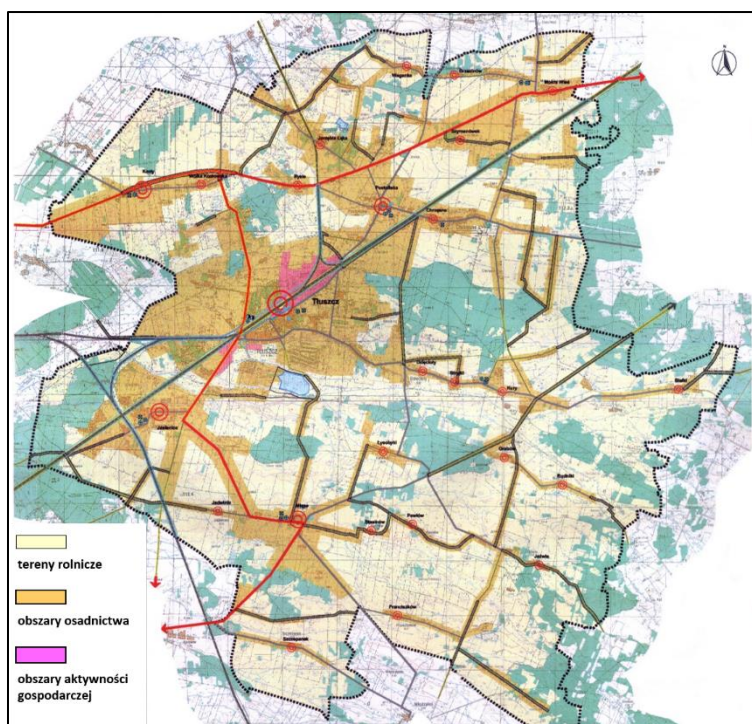
Teren Gminy, to część Równiny Wołomińskiej, która jest płaskim obszarem nizinym upiększonym licznie występującymi lasami.

Oprócz miasta Tłuszcz, które podzielone jest na 6 osiedli (osiedle Klonowa - Norwida, Osiedle Kolejowa, Osiedle Borki, Osiedle Centrum, Osiedle Słoneczna, Osiedle Długa), w skład Gminy wchodzi następujące miejscowości: Balcery, Białki, Brzezινόw, Chrzęsne, Dziecioły, Fiukały, Franciszków, Grabów, Jadwinin, Jarzębia Łąka, Jasienica, Jaźwie, Konary, Kozły, Kury, Łsobyki, Marianów, Miąse, Moczydło, Mokra Wieś, Ołdaki, Pawłów, Postoliska, Pólko, Rudniki, Rysie, Stasinów, Stryjki, Szczepanek, Szymanówek, Wagan, Waganka, Wilczeniec, Wólka Kozłowska, Zalesie, Zapole.

Ośrodkami wspomagającymi miasto gminne Tłuszcz są miejscowości: Postoliska, Mokra Wieś, Jasienica i Miąse. Pozostałe miejscowości są pozbawione istotniejszych usług publicznych, a ich mieszkańcy muszą korzystać z usług zlokalizowanych w innych miejscowościach. Szczególna sytuacja występuje w południowej części Gminy, która posiada lepsze powiązania komunikacyjne i funkcjonalne z gminą Poświętne niż z miastem Tłuszcz.

W Gminie Tłuszcz większość gruntów jest własnością prywatną, a tereny należące do Skarbu Państwa to przede wszystkim tereny Lasów Państwowych oraz tereny kolejowe. Gmina posiada bardzo niewielki zasób gruntów komunalnych, na który składają się jedynie pojedyncze działki w mieście Tłuszcz oraz tereny drogowe. W związku z tym realizacja inwestycji celu publicznego niemal każdorazowo wiąże się z wykupem gruntów od właścicieli prywatnych.

Rysunek 6. Struktura funkcjonalno-przestrzenna Gminy Tłuszcz

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tłuszcz.

Przez Gminę Tłuszcz przebiegają liczne połączenia drogowe i kolejowe, między innymi z Warszawą, Ostrołką, Białymstokiem, Legionowem i Pilawą. Czas dojazdu do centrum stolicy nie przekracza godziny.

Gmina Tłuszcz jest ważnym węzłem kolejowym, w którym krzyżują się następujące linie:

- linia kolejowa nr 6 (Zielonka – Kuźnica Białostocka), stanowiąca część międzynarodowej trasy kolejowej E75 „RAIL BALTICA” wraz z połączeniem drogowym „VIA BALTICA”, które razem stanowią element transeuropejskiego korytarza transportowego,
- linia kolejowa nr 10 (Legionowo – Tłuszcz),
- linia kolejowa nr 13 (Krusze – Pilawa),
- linia kolejowa nr 29 (Tłuszcz – Ostrołęka),
- linia kolejowa nr 513 (Jasienica – Tłuszcz).

Tłuszcz ma połączenia kolejowe pasażerskie w następujących kierunkach:

- Tłuszcz – Małkinia Górna – Białystok,
- Tłuszcz – Wołomin – Warszawa Wschodnia/ Warszawa Wileńska,
- Tłuszcz – Wyszaków – Ostrołęka,
- Tłuszcz – Radzymin – Legionowo/ Zegrze.

Sieć drogowa Gminy Tłuszcz składa się z dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich. Drogi krajowe przebiegają natomiast w niedalekiej odległości od granic Gminy, co jest rozwiązaniem bardzo korzystnym. Mieszkańcy mają bowiem do nich dobry dostęp, ale są pozbawieni ich uciążliwości.

Głównym problemem zarówno dróg gminnych, jak i powiatowych, jest ich słaba jakość i słaba przepustowość. Nie są one bowiem dostosowane do obecnych i przewidywanych potrzeb, gdyż stale rosnąca liczba samochodów osobowych i ciężarowych oraz związany z tym stale rosnący ruch wymagają dróg o odpowiednim stanie technicznym.

Wśród innych utrudnień w funkcjonowaniu komunikacji drogowej na poziomie gminnym i powiatowym należy wskazać:

- niedostateczny udział dróg o nawierzchni utwardzonej,
- występowanie obszarów o niedostatecznie wykształconym układzie komunikacyjnym,
- brak dogodnych powiązań komunikacyjnych między miastem i obszarami wiejskimi, zwłaszcza południowo-wschodnią częścią Gminy,
- brak chodników i ścieżek rowerowych.

Powiązania drogowe Gminy Tłuszcz z układem zewnętrznym są realizowane poprzez drogi wojewódzkie. Są to:

- droga wojewódzka nr 636 (Wola Rasztowska – Kozły – Mokra Wieś – Jadów – Zawiszyn – skrzyżowanie z drogą krajową nr 50),

- droga wojewódzka nr 634 (Warszawa Lotnisko Chopina – Żąbki – Wołomin – Miąse – Tłuszcz – Wólka Kozłowska).

Do znacznej poprawy komunikacji drogowej przyczynia się również przebiegająca poza obszarem Gminy droga krajowa S-8 z Warszawy w kierunku Białegostoku, której częścią jest obwodnica Radzymina. Droga S-8 stanowi część europejskiej trasy E67 „VIA BALTICA”.

W odniesieniu do infrastruktury liniowej (gazowej, wodociągowej, kanalizacyjnej, drogowej) funkcjonującej na obszarze gminy konieczne jest jej systematyczne rozwijanie pod względem możliwości korzystania z sieci mieszkańców gminy, stałego podnoszenia warunków technicznych i funkcjonalności.

Z uwagi na konieczność spełniania niezbędnych wymogów ochrony środowiska, celowe stają się działania prowadzące do dostosowania parametrów sieci drogowej, wodociągowej i kanalizacyjnej do obecnie funkcjonujących standardów. Tego rodzaju inwestycje przyczynią się przede wszystkim do zwiększenia atrakcyjności Gminy dla inwestorów, co wiąże się ze zwiększeniem dochodów do budżetu, wpłyną one również na stan ochrony środowiska na terenie Gminy, a przede wszystkim poprawią warunki bytowe mieszkańców oraz zdynamizują rozwój gospodarki.

Struktura demograficzna

Zgodnie z danymi GUS liczba mieszkańców Gminy Tłuszcz w 2016 roku wynosiła 19 861. Kobiety stanowią 51,08%, zaś mężczyźni 48,92% ogółu mieszkańców. Liczba ludności w Gminie na przestrzeni ostatnich lat systematycznie rośnie, co pokazuje poniższa tabela.

Tabela 1. Liczba ludności w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2016

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ogółem	18 623	18 759	18 838	19 187	19 350	19 431	19 551	19 667	19 782	19 861
mężczyźni	9 228	9 261	9 294	9 428	9 498	9 535	9 608	9 668	9 696	9 716
kobiety	9 395	9 498	9 544	9 759	9 852	9 896	9 943	9 999	10 086	10 145

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS

W odniesieniu do kryterium produktywności liczba mieszkańców Gminy Tłuszcz w 2016 roku przedstawiała się następująco:

- wiek przedprodukcyjny – 21,2% (4 202 osoby),
- wiek produkcyjny – 62,7% (12 462 osoby),
- wiek poprodukcyjny – 16,1% (3 197 osób).

Zmiany powyższych wskaźników w latach 2007-2016 zostały zaprezentowane poniżej.

Tabela 2. Udział poszczególnych ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy Tłuszcz w latach 2007-2016

Ludność w wieku:	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
przedprodukcyjnym	22,90%	22,70%	22,20%	22,40%	22,20%	21,60%	21,40%	21,30%	21,30%	21,20%

Ludność w wieku:	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
produkcyjnym	64,60%	64,70%	65,00%	64,70%	64,60%	64,70%	64,30%	63,80%	63,10%	62,70%
poprodukcyjnym	12,40%	12,70%	12,80%	12,90%	13,30%	13,70%	14,30%	14,90%	15,60%	16,10%

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS

W Gminie Tłuszcz utrzymuje się obecnie niekorzystna tendencja, polegająca na systematycznym spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

Sytuacja Gminy Tłuszcz w aspekcie niekorzystnych procesów demograficznych związanych ze starzeniem się części populacji Gminy, wygląda jednak stosunkowo optymistycznie w odniesieniu do danych dla powiatu, województwa, kraju oraz innych gmin miejsko wiejskich powiatu wołomińskiego. Osoby w wieku przedprodukcyjnym w 2016 roku stanowiły bowiem 22,0% mieszkańców powiatu wołomińskiego, 18,7% mieszkańców województwa mazowieckiego oraz 17,9% ogółu ludności w Polsce. W odniesieniu do innych gmin miejsko-wiejskich powiatu wołomińskiego, Gmina Tłuszcz posiada korzystniejszy stosunek osób w wieku przedprodukcyjnym do ogółu mieszkańców, niż w gminie Wołomin (wskaźnik na poziomie 19,7%), ale mniej korzystny niż w gminie Radzymin (23,7%).

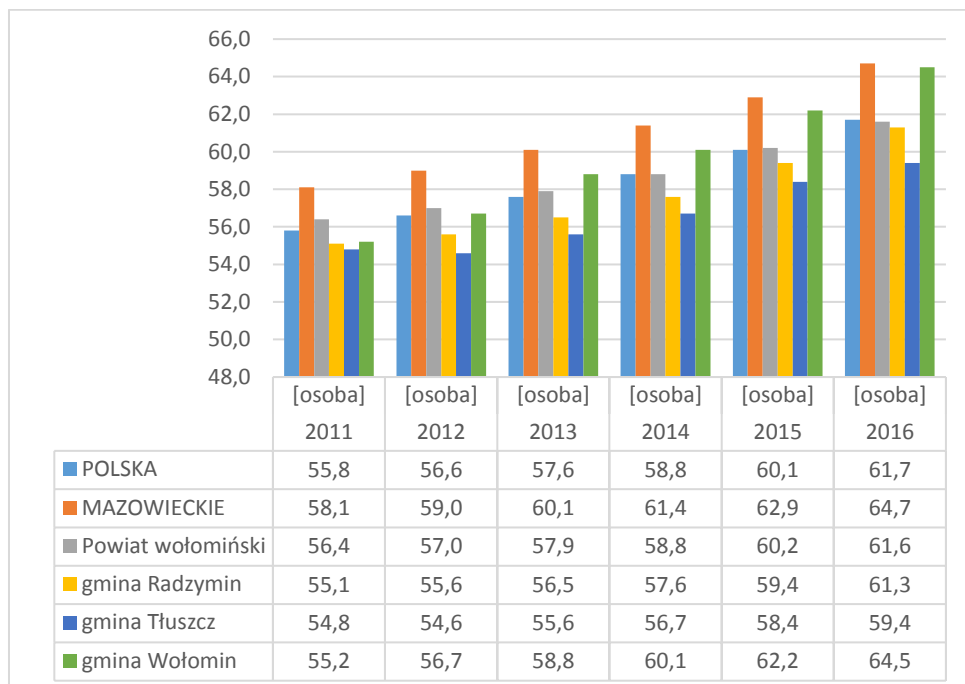
Dla osób w wieku produkcyjnym wskaźniki te wyniosły odpowiednio dla Gminy Tłuszcz 62,7%, powiatu wołomińskiego 61,9%, województwa mazowieckiego 60,2%, kraju 61,8 oraz dla gminy Radzymin 62,0%, gminy Wołomin 60,8%. W roku 2016 według danych GUS Gmina Tłuszcz posiadała największy odsetek osób w wieku produkcyjnym w odniesieniu do ogółu liczby mieszkańców, co wskazuje na korzystną sytuację demograficzną w tym zakresie.

Dla osób w wieku poprodukcyjnym wskaźniki te wyniosły odpowiednio dla Gminy Tłuszcz 16,1%, powiatu wołomińskiego 16,2%, województwa mazowieckiego 20,6%, kraju 20,2 oraz dla gminy Radzymin 14,3%, gminy Wołomin 19,5%, co wskazuje, iż Gmina Tłuszcz posiada korzystną strukturę wieku według jego ekonomicznych grup w odniesieniu do analizowanych jednostek samorządu terytorialnego (poza wskaźnikiem przyjętym dla gminy Radzymin, który ma bardziej korzystną wartość).

W 2016 roku wskaźnik obciążenia demograficznego definiowany jako liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosił dla Gminy Tłuszcz 59,4. Od kilku lat wskaźnik sukcesywnie wzrasta. Dla porównania wartość tego parametru w 2016 roku wynosiła dla Polski 61,7; dla województwa mazowieckiego – 64,7; natomiast dla powiatu wołomińskiego – 61,6.

W odniesieniu do danych porównawczych tego wskaźnika przyjętych w tym samym roku dla gminy Wołomin i gminy Radzymin, wskaźniki dla tych jednostek samorządu wynosiły odpowiednio 64,5 i 61,3, co jednoznacznie określa korzystną sytuację Gminy Tłuszcz na tle innych jednostek samorządu w aspekcie wskaźnika obciążenia demograficznego. Niższa wartość wskaźnika w Gminie Tłuszcz w odniesieniu do analizowanych jednostek wynika przede wszystkim ze znacznie mniejszego udziału osób w wieku poprodukcyjnym w łącznej liczbie mieszkańców.

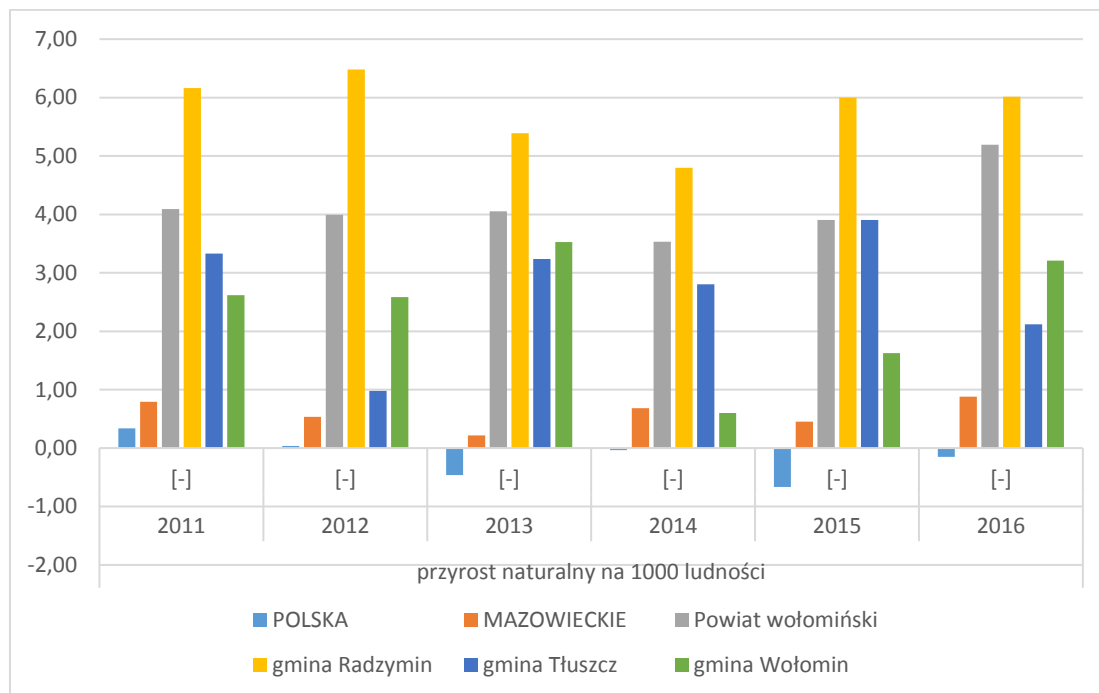
Wykres 1. Wskaźnik obciążenia demograficznego dla Gminy Tłuszcz w odniesieniu do danych dla Polski, województwa mazowieckiego, powiatu wołomińskiego oraz innych gmin miejsko-wiejskich powiatu wołomińskiego w latach 2011-2016

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS

Analiza dotycząca wskaźnika przyrostu naturalnego na 1 000 mieszkańców w roku 2016 w Gminie Tłuszcz wykazała jego wartość na poziomie dodatnim wynoszącym 2,1 ‰ i była korzystniejsza niż ten sam wskaźnik przyjęty dla województwa mazowieckiego (wskaźnik na poziomie 0,88‰), i kraju (wskaźnik na poziomie minus 0,15‰), ale mniej korzystna niż wskaźnik przyjęty dla powiatu wołomińskiego, którego wartość w tym samym okresie była wynosiła 5,19‰, gminy Radzymin 6,02‰ i gminy Wołomin 3,21‰. Sytuacja ta będzie kształtować niekorzystne procesy demograficzne w Gminie Tłuszcz w przyszłości objawiające się niskim odsetkiem osób w wieku przedprodukcyjnym, a potem w wieku produkcyjnym. Od wielu lat obserwowany jest mało stabilny trend dotyczący przyrostu naturalnego, objawiający się spadkiem lub wzrostem wartości wskaźnika.

Wykres 2. Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców w Gminie Tłuszcz w latach 2011-2016 w odniesieniu do danych dla Polski, województwa mazowieckiego, powiatu wołomińskiego oraz innych gmin miejsko-wiejskich powiatu wołomińskiego

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Saldo migracji

Gmina Tłuszcz charakteryzuje się dodatnim saldem migracji w ruchu wewnętrznym, co wskazuje na jej atrakcyjność w kontekście wyboru miejsca zamieszkania dla osób przybywających z obszaru województwa i kraju. Dodatnia wartość spowodowana jest przede wszystkim nieodległym od Gminy położeniem Warszawy. Wiele osób pracujących lub uczących się w Warszawie wyprowadza się bowiem w spokojniejsze okolice, wybierając takie miejsca zamieszkania, aby codzienny dojazd do stolicy i z powrotem nie był dla nich uciążliwością, taka sytuacja ma miejsce także na obszarze Gminy Tłuszcz.

Na przestrzeni ostatnich lat wskaźnik salda migracji w ruchu wewnętrznym w Gminie Tłuszcz nie wykazywał jednoznacznej tendencji wzrostowej albo spadkowej i podlegał okresowym wahaniom, zawsze przyjmował jednak wartość większą od zera. Saldo migracji w ruchu wewnętrznym w roku 2016 wynosiło 27 osób, natomiast w ruchu zagranicznym wskaźnik ten wynosił 1. Zmiany powyższych wskaźników w latach 2007-2016 zostały zaprezentowano poniżej.

Tabela 3. Saldo migracji na pobyt stały dla Gminy Tłuszcz w ruchu wewnętrznym i zagranicznym w latach 2007-2016

Saldo migracji na pobyt stały	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
w ruchu wewnętrznym ogółem	82	39	28	62	99	65	52	56	39	27
w ruchu zagranicznym ogółem	-1	2	-1	0	0	0	-1	0	0	1

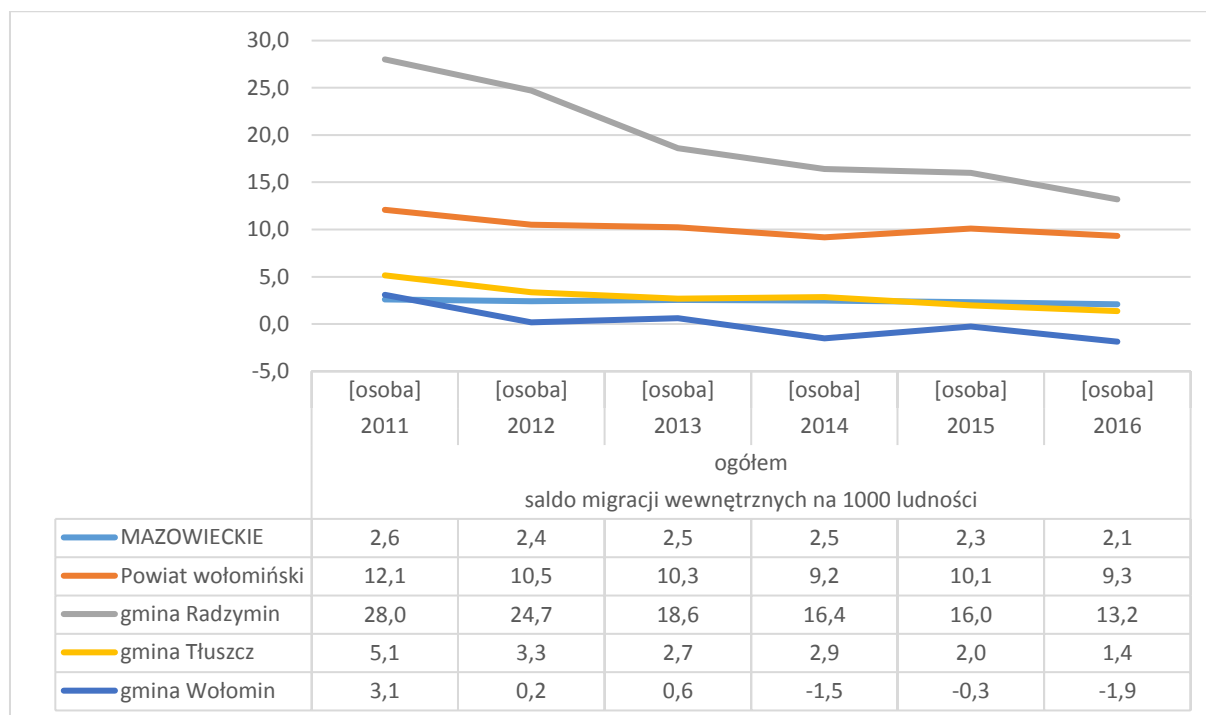
Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS

Dane zamieszczone w tabeli powyżej wskazują na niekorzystną sytuację zmniejszania się salda migracji w ruchu wewnętrznym od roku 2012.

Saldo migracji na 1 000 mieszkańców w ruchu wewnętrznym w Gminie Tłuszcz ukształtowało się w 2016 roku na poziomie 1,4 i wskaźnik przyjął niższe wartości niż dane odnotowane dla województwa mazowieckiego (wskaźnik salda migracji na poziomie 2,1) i powiatu wołomińskiego (wskaźnik na poziomie 9,3), gminy Radzymin (13,2). Sytuacja Gminy Tłuszcz w tej materii była korzystniejsza w odniesieniu do Gminy Wołomin, gdzie wskaźnik przyjął wartość ujemną na poziomie minus 1,9.

Wskaźnik salda migracji na 1 000 mieszkańców od roku 2011 sukcesywnie spada (poza rokiem 2014, kiedy odnotowano niewielki wzrost wskaźnika), co wskazuje na niekorzystną sytuację w zakresie wskaźników dotyczących procesów migracyjnych.

Wykres 3. Saldo migracji na 1 000 mieszkańców w ruchu wewnętrznym w Gminie Tłuszcz w latach 2011-2016 w odniesieniu do danych dla powiatu wołomińskiego, województwa mazowieckiego oraz gmin miejsko-wiejskich powiatu wołomińskiego

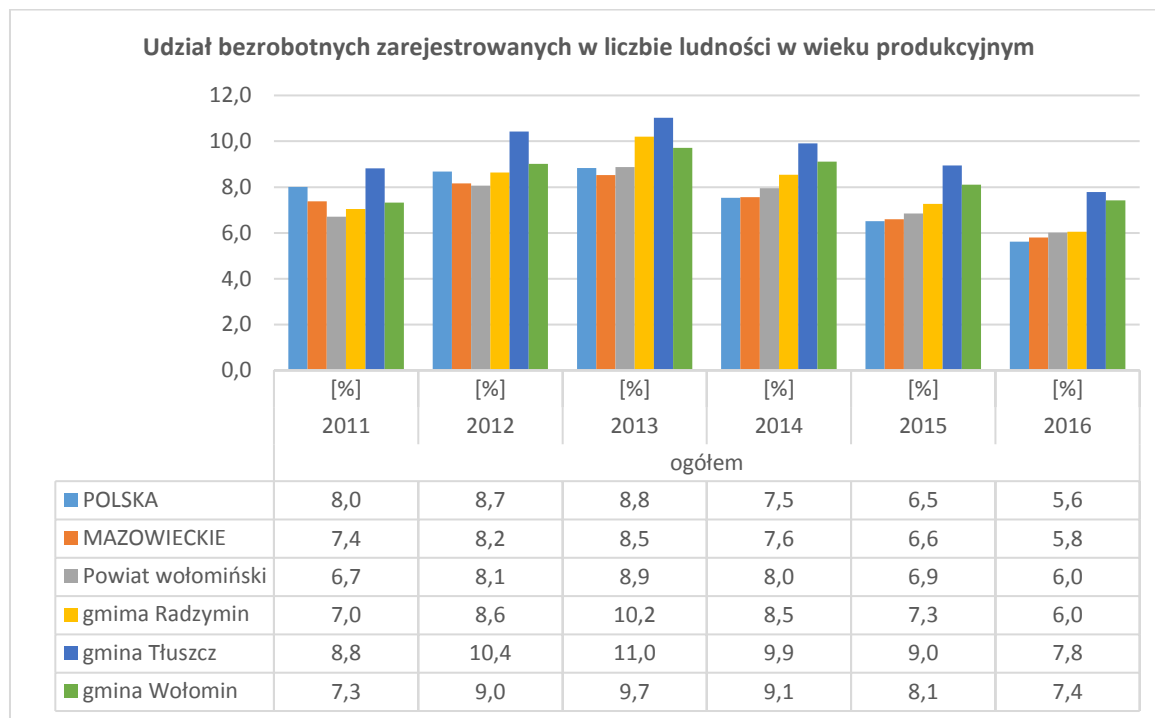
Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS

Poziom bezrobocie

Dokonując analizy w zakresie wskaźnika bezrobocia odnotowanego na obszarze Gminy Tłuszcz, należy stwierdzić, iż liczba osób bezrobotnych na przestrzeni ostatnich lat sukcesywnie spada. W roku 2016 według danych GUS liczba osób bezrobotnych w Gminie Tłuszcz wynosiła ogółem 970 osób (przewaga bezrobotnych mężczyzn nad bezrobotnymi kobietami, odpowiednio 541 mężczyzn i 429 kobiet). Porównanie wskaźników dotyczących braku aktywności zawodowej mieszkańców w odniesieniu do odnotowanych danych dla powiatu, województwa i kraju kształtuje się jednak na niekorzystnym dla Gminy Tłuszcz poziomie. **Wskaźnik udziału bezrobotnych zarejestrowanych do liczby osób w wieku produkcyjnym** w roku 2016 wynosił dla Gminy 7,8 % i **był wyższy niż poziom tego wskaźnika odnotowany w tym samym okresie dla powiatu wołomińskiego, województwa mazowieckiego, Polski, a także innych gmin miejsko-wiejskich powiatu wołomińskiego.**

Sytuacja ta określa niekorzystne procesy związane z brakiem aktywności zawodowej mieszkańców Gminy Tłuszcz oraz kryzysem w sferze społecznej w odniesieniu do procesów rozwojowych Gminy.

Wykres 4 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Tłuszcz w latach 2011-2016 w odniesieniu do danych dla powiatu wołomińskiego, województwa mazowieckiego, Polski oraz gmin miejsko-wiejskich powiatu wołomińskiego

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS

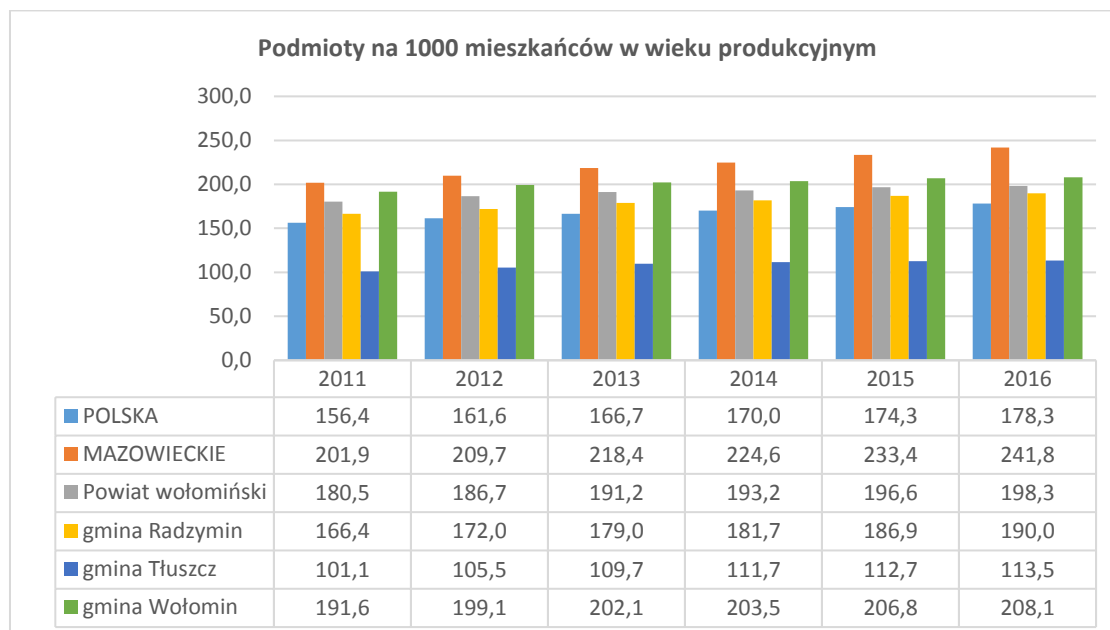
Poziom przedsiębiorczości

Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych funkcjonujących w Gminie Tłuszcz w roku 2016 wpisanych do rejestru Regon, według danych GUS wynosiła ogółem: 1 414 przedsiębiorstw i wskaźnik ten w ostatnich latach sukcesywnie wzrastał, jednak poziom wzrostu był stosunkowo niewielki. Generalnie **kwestie związane z poziomem przedsiębiorczości w Gminie stanowią istotną barierę rozwojową, ponieważ wskaźniki dotyczące poziomu przedsiębiorczości na tle innych jednostek terytorialnych wypadają nader niekorzystnie.**

Według danych GUS liczba podmiotów wpisanych do rejestru Regon na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w roku 2016 w Gminie Tłuszcz kształtowała się na poziomie 113,5 podmiotów gospodarczych, co stanowiło wartość znacznie niższą niż wartość tego wskaźnika w przyjętych do analizy porównawczej innych jednostkach samorządu terytorialnego.

Dla umocowania tej konstatacji niech posłużą dane dotyczące wskaźnika liczby funkcjonujących podmiotów na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w odniesieniu do danych powiatowych, wojewódzkich, krajowych oraz przyjętych do analizy innych gmin miejsko-wiejskich powiatu wołomińskiego. Poziomy przedmiotowego wskaźnika dla powiatu wołomińskiego wynosił 198,3, województwa mazowieckiego 241,8, Polski 178,3 oraz gminy Radzymin 190,0 i gminy Wołomin 208,1 i były wyższe niż poziom wskaźnika przyjęty dla Gminy Tłuszcz (113,5). Poniższy wykres obrazuje wskazaną, niekorzystną tendencję.

Wykres 5 Wskaźnik funkcjonujących podmiotów gospodarczych na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w Gminie Tłuszcz, w odniesieniu do danych powiatu, województwa mazowieckiego, Polski oraz innych gmin miejsko -wielkich powiatu wołomińskiego latach 2011-2016

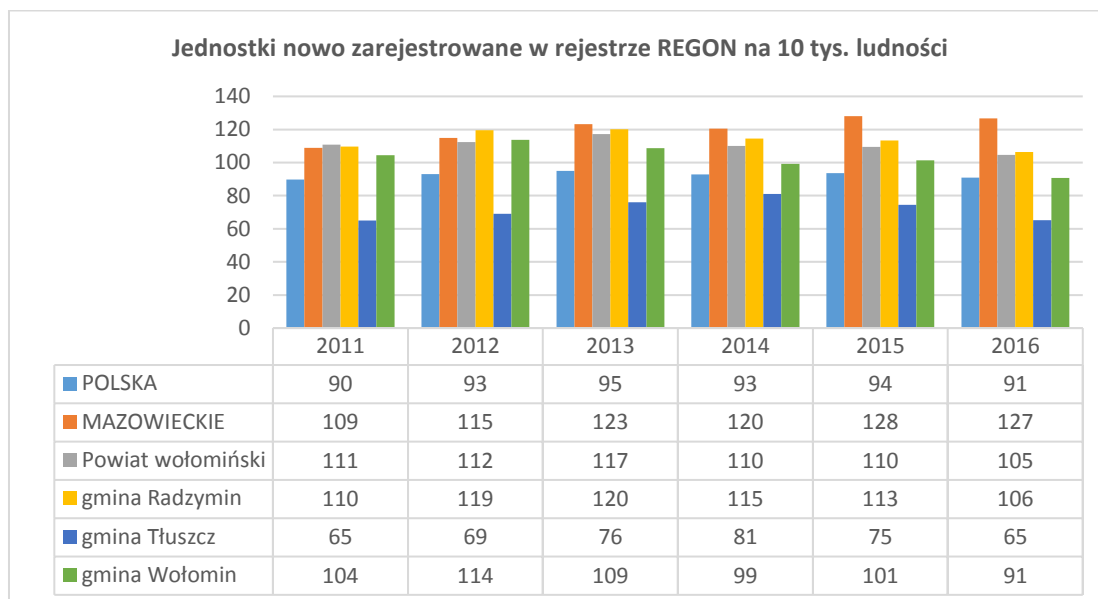

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS

Możliwości związane z dynamicznym funkcjonowaniem i wzrostem liczby przedsiębiorstw na obszarze Gminy, warunkują progres rozwojowy Gminy, a liczba nowo zarejestrowanych działalności gospodarczych pozwala na zmniejszenie skali bezrobocia i podniesienie poziomu życia mieszkańców. Analiza danych GUS w zakresie **liczby jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze Regon na 10 000 mieszkańców, wskazuje na niekorzystne uwarunkowania Gminy Tłuszcz w odniesieniu do innych przyjętych do analizy jednostek samorządu terytorialnego.**

W roku 2016 wskaźnik nowo zarejestrowanych jednostek wpisanych do rejestru Regon na 10 000 mieszkańców dla Gminy Tłuszcz kształtował się na poziomie 65 podmiotów i był dwukrotnie niższy, niż poziom wskaźnika przyjęty w tym samym okresie dla województwa mazowieckiego. Wartość przedmiotowego wskaźnika odnotowanego dla Gminy Tłuszcz była także niższa w odniesieniu do wskaźnika przyjętego dla powiatu wołomińskiego, Polski, gminy Radzymin oraz Gminy Wołomin. Sytuacja ta wskazuje na wyraźne procesy stagnacyjne związane z rozwojem przedsiębiorczości w Gminie, zwłaszcza, że problem ten ma charakter utrwalony i występuje od szeregu ostatnich lat.

Wykres 6 Wskaźnik jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze Regon na 10 000 mieszkańców w Gminie Tłuszcz, w odniesieniu do danych powiatu, województwa mazowieckiego, Polski oraz innych gmin miejsko - wiejskich powiatu wołomińskiego latach 2011-2016

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS

Powyższe uwarunkowania wpływają w konsekwencji na niski poziom aktywizacji lokalnej społeczności w wielu dziedzinach życia społeczno-gospodarczego oraz na istotne kwestie dotyczące identyfikacji - integracji mieszkańców z Gminą oraz najbliższym otoczeniem. Wszystkie te elementy stanowią zwartą całość wpływającą nie tylko na poziom życia jej mieszkańców, ale także na postrzeganie Gminy w powiecie i województwie.

Analiza powyższych, aktualnych uwarunkowań Gminy Tłuszcz stanowi punkt wyjścia do zaplanowania takich działań, które przede wszystkim umożliwią stworzenie warunków rozwoju zawodowego, ale także społecznego obecnych i przyszłych mieszkańców. Niezbędne są takie działania i inwestycje, które w sposób zdecydowany pobudzą funkcjonowanie Gminy w wielu jej aspektach, głównie społecznym, ale także przy okazji w aspekcie gospodarczym, przestrzennym, technicznym czy środowiskowym.

Wszystkie wymienione wyżej sfery funkcjonowania Gminy, zasadniczo opierają się na jakości kapitału społecznego, na który wpływa nie tylko poziom edukacji, zapewnienie rozwoju społeczno-kulturalnego, możliwości dostosowania kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy, możliwości realizacji aspiracji zawodowych jako takich, ale także możliwości zapewnienia godnej starości dla seniorów rodzin. Utrzymanie korzystnych procesów, które aktualnie mają miejsce w Gminie Tłuszcz (niski udział wskaźnika osób w wieku poprodukcyjnym do ogółu mieszkańców) oraz redukcja tych które są niekorzystne (np. bezrobocie, niska przedsiębiorczość), warunkowane jest także identyfikacją mieszkańców z miejscem zamieszkania, ich integracją i poczuciem przynależności. Przynależność jako taka budowana jest nie tylko poprzez szereg inicjatyw, wydarzeń społeczno - kulturalnych organizowanych na obszarze Gminy, ale przede wszystkim poprzez możliwość zapewnienia mieszkańcom funkcjonalnych i estetycznych przestrzeni publicznych o zróżnicowanych funkcjach

kulturalnych, rekreacyjnych, usługowych, zapewniających wzajemną integrację mieszkańców oraz poczucie gwarancji wypełnienia potrzeb mieszkańców stymulujących ich rozwój.

Uwarunkowania dotyczące edukacji

System oświaty jako jedna z głównych sfer rozwoju lokalnej społeczności, jest przedmiotem szczególnej troski władz samorządowych. Wysoki poziom usług edukacyjnych jest jednym z czynników warunkujących perspektywiczny rozwój Gminy i jej konkurencyjności względem otoczenia. Na obszarze Gminy Tłuszcz prowadzone są systematyczne działania i inwestycje umożliwiające rozwój placówek oświaty. Szkoły prowadzą programy zajęć dodatkowych dla uczniów, wspomagając ich harmonijny rozwój. Wśród funkcjonujących na obszarze gminy placówek oświatowych, dla których Gmina jest organem prowadzącym znajdują się:

- Zespół Szkół w Kozłach:
 - Przedszkole Samorządowe,
 - Szkoła Podstawowa,
- Zespół Szkół im. Zofii Solarzowej w Miąsem:
 - Przedszkole Samorządowe,
 - Szkoła Podstawowa,
- Zespół Szkół w Jasienicy:
 - Przedszkole Samorządowe,
 - Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Jasienicy,
- Zespół Szkół im. Władysława Podkowińskiego w Mokrej Wsi:
 - Przedszkole,
 - Szkoła Podstawowa,
- Zespół Szkół w Postoliskach:
 - Szkoła Podstawowa,
 - Przedszkole Samorządowe,
- Szkoła Podstawowa im. ks. Jana Twardowskiego w Strykach,
- Szkoła Podstawowa im. Królowej Jadwigi w Tłuszczu,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Tłuszczu,
- Przedszkole Samorządowe „Baśniowa Kraina” w Tłuszczu.

Ponadto, na terenie Gminy Tłuszcz działa także prowadzony przez Starostwo Powiatowe Zespół Szkół, w którego skład wchodzi:

- Liceum Ogólnokształcące im. K. K. Baczyńskiego, przyjmujące uczniów do klas o profilu pedagogiczno-psychologicznym oraz biznesowym z elementami reklamy,
- Technikum im. K. K. Baczyńskiego, kształcące w zawodzie technik mechanik, technik usług fryzjerskich, technik pojazdów samochodowych oraz technik transportu kolejowego,
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa im. K. K. Baczyńskiego, kształcące w zawodzie mechanik pojazdów samochodowych oraz w ramach klasy wielozawodowej.

Analiza sytuacji oświatowej na obszarze Gminy wykazała, iż liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach, podlega okresowym wahanom (wzrosty i spadki liczby uczniów).

Tabela 4 Liczba uczniów w poszczególnych typach placówek edukacyjnych w Gminie Tłuszcz w latach 2007- 2016

typ placówki	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
przedszkola	288	347	353	378	413	413	406	415	422	418	490
szkoły podstawowe	1 501	1 440	1 427	1 418	1 400	1 460	1 416	1 441	1 547	1 653	1 536
gimnazja	923	909	854	814	739	708	702	708	726	705	680

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS

Baza infrastrukturalna dotycząca placówek edukacyjnych jest na niewystarczającym poziomie, zarówno pod względem funkcjonalności obiektów jak i wyposażenia w nowoczesny sprzęt do nauczania. Niezbędne są działania infrastrukturalne dotyczące modernizacji obiektów i podniesienia funkcjonalności placówek edukacyjnych funkcjonujących w Gminie. Większość szkół nie posiada dogodnego parkingu w otoczeniu szkoły oraz chodników dla pieszych, co skutkuje niskim poziomem bezpieczeństwa osób korzystających z placówek. Konieczna jest także poprawa stanu zagospodarowania otoczenia szkół. Chociaż problemy społeczne, jak wskazują pracownicy szkół usytuowanych w Gminie, dotyczą głównie trudności wychowawczych, przemocy i patologii w rodzinie, niepełnosprawności i ubóstwa, ale nie posiadają tendencji rosnących, jednak istnieje określona część uczniów, która wymaga wsparcia w procesach wychowawczych lub pozostaje w trudnej sytuacji życiowej związanej z ubóstwem. Przeprowadzone konsultacje z dyrektorami szkół wykazały, iż problemy te dotyczą uczniów z następujących obszarów Gminy Tłuszcz: Osiedle Słoneczne, Osiedle Borki, Jaźwie, Jadwinin, Miąse, Łsobyki, Kozły, Fiukały, Jarzębia Łąka, Chrzęsne.

Niezaspokojone potrzeby infrastrukturalne niektórych szkół usytuowanych w Gminie Tłuszcz oraz problemy społeczne, skutkują relatywnie niskimi wskaźnikami dotyczącymi poziomu nauczania w oficjalnych rankingach. Zgodnie z danymi Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie, analiza porównawcza wyników, wskazuje na niekorzystne wyniki egzaminów po szóstej klasie szkoły podstawowej jak i wyniki egzaminów gimnazjalnych. Dane dotyczące wszystkich rodzajów egzaminów w zakresie poszczególnych części humanistycznej, matematyczno-przyrodniczej czy językowej są niższe

niż średnie wskaźniki w tym samym okresie uzyskane dla powiatu, miasta Warszawy i województwa (dane dotyczące roku 2016).

Tabela 5 Wyniki sprawdzianów oraz egzaminów zewnętrznych w Gminie Tłuszcz w odniesieniu do wyników powiatowych oraz wojewódzkich w 2016 r. [%]

Nazwa	sprawdzian w szóstej klasie szkoły podstawowej	egzamin gimnazjalny – część humanistyczna		egzamin gimnazjalny – część matematyczno-przyrodnicza		egzamin gimnazjalny – część językowa	
		GH-H	GH-P	GM-M	GM-P	j. angielski	
						p.podst.	p.rozsz.
Szkoła Podstawowa Postoliskach w Zespole Szkół w Postoliskach	57,5						
Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół w Mokrej Wsi	49,1						
Szkoła Podstawowa w Tłuszczu	63,1						
Zespół Szkolno-Przedszkolny- Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi w Kozłach	57,8						
Szkoła Podstawowa w Jasienicy	60,2						
Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół w Miąsem	58,3						
Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół w Strykach	50,4						
Gmina Tłuszcz	-	53,4	64,6	43,0	50,1	55,1	34,1
Warszawa	74,4	65,7	79,2	61,7	61,1	79,6	64,5
powiat	63,1	57,3	72,7	48,5	51,6	65,6	45,3
województwo	66,1	58,7	72,6	52,1	54,0	67,8	49,4

Źródło: <http://bip.oke.waw.pl/publikacje>

Obciążenie budżetów gmin wydatkami na oświatę i wychowanie stanowią istotny element w budżecie każdej gminy, a Gmina Tłuszcz nie stanowi w tym kontekście wyjątku. Celowe zatem stają się takie działania, które umożliwią pełniejsze wykorzystanie zasobów i możliwości funkcjonujących w Gminie placówek szkolnych, które służyć będą nie tylko uczniom, ale także wzbogacą możliwości wykorzystania czasu wolnego przez pozostałych członków lokalnej społeczności w innych grupach wiekowych.

Niewątpliwie istotnym problemem Gminy Tłuszcz jest kwestia dotycząca braku wyraźnie wykształconej, funkcjonalnej i estetycznej przestrzeni publicznej o charakterze rekreacyjnym i wypoczynkowym. Możliwość zagospodarowania czasu wolnego w miejscach zorganizowanych i wyposażonych w niezbędną infrastrukturę stanowi zasadniczy element w rozwoju społecznym Gminy i jej odbioru przez obecnych i przyszłych mieszkańców. Obecnie funkcjonujące obiekty sportu i rekreacji (stadion miejski, parki, ogródki jordanowskie), nie są dostosowane do potrzeb użytkowników zarówno pod względem technicznym, estetycznym, ale także funkcjonalnym. Istnieje wyraźna potrzeba przeprowadzenia działań modernizacyjnych, które umożliwią dostosowanie

obiektów i przestrzeni rekreacyjnej do współczesnych parametrów technicznych dla tego typu obiektów i przestrzeni publicznych.

3. Metodologia wyznaczania obszarów kryzysowych

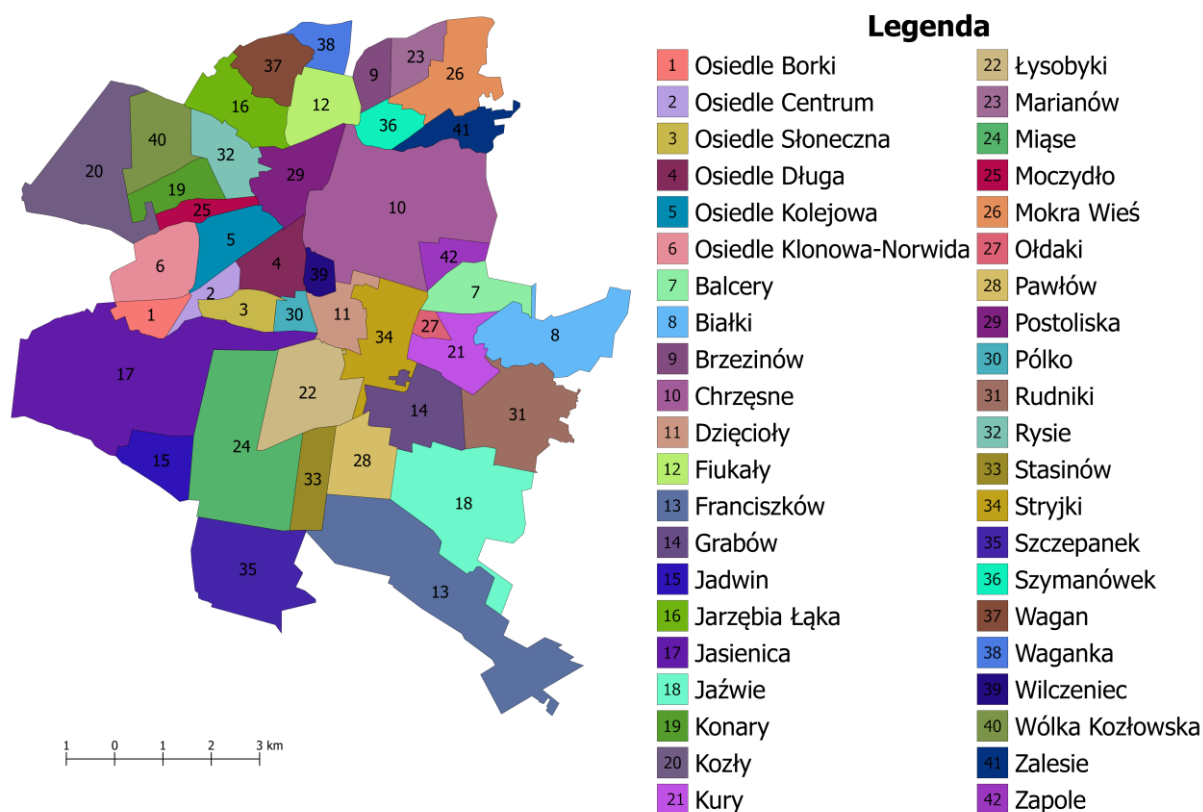
W celu właściwej agregacji informacji oraz możliwości zebrania koniecznych danych statystycznych, Gmina Tłuszcz została podzielona na podobszary – jednostki referencyjne, dla których przeprowadzono diagnozę społeczną, gospodarczą, środowiskową, techniczną i przestrzenną.

Za obszar zdegradowany uznano obszar, na którym odnotowano wysoką koncentrację i współistnienie negatywnych zjawisk, zdiagnozowanych w powyższych sferach. Przy wyznaczeniu podziału Gminy na podobszary, kierowano się dostępnością podziałów przestrzennych. Do zebrania danych ilościowych dla każdego podobszaru posłużono się bazą adresową udostępnioną przez Urząd Gminy Tłuszcz.

Zgodnie z podziałem administracyjnym w skład Gminy Tłuszcz wchodzi 28 sołectw: Białki, Brzeziny, Chrzęsne, Dziecioły, Franciszków, Grabów, Jadwinin, Jarzębia Łąka, Jasienica, Jaźwie, Kozły, Kury, Łsobyki, Miąse, Mokra Wieś, Pawłów, Postoliska, Pólko, Rudniki, Rysie, Stasinów, Stryjki, Szczepanek, Szymanówek, Wagan, Waganka, Wólka Kozłowska, Zalesie oraz miasto Tłuszcz.

Na potrzeby przeprowadzenia procesu diagnozy i delimitacji obszarów zdegradowanych teren Gminy podzielono na 42 podobszary, które wynikały z podziału Gminy na miejscowości oraz osiedla znajdujące się na obszarze Miasta Tłuszcz. Podobszary oraz zakresy ich podziałów przestrzennych zostały zaprezentowane na poniższej mapie.

Rysunek 7 Podział Gminy Tłuszcz na podobszary - jednostki referencyjne (pomocnicze)

Źródło: opracowanie Contract Consulting

Celem wydzielenia obszarów kryzysowych przeprowadzono:

- ✓ szczegółową analizę wskaźników – mierników ilościowych i jakościowych,
- ✓ analizę ankietowych wypowiedzi mieszkańców na temat zakresu przestrzennego i symptomów kryzysu oraz działań prowadzących do poprawy jakości życia w Gminie,
- ✓ kwerendę wiedzy eksperckiej zawartej, między innymi, w dokumentach związanych z Gminą.

Należy podkreślić trudności merytoryczne w delimitacji obszaru rewitalizacji w sytuacji, gdy:

- ✓ wskaźniki kryzysu w sferze społecznej pozostają na stosunkowo niekorzystnym poziomie w relacji do wartości w zewnętrznych jednostkach odniesienia (powiecie, województwie, kraju)
- ✓ wskaźniki kryzysu w sferze społecznej nie są bardzo silnie zróżnicowane w poszczególnych jednostkach w Gminie, a występujące zróżnicowania trudno często jest jednoznacznie zinterpretować
- ✓ zjawiska kryzysowe w sferze przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej, infrastrukturalnej są znaczące w wymiarze całej Gminy, a możliwości ich łagodzenia nie mają charakteru lokalnego, dotyczącego wyłącznie określonej jednostki (podobszaru)

Analiza rozkładu wartości wskaźników została oparta o kryterium wartości średniej danego wskaźnika. W zależności od interpretacji treści wskaźnika, oceniane jako znajdujące się w trudnej (na tle Gminy) sytuacji, są obszary o niekorzystnej jego wartości. Im wyższe wartości charakteryzują podobszar, tym gorsza jest sytuacja, na tle pozostałych obszarów Gminy w danym zakresie (wyjątek stanowią wskaźniki dotyczące liczby przedsiębiorstw, gdzie niższa wartość wskaźnika jest wartością niekorzystną).

Dane wyjściowe dla analizy cech ilościowych dotyczą z zasady stanu na 31 grudnia 2017 r.

Zjawiska kryzysowe w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, i technicznej na obszarze Gminy Tłuszcz są rozpoznane w ujęciu przedmiotowym, w odniesieniu do zakresu obejmującego świadczenia socjalne, interwencje policji, czy aktywność organizacji pozarządowych. Wiele informacji jest dostępnych w układzie przestrzennym w formie schematycznych map tematycznych, opracowywanych w Urzędzie Gminy Tłuszcz i dostępnych na stronach internetowych. Szczegółowe dane ilościowe z zakresu problematyki społecznej nie były do tej pory ujmowane dla jednostek pomocniczych Gminy. Na potrzeby diagnozy sytuacji społecznej pozyskano szereg informacji wymagających dostosowania do podziału na wydzielone podobszary Gminy Tłuszcz. Dane jednostkowe, niespersonalizowane, pochodziły z Urzędu Gminy Tłuszcz, jej jednostek organizacyjnych, w tym z Ośrodka Pomocy Społecznej, Komisarzatu Policji, Urzędu Pracy. Analizę zjawisk o charakterze liniowym, punktowym lub obszarowym przedstawiono w ujęciu kartograficznym lub opisowym.

Problemy wynikające ze stanu zagospodarowania przestrzennego, braku spójnej koncepcji przestrzeni, gęstości zabudowy i niedostosowania infrastruktury do rosnących potrzeb użytkowników mają często charakter ogólnogminny.

Zjawiska kryzysowe w sferze gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej i infrastrukturalnej w szerszej mierze analizowano w oparciu o dane jakościowe będące wynikiem analiz eksperckich. Kwalifikacja jednostek przestrzennych do kategorii obszarów zdegradowanych i obszarów przeznaczonych do rewitalizacji nastąpiła po przeprowadzeniu wieloaspektowej analizy zjawisk, z uwzględnieniem opinii mieszkańców, wyrażonych w czasie spotkań konsultacyjnych i w ankiecie, specjalnie opracowanej na potrzebę opracowania Programu Rewitalizacji, dotyczącej obszarów kryzysowych w ujęciu przestrzennym (lokalizacja) i merytorycznym (zjawiska kryzysowe i działania na rzecz ich eliminacji/pomniejszenia).

4. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych w gminie

4.1. Analiza wskaźnikowa degradacji

4.1.1. Sfera społeczna

Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych została opracowana zgodnie z wytycznymi zawartymi w dokumencie „Instrukcja dotycząca przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenia ładu przestrzennego”.

Szczegółowa analiza poszczególnych mierników została zaprezentowana w oparciu o dane na poziomie wskazanych podobszarów. Analiza rozkładu wartości wskaźników została oparta o kryterium wartości średniej danego wskaźnika dla gminy jak i wskazanych podobszarów. W zależności od interpretacji treści wskaźnika, oceniane jako znajdujące się w trudnej (na tle gminy) sytuacji, są obszary o niekorzystnej jego wartości w odniesieniu do średniej wartości wskaźnika przyjętego dla Gminy. Dla każdego z diagnozowanych mierników została podana skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych.

Wyniki wskaźników dla analizowanych podobszarów, które przyjmowały niekorzystne wartości zaznaczono w tabelach delimitacyjnych kolorem czerwonym.

Zgodnie z przyjętą metodyką, przeprowadzona szczegółowa analiza wskaźnikowa dla Gminy Tłuszcz w sferze społecznej dotyczyła następujących aspektów:

- Struktury demograficznej,
- Poziomu bezpieczeństwa,
- Problemów społecznych (w tym bezrobocia),
- Zaangażowania społeczności lokalnej.

Zgodnie z powyższymi aspektami, przeprowadzono proces analityczny danych ilościowych i jakościowych w postaci zdefiniowania i obliczenia mierników kryzysu, wynikiem czego było wskazanie obszarów zdegradowanych wymagających interwencji.

Do najważniejszych problemów w sferze społecznej, którymi charakteryzują się wydzielone podobszary - jednostki poddane analizie w Gminie Tłuszcz należą:

- Wzrastająca liczba rejestrowanych przez Komisariat Policji tzw. „niebieskich kart”
- Występujący w niektórych częściach Gminy nasilony problem ubóstwa, uzależnień oraz osób korzystających z różnorodnych form pomocy udzielanej przez Ośrodek Pomocy Społecznej
- Występujący w niektórych częściach Gminy nasilony problem bezrobocia
- Stosunkowo niskie zaangażowanie społeczności lokalnej w sprawy regionu oraz niski poziom integracji mieszkańców

- Niewystarczająca pomoc społeczna dla wszystkich osób wymagających wsparcia, wynikająca z problemów kadrowych i lokalowych Ośrodka Pomocy Społecznej w Tłuszczu
- Wzrastająca na obszarze Gminy liczba osób korzystających z pomocy psychologiczno-terapeutycznej
- Brak miejsc spotkań, ośrodków umożliwiających rozwój kulturalny i sportowy dla mieszkańców
- Problemy dotyczące zagospodarowania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży - brak opieki ze strony dorosłych sprzyja występowaniu zjawisk nieakceptowalnych społecznie (wykraczających poza przyjęte normy prawne i społeczne)
- Niewielka liczba funkcjonujących w Gminie Tłuszcz organizacji pozarządowych

Struktura demograficzna i liczba mieszkańców

Istotnym elementem kształtowania się procesów rozwojowych w Gminie jest jej struktura demograficzna (wiekowa) mieszkańców, która obrazuje obecne uwarunkowania społeczne i wskazuje na konieczne do realizacji działania umożliwiające optymalny rozwój gminy w aspekcie zarówno społecznym jak i gospodarczym.

Jak wskazano w rozdziale *Główne problemy rozwojowe*, dane wskaźnikowe (dane GUS za rok 2016) dotyczące podziału mieszkańców na ekonomiczne grupy wiekowe wskazują, że 21,2% mieszkańców Gminy Tłuszcz znajduje w wieku przedprodukcyjnym, 62,7% w wieku produkcyjnym, a 16,1 % mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

Analiza w zakresie koncentracji liczby mieszkańców stanowi istotny element oceny aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy i umożliwia zdefiniowanie niezbędnych działań oraz wskazanie metod kompleksowego zaspokojenia potrzeb społeczno-bytowych adekwatnych dla poszczególnych, wydzielonych podobszarów.

Tabela poniżej przedstawia liczbę mieszkańców Gminy Tłuszcz w podziale na wydzielone podobszary. Łączna liczba mieszkańców na koniec roku 2017 wynosiła 19 755 osób (na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu). Należy zwrócić jednak uwagę na nierównomierne zaludnienie poszczególnych obszarów Gminy.

Tabela 6 Wskaźnik koncentracji ludności Gminy Tłuszcz stan na 31.12.2017 r.

L.p.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik koncentracji ludności w odniesieniu do liczby mieszkańców Gminy [%]
1	OSIEDLE BORKI	804	4,07
2	OSIEDLE CENTRUM	1639	8,30
3	OSIEDLE SŁONECZNA	1567	7,93
4	OSIEDLE DŁUGA	1697	8,59
5	OSIEDLE KOLEJOWA	1166	5,90
6	OSIEDLE KLONOWA-NORWIDA	1112	5,63
7	BALCERY	65	0,33

L.p.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik koncentracji ludności w odniesieniu do liczby mieszkańców Gminy [%]
8	BIAŁKI	248	1,26
9	BRZEZINÓW	58	0,29
10	CHRZĘSNE	1134	5,74
11	DZIĘCIOŁY	235	1,19
12	FIUKAŁY	186	0,94
13	FRANCISZKÓW	263	1,33
14	GRABÓW	115	0,58
15	JADWININ	133	0,67
16	JARZĘBIA ŁĄKA	786	3,98
17	JASIENICA	3363	17,02
18	JAŻWIE	165	0,84
19	KONARY	136	0,69
20	KOZŁY	363	1,84
21	KURY	99	0,50
22	ŁYSOBYKI	191	0,97
23	MARIANÓW	136	0,69
24	MIĄSE	521	2,64
25	MOCZYDŁO	52	0,26
26	MOKRA WIEŚ	341	1,73
27	OŁDAKI	74	0,37
28	PAWŁÓW	100	0,51
29	POSTOLISKA	1010	5,11
30	PÓLKO	209	1,06
31	RUDNIKI	66	0,33
32	RYSIE	203	1,03
33	STASINÓW	57	0,29
34	STRYJKI	141	0,71
35	SZCZEPANEK	285	1,44
36	SZYMANÓWEK	186	0,94
37	WAGAN	104	0,94
38	WAGANKA	87	0,44
39	WILCZENIEC	189	0,96
40	WÓLKA KOZŁOWSKA	291	1,47
41	ZALESIE	158	0,80
42	ZAPOLE	20	0,10
GMINA TŁUSZCZ		19 755	100,00

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Diagnozę koncentracji przestrzennej mieszkańców Gminy Tłuszcz opracowano w podziale na wydzielone podobszary. Z powyższych danych wynika, że podobszarami o największym zaludnieniu są następujące podobszary: Jasienica, Osiedle Długa, Osiedle Centrum, Osiedle Słoneczna, Osiedle Kolejowa, Chrzęsne, Osiedle Klonowa - Norwida i Postoliska.

Zróznicowana liczba ludności Gminy Tłuszcz (podobszary o większej i niewielkiej liczbie ludności) oraz znaczna ilość podobszarów, na które podzielona jest Gmina implikują następujące konsekwencje:

- wzmożoną potrzebę działań inwestycyjnych związanych z zabezpieczeniem infrastruktury oraz działań społecznych dla obszarów najliczniej zamieszkiwanych,
- nasilone problemy społeczne związane z funkcjonującą znaczną liczbą podobszarów (sołectw/miejscowości) i koniecznością integrowania mieszkańców oraz włączania ich do społeczności Gminy.

Obszary charakteryzujące się wysokim zaludnieniem wymagają w szczególności przeprowadzania działań i programów naprawczych, zmierzających do zaopatrzenia je w odpowiednie możliwości wsparcia i wyposażenia w infrastrukturę, pozwalającą na niwelowanie różnic społecznych, oraz wyrównywanie szans służących rozwojowi lokalnej społeczności. Na obszarach o niskim zaludnieniu konieczne są działania integrujące, które zapobiegają marginalizacji tych obszarów i umożliwią włączenie mieszkańców w bieżące zagadnienia dotyczące Gminy.

Poziom bezpieczeństwa

W Gminie Tłuszcz działa Komisariat Policji w Tłuszczu oraz jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej wśród których znajdują się: OSP Tłuszcz, OSP Miąse, OSP Kozły, OSP Jasienica, OSP Dziecioły, OSP Chrzęsne. W ramach analizy przestrzennej dotyczącej poziomu bezpieczeństwa na obszarze Gminy Tłuszcz, dane pozyskano dzięki uprzejmości KP w Tłuszczu. Analizie poddano mierniki dotyczące: liczby czynnych niebieskich kart, liczby zarejestrowanych zdarzeń, liczby przestępstw i wykroczeń, liczby interwencji związanych z przemocą w rodzinie oraz sytuacji zagrażających bezpieczeństwu społecznemu. Przeanalizowane zostały dane ilościowe oraz jakościowe w odniesieniu do roku 2017, a także informacje zgromadzone na podstawie konsultacji z funkcjonariuszami miejscowego Komisariatu Policji.

Na obszarze Gminy Tłuszcz, zgodnie z danymi funkcjonującego Systemu Wspomagania Dowodzenia, na przestrzeni ostatnich lat, notuje się wzrost odnotowanych przez policję zdarzeń. W roku 2015 ich liczba kształtowała się na poziomie 1 475 zdarzeń, w roku 2016 wzrosła o 56,14% i wynosiła 2 303 zdarzenia, natomiast rok później w roku 2017 odnotowano ogółem aż 2 812 zdarzeń, co stanowiło wzrost tego typu przekroczeń porządku prawa o 90,64% w odniesieniu do roku 2015.

Systematyka i przyjęta nomenklatura wskazuje, iż jako zdarzenia przyjmowane są wszystkie kategorie przestępstw, wykroczeń, zgłaszanych interwencji (w tym zdarzenia uliczne, interwencje domowe, publiczne, zdarzenia w ruchu drogowym -kolizje, wypadki i inne), które wymagają obsługi policyjnej. Na wzrost liczby zdarzeń wpływają zasadniczo dwa czynniki, z jednej strony wzrost świadomości społeczeństwa w zakresie możliwości interwencji przy incydentach wykraczających poza prawo, a także

z drugiej strony konieczność rzetelnego odnotowywania w systemie policyjnych danych szczegółowego przebiegu służby przez funkcjonariuszy policji.

W odniesieniu do analizy trendu odnotowanych przestępstw Komisariat Policji w Tłuszczu odnotowuje w Gminie Tłuszcz na przestrzeni trzech ostatnich lat spadek ich liczby. Dynamika przestępstw i wykroczeń jest niska i zauważalny jest spadek przestępczości, a zwłaszcza tej najbardziej uciążliwej dla społeczności lokalnej, związanej z kradzieżami i włamaniami.

Tabela 7 Liczba odnotowanych przestępstw w Gminie Tłuszcz w latach 2015-2017

Rodzaje odnotowanych przestępstw							
Rok	Kradzież z włamaniem	Kradzież	Bójka	Rozbój	Uszkodzenie rzeczy	Kradzież samochodu	narkotykowe
2015	47	112	2	3	25	17	16
2016	36	87	1	3	24	8	10
2017	23	52	2	3	28	8	9
Rodzaje odnotowanych wykroczeń							
Rok	Ilość spraw	Kradzież	Uszkodzenie		Wykroczenia w ruchu drogowym		
2015	411	148	29		131		
2016	351	142	22		113		
2017	270	93	26		86		

Źródło: Komisariat Policji w Tłuszczu

Istotnym problemem dotyczącym bezpieczeństwa, są interwencje związane z tzw. przemocą w rodzinie. Przyjęta w tym zakresie kwalifikacja zakłócenia porządku i bezpieczeństwa najczęściej określana jest jako „interwencja domowa”, rozumiana zarówno jako nieporozumienia i sprzeczki w rodzinie jak też interwencja wyraźnie wskazująca na przemoc fizyczną czy też psychiczną. Zgodnie z posiadanymi przez Komisariat Policji danymi w 2015 roku interwencje domowych zgłoszono ogółem 280, w 2016 roku - 366, a w 2017 roku – 484.

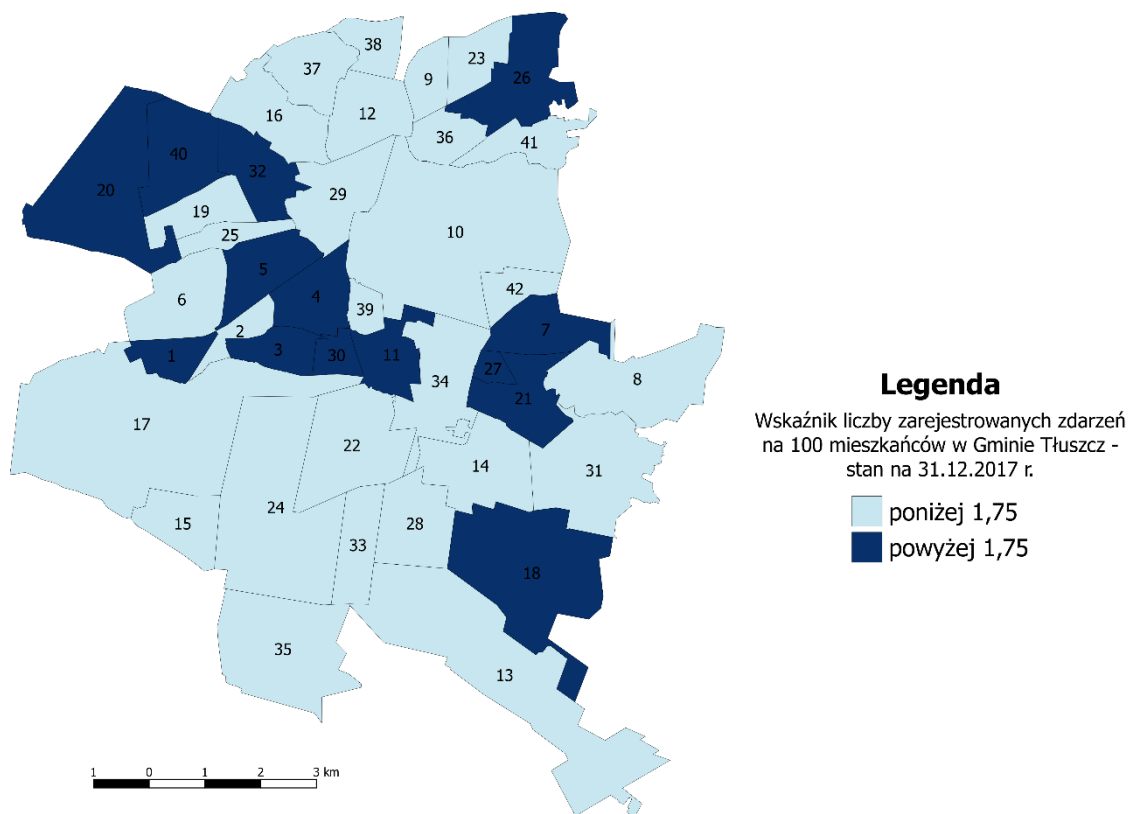
Analiza danych dotyczących procedury Niebieskiej Karty wskazuje na ich znaczny wzrost w roku 2017. Stan ten wynika nie tylko ze wzrostu interwencji policji w tym zakresie, ale także z podniesienia poziomu wiedzy dotyczącej przemocy w rodzinie przez funkcjonariuszy, wynikającej z odbytych szkoleń a także zmiany podejścia do wdrażania tego programu. Obecnie zgodnie z wytycznymi i rekomendacjami każda interwencja, która nosi znamiona czynów dotyczących stosowania przemocy powinna być zakończona wszczęciem procedury, nawet w przypadku braku akceptacji na rozpoczęcie działań formalno-prawnych przez stronę pokrzywdzoną. W roku 2015 liczba wszczętych procedur Niebieskiej Karty wynosiła 22 szt., w roku 2016 – 23 szt., natomiast w roku 2017 nastąpił ponad 50% wzrost wszczętych procedur w tym zakresie i wynosił ogółem 47 szt.

Istotnym elementem poprawy bezpieczeństwa w Gminie Tłuszcz, zgodnie z rekomendacjami funkcjonariuszy Policji posiada niewątpliwie możliwość instalacji sieci monitoringu wizyjnego na

obszarze Gminy, który jest skutecznym narzędziem poprawiającym poziom bezpieczeństwa (modernizacja linii kolejowej Warszawa Wileńska - Małkinia, gdzie jednym z elementów wprowadzonych działań był montaż systemu monitoringu, umożliwiła skuteczne podniesienie parametrów bezpieczeństwa). Konieczne są także działania zwiększające możliwość wzmocnienia obecnej kadry funkcjonariuszy o tzw. „służby ponadnormatywne”, pozwalające na łatwy i szybki sposób można zwiększenia liczby umundurowanych funkcjonariuszy Policji.

Analiza wskaźników bezpieczeństwa mieszkańców wskazała, iż największą liczbę zarejestrowanych zdarzeń (**wskaźnik zarejestrowanych zdarzeń na 100 mieszkańców**) odnotowuje się na terenie następujących wydzielonych podobszarów: Osiedle Borki (5,47), Osiedle Słoneczna (1,98), Osiedle Długa (2,47), Osiedle Kolejowa (2,32), Balcery (3,08), Dziecioły (3,40), Jaźwie (1,82), Kozły (5,79), Kury (22,22), Mokra Wieś (4,11), Ołdaki (2,70), Pólko (2,87), Rysie (3,45), Wólka Kozłowska (3,09). Wskazane wyżej podobszary odnotowały odnośnie analizowanego miernika wskaźnik powyżej średniej przyjętej dla Gminy Tłuszcz, który w roku 2017 wynosił 1,75.

Rysunek 8 Wskaźnik liczby zarejestrowanych zdarzeń na 100 mieszkańców w Gminie Tłuszcz - stan na 31.12.2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Tłuszczu

Tabela 8 Wskaźnik zarejestrowanych zdarzeń w Gminie Tłuszcz na 100 mieszkańców, wg stanu na 31.12.2017 r.

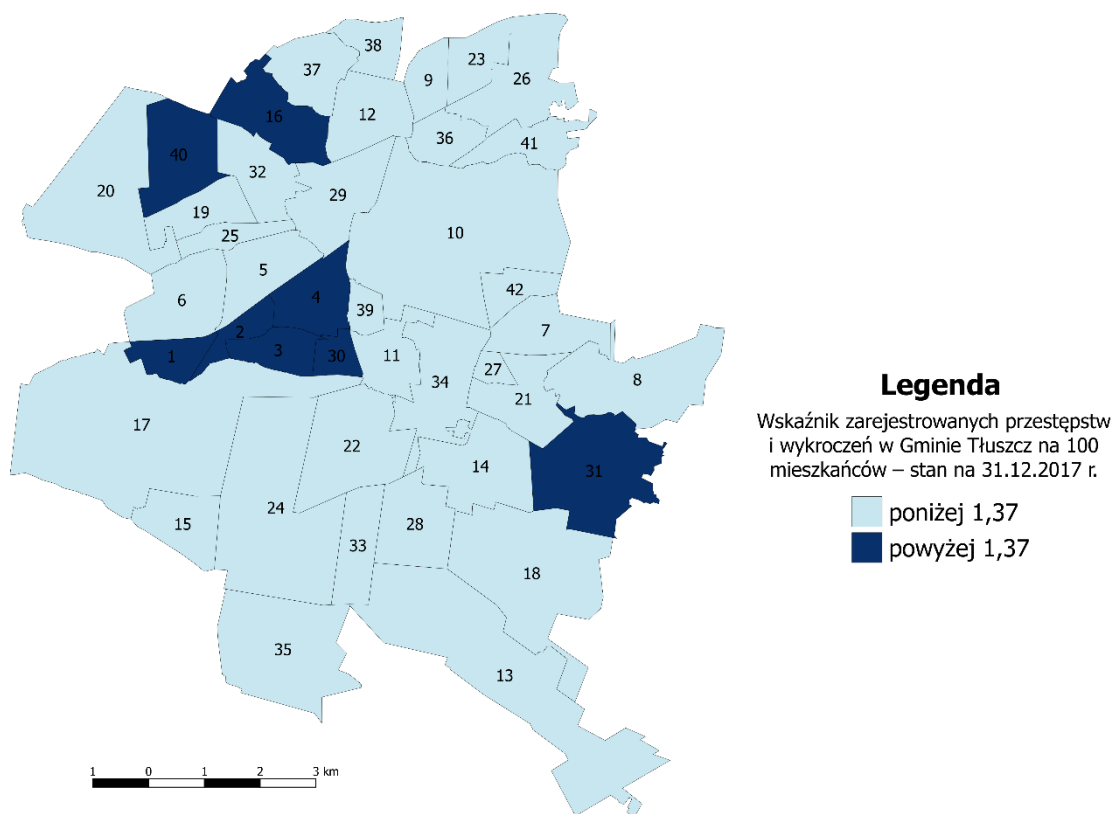
Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	Liczba zarejestrowanych zdarzeń - stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik zarejestrowanych zdarzeń na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
1	OSIEDLE BORKI	804	44	5,47	1
2	OSIEDLE CENTRUM	1639	19	1,16	0
3	OSIEDLE SŁONECZNA	1567	31	1,98	1
4	OSIEDLE DŁUGA	1697	42	2,47	1
5	OSIEDLE KOLEJOWA	1166	27	2,32	1
6	OSIEDLE KLONOWA-NORWIDA	1112	19	1,71	0
7	BALCERY	65	2	3,08	1
8	BIAŁKI	248	1	0,40	0
9	BRZEZINÓW	58	0	0,00	0
10	CHRZĘŚNE	1134	16	1,41	0
11	DZIEĆCIOŁY	235	8	3,40	1
12	FIUKAŁY	186	1	0,54	0
13	FRANCISZKÓW	263	1	0,38	0
14	GRABÓW	115	2	1,74	0
15	JADWININ	133	1	0,75	0
16	JARZĘBIA ŁĄKA	786	3	0,38	0
17	JASZENICA	3363	16	0,48	0
18	JAŻWIE	165	3	1,82	1
19	KONARY	136	0	0,00	0
20	KOZŁY	363	21	5,79	1
21	KURY	99	22	22,22	1
22	ŁYSOBYKI	191	1	0,52	0
23	MARIANÓW	136	0	0,00	0
24	MIĄSE	521	7	1,34	0
25	MOCZYDŁO	52	0	0,00	0
26	MOKRA WIEŚ	341	14	4,11	1
27	OŁDAKI	74	2	2,70	1
28	PAWŁÓW	100	0	0,00	0
29	POSTOLISKA	1010	17	1,68	0
30	PÓLKO	209	6	2,87	1
31	RUDNIKI	66	1	1,52	0
32	RYŚ	203	7	3,45	1
33	STASINÓW	57	0	0,00	0
34	STRYJKI	141	1	0,71	0
35	SZCZEPANEK	285	0	0,00	0
36	SZYMANÓWEK	186	0	0,00	0
37	WAGAN	104	0	0,00	0

Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców- stan na 31.12.2017 r.	Liczba zarejestrowanych zdarzeń - stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik zarejestrowanych zdarzeń na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
38	WAGANKA	87	0	0,00	0
39	WILCZENIEC	189	0	0,00	0
40	WÓŁKA KOZŁOWSKA	291	9	3,09	1
41	ZALESIE	158	1	0,63	0
42	ZAPOLE	20	0	0,00	0
GMINA TŁUSZCZ		19 755	345	1,75	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Tłuszczu oraz danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Kolejnym wskaźnikiem, który poddany został analizie ilościowej w zakresie określenia poziomu bezpieczeństwa w Gminie Tłuszcz był **wskaźnik zarejestrowanych przestępstw i wykroczeń na 100 mieszkańców**. Wartości powyżej średniej przyjętej dla Gminy Tłuszcz, która na koniec 2017 r. wynosiła 1,37, uzyskały następujące wydzielone podobszary: Osiedle Borki (7,09), Osiedle Centrum (1,53), Osiedle Słoneczna (1,72), Osiedle Długa (1,83), Jarzębia Łąka (4,07), Pólko (2,87), Rudniki (4,55), Wólka Kozłowska (11,34).

Rysunek 9 Wskaźnik zarejestrowanych przestępstw i wykroczeń w Gminie Tłuszcz na 100 mieszkańców – stan na 31.12.2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Tłuszczu oraz danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Tabela 9 Wskaźnik zarejestrowanych przestępstw i wykroczeń w Gminie Tłuszcz na 100 mieszkańców, wg stanu na 31.12.2017 r.

Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców- stan na 31.12.2017 r.	Liczba zarejestrowanych przestępstw i wykroczeń - stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik zarejestrowanych przestępstw i wykroczeń na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
1	OSIEDLE BORKI	804	57	7,09	1
2	OSIEDLE CENTRUM	1639	25	1,53	1
3	OSIEDLE SŁONECZNA	1567	27	1,72	1
4	OSIEDLE DŁUGA	1697	31	1,83	1
5	OSIEDLE KOLEJOWA	1166	8	0,69	0
6	OSIEDLE KLONOWA-NORWIDA	1112	3	0,27	0
7	BALCERY	65	0	0,00	0
8	BIAŁKI	248	0	0,00	0
9	BRZEZINÓW	58	0	0,00	0
10	CHRZĘŚNE	1134	2	0,18	0
11	DZIĘCIOŁY	235	2	0,85	0
12	FIUKAŁY	186	2	1,08	0
13	FRANCISZKÓW	263	1	0,38	0
14	GRABÓW	115	1	0,87	0
15	JADWININ	133	0	0,00	0
16	JARZĘBIA ŁĄKA	786	32	4,07	1
17	JASIENICA	3363	11	0,33	0
18	JAŻWIE	165	1	0,61	0
19	KONARY	136	0	0,00	0
20	KOZŁY	363	0	0,00	0
21	KURY	99	0	0,00	0
22	ŁYSOBYKI	191	0	0,00	0
23	MARIANÓW	136	1	0,74	0
24	MIĄSE	521	6	1,15	0
25	MOCZYDŁO	52	0	0,00	0
26	MOKRA WIEŚ	341	3	0,88	0
27	OŁDAKI	74	0	0,00	0
28	PAWŁÓW	100	0	0,00	0
29	POSTOLISKA	1010	12	1,19	0
30	PÓLKO	209	6	2,87	1
31	RUDNIKI	66	3	4,55	1
32	RYSIE	203	1	0,49	0
33	STASINÓW	57	0	0,00	0
34	STRYJKI	141	0	0,00	0
35	SZCZEPANEK	285	2	0,70	0
36	SZYMANÓWEK	186	0	0,00	0

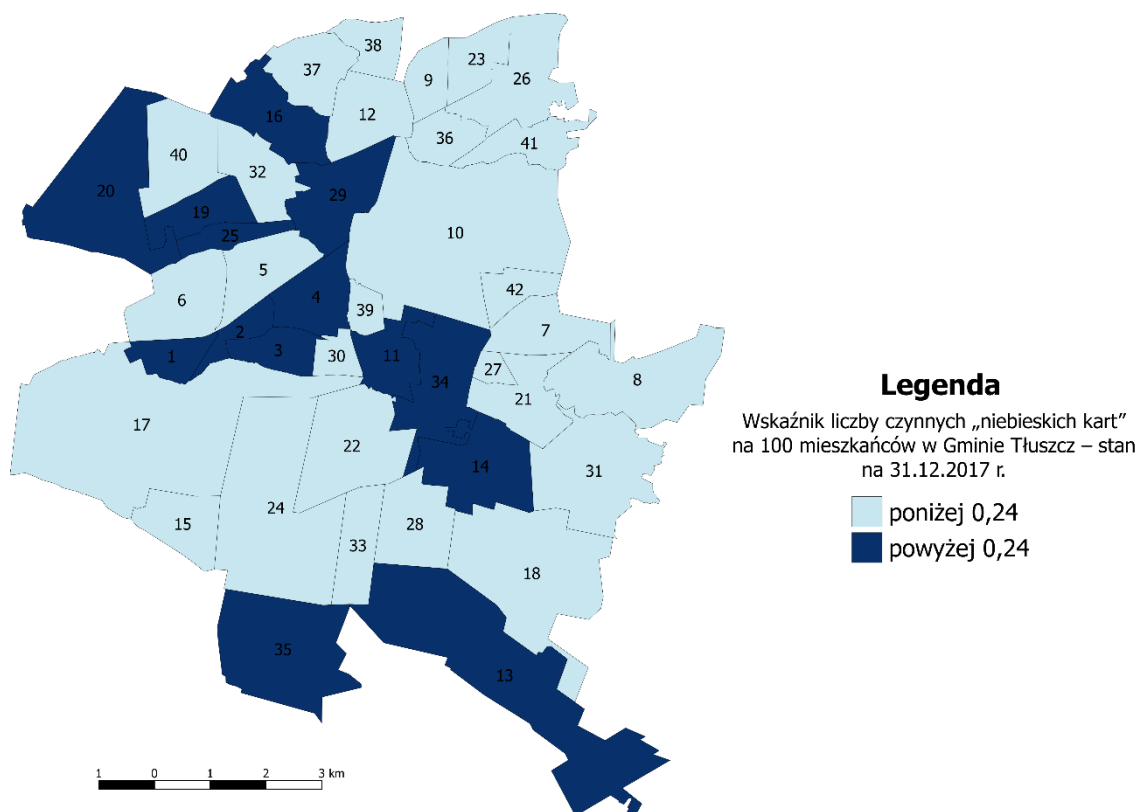
Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców- stan na 31.12.2017 r.	Liczba zarejestrowanych przestępstw i wykroczeń - stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik zarejestrowanych przestępstw i wykroczeń na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
37	WAGAN	104	0	0,00	0
38	WAGANKA	87	0	0,00	0
39	WILCZENIEC	189	0	0,00	0
40	WÓLKA KOZŁOWSKA	291	33	11,34	1
41	ZALESIE	158	0	0,00	0
42	ZAPOLE	20	0	0,00	0
GMINA TŁUSZCZ		19 755	270	1,37	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Tłuszczu oraz danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Występujące problemy społeczne odnoszące się do poziomu bezpieczeństwa na obszarze Gminy Tłuszcz wynikają także z występowania na jej obszarze problemu przemocy w rodzinie, który odzwierciedla wskaźnik liczby czynnych tzw. „niebieskich kart”.

Analiza danych zamieszczonych w poniższej tabeli wykazała, iż na obszarze Gminy Tłuszcz poziom wskaźnika w odniesieniu do występowania przemocy w rodzinie, który odzwierciedla **wskaźnik liczby czynnych niebieskich kart na 100 mieszkańców** i jest wyższy niż przyjęta w Gminie średnia wartość tego wskaźnika (0,24), w następujących wydzielonych podobszarach: Osiedle Borki (0,50), Osiedle Centrum (0,31), Osiedle Słoneczna (0,45), Osiedle Długa (0,47), Dziecioły (0,43), Franciszków (0,76), Grabów (0,87), Jarzębia Łąka (0,51), Konary (0,74), Kozły (0,28), Moczydło (1,92), Postoliska (0,40), Stryjki (0,71), Szczepanek (0,35). Poniższa mapa i tabela ilustrują poszczególne dane w tym zakresie, w odniesieniu do wydzielonych podobszarów.

Rysunek 10 Wskaźnik liczby czynnych „niebieskich kart” na 100 mieszkańców w Gminie Tłuszcz – stan na 31.12.2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisarzatu Policji w Tłuszczu oraz danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Tabela 10 Wskaźnik liczby czynnych „niebieskich kart” założonych na obszarze Gminy Tłuszcz na 100 mieszkańców, wg stanu na 31.12.2017 r.

Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców- stan na 31.12.2017 r.	Liczba czynnych niebieskich kart - stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby czynnych niebieskich kart na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
1	OSIEDLE BORKI	804	4	0,50	1
2	OSIEDLE CENTRUM	1639	5	0,31	1
3	OSIEDLE SŁONECZNA	1567	7	0,45	1
4	OSIEDLE DŁUGA	1697	8	0,47	1
5	OSIEDLE KOLEJOWA	1166	0	0,00	0
6	OSIEDLE KLONOWA-NORWIDA	1112	1	0,09	0
7	BALCERY	65	0	0,00	0
8	BIAŁKI	248	0	0,00	0
9	BRZEZINÓW	58	0	0,00	0
10	CHRZĘSNE	1134	2	0,18	0
11	DZIĘCIOŁY	235	1	0,43	1
12	FIUKAŁY	186	0	0,00	0
13	FRANCISZKÓW	263	2	0,76	1

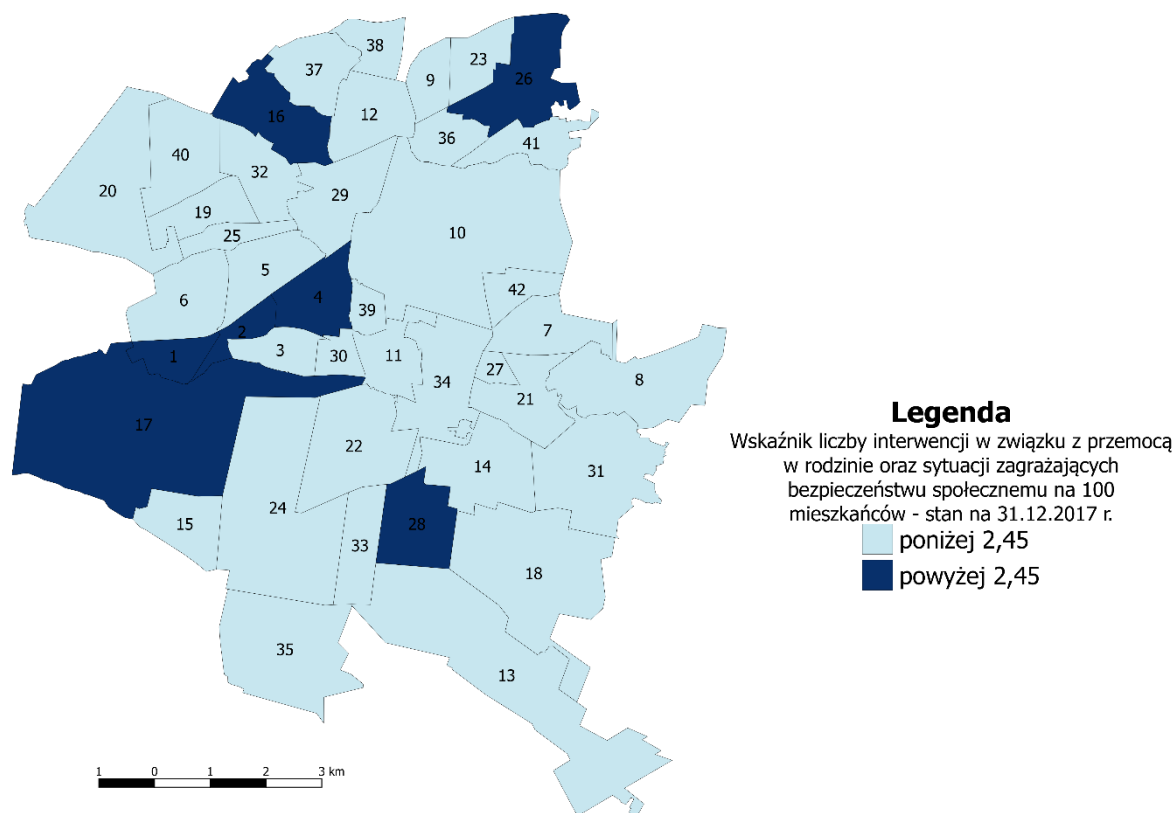
Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	Liczba czynnych niebieskich kart - stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby czynnych niebieskich kart na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
14	GRABÓW	115	1	0,87	1
15	JADWININ	133	0	0,00	0
16	JARZĘBIA ŁĄKA	786	4	0,51	1
17	JASIENICA	3363	2	0,06	0
18	JAŻWIE	165	0	0,00	0
19	KONARY	136	1	0,74	1
20	KOZŁY	363	1	0,28	1
21	KURY	99	0	0,00	0
22	ŁYSOBYKI	191	0	0,00	0
23	MARIANÓW	136	0	0,00	0
24	MIĄSE	521	1	0,19	0
25	MOCZYDŁO	52	1	1,92	1
26	MOKRA WIEŚ	341	0	0,00	0
27	OŁDAKI	74	0	0,00	0
28	PAWŁÓW	100	0	0,00	0
29	POSTOLISKA	1010	4	0,40	1
30	PÓLKO	209	0	0,00	0
31	RUDNIKI	66	0	0,00	0
32	RYSIE	203	0	0,00	0
33	STASINÓW	57	0	0,00	0
34	STRYJKI	141	1	0,71	1
35	SZCZEPANEK	285	1	0,35	1
36	SZYMANÓWEK	186	0	0,00	0
37	WAGAN	104	0	0,00	0
38	WAGANKA	87	0	0,00	0
39	WILCZENIEC	189	0	0,00	0
40	WÓLKA KOZŁOWSKA	291	0	0,00	0
41	ZALESIE	158	0	0,00	0
42	ZAPOLE	20	0	0,00	0
GMINA TŁUSZCZ		19 755	47	0,24	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Tłuszczu oraz danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Problemy społeczne w Gminie Tłuszcz dotyczą także interwencji Policji związanej z występującą przemocą w rodzinie oraz sytuacji zagrażających bezpieczeństwu społecznemu, które są rozpoznawane przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuszczu. Przemoc ta występuje w różnych przejawach, którymi są nie tylko akty przemocy fizycznej, ale także przemoc słowna i psychiczna. Sytuacje zagrażające bezpieczeństwu społecznemu dotyczą także takich zachowań, które nie są zgłaszane w celu podjęcia interwencji Policji, a które wpływają na występujące dysfunkcje w lokalnym środowisku i są znane

pracownikom OPS. Takimi zachowaniami mogą być przypadki pozostawiania małoletnich dzieci bez opieki, brak wystarczającej pieczy rodzicielskiej i troski związanej z rozwojem psycho-społecznym potomstwa czy zakłócanie porządku publicznego przez osoby pozostające pod wpływem alkoholu. Statystyki i posiadana wiedza przez Policję i Ośrodek Pomocy Społecznej na obszarze Gminy w roku 2017 pozwoliły na wydzielenie podobszarów, których szczególnie powyższy problem dotyczy. Należą do nich: Osiedle Borki (10,45), Osiedle Centrum (3,66), Osiedle Długa (3,71), Jarzębia Łąka (2,54), Jasienica (3,12), Mokra Wieś (4,40), Pawłów (6,00). Średnia wartość przyjęta dla Gminy dotycząca **wskaźnika liczby interwencji w związku z przemocą w rodzinie oraz sytuacji zagrażających bezpieczeństwu publicznemu na 100 mieszkańców**, wynosiła w 2017 roku 2,45.

Rysunek 11 Wskaźnik liczby interwencji w związku z przemocą w rodzinie oraz sytuacji zagrażających bezpieczeństwu społecznemu na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Tłuszczu oraz danych Ośrodka Pomocy Społecznej

Tabela 11 Wskaźnik liczby interwencji w związku z przemocą w rodzinie oraz sytuacji zagrażających bezpieczeństwu społecznemu na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.

Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców- stan na 31.12.2017 r.	Liczba interwencji w związku z przemocą w rodzinie oraz sytuacji zagrażających bezpieczeństwu społecznemu - stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby interwencji w związku z przemocą w rodzinie oraz sytuacji zagrażających bezpieczeństwu społecznemu - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
1	OSIEDLE BORKI	804	84	10,45	1
2	OSIEDLE CENTRUM	1639	32	3,66	1
3	OSIEDLE SŁONECZNA	1567	31	1,98	0
4	OSIEDLE DŁUGA	1697	63	3,71	1
5	OSIEDLE KOLEJOWA	1166	28	2,40	0
6	OSIEDLE KLONOWA- NORWIDA	1112	12	1,08	0
7	BALCERY	65	1	1,54	0
8	BIAŁKI	248	4	1,61	0
9	BRZEZINÓW	58	0	0,00	0
10	CHRZĘSNE	1134	24	2,12	0
11	DZIĘCIOŁY	235	1	0,43	0
12	FIUKAŁY	186	2	1,08	0
13	FRANCISZKÓW	263	2	0,76	0
14	GRABÓW	115	2	1,74	0
15	JADWININ	133	1	0,75	0
16	JARZĘBIA ŁĄKA	786	20	2,54	1
17	JASIENICA	3363	105	3,12	1
18	JAŻWIE	165	2	1,21	0
19	KONARY	136	1	0,74	0
20	KOZŁY	363	1	0,28	0
21	KURY	99	2	2,02	0
22	ŁYSOBYKI	191	2	1,05	0
23	MARIANÓW	136	2	1,47	0
24	MIĄSE	521	6	1,15	0
25	MOCZYDŁO	52	0	0,00	0
26	MOKRA WIEŚ	341	15	4,40	1
27	OŁDAKI	74	1	1,35	0
28	PAWŁÓW	100	6	6,00	1
29	POSTOLISKA	1010	21	2,08	0
30	PÓLKO	209	2	0,96	0
31	RUDNIKI	66	1	1,52	0
32	RYSIE	203	0	0,00	0
33	STASINÓW	57	0	0,00	0

Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców- stan na 31.12.2017 r.	Liczba interwencji w związku z przemocą w rodzinie oraz sytuacji zagrożających bezpieczeństwu społecznemu - stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby interwencji w związku z przemocą w rodzinie oraz sytuacji zagrożających bezpieczeństwu społecznemu - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
34	STRYJKI	141	1	0,71	0
35	SZCZEPANEK	285	1	0,35	0
36	SZYMANÓWEK	186	0	0,00	0
37	WAGAN	104	2	1,92	0
38	WAGANKA	87	0	0,00	0
39	WILCZENIEC	189	0	0,00	0
40	WÓŁKA KOZŁOWSKA	291	6	2,06	0
41	ZALESIE	158	0	0,00	0
42	ZAPOLE	20	0	0,00	0
GINA TŁUSZCZ		19 755	484	2,45	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Tłuszczu oraz danych Ośrodka Pomocy Społecznej

Informacje pozyskane z Komisariatu Policji w Tłuszczu wskazują, iż na przestrzeni ostatnich lat ilość zdarzeń (zdarzenia uliczne, interwencje domowe, publiczne, zdarzenia w ruchu drogowym - kolizje, wypadki i inne) na obszarze Gminy Tłuszcz wzrasta. Dynamika przestępstw i wykroczeń jest niska i zauważalny jest spadek przestępczości na obszarze Gminy Tłuszcz, a zwłaszcza tej najbardziej uciążliwej dla społeczności lokalnej, związanej z kradzieżami i włamaniami. Wzrasta natomiast ilość wszczynanych procedur „Niebieskiej Karty”. Stan ten wynika z jednej strony ze wzrostu interwencji policji w tym zakresie, ale także ze zmiany podejścia do wdrażania tego programu, który zgodnie z wytycznymi i rekomendacjami wymaga, aby każda interwencja, która nosi znamiona czynów dotyczących stosowania przemocy była zakończona wszczęciem procedury, nawet w przypadku braku akceptacji na rozpoczęcie działań formalno-prawnych przez stronę pokrzywdzoną.

Wśród podobszarów, które wykazują niepokojące symptomy sytuacji kryzysowych w największym natężeniu w odniesieniu do wskaźnika zarejestrowanych zdarzeń znajdują się następujące podobszary: Kury (wskaźnik 2,22), Kozły (wskaźnik 5,79), Osiedle Borki (wskaźnik 5,47). Wzmożona ilość przestępstw i wykroczeń w największym natężeniu dotyczy podobszarów: Wólka Kozłowska (wskaźnik 11,34), Osiedle Borki (wskaźnik 7,09), natomiast wskaźnik liczby czynnych „niebieskich kart” założonych na obszarze Gminy Tłuszcz na 100 mieszkańców, najmniej korzystne poziomy osiągnął na podobszarze: Moczydło (wskaźnik 1,92), Konary (wskaźnik 0,74), Jarzębia Łąka (wskaźnik 0,51), Osiedle Borki (wskaźnik 0,50). Zjawisko nadmiernej interwencji w związku z przemocą w rodzinie oraz sytuacji zagrożających bezpieczeństwu społecznemu, w największym natężeniu odnotowano na podobszarze: Osiedle Borki (wskaźnik 10,45), Pawłów (wskaźnik 6,00).

Problemy związane z interwencjami dotyczącymi przemocy w rodzinie bardzo często dotyczą nadużywania alkoholu przez sprawców, który jest częstym powodem występowania incydentów, naruszających bezpieczeństwo w rodzinach. Na obszarze Gminy Tłuszcz działania w zakresie pomocy osobom uzależnionym i ich rodzinom sprawuje funkcjonujący Punkt Konsultacyjny,

udzielający pomocy w ramach przeciwdziałania alkoholizmowi, narkomanii czy przemocy w rodzinie. Prowadzone jest poradnictwo psychologiczne, grupy wsparcia i grupy motywacyjne.

Problemy społeczne

Ocena skali problemów społecznych na obszarze Gminy Tłuszcz została przeprowadzona w oparciu o pozyskane dane statystyczne oraz informacje otrzymane z Ośrodka Pomocy Społecznej w Tłuszczu. Zgromadzone dane ilościowe uwidaczniają jedynie skalę problemu, nie wskazując na uwarunkowania konkretnych podobszarów, ich źródeł kryzysu i istniejącej degradacji. Przeprowadzone konsultacje z pracownikami OPS, umożliwiły gruntowne rozeznanie sytuacji społecznej, czynników wpływających na poziom kryzysu i istniejących dysfunkcji konkretnych podobszarów Gminy przyjętych do analizy.

Analizie poddano różne typy udzielanej pomocy społecznej. Szczegółowa analiza i przeprowadzone wywiady z pracownikami OPS posłużyły do zdefiniowania najważniejszych informacji i wniosków w obszarze polityki społecznej w Gminie Tłuszcz.

Sytuację w tym zakresie opisują poniższe wnioski.

- ✓ Istnieje stała liczba osób w Gminie utrzymująca się od wielu lat oscylująca na poziomie średnio ok. 631 osób, korzystających z różnorodnych form pomocy społecznej.
- ✓ Zapotrzebowanie na różnorodne formy pomocy także pomocy pozafinansowej, prowadzi do konieczności rozwoju kierunkowej pomocy i profilaktyki społecznej. Poza pomocą finansową OPS udziela pomocy mającej charakter usług społecznych. Wśród nich znajdują się: poradnictwo, usługi reintegracji społecznej i zawodowej, terapie, zajęcia profilaktyczne dla dzieci i dorosłych, treningi itp. Chociaż pomoc finansowa nadal znajduje ważne miejsce w zakresie świadczonej pomocy przez ośrodek, jednak zauważalne stają się potrzeby i problemy społeczne, które wymagają od samorządu działań w zakresie sieciowania i organizowania miejsc specjalistycznych dla grup beneficjentów o zróżnicowanych potrzebach. Dominującą pomocą w zakresie usług społecznych w Gminie jest obecnie pomoc dla osób starszych i niepełnosprawnych, pomoc profilaktyczna i terapeutyczna dla dzieci w Placówkach Wsparcia Dziennego, pomoc świadczona przez Kub Integracji Społecznej. Występują zdiagnozowane potrzeby w zakresie rozszerzenia różnorodnych form pomocy, w tym: terapii rodzinnej, mediacji, terapii dla ofiar i sprawców przemocy, poradnictwa psychologicznego, socjalnego.
- ✓ Od roku 2012 do chwili obecnej rejestrowany jest znaczny wzrost osób korzystających z wszelkich form pomocy specjalistycznej: psychologicznej, terapeutycznej, edukacyjnej (np. w zakresie treningów umiejętności wychowawczych). Rośnie liczba rodzin wymagających wsparcia asystenta rodziny.
- ✓ Pomoc społeczna dla mieszkańców Gminy Tłuszcz nie jest wystarczająca. Brakuje stałego finansowania umożliwiającego korzystanie z pomocy społecznej dla wszystkich osób wymagających wsparcia. Pomimo faktu, iż OPS pozyskuje środki zewnętrzne (unijne) na realizację różnorodnych działań w zakresie pomocy społecznej, pomoc ta w wielu obszarach

wymaga wzmocnienia. Brakuje przede wszystkim możliwości skorzystania przez mieszkańców z terapii specjalistycznych, które dostępne są np. w Powiatowym Centrum Pomocy w Wołominie. Osoby z terenów wiejskich, bez środka komunikacji nie są w stanie dotrzeć do specjalisty, mogącego udzielić wsparcia. Głównym problemem w zakresie funkcjonowania pomocy społecznej w Gminie Tłuszcz są problemy lokalowe i personalne dotyczące instytucji Ośrodka Pomocy Społecznej w Tłuszczu. Siedziba OPS posiada trudności lokalowe i organizacyjne, które w częściowy sposób w ramach realizowanego w kwietniu 2018 r. projektu POWER 2.5 pt.: „Skuteczne pomaganie” dotyczącego poprawy warunków i organizacji pracy w OPS, wpłyną na zmianę obecnego stanu rzeczy w tym zakresie. Innym dotkliwym problemem jest brak wystarczającej liczby pracowników socjalnych, a dzięki realizacji wskazanego wyżej projektu, możliwe będzie zabezpieczenie środków na ten cel na kolejne 18 miesięcy.

Rysunek 12 Zmiana organizacji i sposobu pracy Ośrodka Pomocy Społecznej w Tłuszczu w ramach prowadzonego projektu p. „Skuteczne pomaganie”

Źródło: <http://opstluszcz.pl>

Wskazane wyżej uwarunkowania dotyczące problemów społecznych na obszarze Gminy Tłuszcz wpływają na sytuację społeczną i występujące obszary kryzysu, które ilustrują takie zjawiska jak: ubóstwo, bezrobocie, trudności wychowawcze, niepełnosprawność, trudności związane z brakiem aktywności społecznej, brakiem integracji oraz wyobcowaniem osób wymagających wsparcia instytucjonalnego. Poza wyżej wymienionymi problemami społecznymi w Gminie, występują, jak wykazała analiza zamieszczona w poprzednim podrozdziale, problemy dotyczące stosowania przemocy w rodzinie w niektórych częściach Gminy. W celu zapobiegania i ograniczania skali tego typu problemów powołany został Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, który funkcjonuje przy Ośrodku Pomocy Społecznej w Tłuszczu. Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie realizuje działania określone w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Tłuszcz. Głównym obowiązkiem Zespołu jest integrowanie i koordynowanie działań podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie ma za zadanie diagnozowanie problemu przemocy w rodzinach oraz podejmowanie działań i inicjowanie interwencji w środowiskach zagrożonych oraz dotkniętych taką przemocą. Jego zadaniem jest również rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym oraz inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie².

W ramach prac diagnostycznych przeanalizowane zostały dane dotyczące wypłacanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej zasiłków i różnorodnych form wsparcia. Jednocześnie zostały wyselekcjonowane najbardziej reprezentatywne zasiłki odzwierciedlające natężenie problemu ubóstwa rodzin zamieszkujących Gminę Tłuszcz i wskazane przyczyny występowania problemów społecznych oraz zostały wyliczone wskaźniki dla poszczególnych podobszarów.

Wśród analizowanych wskaźników znalazły się:

- Wskaźnik liczby osób pobierających świadczenie z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców zgodnie ze stanem na 31.12.2017 r.
- Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej z powodu uzależnienia na 100 mieszkańców zgodnie ze stanem na 31.12.2017 r.
- Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców zgodnie ze stanem na 31.12.2017 r.
- Wskaźnik liczby osób pobierających świadczenie z tytułu zasiłków stałych na 100 mieszkańców zgodnie ze stanem na 31.12.2017 r.
- Wskaźnik liczby zarejestrowanych bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym, zgodnie ze stanem na 31.12.2017 r.
- Wskaźnik liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, dla których konieczne są działania w zakresie wzrostu poziomu kapitału społecznego i zagospodarowania czasu wolnego na 100 mieszkańców- stan na 31.12.2017 r.

Zgodnie z definicją, ubóstwo jest niekorzystnym zjawiskiem społeczno-ekonomicznym, obejmującym stały brak dostatecznych środków materialnych dla zaspokojenia potrzeb jednostki. Potrzebami tymi są w szczególności: pożywienie, schronienie, ubranie, transport oraz podstawowe potrzeby społeczno-kulturalne. Skalę ubóstwa na danym obszarze można oszacować na podstawie liczby gospodarstw korzystających z pomocy społecznej i pobierających zasiłki z kilku tytułów jednocześnie, gdyż jest to kwestia nawarstwiających się problemów życiowych i brakiem nieporadności społecznej.

Analizowane wskaźniki zostały wyselekcjonowane w taki sposób, aby mogły umożliwić zdefiniowanie i w konsekwencji przeprowadzenie całego spektrum działań prowadzonych przez gminę na rzecz potrzebujących mieszkańców. Analiza problemów społecznych skorelowanych z faktem pobierania zasiłków społecznych jest niezwykle istotna, ponieważ oprócz realnej skali omawianego zjawiska, pokazuje również zapotrzebowanie mieszkańców gminy na różne formy wsparcia w ramach pomocy społecznej, ale również wsparcia w innych sferach życia społecznego i gospodarczego.

Dane otrzymane z Ośrodka Pomocy Społecznej w Tłuszczu zostały przeanalizowane na poziomie poszczególnych, przyjętych do analizy podobszarów.

² Informacja zaczerpnięta ze strony internetowej Ośrodka Pomocy Społecznej w Tłuszczu (http://opstluszcz.pl/?page_id=170)

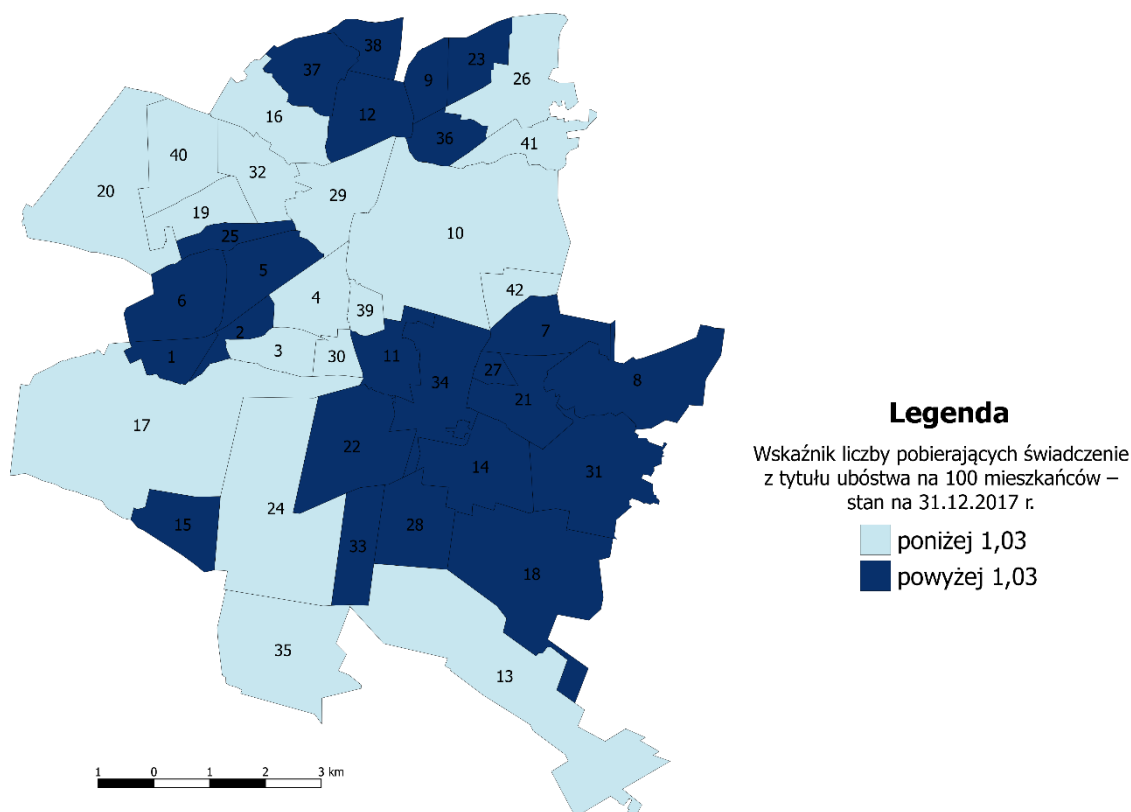
Poniżej zestawiono dane liczbowe pochodzące ze statystyk Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Tłuszcz w zakresie poszczególnych wskaźników obrazujących formy udzielanej pomocy społecznej dla osób wymagających wsparcia.

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2015 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej kryterium dochodowe przy udzielanej pomocy społecznej z tytułu ubóstwa wynosi 634 złote dla osoby samotnie gospodarującej oraz 514 złotych dla osoby pozostającej w gospodarstwie wieloosobowym. Część z osób korzystających z pomocy z powodu ubóstwa skorzystała z wprowadzonego w roku 2016 Rządowego Programu Wspierania Rodzin Wielodzietnych „Rodzina 500+”, dzięki temu programowi sytuacja finansowa rodzin z dziećmi znacznie się poprawiła i osoby te ograniczyły możliwość korzystania z pomocy OPS w ramach innych świadczeń.

Rozmiar skali niekorzystnej sytuacji społecznej w poszczególnych podobszarach gminy warunkuje także przyjęty do analizy **wskaźnik liczby osób pobierających świadczenie z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców**. Średnia wartość tego wskaźnika przyjęta dla gminy wyniosła w roku 2017 (stan na 31 grudnia) 1,03 i aż 24 podobszary Gminy Tłuszcz uzyskały wskaźnik powyżej średniej przyjętej dla Gminy.

Następujące podobszary znalazły się w grupie podobszarów, przekraczających ten poziom: Osiedle Borki (4,23), Osiedle Centrum (1,28), Osiedle Kolejowa (1,89), Osiedle Klonowa - Norwida (1,44), Balcery (3,08), Białki (1,21), Brzezινόw (10,34), Dziecioły (2,13), Fiukały (2,15), Grabów (2,61), Jadwinin (1,50), Jaźwie (2,42), Kury (2,02), Łysobyki (1,05), Marianów (1,47), Moczydło (1,92), Ołdaki (2,70), Pawłów (2,00), Rudniki (3,03), Stasinów (3,51), Stryjki (1,42), Szymanówek (1,08), Wagan (2,88), Waganka (1,15).

Rysunek 13 Wskaźnik liczby pobierających świadczenie z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców – stan na 31.12.2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Tłuszcz

Tabela 12 Wskaźnik liczby pobierających świadczenie z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców – stan na 31.12.2017 r.

Lp.	Wydzielony podobzszar	Liczba mieszkańców- stan na 31.12.2017 r.	Liczba osób pobierających świadczenia z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa- stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby pobierających świadczenie z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
1	OSIEDLE BORKI	804	34	4,23	1
2	OSIEDLE CENTRUM	1639	21	1,28	1
3	OSIEDLE SŁONECZNA	1567	15	0,96	0
4	OSIEDLE DŁUGA	1697	16	0,94	0
5	OSIEDLE KOLEJOWA	1166	22	1,89	1
6	OSIEDLE KLONOWA-NORWIDA	1112	16	1,44	1
7	BALCERY	65	2	3,08	1
8	BIAŁKI	248	3	1,21	1
9	BRZEZINÓW	58	6	10,34	1
10	CHRZĘSNE	1134	5	0,44	0

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUSZCZ NA LATA 2018-2023

Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców- stan na 31.12.2017 r.	Liczba osób pobierających świadczenia z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa- stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby pobierających świadczenie z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
11	DZIĘCIOŁY	235	5	2,13	1
12	FIUKAŁY	186	4	2,15	1
13	FRANCISZKÓW	263	2	0,76	0
14	GRABÓW	115	3	2,61	1
15	JADWININ	133	2	1,50	1
16	JARZĘBIA ŁĄKA	786	2	0,25	0
17	JASZENICA	3363	1	0,03	0
18	JAŻWIE	165	4	2,42	1
19	KONARY	136	0	0,00	0
20	KOZŁY	363	1	0,28	0
21	KURY	99	2	2,02	1
22	ŁYSOBYKI	191	2	1,05	1
23	MARIANÓW	136	2	1,47	1
24	MIĄSE	521	3	0,58	0
25	MOCZYDŁO	52	1	1,92	1
26	MOKRA WIEŚ	341	3	0,88	0
27	OŁDAKI	74	2	2,70	1
28	PAWŁÓW	100	2	2,00	1
29	POSTOLISKA	1010	3	0,30	0
30	PÓLKO	209	1	0,48	0
31	RUDNIKI	66	2	3,03	1
32	RYSIE	203	1	0,49	0
33	STASINÓW	57	2	3,51	1
34	STRYJKI	141	2	1,42	1
35	SZCZEPANEK	285	1	0,35	0
36	SZYMANÓWEK	186	2	1,08	1
37	WAGAN	104	3	2,88	1
38	WAGANKA	87	1	1,15	1
39	WILCZENIEC	189	1	0,53	0
40	WÓLKA KOZŁOWSKA	291	2	0,69	0
41	ZALESIE	158	1	0,63	0
42	ZAPOLE	20	0	0,00	0
GMINA TŁUSZCZ		19 755	203	1,03	

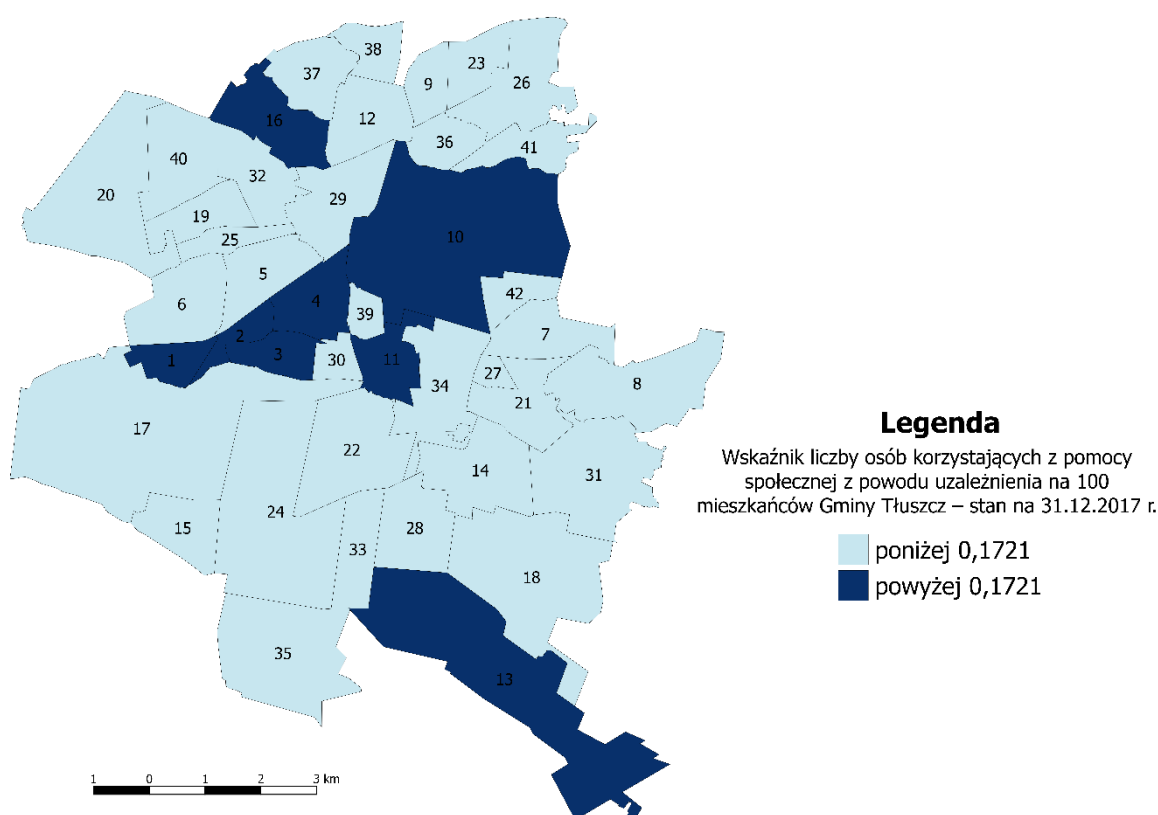
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Tłuszcz

Jednym z problemów obserwowanych na obszarze Gminy Tłuszcz jest problem związany z uzależnieniami obserwowanymi wśród mieszkańców. Uzależnienia te dotyczą głównie uzależnień od alkoholu i środków psychoaktywnych, które potwierdzane są przez psychologa lub terapeutę uzależnień w ramach zgłoszenia osoby chorej przez rodzinę do GKRPA (Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych) pod warunkiem, że osoba chora zgłosi się na takie badanie. Inne, występujące uzależnienia np. od narkotyków lub od Internetu, diagnozowane są najczęściej przez pedagogów lub psychologów szkolnych. Liczba osób uzależnionych w tym obszarze, rośnie od lat, w tym zauważalny jest wzrost liczby dzieci i młodzieży uzależnionej od gier komputerowych.

Analiza rozkładu koncentracji skali problemów społecznych, w odniesieniu do **wskaźnika liczby osób korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej z powodu uzależnienia na 100 mieszkańców** w Gminie Tłuszcz, wykazała, iż najwyższe wartości tego miernika (powyżej średniej przyjętej dla gminy) odnotowano na następujących podobszarach: Osiedle Borki (0,4975), Osiedle Centrum (0,1830), Osiedle Słoneczna (0,5743), Osiedle Długa (0,4714), Chrzęsne (0,1764), Dzieńcioły (0,8511), Franciszków (0,7605), Jarzębia Łąka (0,2545).

Wskazane wyżej podobszary wykazują znamiona kryzysu w odniesieniu do wskaźnika liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu uzależnienia, poziom ich wskaźników przewyższa średnie wartości wskaźnika uzyskanego dla Gminy Tłuszcz wynoszącego 0,1721 - według stanu na 31.12.2017 r.

Rysunek 14 Wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu uzależnienia na 100 mieszkańców Gminy Tłuszcz – stan na 31.12.2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Tłuszcz

Tabela 13 Wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu uzależnienia na 100 mieszkańców Gminy Tłuszcz – stan na 31.12.2017 r.

Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców- stan na 31.12.2017 r.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu uzależnienia- stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu uzależnienia na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
1	OSIEDLE BORKI	804	4	0,4975	1
2	OSIEDLE CENTRUM	1639	3	0,1830	1
3	OSIEDLE SŁONECZNA	1567	9	0,5743	1
4	OSIEDLE DŁUGA	1697	8	0,4714	1
5	OSIEDLE KOLEJOWA	1166	2	0,1715	0
6	OSIEDLE KLONOWA-NORWIDA	1112	0	0,00	0
7	BALCERY	65	0	0,00	0
8	BIAŁKI	248	0	0,00	0
9	BRZĘZINÓW	58	0	0,00	0
10	CHRZĘSNE	1134	2	0,1764	1
11	DZIĘCIOŁY	235	2	0,8511	1
12	FIUKAŁY	186	0	0,00	0
13	FRANCISZKÓW	263	2	0,7605	1
14	GRABÓW	115	0	0,00	0
15	JADWININ	133	0	0,00	0
16	JARZĘBIA ŁĄKA	786	2	0,2545	1
17	JASIENICA	3363	0	0,00	0
18	JAŻWIE	165	0	0,00	0
19	KONARY	136	0	0,00	0
20	KOZŁY	363	0	0,00	0
21	KURY	99	0	0,00	0
22	ŁYSOBYKI	191	0	0,00	0
23	MARIANÓW	136	0	0,00	0
24	MIĄSE	521	0	0,00	0
25	MOCZYDŁO	52	0	0,00	0
26	MOKRA WIEŚ	341	0	0,00	0
27	OŁDAKI	74	0	0,00	0
28	PAWŁÓW	100	0	0,00	0
29	POSTOLISKA	1010	0	0,00	0
30	PÓLKO	209	0	0,00	0
31	RUDNIKI	66	0	0,00	0
32	RYSIE	203	0	0,00	0
33	STASINÓW	57	0	0,00	0
34	STRYJKI	141	0	0,00	0

Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców- stan na 31.12.2017 r.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu uzależnienia- stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu uzależnienia na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
35	SZCZEPANEK	285	0	0,00	0
36	SZYMANÓWEK	186	0	0,00	0
37	WAGAN	104	0	0,00	0
38	WAGANKA	87	0	0,00	0
39	WILCZENIEC	189	0	0,00	0
40	WÓŁKA KOZŁOWSKA	291	0	0,00	0
41	ZALESIE	158	0	0,00	0
42	ZAPOLE	20	0	0,00	0
GMINA TŁUSZCZ		19 755	34	0,1721	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Tłuszcz

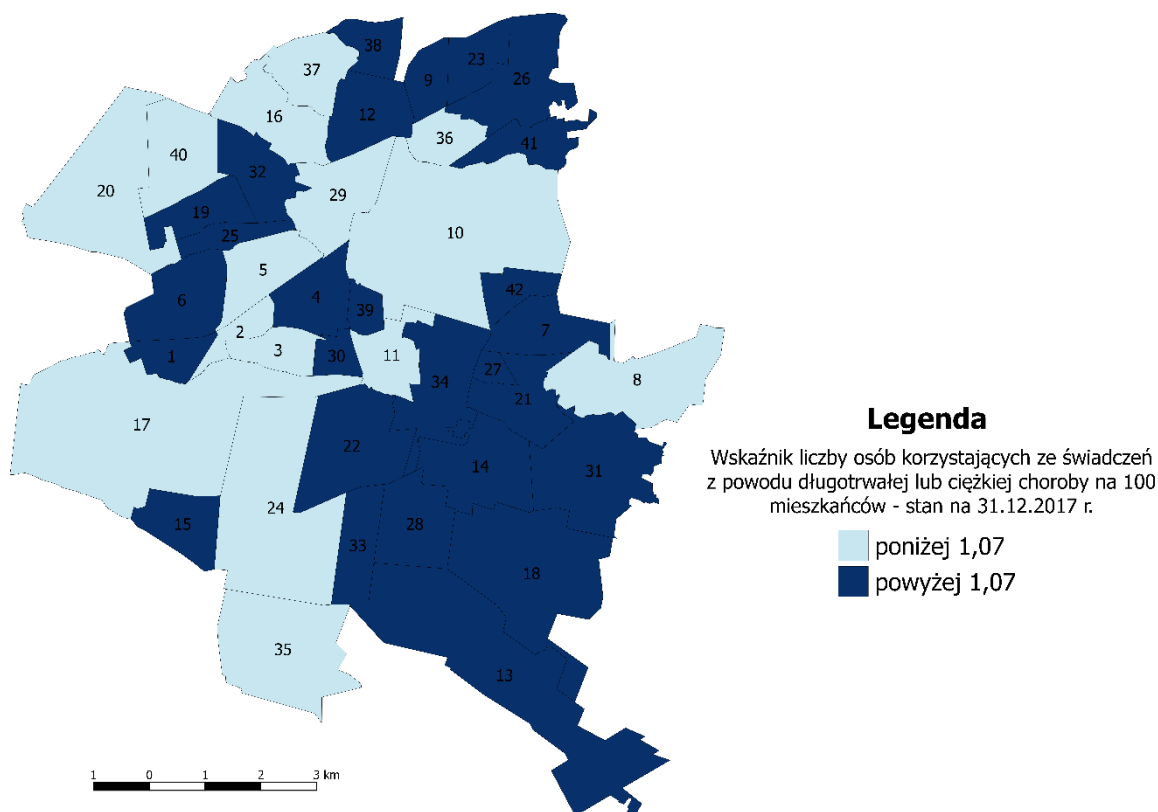
Społeczność Gminy reprezentują mieszkańcy nie tylko posiadający zróżnicowany status społeczny, ale także mieszkańcy wymagający pomocy z uwagi na stan zdrowia i występowanie uciążliwych schorzeń zdrowotnych.

Zasiłek z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby przyznawany jest dla osób, które cierpią na ciężką lub długotrwałą chorobę, co potwierdzone jest stosownym zaświadczeniem lekarskim. Pomoc ta przyznawana jest w postaci zasiłków celowych dla osób mieszkających się w kryteriach (634 zł dla osoby samotnie gospodarującej oraz 514 zł dla osoby w rodzinie) na zaspokojenie niezbędnych potrzeb bytowych. W szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium ustawowe przyznawany jest, specjalny zasiłek celowy w wysokości nieprzekraczającej odpowiednio kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub rodziny. Z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby przyznawane są także zasiłki okresowe.

Ze względu na stały i długotrwały charakter tego świadczenia, osoby korzystające ze wskazanego wyżej zasiłku, osiągają niski poziom życia społecznego i wymagają intensywnej pomocy, nie tylko w zakresie pomocy materialnej, ale często pomocy terapeutycznej i psychologicznej. **Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców**, obrazuje jaka jest skala tego zjawiska w Gminie Tłuszcz oraz w których podobszarach koncentracja osób wymagających wsparcia jest znaczna.

Średnia wartość powyższego wskaźnika na dzień 31.12.2017 r. uzyskana dla Gminy wynosiła **1,07**, a wśród podobszarów, których wskaźniki przekroczyły tę wartość znalazły się: Osiedle Borki (1,87), Osiedle Długa (1,12), Osiedle Klonowa-Norwida (1,53), Balcery (4,62), Brzeziny (5,17), Fiukały (2,15), Franciszków (1,14), Grabów (3,48), Jadwinin (5,26), Jaźwie (1,21), Konary (1,47), Kury (4,04), Łysobyki (1,57), Marianów (3,68), Moczydło (3,85), Mokra Wieś (1,47), Ołdaki (6,76), Pawłów (4,00), Pólko (1,44), Rudniki (6,06), Rysie (2,96), Stasinów (8,77), Stryjki (2,84), Waganka (2,30), Wilczeniec (1,59), Zalesie (1,90), Zapole (15,00).

Rysunek 15 Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Tłuszcz

Tabela 14 Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.

Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby - stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
1	OSIEDLE BORKI	804	15	1,87	1
2	OSIEDLE CENTRUM	1639	12	0,73	0
3	OSIEDLE SŁONECZNA	1567	15	0,96	0
4	OSIEDLE DŁUGA	1697	19	1,12	1
5	OSIEDLE KOLEJOWA	1166	11	0,94	0
6	OSIEDLE KLONOWA-NORWIDA	1112	17	1,53	1
7	BALCERY	65	3	4,62	1
8	BIAŁKI	248	2	0,81	0
9	BRZEZINÓW	58	3	5,17	1
10	CHRZĘSNE	1134	6	0,53	0

Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby - stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
11	DZIECIOŁY	235	2	0,85	0
12	FIUKAŁY	186	4	2,15	1
13	FRANCISZKÓW	263	3	1,14	1
14	GRABÓW	115	4	3,48	1
15	JADWININ	133	7	5,26	1
16	JARZĘBIA ŁĄKA	786	5	0,64	0
17	JASIENICA	3363	6	0,18	0
18	JAŻWIE	165	2	1,21	1
19	KONARY	136	2	1,47	1
20	KOZŁY	363	3	0,83	0
21	KURY	99	4	4,04	1
22	ŁYSOBYKI	191	3	1,57	1
23	MARIANÓW	136	5	3,68	1
24	MIĄSE	521	1	0,19	0
25	MOCZYDŁO	52	2	3,85	1
26	MOKRA WIEŚ	341	5	1,47	1
27	OŁDAKI	74	5	6,76	1
28	PAWŁÓW	100	4	4,00	1
29	POSTOLISKA	1010	5	0,50	0
30	PÓLKO	209	3	1,44	1
31	RUDNIKI	66	4	6,06	1
32	RYSIE	203	6	2,96	1
33	STASINÓW	57	5	8,77	1
34	STRYJKI	141	4	2,84	1
35	SZCZEPANEK	285	1	0,35	0
36	SZYMANÓWEK	186	1	0,54	0
37	WAGAN	104	1	0,96	0
38	WAGANKA	87	2	2,30	1
39	WILCZENIEC	189	3	1,59	1
40	WÓLKA KOZŁOWSKA	291	1	0,34	0
41	ZALESIE	158	3	1,90	1
42	ZAPOLE	20	3	15,00	1
GMINA TŁUSZCZ		19 755	212	1,07	

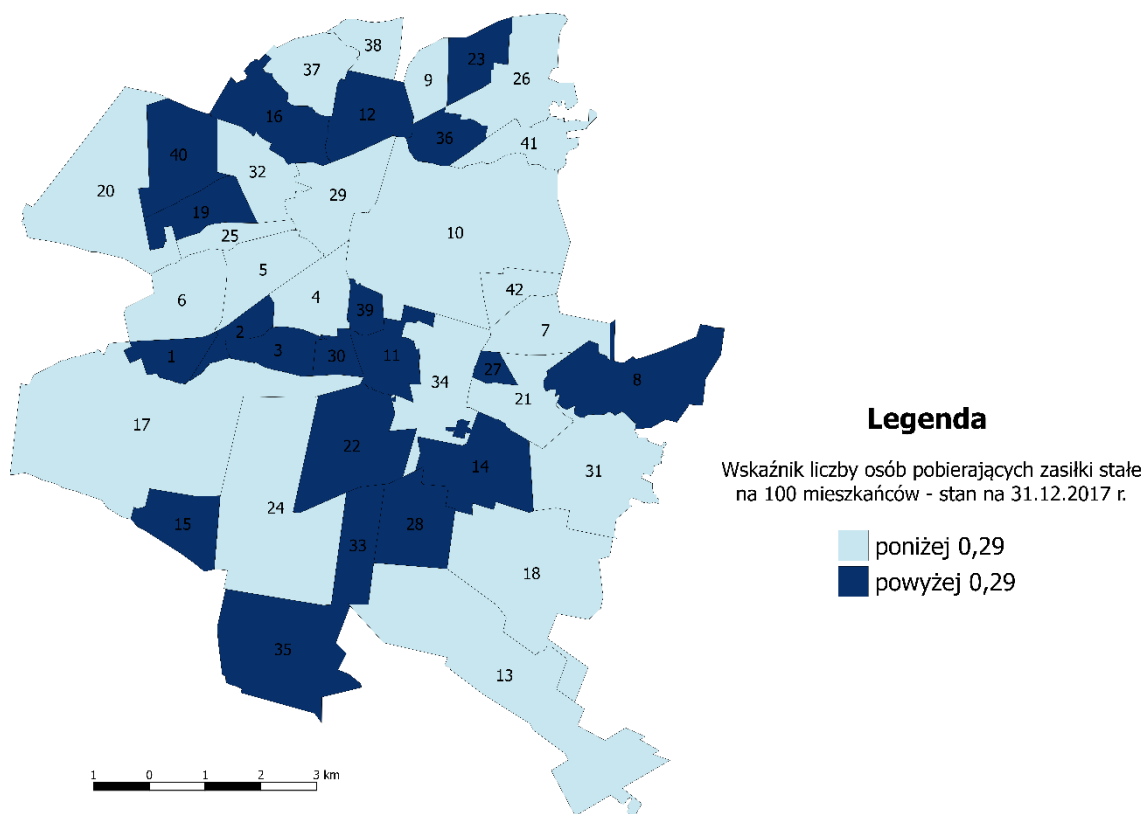
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Tłuszcz

Problemy osób, które korzystają z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby są tym bardziej dotkliwe, ponieważ nie tylko wpływają na niską jakość życia tych osób, ale przede

wszystkim uniemożliwiają budowanie relacji i integracji społecznej, prowadząc do alienacji i samotności. Potrzeba wsparcia tej grupy mieszkańców Gminy jest zatem jednym z najbardziej istotnych priorytetów wśród prowadzonych działań na rzecz lokalnej społeczności.

Inną formą pomocy udzielanej przez OPS jest zasiłek stały, przyznawany na czas nieokreślony lub na okres ważności orzeczenia o niepełnosprawności (2-4 lat). Co pół roku pracownicy socjalni przeprowadzają aktualizację wywiadu środowiskowego w celu sprawdzenia, czy nie uległa zmianie sytuacja zdrowotna, ekonomiczna i bytowa beneficjenta pomocy społecznej. Prawo do wskazanego zasiłku posiadają osoby niepełnosprawne i osoby niezdolne do pracy z powodu wieku, które nie mają uprawnień do renty lub emerytury, a dochód osoby lub rodziny nie przekracza kryterium. Próg dochodowy wynosi 634 złote dla osoby samotnie gospodarującej oraz 514 złotych dla osoby w rodzinie z tym, że wysokość zasiłku stałego ustalana jest w wysokości różnicy pomiędzy kryterium dochodowym osoby, a jej dochodem. Na przestrzeni ostatnich lat w Gminie Tłuszcz liczba wypłacanych zasiłków stałych wzrasta.

Analiza sfery społecznej w ramach opracowania diagnozy kryzysu uzupełniona została zatem o **wskaźnik liczby osób pobierających świadczenie z tytułu zasiłków stałych na 100 mieszkańców**. Poniższe dane ilustrują i wyodrębniają te podobszary Gminy, w których sytuacja wymaga działań naprawczych z uwagi na nasilenie zjawiska wynikającego z koncentracji liczby osób pobierających ten rodzaj świadczenia. Podobszarami, których wskaźniki osiągnęły poziom powyżej średniej przyjętej dla gminy (**0,29**) są: Osiedle Borki (0,75), Osiedle Centrum (0,31), Osiedle Słoneczna (0,32), Białki (1,21), Dziecioły (0,85), Fiukały (0,54), Grabów (1,74), Jadwinin (0,75), Jarzębia Łąka (0,51), Konary (2,94), Łsobyki (1,05), Marianów (0,74), Ołdaki (1,35), Pawłów (2,00), Pólko (0,48), Stasinów (1,75), Szczepanek (0,70), Szymanówek (0,54), Wilczeniec (0,53), Wólka Kozłowska (0,34).

Rysunek 16 Wskaźnik liczby osób pobierających zasiłki stałe na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Tłuszcz

Tabela 15 Wskaźnik liczby osób pobierających zasiłki stałe na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.

Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	liczba osób pobierających zasiłki stałe - stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby osób pobierających zasiłki stałe na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
1	OSIEDLE BORKI	804	6	0,75	1
2	OSIEDLE CENTRUM	1639	5	0,31	1
3	OSIEDLE SŁONECZNA	1567	5	0,32	1
4	OSIEDLE DŁUGA	1697	2	0,12	0
5	OSIEDLE KOLEJOWA	1166	2	0,17	0
6	OSIEDLE KLONOWA-NORWIDA	1112	3	0,27	0
7	BALCERY	65	0	0,00	0
8	BIAŁKI	248	3	1,21	1
9	BRZEZINÓW	58	0	0,00	0
10	CHRZĘSNE	1134	3	0,26	0
11	DZIĘCIOŁY	235	2	0,85	1
12	FIUKAŁY	186	1	0,54	1
13	FRANCISZKÓW	263	0	0,00	0
14	GRABÓW	115	2	1,74	1

Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	liczba osób pobierających zasiłki stałe - stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby osób pobierających zasiłki stałe na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
15	JADWININ	133	1	0,75	1
16	JARZĘBIA ŁĄKA	786	4	0,51	1
17	JASIENICA	3363	0	0,00	0
18	JAŻWIE	165	0	0,00	0
19	KONARY	136	4	2,94	1
20	KOZŁY	363	0	0,00	0
21	KURY	99	0	0,00	0
22	ŁYSOBYKI	191	2	1,05	1
23	MARIANÓW	136	1	0,74	1
24	MIĄSE	521	1	0,19	0
25	MOCZYDŁO	52	0	0,00	0
26	MOKRA WIEŚ	341	0	0,00	0
27	OŁDAKI	74	1	1,35	1
28	PAWŁÓW	100	2	2,00	1
29	POSTOLISKA	1010	1	0,10	0
30	PÓLKO	209	1	0,48	1
31	RUDNIKI	66	0	0,00	0
32	RYSIE	203	0	0,00	0
33	STASINÓW	57	1	1,75	1
34	STRYJKI	141	0	0,00	0
35	SZCZEPANEK	285	2	0,70	1
36	SZYMANÓWEK	186	1	0,54	1
37	WAGAN	104	0	0,00	0
38	WAGANKA	87	0	0,00	0
39	WILCZENIEC	189	1	0,53	1
40	WÓŁKA KOZŁOWSKA	291	1	0,34	1
41	ZALESIE	158	0	0,00	0
42	ZAPOLE	20	0	0,00	0
GMINA TŁUSZCZ		19 755	58	0,29	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Tłuszcz

Niezwykle istotnym zagadnieniem wpływającym na rozwój społeczno-gospodarczy w Gminie Tłuszcz jest problem dotyczący bezrobocia i aktywności zawodowej mieszkańców. Brak zatrudnienia wpływa na szereg uwarunkowań związanych z niskim poziomem życia, występowaniem problemu ubóstwa, uzależnień, alienacji i braku aktywności społecznej osób dotkniętych wskazanym problemem.

Chociaż Gmina Tłuszcz prowadzi w sposób systematyczny działania i realizuje projekty umożliwiające podniesienie kwalifikacji zawodowych mieszkańców, jednak potrzeby w tym zakresie mają charakter utrwalony i wymagają stałej interwencji. Wśród prowadzonych projektów, które powinny być

kontynuowane był projekt pn. „Tłuszczański KIS” realizowany od 01.06.2011 r. do 30.05.2013 r. Celem projektu było przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i przygotowanie osób wymagających wsparcia do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym.

Rosnące potrzeby społeczne związane z wykluczeniem społecznym, uzależnieniami i niskimi kompetencjami społecznymi i zawodowymi osób korzystających z pomocy społecznej, wymagają stałego wsparcia instytucjonalnego ze strony Gminy i jednostek do tego celu powołanych (np. Powiatowego Urzędu Pracy).

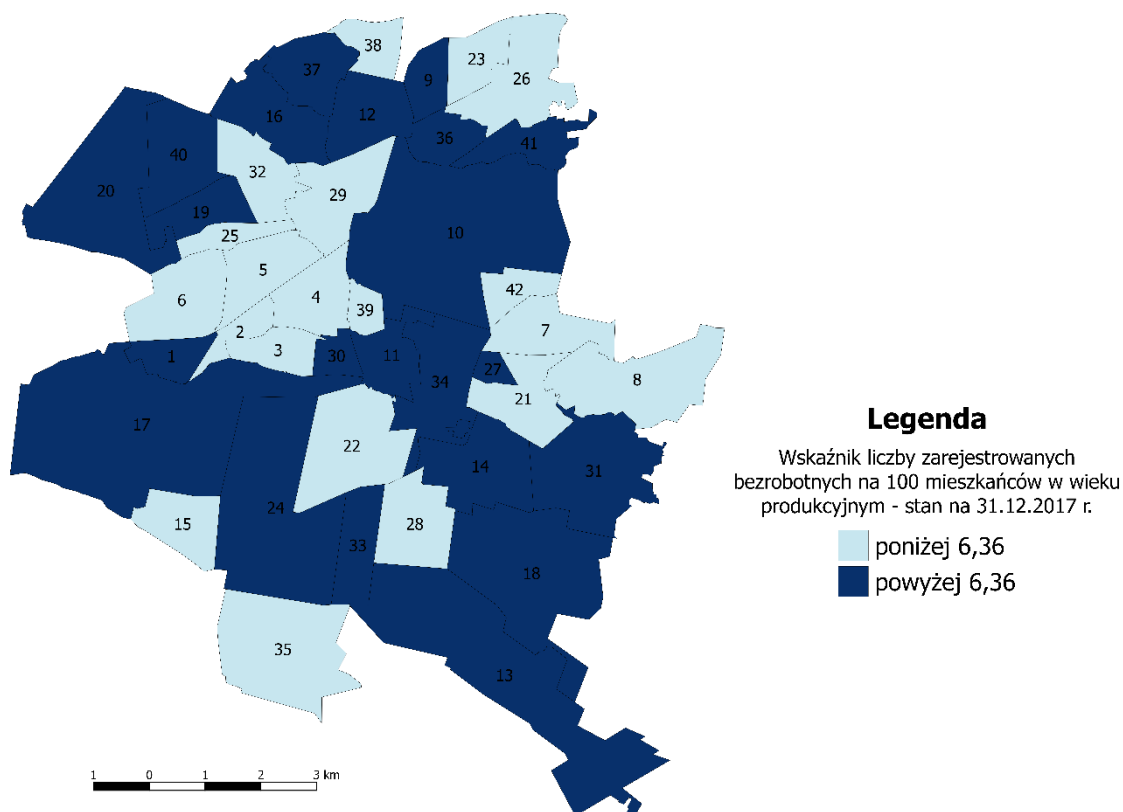
Wypełnienie potrzeb mieszkańców Gminy Tłuszcz w zakresie możliwości zatrudnienia i podniesienia kwalifikacji zawodowych, było przedmiotem wielu projektów realizowanych na obszarze Gminy, których celem było zmniejszenie poziomu bezrobocia i przywrócenie części mieszkańców do aktywności zawodowej. Między innymi prowadzony był projekt, który umożliwił powstanie Spółdzielni Socjalnej „Pożytek”, która obecnie realizuje szereg usług społecznych, głównie usług opiekuńczych zlecanych przez OPS dla osób starszych i niepełnosprawnych na terenie gminy Tłuszcz, ale także prowadzi Klub Malucha dla 15 dzieci w wieku do 3 lat, świadczy usługi porządkowe i ogrodnicze, organizuje wizyty studyjne, szkolenia i konferencje. Kontynuacja pracy Spółdzielni Socjalnej „Pożytek” wymaga jednak nakładów finansowych i rozwijania szeregu usług społecznych np. o teleopiekę, profesjonalizację kadry zatrudnionej w spółdzielni, doposażenie w sprzęt specjalistyczny i pomocniczy.

Potrzeby społeczne osób wymagających wsparcia zarówno w zakresie możliwości zatrudnienia czy zdobycia nowych, poszukiwanych na rynku pracy kwalifikacji, mają charakter rosnący i wymagają interwencji instytucjonalnej w postaci wprowadzenia systemu szkoleń, kursów czy prelekcji umożliwiających zdobycie miejsca pracy czy nowego zawodu.

Na potrzeby analizy wprowadzono **wskaźnik liczby zarejestrowanych bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym**, zgodnie ze stanem na 31.12.2017 r.

Analiza danych statystycznych wykazała, iż wartości tego wskaźnika kształtowały się na niekorzystnym poziomie w następujących podobszarach: Osiedle Borki (16,46), Brzeziny (9,09), Chrzęsne (7,56), Dziecioły (6,41), Fiukały (9,01), Franciszków (6,59), Grabów (8,57), Jarzębia Łąka (9,87), Jasienica (6,57), Jaźwie (6,93), Konary (8,24), Kozły (11,27), Miąse (7,43), Ołdaki (15,56), Pólko (9,79), Rudniki (9,52), Stasinów (12,12), Stryjki (10,26), Szymanówek (6,45), Wagan (7,69), Wólka Kozłowska (7,07), Zalesie (7,14). Wskazane wyżej podobszary uzyskały średnią wartość wskaźnika dotyczącego liczby zarejestrowanych bezrobotnych powyżej średniej wartości przyjętej dla Gminy, która na koniec roku 2017 wynosiła 6,36.

Rysunek 17 Wskaźnik liczby zarejestrowanych bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym - stan na 31.12.2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Tabela 16 Wskaźnik liczby zarejestrowanych bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym - stan na 31.12.2017 r.

Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym - stan na 31.12.2017 r.	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych - stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby zarejestrowanych bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
1	OSIEDLE BORKI	480	79	16,46	1
2	OSIEDLE CENTRUM	956	30	3,14	0
3	OSIEDLE SŁONECZNA	963	38	3,95	0
4	OSIEDLE DŁUGA	1057	49	4,64	0
5	OSIEDLE KOLEJOWA	707	26	3,68	0
6	OSIEDLE KLONOWA-NORWIDA	735	42	5,71	0
7	BALCERY	37	2	5,41	0
8	BIAŁKI	149	7	4,70	0
9	BRZEZINÓW	33	3	9,09	1

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUSZCZ NA LATA 2018-2023

Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym- stan na 31.12.2017 r.	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych- stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby zarejestrowanych bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
10	CHRZĘSNE	675	51	7,56	1
11	DZIĘCIOŁY	156	10	6,41	1
12	FIUKAŁY	111	10	9,01	1
13	FRANCISZKÓW	167	11	6,59	1
14	GRABÓW	70	6	8,57	1
15	JADWININ	83	3	3,61	0
16	JARZĘBIA ŁĄKA	466	46	9,87	1
17	JASZENICA	2069	136	6,57	1
18	JAŻWIE	101	7	6,93	1
19	KONARY	85	7	8,24	1
20	KOZŁY	213	24	11,27	1
21	KURY	55	3	5,45	0
22	ŁYSOBYKI	109	4	3,67	0
23	MARIANÓW	82	4	4,88	0
24	MIĄSE	323	24	7,43	1
25	MOCZYDŁO	30	1	3,33	0
26	MOKRA WIEŚ	212	13	6,13	0
27	OŁDAKI	45	7	15,56	1
28	PAWŁÓW	74	4	5,41	0
29	POSTOLISKA	610	36	5,90	0
30	PÓLKO	143	14	9,79	1
31	RUDNIKI	42	4	9,52	1
32	RYSIE	120	6	5,00	0
33	STASINÓW	33	4	12,12	1
34	STRYJKI	78	8	10,26	1
35	SZCZEPANEK	175	11	6,29	0
36	SZYMANÓWEK	124	8	6,45	1
37	WAGAN	65	5	7,69	1
38	WAGANKA	46	1	2,17	0
39	WILCZENIEC	106	4	3,77	0
40	WÓLKA KOZŁOWSKA	184	13	7,07	1
41	ZALESIE	98	7	7,14	1
42	ZAPOLE	9	0	0,00	0
GMINA TŁUSZCZ		12 067	768	6,36	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Zaspokojenie potrzeb mieszkańców Gminy w zakresie możliwości rozwoju, zapewnienia optymalnych warunków życia oraz możliwości skorzystania z różnorodnych form wypoczynku i zapełnienia wolnego czasu, jest szczególnie istotne w odniesieniu do najmłodszej części społeczności Gminy, a mianowicie dzieci i młodzieży. Edukacja i wychowanie tej grupy mieszkańców powinno stanowić zasadniczy element troski władz lokalnych, ponieważ to właśnie ta część społeczności Gminy budować będzie w przyszłości jej oblicze zarówno w aspekcie społecznym jak i gospodarczym.

Należy przede wszystkim na obszarach, gdzie istnieje koncentracja osób w wieku przedprodukcyjnym, zintensyfikować działania, które służyć będą wszechstronnemu rozwojowi dzieci i młodzieży.

Wzrastające tempo życia oraz konieczność podejmowania prac zarobkowych na kilku etatach, sprawia, iż rodzice i wychowawcy nie mają możliwości zaspokojenia różnorodnych potrzeb swojego potomstwa, uniemożliwiając im harmonijny rozwój i dostosowanie do obecnych warunków egzystencji. Rolę wzmacniającą przy zaspokojeniu powyższych potrzeb, pośrednio mogą pełnić instytucje społeczne, instytucje kultury i sportu, które posiadając odpowiednie narzędzia w postaci programów kulturalnych, warsztatów, prelekcji, kół sportowych i kół zainteresowań, wpływają na optymalny rozwój dzieci i młodzieży.

Na obszarze Gminy Tłuszcz dostępna oferta działań kulturalnych, sportowych czy edukacyjnych nie jest wystarczająco różnorodna lub nie jest dostosowana do aktualnie występujących potrzeb najmłodszych. Brakuje miejsc spotkań, klubów, interesujących wykładów czy prelekcji, które rozwijać będą zainteresowania dzieci i młodzieży, budując ich kapitał społeczny i wzajemną integrację. Brak możliwości zagospodarowania wolnego czasu przez dzieci i młodzież sprzyja występowaniu dysfunkcji społecznych w tej grupie mieszkańców oraz prowadzi do zachowań patologicznych i naruszających porządek społeczny i prawny.

Gmina w ramach swojej działalności podejmuje działania związane z możliwością pomocy na rzecz społeczności lokalnej w zakresie zintegrowanej i systemowej opieki psychologiczno - pedagogiczno - logopedycznej dla dzieci i młodzieży poprzez działalność Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Tłuszczu. Zgodnie z informacjami zamieszczonymi na stronie internetowej placówki instytucja ta jest specjalistyczną placówką resortu oświaty prowadzącą działalność diagnostyczną, terapeutyczną, profilaktyczną i doradczą w środowiskach wychowujących dzieci i młodzież.

Celem pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest wielozakresowa współpraca z rodziną, szkołą i placówkami oświatowo-wychowawczymi poprzez:

- udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom, młodzieży, rodzicom i nauczycielom,
- udzielanie pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu,
- udzielanie rodzicom, nauczycielom i innym klientom Poradni specjalistycznego wsparcia i pomocy związanej z wychowaniem i kształceniem dzieci i młodzieży.

Poradnia realizuje następujące zadania:

- Diagnozowanie poziomu rozwoju, potrzeb i możliwości oraz zaburzeń rozwojowych i zachowań dysfunkcyjnych dzieci i młodzieży, w tym: predyspozycji i uzdolnień, przyczyn niepowodzeń edukacyjnych, specyficznych trudności w uczeniu się potrzeb w zakresie doradztwa edukacyjnego i zawodowego
- Wspomaganie dzieci i młodzieży odpowiednio do ich potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, w tym zwłaszcza dzieci i młodzieży: szczególnie uzdolnionych, niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie lub zagrożonych

niedostosowaniem społecznym, ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, z zaburzeniami komunikacji językowej, z chorobami przewlekłymi.

- Prowadzenie terapii dzieci i młodzieży, w zależności od rozpoznanych potrzeb, w tym dzieci i młodzieży z zaburzeniami rozwojowymi, z zachowaniami dysfunkcyjnymi, niepełnosprawnymi, zagrożonych niedostosowaniem społecznym oraz ich rodzin.
- Pomoc dzieciom i młodzieży w wyborze kierunku kształcenia i zawodu. Wspieranie nauczycieli przedszkoli, szkół i placówek w planowaniu i realizacji zadań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego.
- Podejmowanie działań z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży, w tym udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży z grup ryzyka oraz ich rodzicom.
- Współpracę ze szkołami i placówkami w rozpoznawaniu u uczniów specyficznych trudności w uczeniu się, w tym ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się u uczniów klas I - III szkoły podstawowej.
- Współpracę z przedszkolami, szkołami i placówkami przy opracowywaniu i realizowaniu indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych oraz planów działań wspierających.
- Współpracę w udzielaniu i organizowaniu przez przedszkola, szkoły i placówki pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
- Wspomaganie wychowawczej funkcji rodziny.
- Udzielanie wsparcia merytorycznego nauczycielom, wychowawcom grup wychowawczych i specjalistom udzielającym pomocy psychologiczno - pedagogicznej w przedszkolach, szkołach i placówkach.
- Wspomaganie dzieci i młodzieży z trudnościami adaptacyjnymi związanymi z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego³.

Utworzenie placówki oferującej pomoc instytucjonalną umożliwiającą harmonijny rozwój dzieci i młodzieży, związane było z potrzebami lokalnych społeczności Gminy Tłuszcz i umożliwieniem pomocy rodzinom, wychowawcom i nauczycielom w razie występujących problemów wychowawczych i rozwojowych najmłodszej części mieszkańców Gminy. Potrzeby lokalnej społeczności związane ze wsparciem rodzin zajmujących się wychowaniem dzieci i młodzieży, pomimo zaangażowania wielu instytucji społecznych i ich pracowników (na terenie Gminy funkcjonuje poza wyżej wymienionymi instytucjami Punkt Pomocy Dziecku i Rodzinie) są nadal w pełni niezaspokojone.

Gmina Tłuszcz od szeregu lat realizuje projekty umożliwiające wsparcie dla mieszkańców wymagających wsparcia przy problemach wychowawczych. W latach 2012-2015 realizowany był projekt pn. „Wyzwólmy w sobie energię!” którego celem było między innymi wsparcie specjalistyczne dla 315 rodziców posiadających problemy wychowawczo - opiekuńcze z dziećmi. Projekt zakładał stworzenie oferty edukacyjno- terapeutycznej dla uczestników projektu. Powstał wówczas Klub Integracji Społecznej, Uniwersytet Trzeciego Wieku, Punkt Pomocy Dziecku i Rodzinie, który funkcjonują obecnie realizując swoje zadania dla 174 osób (133 dzieci i 41 rodziców).

Obecne zasoby lokalowe i osobowe wymienionych wyżej instytucji świadczących pomoc dla mieszkańców, rodziców i ich dzieci są niewystarczające. Gmina nie posiada wystarczających środków na zminimalizowanie występujących problemów w tym obszarze, a środki ministerialne z których korzystają placówki świadczące pomoc społeczną zaspokajają tylko ich doraźne potrzeby. Problemem jest także brak wczesnej diagnostyki związanej z rozpoznaniem dysfunkcji dzieci

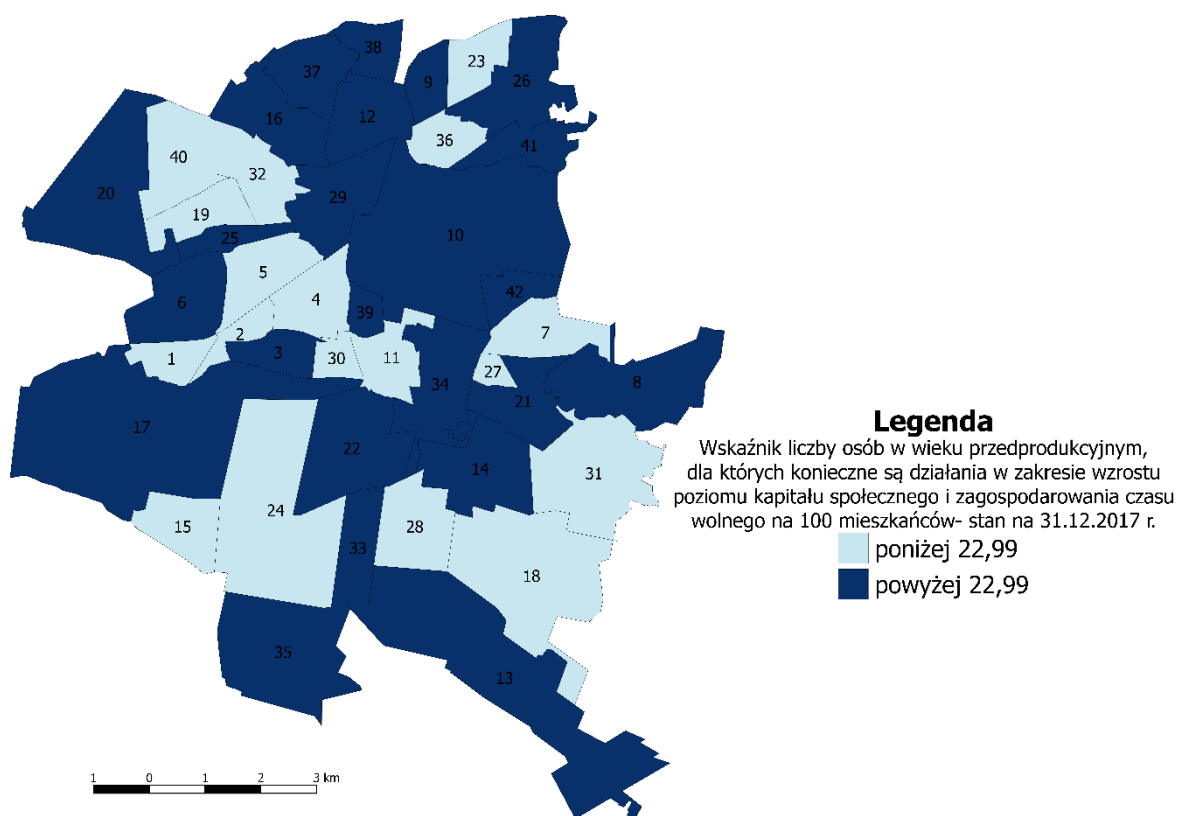
³ Informacje zaczerpnięte ze strony internetowej <http://www.ppptluszcz.pl/zadania>

we wczesnym etapie życia, co wpływa na ich niekorzystny rozwój i występujące problemy wychowawcze.

Celowe w tym kontekście stało się zatem wyodrębnienie obszarów, które zamieszkują w dużej części społeczności młode ze znacznym odsetkiem osób w wieku przedprodukcyjnym. Zdefiniowany dla celów diagnozy kryzysu **wskaźnik liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, dla których konieczne są działania w zakresie wzrostu poziomu kapitału społecznego i zagospodarowania czasu wolnego na 100 mieszkańców**- stan na 31.12.2017 r.

Analiza wykazała, iż największe potrzeby w tym zakresie posiadają następujące podobszary Gminy Tłuszcz: Osiedle Słoneczna (24,12), Osiedle Klonowa- Norwida (24,37), Białki (26,61), Brzezinów (24,14), Chrzęsne (23,99), Fiukały (28,49), Franciszków (23,19), Grabów (24,35), Jarzębia Łąka (26,72), Jasienica (24,09), Kozły (27,82), Kury (26,26), Łysobyki (24,08), Moczydło (32,69), Mokra Wieś (24,63), Postoliska (26,14), Stasinów (28,07), Stryjki (23,40), Szczepanek (23,51), Wagan (24,04), Waganka (26,44), Wilczeniec (26,98), Zalesie (24,05), Zapole (35,00). Podobszary te uzyskały wskaźnik powyżej średniej przyjętej dla Gminy Tłuszcz, wynoszącej 22,99 - według stanu na 31.12.2017 r.

Rysunek 18 Wskaźnik liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, dla których konieczne są działania w zakresie wzrostu poziomu kapitału społecznego i zagospodarowania czasu wolnego na 100 mieszkańców- stan na 31.12.2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Tabela 17 Wskaźnik liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, dla których konieczne są działania w zakresie wzrostu poziomu kapitału społecznego i zagospodarowania czasu wolnego na 100 mieszkańców- stan na 31.12.2017 r.

Lp.	Wydzielony podobzszar	Liczba mieszkańców- stan na 31.12.2017 r.	Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym - stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, dla których konieczne są działania w zakresie wzrostu poziomu kapitału społecznego i zagospodarowania czasu wolnego na 100 mieszkańców- stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
1	OSIEDLE BORKI	804	162	20,15	0
2	OSIEDLE CENTRUM	1639	285	17,39	0
3	OSIEDLE SŁONECZNA	1567	378	24,12	1
4	OSIEDLE DŁUGA	1697	382	22,51	0
5	OSIEDLE KOLEJOWA	1166	232	19,90	0
6	OSIEDLE KLONOWA- NORWIDA	1112	271	24,37	1
7	BALCERY	65	14	21,54	0
8	BIĄŁKI	248	66	26,61	1
9	BRZEZINÓW	58	14	24,14	1
10	CHRZĘSNE	1134	272	23,99	1
11	DZIĘCIOŁY	235	53	22,55	0
12	FIUKAŁY	186	53	28,49	1
13	FRANCISZKÓW	263	61	23,19	1
14	GRABÓW	115	28	24,35	1
15	JADWININ	133	24	18,05	0
16	JARZĘBIA ŁĄKA	786	210	26,72	1
17	JASIENICA	3363	810	24,09	1
18	JAŻWIE	165	28	16,97	0
19	KONARY	136	31	22,79	0
20	KOZŁY	363	101	27,82	1
21	KURY	99	26	26,26	1
22	ŁYSOBYKI	191	46	24,08	1
23	MARIANÓW	136	30	22,06	0
24	MIĄSE	521	119	22,84	0
25	MOCZYDŁO	52	17	32,69	1
26	MOKRA WIEŚ	341	84	24,63	1
27	OŁDAKI	74	16	21,62	0
28	PAWŁÓW	100	17	17,00	0
29	POSTOLISKA	1010	264	26,14	1
30	PÓLKO	209	43	20,57	0
31	RUDNIKI	66	7	10,61	0
32	RYSIE	203	37	18,23	0
33	STASINÓW	57	16	28,07	1

Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców- stan na 31.12.2017 r.	Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym - stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, dla których konieczne są działania w zakresie wzrostu poziomu kapitału społecznego i zagospodarowania czasu wolnego na 100 mieszkańców- stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
34	STRYJKI	141	33	23,40	1
35	SZCZEPANEK	285	67	23,51	1
36	SZYMANÓWEK	186	40	21,51	0
37	WAGAN	104	25	24,04	1
38	WAGANKA	87	23	26,44	1
39	WILCZENIEC	189	51	26,98	1
40	WÓŁKA KOZŁOWSKA	291	60	20,62	0
41	ZALESIE	158	38	24,05	1
42	ZAPOLE	20	7	35,00	1
GMINA TŁUSZCZ		19 755	4541	22,99	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Zorganizowana obecnie pomoc instytucjonalna dotycząca problemów wychowawczych i zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży wymaga działań wzmacniających. Chociaż każdy ze zgłaszających się rodziców otrzymuje potrzebną pomoc, rodzin z problemami wychowawczymi dotyczącymi dzieci i młodzieży przybywa, a także zmienia się specyfika rozpoznawanych problemów wśród najmłodszej części społeczności lokalnej. Obecnie znaczącym problemem jest nadmierne korzystanie dzieci i młodzieży z pasywnej aktywności jaką stwarza komputer i Internet, co prowadzi do zaburzeń w zakresie właściwie realizowanych relacji i kontaktów społecznych, niskiej aktywności ruchowej i braku rozwoju zainteresowań i pasji, które budują kapitał społeczny wśród tej grupy mieszkańców Gminy.

Analiza aktywności mieszkańców Gminy Tłuszcz w kontekście rozwoju zawodowego, przekłada się na aktywność społeczną, którą ilustruje liczba funkcjonujących w Gminie organizacji pozarządowych. To właśnie instytucje tzw. trzeciego sektora umożliwiają prowadzenie wielu działań wpływających na rozwój Gminy. Organizacje pozarządowe działające na jej terenie wymagają wsparcia - zarówno prawnego-organizacyjnego jak również zabezpieczenia przestrzeni do działania na rzecz mieszkańców z obszarów kryzysowych. Niska aktywność podmiotów działających w sektorze pozarządowym pogłębia skalę kryzysu społecznego na obszarze Gminy, uniemożliwiając prowadzenie różnorodnego wachlarza działań społecznych i inicjatyw na rzecz mieszkańców. Konieczne są instrumenty wsparcia na rzecz podmiotów trzeciego sektora, ponieważ brak prężnie działających organizacji pozarządowych obniża poziom życia społecznego mieszkańców, ogranicza ich inicjatywy i uniemożliwia integrację społeczności lokalnej.

Dane dotyczące liczby organizacji pozarządowych zostały pozyskane z Urzędu Miejskiego w Tłuszczu, wskazując, iż na wydzielonych, przyjętych do analizy kryzysu podobszarach funkcjonuje zaledwie kilka

organizacji pozarządowych, co jednoznacznie wskazuje na wysoki wymiar stagnacji społecznej obszaru Gminy, prowadzący w konsekwencji do rozległego kryzysu w tej sferze.

Poniższe zestawienie wyszczególnia funkcjonujące na obszarze Gminy organizacje pozarządowe, nie uwzględniono w nim Ochotniczych Straży Pożarnych.

Tabela 18 Wykaz funkcjonujących w Gminie Tłuszcz organizacji pozarządowych – stan na 31.12.2017 r.

Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba funkcjonujących organizacji pozarządowych - stan na 31.12.2017 r.	Nazwa, adres
1	OSIEDLE BORKI	1	Stowarzyszenie Szkoła Sztuk Walki i Samoobrony Kobra ul. Parkowa 12 05-240 Tłuszcz
2	OSIEDLE CENTRUM	5	1) Stowarzyszenie na rzecz organizowania społeczności lokalnych AB OVO ul. Warszawska 10 Tłuszcz 2) Stowarzyszenie KASTOR-inicjatywa dla rozwoju ul. Powstańców 9 Tłuszcz 3) Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Tłuszczańskiej ul. Kościuszki 7 Tłuszcz 4) Okręg Mazowiecki Polskiego Związku wędkarskiego z siedzibą w Warszawie-Koło Polskie Związku nr 84 CIERNIK w Tłuszczu ul. Charzewskiego 2 m 14 Tłuszcz 5) Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci Niepełnodprawnych NADZIEJA w Tłuszczu ul. Warszawska 10 Tłuszcz
3	OSIEDLE SŁONECZNA	-	-
4	OSIEDLE DŁUGA	4	1) Fundacja "Psoty i Koty" ul. Przemysłowa 36 Tłuszcz 2) Młodzieżowa orkiestra dęta Tłuszcz ul. Łączna 7 Tłuszcz 3) Uczniowski Klub Sportowy Olimp ul. Kościelna 1 Tłuszcz 4) Tłuszczański Klub Sportowy BÓBR ul. Szkolna 1 Tłuszcz
5	OSIEDLE KOLEJOWA	-	-
6	OSIEDLE KLONOWA-NORWIDA	2	1) Stowarzyszenie Motór ul. Młodzieżcza 36 Tłuszcz 2) Parafia Rz-K ul. Klonowa 2 Tłuszcz
7	BALCERY	-	-
8	BIAŁKI	1	Stowarzyszenie Piętcyzna-Białki, Białki 42
9	BRZEZINÓW	-	-
10	CHRZĘSNE	2	1) Stowarzyszenie Rodu Kielaków "SIEWBA", ul. Złota 29, Chrzęsne 2) Fundacja Akomodacja, ul. Karskiej 10, Chrzęsne
11	DZIĘCIOŁY	-	-
12	FIUKAŁY	-	-

Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba funkcjonujących organizacji pozarządowych - stan na 31.12.2017 r.	Nazwa, adres
13	FRANCISZKÓW	-	-
14	GRABÓW	-	-
15	JADWININ	-	-
16	JARZĘBIA ŁĄKA	1	Stowarzyszenie Potok Serc, ul. Paryżantów 15, Jarzębia Łąka
17	JASZENICA	-	-
18	JAŻWIE	-	-
19	KONARY	-	-
20	KOZŁY	-	-
21	KURY	-	-
22	ŁYSOBYKI	1	Fundacja Wspierania Kultury Widnokreśli Wyobraźni, Łysobyki 2
23	MARIANÓW	-	-
24	MIĄSE	-	-
25	MOCZYDŁO	-	-
26	MOKRA WIEŚ	-	-
27	OŁDAKI	-	-
28	PAWŁÓW	-	-
29	POSTOLISKA	1	Fundacja Inicjatywa 218, ul. Zacisza 46, Postoliska
30	PÓLKO	-	-
31	RUDNIKI	1	Stowarzyszenie Droga-Masz na rozwój Rudniki 21
32	RYSIE	1	Stowarzyszenie AXA, Rysie 17B
33	STASINÓW	-	-
34	STRYJKI	-	-
35	SZCZEPANEK	-	-
36	SZYMANÓWEK	-	-
37	WAGAN	-	-
38	WAGANKA	-	-
39	WILCZENIEC	-	-
40	WÓLKA KOZŁOWSKA	-	-
41	ZALESIE	-	-
42	ZAPOLE	-	-
GMINA TŁUSZCZ		20	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Na obraz społeczny w analizowanych podobszarach Gminy wpływają także uwarunkowania, które nie są ilustrowane poprzez mierniki mające charakter ilościowy, ale to one w dużej mierze pokazują specyfikę podobszaru i występujące na jego obszarze kryzysy społeczne. W odniesieniu

do Gminy Tłuszcz istotnym problemem jest brak aktywności społecznej mieszkańców oraz niska integracja. Wynikają one z braku inicjatywy oraz niedostatecznego zaangażowania społeczności lokalnej w sprawy regionu i obszaru zamieszkania. Wpływ na ten stan rzeczy ma bliska odległość stolicy, gdzie mieszkańcy często spędzają wolny czas lub angażują się społecznie. Miejsce zamieszkania w Gminie pełni zatem jedynie funkcję sypialnianą, ponieważ gros mieszkańców także podejmuje pracę w Warszawie lub innych miastach poza Gminą.

Znaczącym problemem na obszarze Gminy jest brak możliwości i propozycji form spędzania wolnego czasu dla różnorodnych wiekowo grup odbiorców. Infrastruktura społeczno-kulturalna czy sportowo-rekreacyjna funkcjonująca na obszarze Gminy, nie spełnia oczekiwań osób chcących korzystać z różnych form wypoczynku i spędzania wolnego czasu. Zasadniczą barierą jest w tym przypadku brak oddolnych inicjatyw pozwalających mieszkańcom przekształcić otoczenie w bardziej przyjazne i dopasowane do ich potrzeb. Wszystko to skutkuje narastającym problemem osłabienia więzi społecznych oraz zmniejszaniem zaangażowania mieszkańców w sprawy miejsca zamieszkania. Zbudowanie więzi mieszkańców z gminą powinno być uskuteczniane od najmłodszych lat. Przy realizacji odpowiednio skoordynowanej polityki, obszary kryzysowe będące przedmiotem niniejszego Programu Rewitalizacji mogą stać się ośrodkami stymulującymi rozwój całej Gminy. Aby jednak tego dokonać, należy podejmować działania mające na celu poprawę stanu infrastruktury społeczno-kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej, tak aby mieszkańcy mieli możliwość integracji oraz podejmowania działań pobudzających rozwój obszarów dotkniętych kryzysem społecznym na terenie Gminy Tłuszcz.

Wnioski dotyczące analizy problemów społecznych:

1. Przeprowadzona diagnoza kryzysu wykazała istniejące na obszarze Gminy Tłuszcz problemy społeczne, wynikające między innymi z niekorzystnych uwarunkowań, które reprezentują takie czynniki jak: niekorzystny poziom wskaźnika przyrostu naturalnego, niekorzystny poziom wskaźnika migracji, niekorzystny udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.
2. Symptomy problemów społecznych w Gminie nie są skorelowane przestrzennie, problemy te występują na obszarze niemal całej Gminy w poszczególnych podobszarach. W skali analizowanych podobszarów ujawniają się obszary koncentracji ubóstwa, wykluczenia społecznego, obniżenia barier bezpieczeństwa i zostają potwierdzone w wywiadach społecznych z pracownikami OPS, którzy potwierdzają występowanie kryzysów społecznych w postaci problemu stałej grupy klientów ośrodka, osób korzystających z pomocy społecznej.
3. Przeprowadzona analiza sfery społecznej przy pomocy zdefiniowanych wskaźników, wykazała, iż w odniesieniu do:
 - a) wskaźnika liczby **pobierających świadczenie z tytułu ubóstwa** na 100 mieszkańców, do podobszarów, które w największym stopniu dotyka sytuacja kryzysu są podobszary, których poziom powyższego wskaźnika jest najmniej korzystny w Gminie należą: Brzezinów (wskaźnik 10,34), Osiedle Borki (wskaźnik 4,23), Stasinów (wskaźnik 3,51), Balcery (wskaźnik 3,08), Rudniki (wskaźnik 3,03). Średnia wartość wskaźnika przyjęta dla Gminy Tłuszcz wynosiła w tym samym okresie 1,03.
Na wskazanych podobszarach problemy związane z wysokim wskaźnikiem osób pobierających świadczenie z tytułu ubóstwa wynikają głównej mierze z braku

umiejętności radzenia sobie w codziennych sytuacjach życiowych i nieumiejętności sprostania wyzwaniom współczesnych realiów przez beneficjentów otrzymywanej pomocy. Problemem, który dodatkowo wzmacnia negatywny obraz sytuacji jest wielodzietność oraz brak możliwości podjęcia pracy czy niskie kwalifikacje zawodowe odbiorców świadczeń z pomocy społecznej. Potrzeba zapewnienia tym osobom pomocy instytucjonalnej w postaci doradztwa, pomocy prawnej, terapeutycznej jest istotnym elementem mogącym wpłynąć na poprawę obecnego, niekorzystnego stanu rzeczy.

Dodatkowo wskaźnik dotyczy obszarów wiejskich, które opuszczają osoby młode, w wieku produkcyjnym. W w/w miejscowościach pozostają osoby starsze, które wymagają szczególnej pomocy i wsparcia z powodu niskich dochodów czy niepełnosprawności. Ubóstwo jest ściśle powiązane z występowaniem dodatkowych czynników wykluczających w postaci uzależnień i wielodzietności.

- b) wskaźnika liczby osób **korzystających z pomocy społecznej z powodu uzależnienia** na 100 mieszkańców do podobszarów, które w największym stopniu dotyka sytuacja kryzysu są podobszary, których poziom powyższego wskaźnika jest najmniej korzystny w Gminie należą: Dziecioły (wskaźnik 0,8511), Franciszków (wskaźnik 0,7605), Osiedle Słoneczna (wskaźnik 0,5743), Osiedle Borki (wskaźnik 0,4975). Średnia wartość wskaźnika przyjęta dla Gminy Tłuszcz wynosiła w tym samym okresie 0.1721.

Na wskazanych podobszarach problem uzależnień jest najczęściej problemem, który występuje wśród korzystających ze wsparcia od szeregu lat. Pomimo zorganizowanych na obszarze Gminy miejsc pomocy w tym zakresie i szeregu działań zmniejszających skalę zjawiska, problem ma charakter utrwalony i wynika z braku chęci zmiany obecnej sytuacji przez osoby i rodziny, które korzystają ze wsparcia OPS.

- c) wskaźnika liczby osób **korzystających ze świadczeń z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby** na 100 mieszkańców do podobszarów, które w największym stopniu dotyka sytuacja kryzysu są podobszary, których poziom powyższego wskaźnika jest najmniej korzystny w Gminie należą: Zapole (wskaźnik 15,00), Stasinów (wskaźnik 8,77), Ołdaki (wskaźnik 6,76), Rudniki (wskaźnik 6,06). Średnia wartość wskaźnika przyjęta dla Gminy Tłuszcz wynosiła w tym samym okresie 1,07.

Zjawisko dotyczące trudnej sytuacji osób dotkniętych długotrwałą i ciężką chorobą, ma charakter dalece złożony, który związany jest głównie z wyobcowaniem tych osób ze społeczności lokalnej, ale także z niskim poziomem życia i brakiem aktywności. Brak wystarczających środków i zasobów kadrowych OPS sprawia, iż pomoc, która jest udzielana w tym zakresie zaspokaja tylko minimalne potrzeby tych osób i jest niewystarczająca. Zintensyfikowane działania lokalnego wolontariatu mogłyby stać się remedium na istniejącą, niekorzystną sytuację, a zorganizowanie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego wpłynęłoby na podniesienie poziomu życia osób wymagających wsparcia.

- d) wskaźnika liczby osób **pobierających zasiłki stałe** na 100 mieszkańców, które w największym stopniu dotyka sytuacja kryzysu są podobszary, których poziom powyższego wskaźnika jest najmniej korzystny w Gminie należą: Konary (wskaźnik 2,94), Pawłów (wskaźnik 2,00). Średnia wartość wskaźnika przyjęta dla Gminy Tłuszcz wynosiła w tym samym okresie 0,29.

Osoby pobierające zasiłki stałe to głównie osoby posiadające co najmniej umiarkowany stopień niepełnosprawności, które nie posiadają prawa do świadczenia z ubezpieczenia społecznego. To również osoby po 60 lub 65 roku życia, które nie wypracowały prawa do emerytury. Liczba tych osób z roku na rok rośnie. Do zasiłku stałego dla osoby w rodzinie, wymagane jest spełnianie kryterium dochodowego. Gros osób

niepełnosprawnych nie kwalifikuje się do zasiłku stałego, pomimo braku świadczenia z ubezpieczenia społecznego, co pogłębia znacznie sytuację kryzysu w tym obszarze.

- e) wskaźnika liczby zarejestrowanych bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym, które w największym stopniu dotyka sytuacja kryzysu są podobszary, których poziom powyższego wskaźnika jest najmniej korzystny w Gminie należą: Borki (wskaźnik 16,46), Ołdaki (wskaźnik 15,56) Stasinów (wskaźnik 12,02), Kozły (wskaźnik 11,27), Stryki (wskaźnik 10,26). Średnia wartość wskaźnika przyjęta dla Gminy Tłuszcz wynosiła w tym samym okresie 6,36.

Liczba osób bezrobotnych wynika najczęściej z niskich kwalifikacji zawodowych, braku wykształcenia pozostających bez pracy oraz niechęci do rejestrowania pracowników przez pracodawców (wysokie koszty pracy). Bezrobocie jest także wynikiem innych przyczyn, takich jak uzależnienie, choroba, niepełnosprawność, braku dostosowanych stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych, niechęci do zatrudniania przez pracodawców osób niepełnosprawnych i starszych.

4. Pomoc finansowa nadal znajduje istotne miejsce w zakresie świadczonej pomocy przez Ośrodek Pomocy Społecznej, jednak konieczne są także działania na obszarze Gminy, umożliwiające pomoc dla osób starszych i niepełnosprawnych, pomoc profilaktyczną i terapeutyczną dla dzieci w Placówkach Wsparcia Dziennego, a także pomoc świadczoną przez Klub Integracji Społecznej. Istnieją potrzeby dotyczące prowadzenia terapii rodzinnych, mediacji, terapii dla ofiar i sprawców przemocy, a także usług z dziedziny poradnictwa psychologicznego i socjalnego.
5. Na terenie wyodrębnionych podobszarów kryzysu, obserwowany jest znaczny wzrost osób wymagających wsparcia w formie pomocy specjalistycznej: psychologicznej, terapeutycznej, edukacyjnej (np. w zakresie treningów umiejętności wychowawczych).
6. Wzrastające potrzeby mieszkańców w zakresie udzielanej pomocy społecznej uniemożliwiają ograniczenia budżetowe Gminy oraz brak wystarczającej liczby personelu świadczącego pomoc społeczną, trudności lokalowe, co w konsekwencji pogłębia źródło kryzysu i uniemożliwia zażegnanie zdiagnozowanego kryzysu społecznego i pomoc wszystkim osobom wymagającym wsparcia.
7. Znaczącym problemem na obszarze Gminy jest niski poziom aktywności mieszkańców i słaba ich integracja. Brak możliwości i propozycji form spędzania wolnego czasu przez mieszkańców, dostosowanej do potrzeb osób zróżnicowanych wiekowo dodatkowo wzmacniają powyższy problem społeczny.
8. Zauważalnym problemem na obszarach dotkniętych kryzysem jest brak miejsc spotkań, ośrodków umożliwiających rozwój kulturalny i sportowy dzieci i młodzieży. Brak opieki ze strony dorosłych oraz brak możliwości zagospodarowania wolnego czasu nie sprzyja optymalnemu rozwojowi najmłodszej części społeczności gminy i jest źródłem dysfunkcji oraz zachowań naruszających porządek publiczny i prawny.
9. Na obszarze Gminy brak jest wystarczającej liczby organizacji pozarządowych, umożliwiających prowadzenie działań społecznych, pobudzenie lokalnej społeczności oraz ich integrację.

4.1.2. Sfera gospodarcza

Niezwykle istotnym zagadnieniem kształtującym poziom rozwoju społeczno-gospodarczego gminy jest liczba funkcjonujących na jej obszarze podmiotów gospodarczych. Szczególnie ważny dla intensywności tego rozwoju jest rozwój małych i średnich przedsiębiorstw oraz jednoosobowych działalności gospodarczych na obszarze Gminy Tłuszcz.

Przeprowadzona analiza danych statystycznych dotyczących przedsiębiorczości w Gminie Tłuszcz, wykazała niekorzystne uwarunkowania dotyczące poziomu przedsiębiorczości w Gminie, także w odniesieniu do innych, przyjętych do porównania jednostek terytorialnych. Odnotowane wskaźniki przedsiębiorczości są niekorzystne w odniesieniu do wskaźników innych gmin miejsko-wiejskich powiatu, średnich wartości wskaźników przyjętych dla powiatu, województwa mazowieckiego i kraju. Główną przyczyną takiego stanu rzeczy jest brak inicjatyw wśród mieszkańców służących rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości. Zjawisko to jest tym bardziej dotkliwe, ponieważ także liczba nowozakładanych podmiotów jest stosunkowo niska i potwierdza niechęć mieszkańców do aktywności zawodowej, co wpływa wymiennie na stan gospodarki i uniemożliwia stabilny rozwój Gminy.

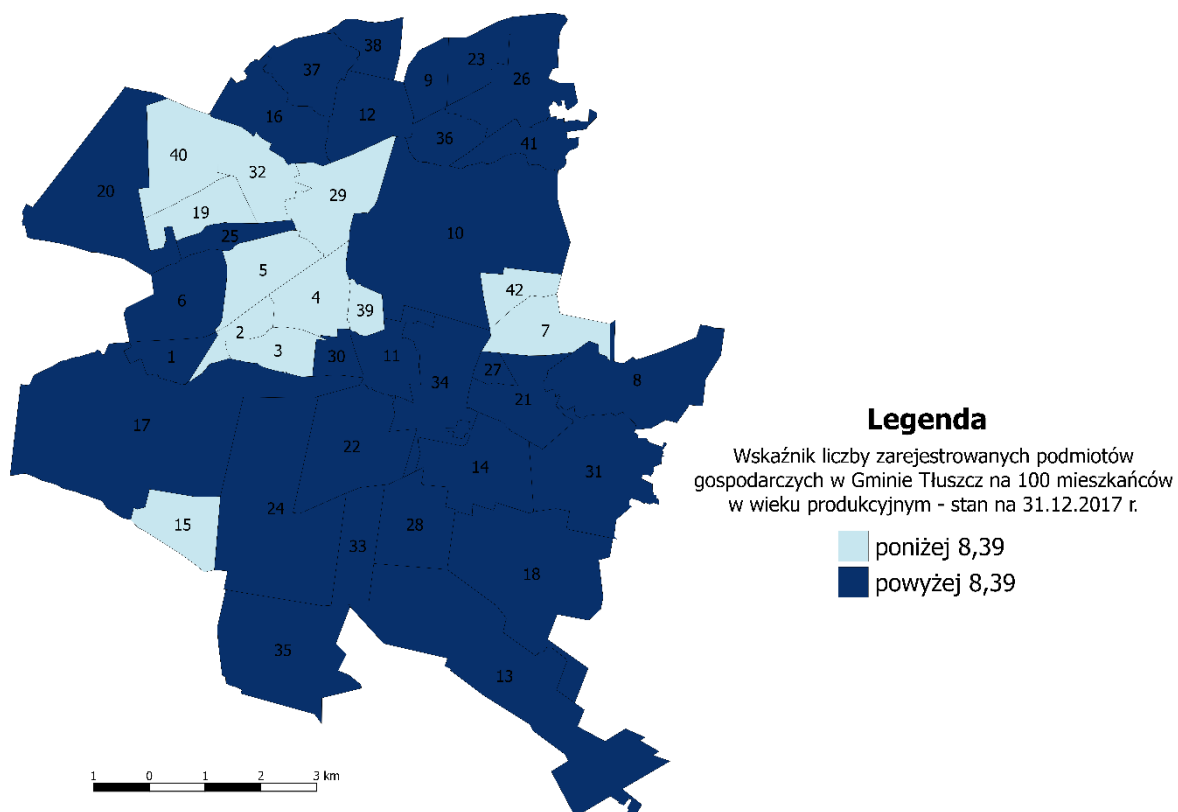
Zasadniczym czynnikiem niesprzyjającym rozwojowi potencjału lokalnej gospodarki jest przenoszenie się lokalnego rynku pracy do Warszawy oraz innych miast w regionie. Mieszkańcy Gminy nie wykorzystują potencjału najbliższego otoczenia poprzez rozwijanie własnej działalności, wybierają codzienne dojazdy do miejsc pracy usytuowanych poza gminą. Tę niekorzystną sytuację może jednak zmienić odpowiednie stymulowanie procesów rozwoju gospodarczego Gminy poprzez wspieranie kreatywności mieszkańców w zakładaniu małych firm rodzinnych, świadczenie usług doradztwa gospodarczego oraz możliwości zmiany kwalifikacji zawodowych mieszkańców poprzez stosowne szkolenia inicjowane przez samorząd terytorialny lub funkcjonujące organizacje pozarządowe.

Na obszarze Gminy problemem jest także niewielka liczba dużych podmiotów gospodarczych, umożliwiających zatrudnienie większej liczby pracowników. Pośród funkcjonujących, największych jednostek gospodarczych należy wymienić: Spółdzielnia Pracy Zakłady Elektromechaniki Samochodowej MAGNET-ELEKTROMET Zakład Produkcyjny Tłuszcz, Spółdzielnia Robót Budowlano-Drogowych, Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej oraz Urząd Miejski w Tłuszczu.

Na potrzeby przeprowadzonej diagnozy kryzysu w Gminie Tłuszcz w sferze gospodarczej, zdefiniowano i określono **wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym**. Analiza danych wykazała, iż w Gminie Tłuszcz najmniej korzystny poziom powyższego wskaźnika (poniżej średniej przyjętej dla Gminy wynoszącej 8,39), uzyskały następujące podobszary: Osiedle Borki (6,04), Osiedle Klonowa - Norwida (6,12), Białki (6,04), Brzeziny (0,15), Chrzęsne (7,41), Dziecioły (1,28), Fiukały (0,90), Franciszków (4,19), Grabów (5,71), Jarzębia Łąka (6,87), Jasienica (6,28), Jaźwie (2,97), Kozły (6,10), Kury (3,64), Łysobyki (8,26), Marianów (6,10), Miąse (4,95), Moczydło (0,00), Mokra Wieś (5,19), Ołdaki (2,22), Pawłów (4,05), Pólko (4,20), Rudniki (2,38), Stasinów (6,06), Stryjki (5,13), Szczepanek (7,43), Szymanówek (6,45), Wagan (4,62), Waganka (4,35), Zalesie (3,06).

Sytuacja dotycząca kryzysu w sferze gospodarczej w Gminie Tłuszcz jest problemem szczególnie dotkliwym i wymagającym działań interwencyjnych. Aż 30 z przyjętych do analizy podobszarów (ponad 70% z ogółu 42 przyjętych do analizy podobszarów), odnotowuje kryzys w sferze gospodarczej, który akcentowany jest przez brak aktywności mieszkańców, skutkujący niskim poziomem wskaźnika liczby podmiotów gospodarczych.

Rysunek 19 Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w Gminie Tłuszcz na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym - stan na 31.12.2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Tabela 19 Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w Gminie Tłuszcz na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym - stan na 31.12.2017 r.

Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym - stan na 31.12.2017 r.	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
1	OSIEDLE BORKI	480	29	6,04	1
2	OSIEDLE CENTRUM	956	201	21,03	0
3	OSIEDLE SŁONECZNA	963	91	9,45	0
4	OSIEDLE DŁUGA	1057	114	10,79	0
5	OSIEDLE KOLEJOWA	707	70	9,90	0
6	OSIEDLE KLONOWA-NORWIDA	735	45	6,12	1
7	BALCERY	37	4	10,81	0
8	BIAŁKI	149	9	6,04	1
9	BRZEZINÓW	33	5	0,15	1
10	CHRZĘSNE	675	50	7,41	1

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUSZCZ NA LATA 2018-2023

Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym- stan na 31.12.2017 r.	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych- stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
11	DZIĘCIOŁY	156	2	1,28	1
12	FIUKAŁY	111	1	0,90	1
13	FRANCISZKÓW	167	7	4,19	1
14	GRABÓW	70	4	5,71	1
15	JADWININ	83	7	8,43	0
16	JARZĘBIA ŁĄKA	466	32	6,87	1
17	JASIENICA	2069	130	6,28	1
18	JAŻWIE	101	3	2,97	1
19	KONARY	85	8	9,41	0
20	KOZŁY	213	13	6,10	1
21	KURY	55	2	3,64	1
22	ŁYSOBYKI	109	9	8,26	1
23	MARIANÓW	82	5	6,10	1
24	MIĄSE	323	16	4,95	1
25	MOCZYDŁO	30	0	0,00	1
26	MOKRA WIEŚ	212	11	5,19	1
27	OŁDAKI	45	1	2,22	1
28	PAWŁÓW	74	3	4,05	1
29	POSTOLISKA	610	57	9,34	0
30	PÓLKO	143	6	4,20	1
31	RUDNIKI	42	1	2,38	1
32	RYSIE	120	13	10,83	0
33	STASINÓW	33	2	6,06	1
34	STRYJKI	78	4	5,13	1
35	SZCZEPANEK	175	13	7,43	1
36	SZYMANÓWEK	124	8	6,45	1
37	WAGAN	65	3	4,62	1
38	WAGANKA	46	2	4,35	1
39	WILCZENIEC	106	10	9,43	0
40	WÓLKA KOZŁOWSKA	184	17	9,24	0
41	ZALESIE	98	3	3,06	1
42	ZAPOLE	9	1	11,11	0
GMINA TŁUSZCZ		12 067	1 012	8,39	

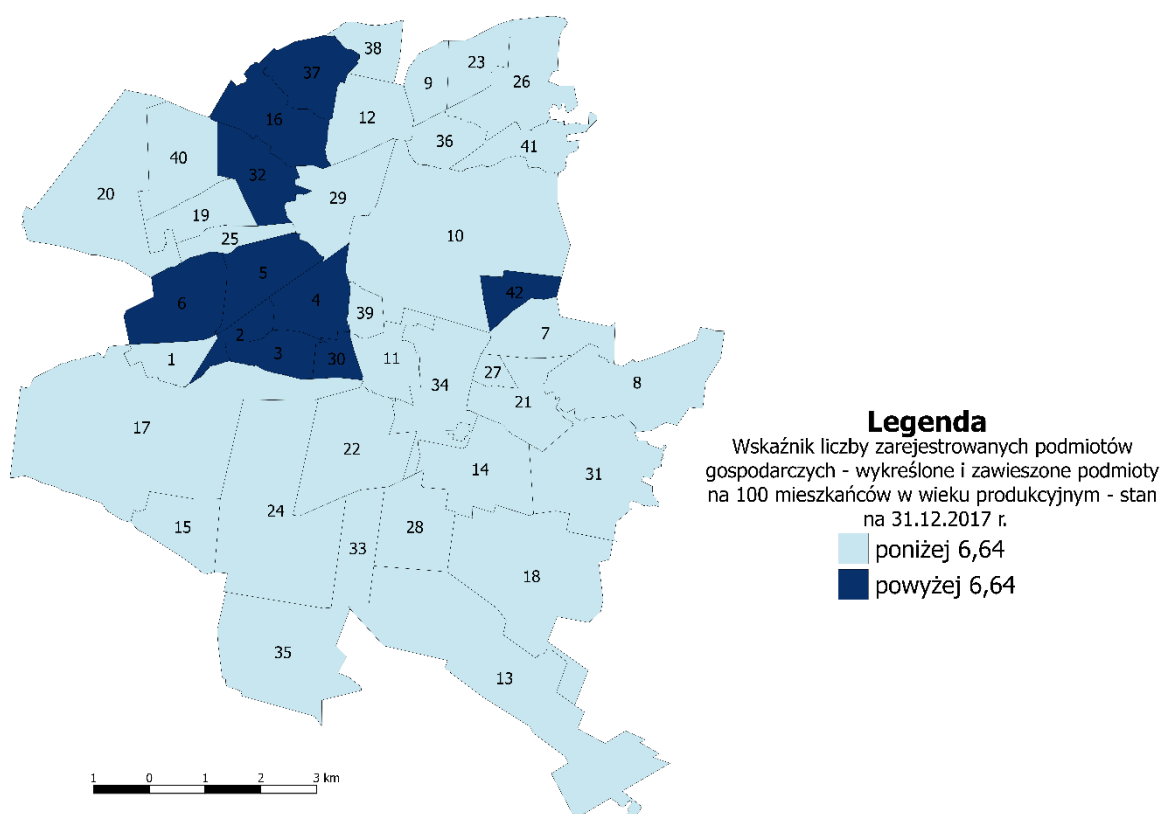
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Sytuacja niskiej przedsiębiorczości w Gminie Tłuszcz jest wzmocniona poprzez występujące zjawisko, w którym funkcjonujące podmioty zostają wykreślone ze spisu przedsiębiorców lub zawieszają swoją

działalność. Sytuacja ta może mieć częściowo uzasadnienie w znacznej konkurencji, którą stanowi rynek gospodarczy w Warszawie. Lokalni przedsiębiorcy często nie potrafią w istniejącej sytuacji znaleźć optymalnych rozwiązań biznesowych, które umożliwiłyby im pozostanie i funkcjonowanie na rynku. Konieczne są zatem działania, które nie tylko będą wspierać lokalną przedsiębiorczość w postaci zachęt podatkowych czy udogodnień związanych z zakładaniem lokalnego biznesu, ale także poprzez szeroki zakres poradnictwa biznesowego dla przedsiębiorców, umożliwią im rozwijanie działalności gospodarczej.

Przyjęty do analizy **wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - wykreślone i zawieszone podmioty na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym** - stan na 31.12.2017 r. ilustruje opisaną powyżej sytuację. Wśród podobszarów, których dotyczy omówione powyżej zjawisko znajdują się: Osiedle Centrum (13,91), Osiedle Słoneczna (9,14), Osiedle Długa (9,56), Osiedle Kolejowa (8,63), Osiedle Klonowa - Norwida (6,67), Jarzębia Łąka (7,30), Pólko (6,99), Rysie (10,00), Wagan (7,69), Zapole (11,11). Obszary te uzyskały wskaźnik powyżej średniej przyjętej dla Gminy Tłuszcz wynoszącej 6,64.

Rysunek 20 Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - wykreślone i zawieszone podmioty na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym - stan na 31.12.2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Tabela 20 Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - wykreślone i zawieszone podmioty na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym - stan na 31.12.2017 r.

Lp.	Wydzielony podobzar	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym- stan na 31.12.2017 r.	liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - WYKREŚLONE I ZAWIESZONE PODMIOTY- stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - WYKREŚLONE I ZAWIESZONE PODMIOTY na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
1	OSIEDLE BORKI	480	25	5,21	0
2	OSIEDLE CENTRUM	956	133	13,91	1
3	OSIEDLE SŁONECZNA	963	88	9,14	1
4	OSIEDLE DŁUGA	1057	101	9,56	1
5	OSIEDLE KOLEJOWA	707	61	8,63	1
6	OSIEDLE KLONOWA-NORWIDA	735	49	6,67	1
7	BALCERY	37	2	5,41	0
8	BIAŁKI	149	4	2,68	0
9	BRZEZINÓW	33	0	0,00	0
10	CHRZĘSNE	675	31	4,59	0
11	DZIECIOŁY	156	4	2,56	0
12	FIUKAŁY	111	2	1,80	0
13	FRANCISZKÓW	167	4	2,40	0
14	GRABÓW	70	3	4,29	0
15	JADWININ	83	1	1,20	0
16	JARZĘBIA ŁĄKA	466	34	7,30	1
17	JASIENICA	2069	111	5,36	0
18	JAŻWIE	101	5	4,95	0
19	KONARY	85	5	5,88	0
20	KOZŁY	213	12	5,63	0
21	KURY	55	1	1,82	0
22	ŁYSOBYKI	109	5	4,59	0
23	MARIANÓW	82	4	4,88	0
24	MIĄSE	323	13	4,02	0
25	MOCZYDŁO	30	0	0,00	0
26	MOKRA WIEŚ	212	9	4,25	0
27	OŁDAKI	45	1	2,22	0
28	PAWŁÓW	74	0	0,00	0
29	POSTOLISKA	610	32	5,25	0
30	PÓLKO	143	10	6,99	1
31	RUDNIKI	42	1	2,38	0
32	RYSIE	120	12	10,00	1
33	STASINÓW	33	0	0,00	0
34	STRYJKI	78	3	3,85	0

Lp.	Wydzielony podobzar	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym- stan na 31.12.2017 r.	liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - WYKREŚLONE I ZAWIESZONE PODMIOTY- stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - WYKREŚLONE I ZAWIESZONE PODMIOTY na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
35	SZCZEPANEK	175	7	4,00	0
36	SZYMANÓWEK	124	2	1,61	0
37	WAGAN	65	5	7,69	1
38	WAGANKA	46	1	2,17	0
39	WILCZENIEC	106	7	6,60	0
40	WÓŁKA KOZŁOWSKA	184	6	3,26	0
41	ZALESIE	98	6	6,12	0
42	ZAPOLE	9	1	11,11	1
GMINA TŁUSZCZ		12 067	801	6,64	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Wnioski dotyczące analizy problemów gospodarczych

W ramach przeprowadzonych analiz dotyczących kwestii związanych z rozwojem przedsiębiorczości na terenie poszczególnych podobzarów w Gminie Tłuszcz, stwierdzono rozległy kryzys w sferze gospodarczej, którego źródłem są przede wszystkim: niski poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców i pogłębiający się kryzys braku małych lokalnych działalności gospodarczych, co w konsekwencji wpływa na uciążliwość społeczną korzystania z usług oraz niski komfort życia dla społeczności lokalnej.

Sytuacja ta jest pogłębiona z powodu niewielkiej odległości Gminy Tłuszcz od rynku pracy w Warszawie, co sprawia, iż znaczna część mieszkańców właśnie w stolicy realizuje swoje obowiązki zawodowe, a konkurencja rynku gospodarczego stolicy jest tak znaczna, że lokalni przedsiębiorcy nie wytrzymują presji w zakresie rozwoju i dłuższego funkcjonowania na rynku gospodarczym.

Problem ten ma charakter utrwalony, ponieważ przeprowadzona analiza sytuacji gospodarczej w Gminie Tłuszcz wykazała, iż w odniesieniu do innych jednostek samorządu terytorialnego Gmina nie tylko posiada niskie wskaźniki dotyczące liczby funkcjonujących podmiotów, ale także liczba powstających, nowych podmiotów jest niewielka, a te które już funkcjonują są wykreślane z rejestru przedsiębiorców lub zawieszają swoją działalność.

Możliwość wsparcia instytucjonalnego ze strony samorządu terytorialnego w zakresie doradztwa gospodarczego, szkoleń i warsztatów umożliwiających zmianę kwalifikacji i rozwój przedsiębiorczości na terenie Gminy, może stać się remedium na zaistniały kryzys w sferze gospodarczej. Potrzebne są także zachęty gospodarcze w postaci np. ulg podatkowych czy preferencji dotyczących zakładania nowych firm i przedsiębiorstw.

4.1.3. Sfera przestrzenna, techniczna, środowiskowa

Niezwykle istotnym zagadnieniem wpływającym na procesy rozwojowe Gminy lub występujące znamiona kryzysu, są zagadnienia dotyczące sfery przestrzenno-techniczno-środowiskowej, która określa uwarunkowania Gminy w zakresie istniejącej infrastruktury dostępnej dla mieszkańców, umożliwiając im aktywność społeczną, kulturalną, sportową i rekreacyjną.

Spośród wskaźników liczbowych, które mają wpływ na obecną sytuację w sferze przestrzenno-techniczno-środowiskowej wybrano:

1. wskaźnik liczby obiektów wykorzystywanych na cele publiczne/społeczne, wybudowanych przed 1989 r. w złym stanie technicznym wymagających modernizacji w tym termomodernizacji zgodnie ze stanem na 31.12.2017 r.;
2. wskaźnik publicznej powierzchni służącej do aktywności społecznej i sportowo-rekreacyjnej, w odległości 1 km od centrum wydzielonego podobszaru (wzdłuż głównych ulic) na 100 mieszkańców wymagającej poprawy i przeprowadzenia prac inwestycyjnych - stan na 31.12.2017 r.
3. wskaźnik liczby budynków komunalnych wielomieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. wymagających remontu/modernizacji/termomodernizacji na ha- zgodnie ze stanem na 31.12.2017 r.;
4. wskaźnik liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. wymagających wymiany źródeł ciepła i/lub termomodernizacji zgodnie ze stanem na 31.12.2017 r.;
5. wskaźnik liczby gospodarstw bez deklaracji segregacji odpadów na 100 gospodarstw – zgodnie ze stanem na 31.12.2017 r.

Infrastruktura techniczna i zagospodarowanie przestrzeni

Kwestie dotyczące poziomu technicznego i funkcjonalnego infrastruktury wykorzystywanej na cele publiczne (obiekty użyteczności publicznej), to istotne zagadnienia rzutujące w bezpośredni sposób na sytuację społeczną Gminy. Obiekty te i przestrzenie, bardzo często pełnią funkcję kulturalną, społeczną, sportową, rekreacyjną, aktywizując mieszkańców, umożliwiając im zagospodarowanie czasu wolnego, nawiązanie kontaktów i więzi społecznych. Taką funkcję w Gminie Tłuszcz pełnią placówki oświatowe i obiekty sportowe które dla mieszkańców organizują różnorodne formy spędzenia wolnego czasu.

W kontekście powyższych uwarunkowań istotny zatem jest stan techniczny obiektów wykorzystywanych w Gminie na cele publiczne czy społeczne oraz możliwość pełnienia przez te obiekty nowych funkcji wykraczających poza funkcje statutowe, czy zwyczajowo przyjęte, które umożliwiają rozwój mieszkańców w wielu sferach, zapewniając organizację ich czasu wolnego. Analiza uwarunkowań i wizja lokalna dotycząca stanu technicznego obiektów wykorzystywanych na wskazane wyżej cele, wykazała konieczność przeprowadzenia prac remontowych i modernizacyjnych, takich, które przygotują w pełni placówki do pełnienia oczekiwanych społecznie funkcji i umożliwią społeczności lokalnej wszechstronny rozwój.

Pośród problemów i zagadnień które wymagają interwencji w Gminie Tłuszcz w sferze przestrzenno-technicznej należy wskazać problemy w zakresie infrastruktury drogowej. „Głównym problemem

zarówno dróg gminnych, jak i powiatowych, jest ich słaba jakość i słaba przepustowość. Nie są one bowiem dostosowane do obecnych i przewidywanych potrzeb, gdyż stale rosnąca liczba samochodów osobowych i ciężarowych oraz związany z tym stale rosnący ruch wymagają dróg o odpowiednim stanie technicznym. Wśród innych utrudnień w funkcjonowaniu komunikacji drogowej na poziomie gminnym i powiatowym należy wskazać:

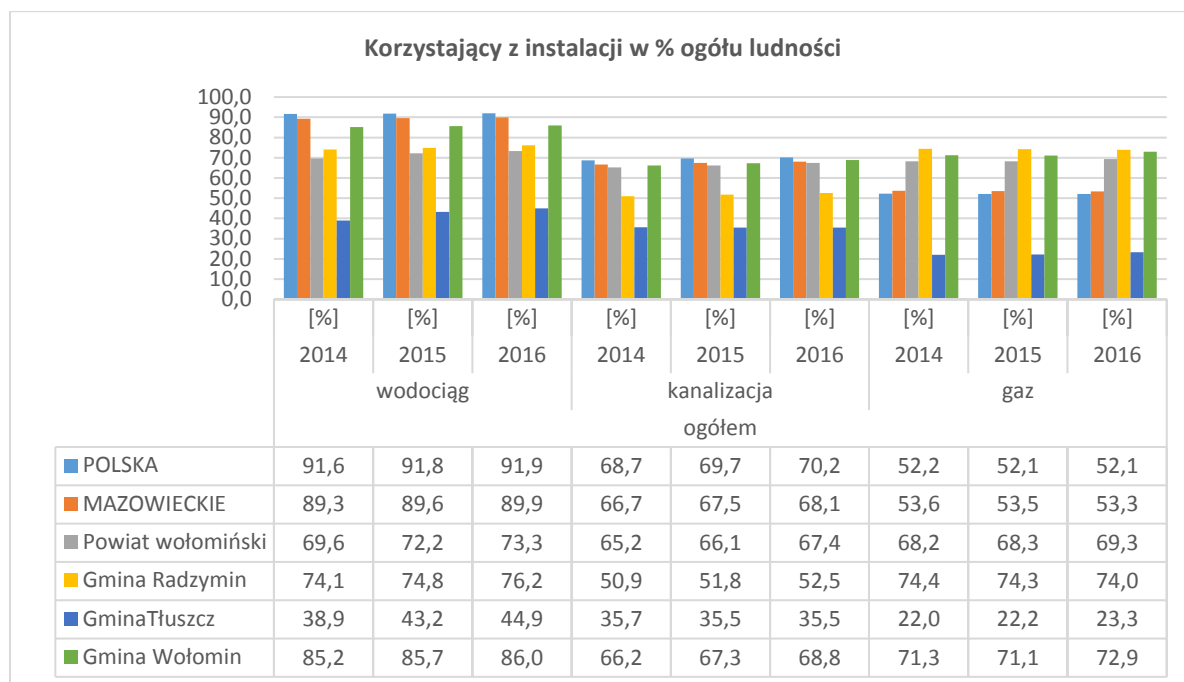
- niedostateczny udział dróg o nawierzchni utwardzonej,
- występowanie obszarów o niedostatecznie wykształconym układzie komunikacyjnym,
- brak dogodnych powiązań komunikacyjnych między miastem i obszarami wiejskimi, zwłaszcza z południowo-wschodnią częścią Gminy,
- brak chodników i ścieżek rowerowych⁴.

Obszary, na których występują wskazane wyżej deficyty infrastrukturalne, wymagają podejmowania działań ukierunkowanych na poprawę sposobu zagospodarowania przestrzeni publicznej, zwiększenie racjonalności układów traktów komunikacyjnych oraz tworzenie funkcjonalnej infrastruktury komunalnej.

Istotnym problemem Gminy Tłuszcz jest również poziom rozwoju sieci infrastruktury technicznej, Gmina bowiem charakteryzuje się niedostatecznie rozwiniętą siecią wodociągową, kanalizacyjną, gazową. Dane statystyczne GUS z roku 2016 dotyczące wskaźnika procentowego korzystających z poszczególnych sieci w odniesieniu do ogółu ludności, wskazują, iż w Gminie Tłuszcz istnieją wyraźne braki w zakresie rozwoju infrastruktury liniowej. Analiza porównawcza wskaźników procentowych liczby osób korzystających z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej do ogółu ludności, w roku 2016 wykazała najmniej korzystny dla Gminy Tłuszcz poziom, w odniesieniu do tego wskaźnika przyjętego dla Polski, województwa mazowieckiego, powiatu wołomińskiego, gminy Radzymin i Gminy Wołomin. Poniższy wykres ilustruje wskazany wyżej problem w sferze technicznej.

4 Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Tłuszcz do roku 2023 - str.27

Wykres 7 Korzystający z instalacji w % ogółu ludności w Gminie Tłuszcz na tle danych przyjętych dla Polski, województwa mazowieckiego, powiatu wołomińskiego i gmin Radzymin oraz Wołomin w latach 2014-2016

Źródło: Bank danych lokalnych GUS

Niekorzystna sytuacja dotycząca istniejących braków na obszarze Gminy dotyczących infrastruktury technicznej - liniowej, z jednej strony prowadzi do znacznego obniżenia standardu życia mieszkańców, z drugiej zaś strony stanowi realne zagrożenie dla środowiska naturalnego oraz uniemożliwia rozwój działalności gospodarczej z powodu braku infrastruktury technicznej.

Braki infrastrukturalne na obszarze Gminy Tłuszcz dotyczą także potrzeb związanych z funkcjonalną i estetycznie zagospodarowaną przestrzenią publiczną oraz koniecznością dostosowania do potrzeb mieszkańców obiektów wykorzystywanych na cele publiczne. Istotnym zagadnieniem kształtującym funkcjonowanie gminy, jej wizerunku i odbioru przez mieszkańców i przyjezdnych, jest jakość przestrzeni publicznej i obiektów wykorzystywanych na cele publiczne, ich funkcjonalność, estetyka i uporządkowanie. Brak ładu przestrzennego oraz atrakcyjnych przestrzeni i budynków wykorzystywanych na cele publiczne czy społeczne, które pełnią nie tylko funkcje gospodarcze, usługowe, kulturalne, ale także rekreacyjne i wizerunkowe gminy, wpływają niekorzystnie na jej rozwój i prowadzą do niskiej jakości życia mieszkańców. Ich wizerunek wpływa na mieszkańców motywująco, w przypadku, kiedy żyją w zadbanym i estetycznym otoczeniu. Z założenia fakt ten oddziałuje na ich postrzeganie Gminy jako miejsca dogodnego do prowadzenia najważniejszych funkcji życiowych, ale jednocześnie wzmacnia ich zaangażowanie społeczne i osobisty rozwój.

Podobnie jak w przypadku obiektów publicznych, kulturalnych, sportowych, obszary zieleni to miejsca, gdzie można spędzić wolny czas i odpocząć, wobec powyższego mają one niebagatelny wpływ na samopoczucie i motywację do działania dla lokalnej społeczności. Na obszarze Gminy brak odpowiedniej infrastruktury lub istniejąca infrastruktura wymaga doinwestowania, umożliwiając rozwój społeczny, kulturalny, sportowy mieszkańców.

Niezbędnym elementem procesu rewitalizacji jest zapewnienie dostępu do obszarów zielonych oraz zapewnienie odpowiedniej infrastruktury rekreacyjnej i sportowej, co podniesie nie tylko estetyczne walory okolicy, ale wpłynie na wizerunek miejsca i regionu, zapewniając przede wszystkim

mieszkańcom możliwości odpoczynku i regeneracji sił. W związku z tym, zadaniem prowadzonej rewitalizacji jest konieczność zwiększenia powierzchni zagospodarowanej zieleni i organizacja przestrzeni dla spotkań mieszkańców i rozwoju życia społecznego.

Aby zdiagnozować skalę kryzysu w tym obszarze określony został **wskaźnik liczby obiektów wykorzystywanych na cele publiczne/społeczne, wybudowanych przed 1989 r. w złym stanie technicznym wymagających modernizacji w tym termomodernizacji zgodnie ze stanem na 31.12.2017 r.** Wskaźnik ten został dla każdego podobszaru, odniesiony do wartości średniej w gminie.

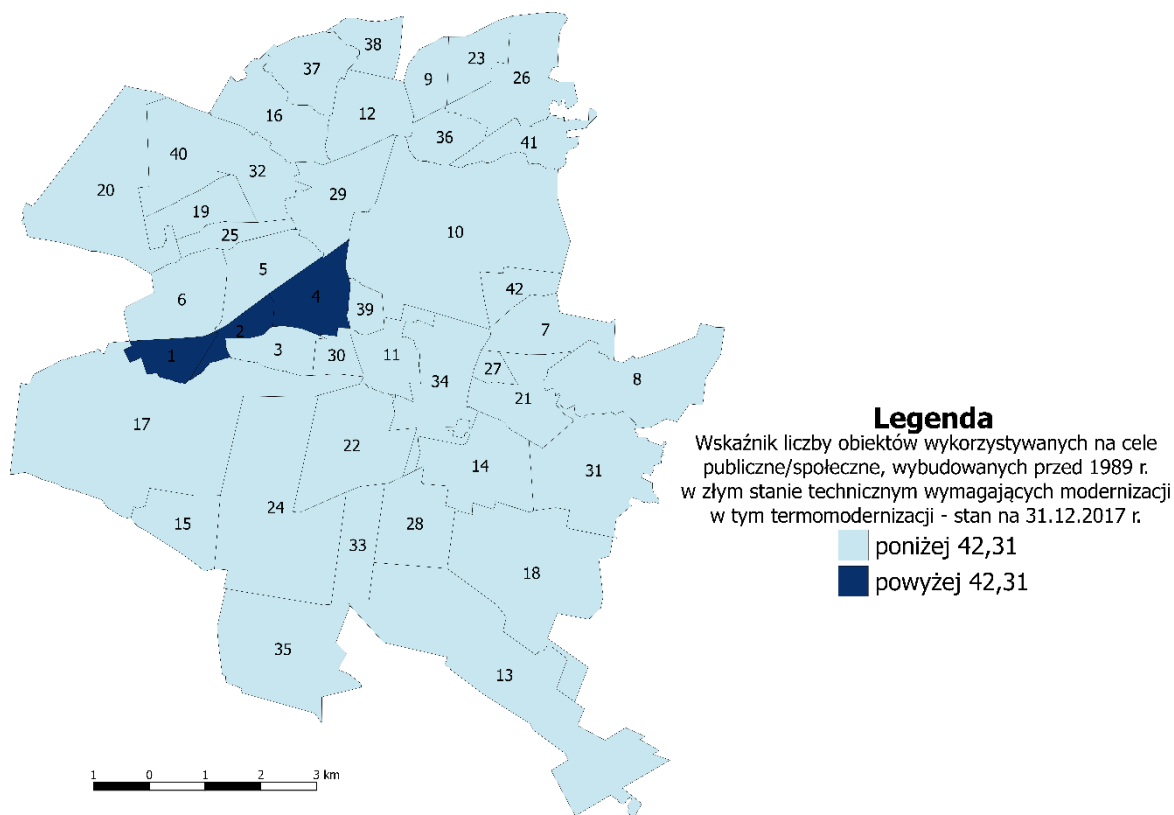
Obiekty wykorzystywane na cele publiczne/społeczne zostały wskazane na podstawie analizy dostępnych audytów energetycznych, raportów z przeglądów technicznych budynków, na podstawie inwentaryzacji technicznej oraz wizji lokalnych przeprowadzonej przez pracowników Urzędu Miejskiego w Tłuszczu. Wśród obiektów zakwalifikowanych w ramach niniejszego wskaźnika znalazły się obiekty takie jak: Centrum Kultury, świetlice, parki, obiekty sportowe, budynki OSP. Wskazane obiekty umożliwiają realizowanie potrzeb społecznych na danym podobszarze, a także ułatwiają aktywność społeczną i integrację mieszkańców.

Za obiekty wykorzystywane na cele publiczne/społeczne, znajdujące się w złym stanie technicznym, uznano obiekty, w których w elementach występują niewielkie uszkodzenia i ubytki nie zagrażające bezpieczeństwu użytkowania, a zużycie elementów obiektu sięga 31 % - 50 % oraz w których występują znaczne uszkodzenia i ubytki, a zużycie ich elementów, wynosi powyżej 51%. W obydwu przypadkach wymagane są prace modernizacyjne lub remontowe (remont kapitalny, częściowy lub pełny), łącznie z wymianą części elementów obiektu, wymianą źródeł ciepła, kompleksową termomodernizacją, a także dostosowanie ich funkcjonalności do obecnych standardów prezentowanych przez tego typu obiekty.

Przyjęty do analizy wskaźnik obrazuje podobszary, w których można wskazać występowanie kryzysu w zakresie jakości infrastruktury technicznej, co przekłada się również bezpośrednio na niski poziom intensywności i niezadawalającą jakość życia społecznego.

Wysokim poziomem analizowanego wskaźnika przewyższającego poziom wskaźnika dla Gminy (średnia dla Gminy wynosi 42,31) charakteryzują się następujące podobszary: Osiedle Borki (100,00), Osiedle Centrum (85,71), Osiedle Długa (50,00).

Rysunek 21 Wskaźnik liczby obiektów wykorzystywanych na cele publiczne/społeczne, wybudowanych przed 1989 r. w złym stanie technicznym wymagających modernizacji w tym termomodernizacji - stan na 31.12.2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Tabela 21 Wskaźnik liczby obiektów wykorzystywanych na cele publiczne/społeczne, wybudowanych przed 1989 r. w złym stanie technicznym wymagających modernizacji w tym termomodernizacji - stan na 31.12.2017 r.

Lp.	Wydzielony podobszar	liczba obiektów wykorzystywanych na cele publiczne/społeczne- stan na 31.12.2017 r.	Liczba obiektów wykorzystywanych na cele publiczne/społeczne, wybudowanych przed 1989 r. w złym stanie technicznym, wymagające remontu/modernizacji/termomodernizacji - stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby obiektów wykorzystywanych na cele publiczne/społeczne, wybudowanych przed 1989 r. w złym stanie technicznym wymagających modernizacji w tym termomodernizacji - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
1	OSIEDLE BORKI	4	4	100,00	1
2	OSIEDLE CENTRUM	7	6	85,71	1
3	OSIEDLE SŁONECZNA	0	0	0,00	0
4	OSIEDLE DŁUGA	2	1	50,00	1
5	OSIEDLE KOLEJOWA	1	0	0,00	0

Lp.	Wydzielony podobzar	liczba obiektów wykorzystywanych na cele publiczne/ społeczne- stan na 31.12.2017 r.	Liczba obiektów wykorzystywanych na cele publiczne/społeczne, wybudowanych przed 1989 r. w złym stanie technicznym, wymagające remontu/ modernizacji/ termomodernizacji - stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby obiektów wykorzystywanych na cele publiczne/społeczne, wybudowanych przed 1989 r. w złym stanie technicznym wymagających modernizacji w tym termomodernizacji - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
6	OSIEDLE KLONOWA-NORWIDA	0	0	0,00	0
7	BALCERY	0	0	0,00	0
8	BIAŁKI	0	0	0,00	0
9	BRZEZINÓW	0	0	0,00	0
10	CHRZĘSNE	1	0	0,00	0
11	DZIĘCIOŁY	1	0	0,00	0
12	FIUKAŁY	0	0	0,00	0
13	FRANCISZKÓW	0	0	0,00	0
14	GRABÓW	0	0	0,00	0
15	JADWININ	0	0	0,00	0
16	JARZĘBIA ŁĄKA	1	0	0,00	0
17	JASIENICA	1	0	0,00	0
18	JAŻWIE	0	0	0,00	0
19	KONARY	0	0	0,00	0
20	KOZŁY	0	0	0,00	0
21	KURY	0	0	0,00	0
22	ŁYSOBYKI	0	0	0,00	0
23	MARIANÓW	0	0	0,00	0
24	MIĄSE	2	0	0,00	0
25	MOCZYDŁO	0	0	0,00	0
26	MOKRA WIEŚ	1	0	0,00	0
27	OŁDAKI	0	0	0,00	0
28	PAWŁÓW	0	0	0,00	0
29	POSTOLISKA	2	0	0,00	0
30	PÓLKO	0	0	0,00	0
31	RUDNIKI	0	0	0,00	0
32	RYSIE	0	0	0,00	0
33	STASINÓW	0	0	0,00	0
34	STRYJKI	1	0	0,00	0
35	SZCZEPANEK	0	0	0,00	0
36	SZYMANÓWEK	0	0	0,00	0
37	WAGAN	0	0	0,00	0
38	WAGANKA	0	0	0,00	0
39	WILCZENIEC	0	0	0,00	0

Lp.	Wydzielony podobszar	liczba obiektów wykorzystywanych na cele publiczne/ społeczne- stan na 31.12.2017 r.	Liczba obiektów wykorzystywanych na cele publiczne/społeczne, wybudowanych przed 1989 r. w złym stanie technicznym, wymagające remontu/ modernizacji/ termomodernizacji - stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby obiektów wykorzystywanych na cele publiczne/społeczne, wybudowanych przed 1989 r. w złym stanie technicznym wymagających modernizacji w tym termomodernizacji - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
40	WÓŁKA KOZŁOWSKA	2	0	0,00	0
41	ZALESIE	0	0	0,00	0
42	ZAPOLE	0	0	0,00	0
GMINA TŁUSZCZ		26	11	42,31	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Innym wskaźnikiem, który dotyczy sfery funkcjonalno-przestrzennej i technicznej, a który zasadniczo wpływa na jakość życia mieszkańców jest wskaźnik określający dostępność do ogólnodostępnych, rekreacyjnych terenów zielonych. Niewłaściwie zagospodarowane tereny zieleni lub ich brak wpływa w sposób decydujący na dobrą jakość życia mieszkańców oraz wizerunek miejsca. Harmonijnie zagospodarowana przestrzeń publiczna z akcentami zieleni urządzonej umożliwia realizację funkcji rekreacyjnych dla mieszkańców oraz stanowi często walor promocji obszaru. Obecnie obserwuje się wyraźny trend wzrostu znaczenia ogólnodostępnych terenów zieleni jako istotnego elementu zagospodarowania przestrzennego i organizacji życia społecznego dla lokalnej społeczności, którą charakteryzuje funkcjonalność, dostępność, estetyka oraz bezpieczeństwo.

W ramach procesu analizy zostały uwzględnione zdegradowane tereny zielone, które wymagają zagospodarowania i przywrócenia im należnych funkcji. Analizą objęto także obszary nie posiadające ogólnodostępnych terenów zielonych z przeznaczeniem na cele rekreacyjne. **Wskaźnik publicznej powierzchni służącej do aktywności społecznej i sportowo-rekreacyjnej, w odległości 1 km od centrum wydzielonego podobszaru (wzdłuż głównych ulic) na 100 mieszkańców wg stanu na 31.12.2017 r.**, obrazuje poziom zagospodarowania obszaru w tym zakresie. Wskazany wyżej wskaźnik obejmuje sumę powierzchni w m², która służy do aktywności społecznej i sportowo-rekreacyjnej w zakresie takich przestrzeni publicznych jak: parki, place zabaw, skwery z ławkami, zewnętrzne siłownie.

Większość podobszarów Gminy Tłuszcz posiada deficyt w tym zakresie i konieczne są działania inwestycyjne, które wpłyną na poprawę sytuacji społecznej w gminie w zakresie możliwości podniesienia kultury fizycznej i zagospodarowania wolnego czasu wśród mieszkańców.

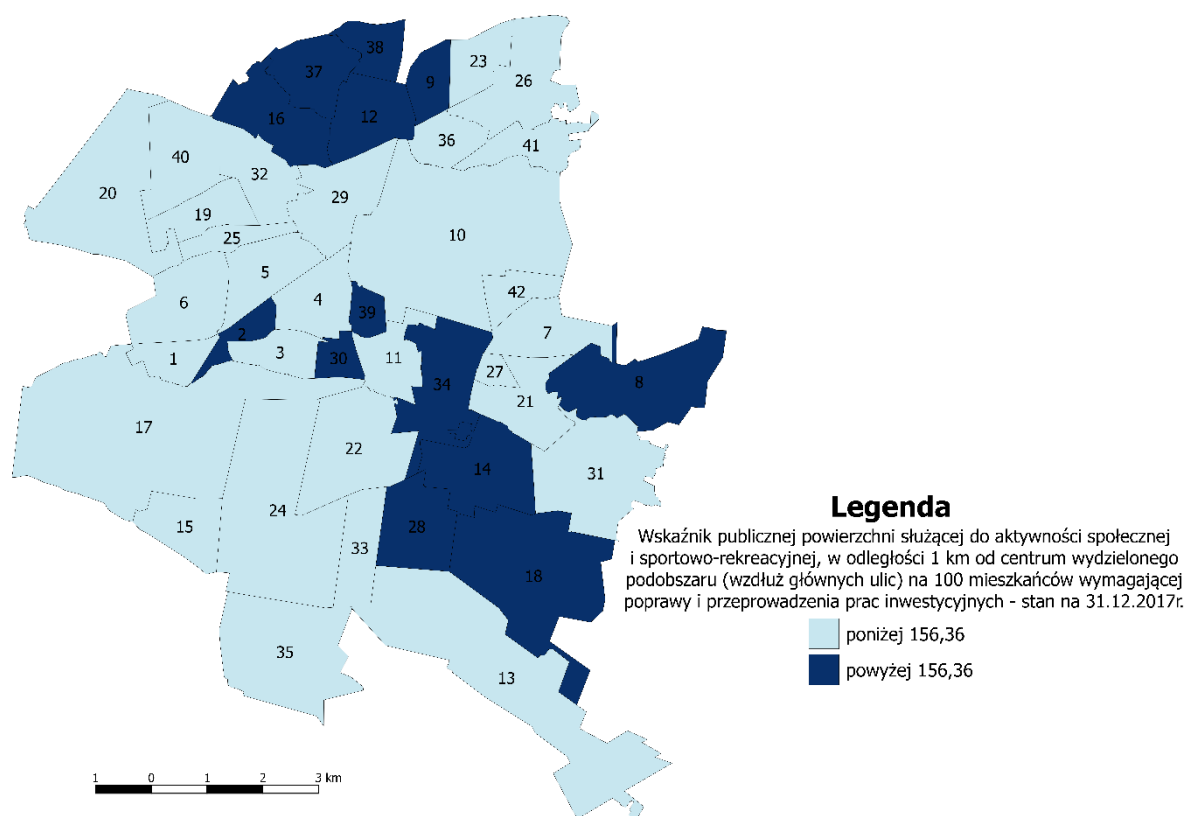
Obecnie w podobszarach, na których znajdują się miejsca służące rekreacji i spędzaniu czasu wolnego dla mieszkańców w ogólnodostępnej przestrzeni publicznej, konieczne są działania inwestycyjne w zakresie wymiany zużytych urządzeń (m.in. wymiany huśtawek, piaskownic, ogrodzenia, naprawy nawierzchni, nowych nasadzeń roślin, zabezpieczenia elementów drewnianych, wymiany urządzeń rekreacyjnych, ławek, koszy na śmieci) oraz nadania im oczekiwanych przez mieszkańców funkcjonalności. Brak dostępnej infrastruktury rekreacyjnej, znacznie obniża poziom życia mieszkańców i wpływa w dużej mierze na obniżone wskaźniki przyrostu naturalnego w Gminie, ponieważ dostępność infrastruktury rekreacyjnej i sportowej dla mieszkańców stanowi jeden

z istotnych elementów poziomu życia i wpływa na niekorzystne procesy migracyjne, które zostały zdiagnozowane w niniejszej analizie.

Wśród podobszarów, które wyodrębnione zostały z uwagi na występującą sytuację kryzysu i brak odpowiednio wyposażonych miejsc, na których działania rekreacyjne, sportowe i społeczne mogłyby z powodzeniem być realizowane to: Osiedle Centrum (857,05), Białki (256,05), Brzeziny (862,07), Fiukały (188,17), Grabów (260,87), Jarzębia Łąka (264,38), Jaźwie (727,27), Pawłów (300,00), Pólko (166,51), Stryki (686,52), Wagan (240,38), Waganka (344,83), Wilczeniec (211,64).

Średnia wartość powyższego wskaźnika uzyskana dla Gminy Tłuszcz zgodnie ze stanem na 31.12.2017 r. wyniosła 156,36.

Rysunek 22 Wskaźnik publicznej powierzchni służącej do aktywności społecznej i sportowo-rekreacyjnej, w odległości 1 km od centrum wydzielonego podobszaru (wzdłuż głównych ulic) na 100 mieszkańców wymagającej poprawy i przeprowadzenia prac inwestycyjnych - stan na 31.12.2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Tabela 22 Wskaźnik publicznej powierzchni służącej do aktywności społecznej i sportowo-rekreacyjnej, w odległości 1 km od centrum wydzielonego podobszaru (wzdłuż głównych ulic) na 100 mieszkańców wymagającej poprawy i przeprowadzenia prac inwestycyjnych - stan na 31.12.2017 r.

Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców- stan na 31.12.2017 r.	Publiczna powierzchnia służąca do aktywności społecznej i sportowo- rekreacyjnej, w odległości 1 km od centrum wydzielonego podobszaru (wzdłuż głównych ulic) w m ² - stan na 31.12.2017 r.	Publiczna powierzchnia służąca do aktywności społecznej i sportowo- rekreacyjnej w odległości 1 km od centrum wydzielonego podobszaru (wzdłuż głównych ulic) w m ² , wymagająca poprawy i przeprowadzenia prac inwestycyjnych w m ² - stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik publicznej powierzchni służącej do aktywności społecznej i sportowo- rekreacyjnej, w odległości 1 km od centrum wydzielonego podobszaru (wzdłuż głównych ulic) na 100 mieszkańców wymagającej poprawy i przeprowadzenia prac inwestycyjnych - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
1	OSIEDLE BORKI	804	1112	1112	138,31	0
2	OSIEDLE CENTRUM	1639	14047	14047	857,05	1
3	OSIEDLE SŁONECZNA	1567	300	300	19,14	0
4	OSIEDLE DŁUGA	1697	440	440	25,93	0
5	OSIEDLE KOLEJOWA	1166	568	568	48,71	0
6	OSIEDLE KLONOWA-NORWIDA	1112	503	503	45,23	0
7	BALCERY	65	0	0	0,00	0
8	BIAŁKI	248	635	635	256,05	1
9	BRZEZINÓW	58	500	500	862,07	1
10	CHRZĘSNE	1134	1363	1363	120,19	0
11	DZIĘCIOŁY	235	267	267	113,62	0
12	FIUKAŁY	186	350	350	188,17	1
13	FRANCISZKÓW	263	278	278	105,70	0
14	GRABÓW	115	300	300	260,87	1
15	JADWININ	133	0	0	0,00	0
16	JARZĘBIA ŁĄKA	786	2078	2078	264,38	1
17	JASZENICA	3363	1178	1178	35,03	0
18	JAŻWIE	165	1200	1200	727,27	1
19	KONARY	136	0	0	0,00	0
20	KOZŁY	363	480	480	132,23	0
21	KURY	99	0	0	0,00	0
22	ŁYSOBYKI	191	0	0	0,00	0
23	MARIANÓW	136	0	0	0,00	0
24	MIĄSE	521	220	220	42,23	0
25	MOCZYDŁO	52	0	0	0,00	0

Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	Publiczna powierzchnia służąca do aktywności społecznej i sportowo-rekreacyjnej, w odległości 1 km od centrum wydzielonego podobszaru (wzdłuż głównych ulic) w m2 - stan na 31.12.2017 r.	Publiczna powierzchnia służąca do aktywności społecznej i sportowo-rekreacyjnej w odległości 1 km od centrum wydzielonego podobszaru (wzdłuż głównych ulic) w m2, wymagająca poprawy i przeprowadzenia prac inwestycyjnych w m2- stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik publicznej powierzchni służącej do aktywności społecznej i sportowo-rekreacyjnej, w odległości 1 km od centrum wydzielonego podobszaru (wzdłuż głównych ulic) na 100 mieszkańców wymagającej poprawy i przeprowadzenia prac inwestycyjnych - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
26	MOKRA WIEŚ	341	228	228	66,86	0
27	OŁDAKI	74	0	0	0,00	0
28	PAWŁÓW	100	300	300	300,00	1
29	POSTOLISKA	1010	1188	1188	117,62	0
30	PÓLKO	209	348	348	166,51	1
31	RUDNIKI	66	0	0	0,00	0
32	RYSIE	203	250	250	123,15	0
33	STASINÓW	57	0	0	0,00	0
34	STRYJKI	141	968	968	686,52	1
35	SZCZEPANEK	285	375	375	131,58	0
36	SZYMANÓWEK	186	250	250	134,41	0
37	WAGAN	104	250	250	240,38	1
38	WAGANKA	87	300	300	344,83	1
39	WILCZENIEC	189	400	400	211,64	1
40	WÓLKA KOZŁOWSKA	291	212	212	72,85	0
41	ZALESIE	158	0	0	0,00	0
42	ZAPOLE	20	0	0	0,00	0
GMINA TŁUSZCZ		19 755	30 888	30 888	156,36	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Na obszarze Gminy Tłuszcz poza brakami w infrastrukturze wykorzystywanej na cele publicznie czy społeczne, występują także potrzeby związane z koniecznością modernizacji budynków wielorodzinnych, będących w zasobach Gminy. W budynkach tych od wielu lat nie były przeprowadzone remonty czy modernizacje, dlatego ich tkanka techniczna wymaga natychmiastowej interwencji i działań inwestycyjnych. Z uwagi na zły stan techniczny budynków oraz niskie parametry energooszczędności budynki te posiadają niski standard techniczny i obniżają poziom życia jego mieszkańców.

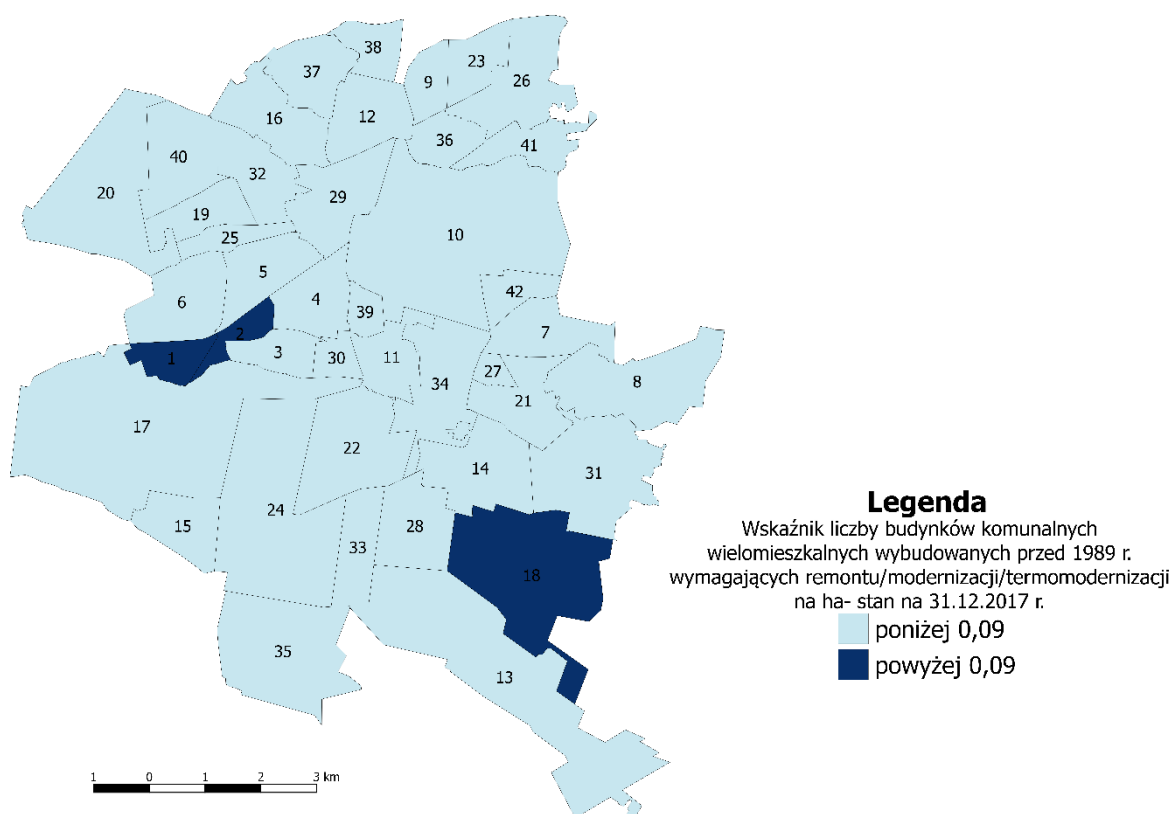
Poniższa tabela wskazuje na stan infrastruktury budynków komunalnych wielomieszkaniowych na obszarze gminy i konieczność przeprowadzenia prac termomodernizacyjnych. Dla celów analizy kryzysu został zdefiniowany **wskaźnik liczby budynków komunalnych wielomieszkalnych**

wybudowanych przed 1989 r. wymagających remontu/modernizacji/termomodernizacji na ha- stan na 31.12.2017 r.

Wśród podobszarów, na których sytuacja w zakresie konieczności przeprowadzenia działań interwencyjnych dotyczących remontu/modernizacji/termomodernizacji, znalazły się: Osiedle Borki (4,82), Osiedle Centrum (7,14), Jażwie (0,19).

Obszary te uzyskały wskaźnik powyżej średniej wartości wskaźnika przyjętego dla Gminy i wynoszącego na koniec 2017 r. **0,09**.

Rysunek 23 Wskaźnik liczby budynków komunalnych wielomieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. wymagających remontu/modernizacji/termomodernizacji na ha- stan na 31.12.2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Tabela 23 Wskaźnik liczby budynków komunalnych wielomieszkalnych, wybudowanych przed 1989 r. wymagających remontu/modernizacji/termomodernizacji na ha- stan na 31.12.2017 r.

Lp.	Wydzielony podobszar	powierzchnia w ha (dotyczy powierzchni ogółem podobszaru-osiedla, miejscowości) - stan na 31.12.2017 r.	liczba budynków komunalnych wielomieszkalnych, wybudowanych przed 1989 r. wymagających remontu/modernizacji/termomodernizacji- stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby budynków komunalnych wielomieszkalnych, wybudowanych przed 1989 r. wymagających remontu/modernizacji/termomodernizacji na ha- stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
1	OSIEDLE BORKI	83	4	4,82	1
2	OSIEDLE CENTRUM	56	4	7,14	1
3	OSIEDLE SŁONECZNA	100	0	0,00	0
4	OSIEDLE DŁUGA	143	0	0,00	0
5	OSIEDLE KOLEJOWA	161	0	0,00	0
6	OSIEDLE KLONOWA-NORWIDA	212	0	0,00	0
7	BALCERY	22	0	0,00	0
8	BIĄŁKI	334,7	0	0,00	0
9	BRZEZINÓW	188,7	0	0,00	0
10	CHRZĘSNE	964	0	0,00	0
11	DZIĘCIOŁY	213,2	0	0,00	0
12	FIUKAŁY	20	0	0,00	0
13	FRANCISZKÓW	762,1	0	0,00	0
14	GRABÓW	259,5	0	0,00	0
15	JADWININ	28,5	0	0,00	0
16	JARZĘBIA ŁĄKA	207	0	0,00	0
17	JASIENICA	996	0	0,00	0
18	JAŻWIE	530,8	1	0,19	1
19	KONARY	15,7	0	0,00	0
20	KOZŁY	462,9	0	0,00	0
21	KURY	349,8	0	0,00	0
22	ŁYSOBYKI	313,5	0	0,00	0
23	MARIANÓW	10	0	0,00	0
24	MIĄSE	738,9	0	0,00	0
25	MOCZYDŁO	5,8	0	0,00	0

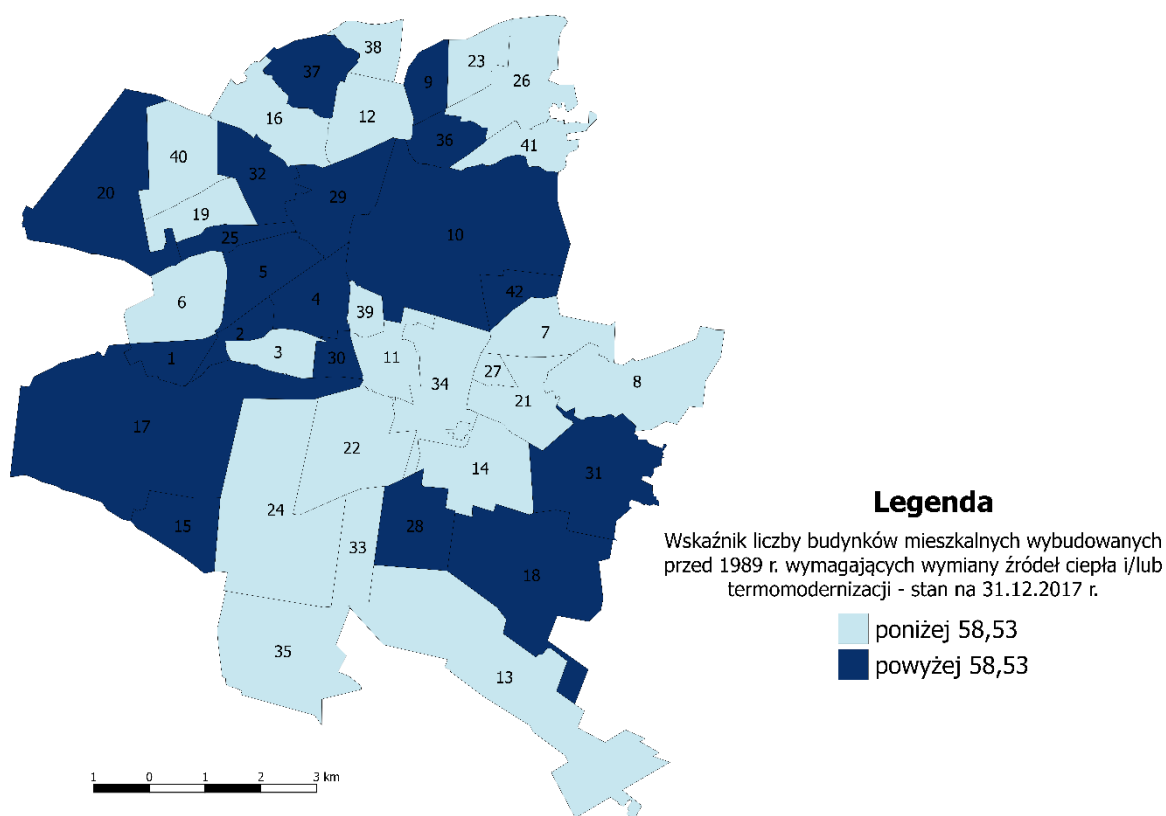
Lp.	Wydzielony podobzar	powierzchnia w ha (dotyczy powierzchni ogółem podobszaru-osiedla, miejscowości) - stan na 31.12.2017 r.	liczba budynków komunalnych wielomieszkalnych, wybudowanych przed 1989 r. wymagających remontu/modernizacji/termomodernizacji- stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby budynków komunalnych wielomieszkalnych, wybudowanych przed 1989 r. wymagających remontu/modernizacji/termomodernizacji na ha- stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
26	MOKRA WIEŚ	441,3	0	0,00	0
27	OŁDAKI	8,8	0	0,00	0
28	PAWŁÓW	196	0	0,00	0
29	POSTOLISKA	378,2	0	0,00	0
30	PÓLKO	13	0	0,00	0
31	RUDNIKI	369,4	0	0,00	0
32	RYSIE	163,3	0	0,00	0
33	STASINÓW	141,9	0	0,00	0
34	STRYJKI	254,5	0	0,00	0
35	SZCZEPANEK	406,3	0	0,00	0
36	SZYMANÓWEK	5	0	0,00	0
37	WAGAN	159	0	0,00	0
38	WAGANKA	95	0	0,00	0
39	WILCZENIEC	17	0	0,00	0
40	WÓLKA KOZŁOWSKA	392	0	0,00	0
41	ZALESIE	33	0	0,00	0
42	ZAPOLE	10	0	0,00	0
GMINA TŁUSZCZ		10 261,80	9	0,09	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Niski poziom życia mieszkańców dodatkowo wzmacniają kwestie dotyczące niskiej jakości infrastruktury budynków mieszkalnych, które niejednokrotnie nie spełniają standardów technicznych, funkcjonalnych, ale także z uwagi na przestarzałe technologie materiałów i urządzeń grzewczych wykorzystywanych w obiektach, wpływają na niski poziom zachowania standardów związanych z ochroną środowiska. Znaczna część budynków mieszkalnych na obszarze Gminy Tłuszcz wybudowana była w okresie powojennym, metodą gospodarczą. Budynki te wymagają działań modernizacyjnych w zakresie kompleksowej modernizacji: docieplenia, wymiany instalacji ogrzewania (wymiana przestarzałych technologicznie pieców węglowych na piece nowej generacji – bardziej ekologiczne), a także montażu instalacji OZE. Budynki te wymagają dostosowania do obecnych standardów w zakresie sposobu ich ogrzewania i energooszczędności.

Do analizy zostały ujęte budynki, które zostały wybudowane przed rokiem 1989 oraz które w znacznej mierze zostały wybudowane metodą gospodarczą. W wyniku przeprowadzonej analizy w zakresie konieczności przeprowadzenia dla budynków mieszkalnych Gminy Tłuszcz prac remontowych dotyczących wymiany źródeł ciepła (piecy) na źródła ekologiczne, znalazły się budynki w następujących podobszarach, w których odnotowany **wskaźnik liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. wymagających wymiany źródeł ciepła i/lub termomodernizacji**, kształtuje się powyżej średniej uzyskanej dla Gminy w roku 2017. Należą do nich następujące podobszary: Osiedle Borki (70,85), Osiedle Centrum (62,91), Osiedle Długa (61,03), Osiedle Kolejowa (69,00), Brzezinów (64,71), Chrzęsne (68,11), Jadwinin (76,32), Jasienica (59,95), Jaźwie (69,84), Kozły (62,73), Moczydło (62,50), Pawłów (70,37), Postoliska (65,99), Pólko (61,11), Rudniki (62,16), Rysie (69,49), Szymanówek (62,75), Wagan (68,97), Zapole (77,78).

Rysunek 24 Wskaźnik liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. wymagających wymiany źródeł ciepła i/lub termomodernizacji - stan na 31.12.2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Tabela 24 Wskaźnik liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. wymagających wymiany źródeł ciepła i/lub termomodernizacji - stan na 31.12.2017 r.

Lp.	Wydzielony podobszar	liczba budynków mieszkalnych- stan na 31.12.2017 r.	Liczba budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. wymagających wymiany źródeł ciepła i/lub termomodernizacji- stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. wymagających wymiany źródeł ciepła i/lub termomodernizacji - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
1	OSIEDLE BORKI	199	141	70,85	1
2	OSIEDLE CENTRUM	523	329	62,91	1
3	OSIEDLE SŁONECZNA	499	284	56,91	0
4	OSIEDLE DŁUGA	408	249	61,03	1
5	OSIEDLE KOLEJOWA	300	207	69,00	1
6	OSIEDLE KLONOWA- NORWIDA	309	151	48,87	0
7	BALCERY	26	14	53,85	0
8	BIAŁKI	65	36	55,38	0
9	BRZEZINÓW	17	11	64,71	1
10	CHRZĘSNE	323	220	68,11	1
11	DZIĘCIOŁY	84	35	41,67	0
12	FIUKAŁY	50	22	44,00	0
13	FRANCISZKÓW	73	40	54,79	0
14	GRABÓW	31	14	45,16	0
15	JADWININ	38	29	76,32	1
16	JARZĘBIA ŁĄKA	215	67	31,16	0
17	JASZENICA	874	524	59,95	1
18	JAŻWIE	63	44	69,84	1
19	KONARY	38	19	50,00	0
20	KOZŁY	110	69	62,73	1
21	KURY	30	13	43,33	0
22	ŁYSOBYKI	65	29	44,62	0
23	MARIANÓW	42	16	38,10	0
24	MIĄSE	132	74	56,06	0
25	MOCZYDŁO	24	15	62,50	1
26	MOKRA WIEŚ	96	51	53,13	0
27	OŁDAKI	22	8	36,36	0
28	PAWŁÓW	27	19	70,37	1
29	POSTOLISKA	294	194	65,99	1
30	PÓLKO	54	33	61,11	1
31	RUDNIKI	37	23	62,16	1
32	RYSIE	59	41	69,49	1

Lp.	Wydzielony podobszar	liczba budynków mieszkalnych- stan na 31.12.2017 r.	Liczba budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. wymagających wymiany źródeł ciepła i/lub termomodernizacji- stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. wymagających wymiany źródeł ciepła i/lub termomodernizacji - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
33	STASINÓW	19	9	47,37	0
34	STRYJKI	47	24	51,06	0
35	SZCZEPANEK	65	36	55,38	0
36	SZYMANÓWEK	51	32	62,75	1
37	WAGAN	29	20	68,97	1
38	WAGANKA	22	9	40,91	0
39	WILCZENIEC	48	21	43,75	0
40	WÓLKA KOZŁOWSKA	87	48	55,17	0
41	ZALESIE	44	20	45,45	0
42	ZAPOLE	9	7	77,78	1
GMINA TŁUSZCZ		5 548	3247	58,53	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Problemy środowiskowe

Istotnym czynnikiem wpływającym na parametry środowiskowe poza brakami infrastrukturalnymi w zakresie sieci wodnej, kanalizacyjnej czy gazowej i oddziaływaniem zanieczyszczeń związanych z tzw. niską emisją, które oddziałują na zdrowie mieszkańców Gminy, jest występowanie na jej terenie wyrobów azbestowych. Zgodnie z polskim prawodawstwem od roku 1997 azbest figuruje w wykazie niebezpiecznych substancji chemicznych, który stanowi załącznik do Rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dn. 21.08.1997 r. w sprawie substancji chemicznych, stwarzających zagrożenie dla zdrowia lub życia (Dz. U. z 1997 r. Nr 105 poz. 671). Chorobotwórczość azbestu związana jest ze stopniem penetracji i ilością włókien w dolnej części układu oddechowego, który wpływa na zdrowie ludzi powodując różnorodne schorzenia, w tym: pylicę azbestową, łagodne zmiany opłucne, przewlekłe zapalenie oskrzeli, międzybłoniaka opłucnej i otrzewnej oraz raka płuc.

Na terenie Gminy przeprowadzono inwentaryzację i aktualizację bazy danych występowania wyrobów zawierających azbest (głównie pokryć dachowych). Analiza wykazała, iż łączna masa wyrobów azbestowych na obszarze Gminy Tłuszcz wynosi ogółem 7 590 046 kg, czyli na jednego mieszkańca gminy przypada około 384,21 kg wyrobów.

Poniższa tabela prezentuje masę wyrobów azbestowych (eternitu) w kg. Inwentaryzacja w zakresie występowania wyrobów azbestowych na obszarze Gminy Tłuszcz została przeprowadzona w podziale na sołectwa, dlatego niektóre z pozycji w poniższej tabeli zawierają masę łącznie podaną dla kilku podobszarów. Analiza wykazała, iż większość z przyjętych do badania podobszarów wymaga koniecznych działań związanych z utylizacją wyrobów azbestowych.

Tabela 25 Masa wyrobów azbestowych (eternitu) występujących w Gminie Tłuszcz - stan na 31.12.2017 r.

Lp.	Sołectwo /miejscowość	Masa wyrobów azbestowych (eternitu) [kg]
1	BIAŁKI / Białki, Zapole	264726
2	BRZEZINÓW /Brzezινόw, Marianów	168575
3	CHRZĘSNE	710358
4	DZIĘCIOŁY / Dziecioły, Pólko, Wilczeniec	266255
5	FRANCISZKÓW	260656
6	GRABÓW	144903
7	JARZĘBIA ŁĄKA	217976
8	JASIENICA	855239
9	JAŻWIE	260183
10	KOZŁY	336523
11	KURY / Balcery, Kury	310178
12	ŁYSOBYKI	189717
13	MIĄSE / Miąse, Jadwinin	437844
14	MOKRA WIEŚ / Mokra Wieś, Szymanówek, Zalesie	463232
15	PAWŁÓW	81884
16	POSTOLISKA /Postoliska, Fiukały	442420
17	RUDNIKI	150542
18	RYSIE	105886
19	STASINÓW	56441
20	STRYJKI / Stryjki Ołdaki	96910
21	SZCZEPANEK	23892
22	TŁUSZCZ	1070555
23	WAGAN	122496
24	WAGANKA	114279
25	WÓŁKA KOZŁOWSKA / Wółka Kozłowska, Konary, Moczydło	214555
GMINA TŁUSZCZ		7 590 046

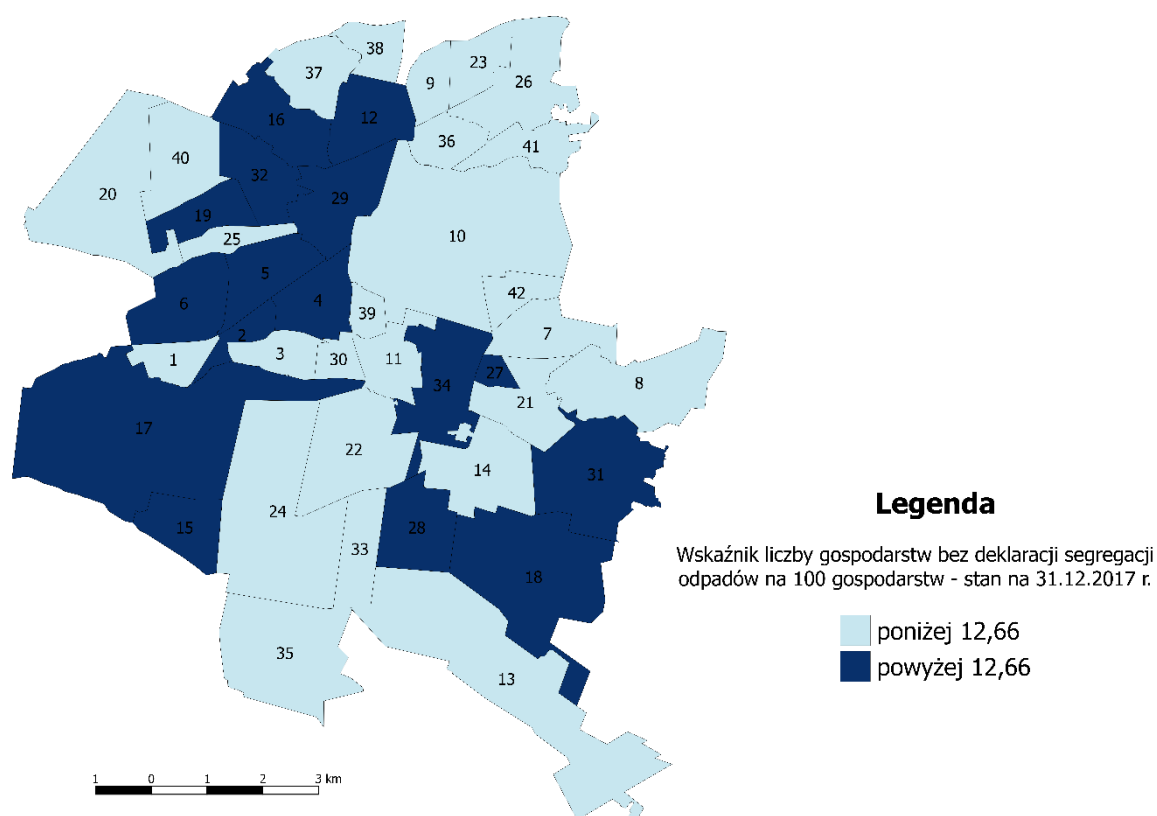
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Wykorzystywanie nisko ekologicznych źródeł ogrzewania funkcjonujących w gospodarstwach domowych na obszarze gminy, powoduje zwiększenie emisji dwutlenku węgla do atmosfery, a nieumiejętne korzystanie z przydomowych systemów odprowadzania ścieków może negatywnie wpłynąć chociażby na jakość gleby. Z tego powodu działania rewitalizacyjne przeprowadzane na terenie gminy powinny objąć również sferę infrastruktury technicznej i podniesienie standardów ochrony środowiska.

Niska społeczna odpowiedzialność w kontekście postaw ekologicznych i niewystarczająca wiedza w zakresie konieczności przestrzegania zasad ochrony środowiska, powodują przede wszystkim niekorzystny wpływ na jego zasoby i określają niekorzystny wizerunek Gminy, blokując jej rozwój społeczno-gospodarczy.

Brak właściwej postawy mieszkańców w zakresie ochrony środowiska ilustruje przyjęty do analizy **wskaźnik liczby gospodarstw bez deklaracji segregacji odpadów na 100 gospodarstw**, zgodnie ze stanem na 31.12.2017 r. Poniższa tabela wyodrębnia obszary, które uzyskały niekorzystną wartość powyższego wskaźnika (średnia dla Gminy wynosi 12,66). Należą do nich: Osiedle Centrum (13,10), Osiedle Długa (13,56), Osiedle Kolejowa (14,00), Osiedle Klonowa-Norwida (18,60), Fiukały (15,56), Jadwinin (25,00), Jarzębia Łąka (20,47), Jasienica (13,70), Jaźwie (12,73), Konary (17,95), Ołdaki (20,00), Pawłów (27,78), Postoliska (13,73), Rudniki (21,74), Rysie (17,86), Stryjki (15,91).

Rysunek 25 Wskaźnik liczby gospodarstw bez deklaracji segregacji odpadów na 100 gospodarstw - stan na 31.12.2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Tabela 26 Wskaźnik liczby gospodarstw bez deklaracji segregacji odpadów na 100 gospodarstw - stan na 31.12.2017 r.

Lp.	Wydzielony podobszar	Liczba gospodarstw- stan na 31.12.2017 r.	liczba gospodarstw- deklarowany udział odpadów -ODPADY SEGREGOWANE - stan na 31.12.2017 r.	liczba gospodarstw- deklarowany udział odpadów - odpady NIE PODLEGAJĄCE SEGREGACJI - stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby gospodarstw bez deklaracji segregacji odpadów na 100 gospodarstw - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
1	OSIEDLE BORKI	180	158	22	12,22	0
2	OSIEDLE CENTRUM	504	438	66	13,10	1
3	OSIEDLE SŁONECZNA	352	311	41	11,65	0
4	OSIEDLE DŁUGA	376	325	51	13,56	1
5	OSIEDLE KOLEJOWA	250	215	35	14,00	1
6	OSIEDLE KLONOWA-NORWIDA	258	210	48	18,60	1
7	BALCERY	19	18	1	5,26	0
8	BIAŁKI	63	59	4	6,35	0
9	BRZEZINÓW	16	16	0	0,00	0
10	CHRZĘSNE	295	258	37	12,54	0
11	DZIĘCIOŁY	76	71	5	6,58	0
12	FIUKAŁY	45	38	7	15,56	1
13	FRANCISZKÓW	71	65	6	8,45	0
14	GRABÓW	26	24	2	7,69	0
15	JADWININ	32	24	8	25,00	1
16	JARZĘBIA ŁĄKA	215	171	44	20,47	1
17	JASIENICA	920	794	126	13,70	1
18	JAŻWIE	55	48	7	12,73	1
19	KONARY	39	32	7	17,95	1
20	KOZŁY	100	93	7	7,00	0
21	KURY	27	24	3	11,11	0
22	ŁYSOBYKI	51	49	2	3,92	0
23	MARIANÓW	35	34	1	2,86	0
24	MIĄSE	124	113	11	8,87	0
25	MOCZYDŁO	18	17	1	5,56	0
26	MOKRA WIEŚ	84	79	5	5,95	0
27	OŁDAKI	20	16	4	20,00	1
28	PAWŁÓW	18	13	5	27,78	1
29	POSTOLISKA	284	245	39	13,73	1
30	PÓLKO	52	47	5	9,62	0
31	RUDNIKI	23	18	5	21,74	1
32	RYSIE	56	46	10	17,86	1

Lp.	Wydzielony podobzar	Liczba gospodarstw- stan na 31.12.2017 r.	liczba gospodarstw- deklarowany udział odpadów -ODPADY SEGREGOWANE - stan na 31.12.2017 r.	liczba gospodarstw- deklarowany udział odpadów - odpady NIE PODLEGAJĄCE SEGREGACJI - stan na 31.12.2017 r.	Wskaźnik liczby gospodarstw bez deklaracji segregacji odpadów na 100 gospodarstw - stan na 31.12.2017 r.	Punktacja definiująca obszar zdegradowany
33	STASINÓW	17	17	0	0,00	0
34	STRYJKI	44	37	7	15,91	1
35	SZCZEPANEK	63	62	1	1,59	0
36	SZYMANÓWEK	51	48	3	5,88	0
37	WAGAN	32	28	4	12,50	0
38	WAGANKA	16	16	0	0,00	0
39	WILCZENIEC	43	42	1	2,33	0
40	WÓŁKA KOZŁOWSKA	74	66	8	10,81	0
41	ZALESIE	41	39	2	4,88	0
42	ZAPOLE	8	7	1	12,50	0
GMINA TŁUSZCZ		5 073	4 431	642	12,66	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

Wnioski dotyczące analizy problemów funkcjonalno-przestrzennych technicznych i środowiskowych

1. Obiekty ogólnodostępne o charakterze budynków wykorzystywanych na cele publiczne czy społeczne, stanowią nie tylko istotny element wizerunku gminy, ale także umożliwiają rozwinięcie ich funkcji w zależności od zapotrzebowania społecznego. Funkcje te mogą przybierać charakter kulturalny, edukacyjny oraz rekreacyjny i sportowy, służąc lokalnej społeczności i umożliwiając jej wszechstronny rozwój. Zdiagnozowany kryzys związany z koniecznością przywrócenia obiektom wykorzystywanym na cele publiczne należnych funkcji i dostosowania ich do potrzeb użytkowników, stanowi priorytet działań i niezbędnych nakładów finansowych, w najbliższym horyzoncie czasowym w Gminie Tłuszcz.
2. Niezbędnym elementem procesu rewitalizacji jest uporządkowanie i doinwestowanie obszarów wykorzystywanych w celach rekreacyjnych i sportowych. Zapewnienie dostępu do obszarów zielonych oraz zapewnienie odpowiedniej infrastruktury rekreacyjnej, nie tylko podniesie estetyczne walory okolicy, wpłynie na wizerunek miejsca i Gminy, ale przede wszystkim zapewni mieszkańcom możliwość rekreacji i wypoczynku, wpływając jednocześnie na ich integrację społeczną. Infrastruktura wykorzystywana w celach wypełnienia czasu wolnego, umożliwiająca ruch na świeżym powietrzu, podnoszenie kultury fizycznej, stanowi istotny element umożliwiający rozwój mieszkańców, sprzyjający decyzji w zakresie pozostania w Gminie i budowania na jej obszarze centrum życia rodzinnego. W związku z tym, zadaniem prowadzonej rewitalizacji powinno zwiększenie powierzchni zagospodarowanej zieleni i organizacja przestrzeni dla spotkań mieszkańców i rozwoju życia społecznego.

3. Substancja istniejących na obszarze Gminy Tłuszcz budynków komunalnych - wielomieszkalnych, czy budynków mieszkalnych w gospodarstwach jednorodzinnych, wymaga podjęcia działań interwencyjnych. Infrastruktura budynków wielomieszkalnych będących w zasobach Gminy, a także budynków mieszkalnych jednorodzinnych znacznie utrudnia życie mieszkańców z powodu konieczności przeprowadzenia remontu i modernizacji. Wskazane budynki od szeregu lat nie były remontowane i modernizowane, dlatego ich parametry techniczne, funkcjonalne i związane z efektywnością energetyczną pozostawiają wiele do życzenia. Konieczne w tym zakresie są działania interwencyjne, pozwalające nie tylko podnieść standard życia osób je zamieszkujących, ale także umożliwić podniesienie parametrów związanych z ochroną środowiska naturalnego na wskazanych podobszarach.
4. Niska społeczna odpowiedzialność mieszkańców oraz niewystarczająca wiedza w zakresie ochrony środowiska i postaw pro-ekologicznych wymaga interwencji ze strony samorządu Gminy. Celowe jest prowadzenie na terenie Gminy kampanii służących ochronie środowiska, przeprowadzenie spotkań i warsztatów poruszających problemy związane z koniecznością ochrony środowiska naturalnego.

4.1.4. Analiza badań ankietowych

Wprowadzenie

W toku prac nad Programem Rewitalizacji przeprowadzono szeroko zakrojone konsultacje społeczne, które były realizowane na różnych etapach prac nad niniejszym dokumentem. Działania te obejmowały różne formy i sposoby przekazu tak, aby dotrzeć do zróżnicowanych grup odbiorców.

Partycypacja społeczna przyjęła następujące formy:

- Organizacja spotkań z mieszkańcami,
- Konsultacje społeczne z mieszkańcami,
- Organizacja spotkań z przedsiębiorcami,
- Organizacja spotkań z organizacjami pozarządowymi,
- Przeprowadzenie badania ankietowego wśród mieszkańców,
- Wykorzystanie strony internetowej Urzędu Miejskiego w Tłuszczu w celach informacyjnych.

W dalszej części niniejszego rozdziału przedstawiono wyniki przeprowadzonego badania ankietowego.

Metodologia realizacji badania ankietowego

Dla uzyskania jak najlepszego efektu badanie opinii mieszkańców Gminy Tłuszcz miało charakter przekrojowy: wybrano metodę sondażową, realizowaną przy zastosowaniu techniki badawczej w formie kwestionariusza ankiety.

Specjalnie stworzony do tego typu badań kwestionariusz ankiety zawierał zarówno pytania zamknięte (z podaniem zamkniętej i wyczerpującej listy odpowiedzi), a także pytania otwarte, w których respondent miał możliwość wpisania własnej odpowiedzi. Ankietyzacja została przeprowadzona metodą wywiadu bezpośredniego oraz za pośrednictwem formularza ankietowego zamieszczonego na stronie Urzędu Miejskiego w Tłuszczu.

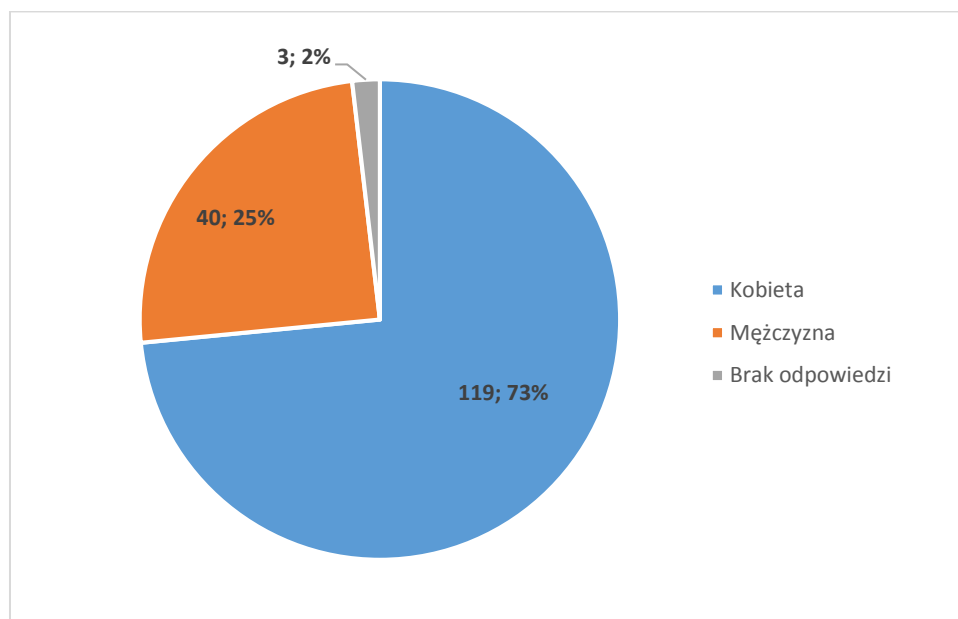
Badania ankietowe zostały przeprowadzone w marcu 2018 r.

Charakterystyka grupy respondentów

Wysiłki włożone w zebranie jak największej próby badawczej sprawiły, że wybrano kilka sposobów dystrybucji ankiet do mieszkańców. Dystrybucja ankiet została przeprowadzona przy współpracy z Urzędem Miejskim w Tłuszczu. Przeprowadzona została także bezpośrednia ankietyzacja mieszkańców na ulicach Gminy Tłuszcz, a ponadto kwestionariusz ankiety został zamieszczony na stronie internetowej Urzędu Miejskiego.

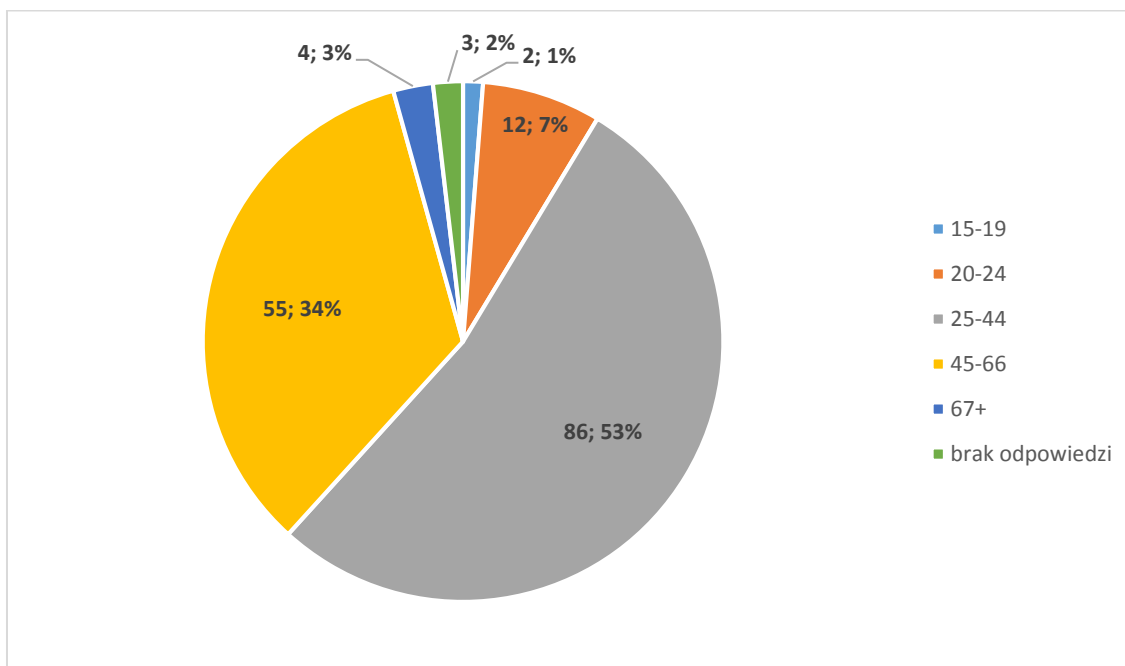
Ze względu na rodzaje wybranych sposobów dystrybucji respondenci stanowią losową próbę badawczą. W ramach badania ankietowego zebrano 162 wypełnione ankiety. Ankiety wypełniło 119 kobiet, 40 mężczyzn, natomiast 3 osoby nie udzieliły odpowiedzi na pytanie dotyczące płci respondenta.

Wykres 8. Struktura respondentów ze względu na płeć

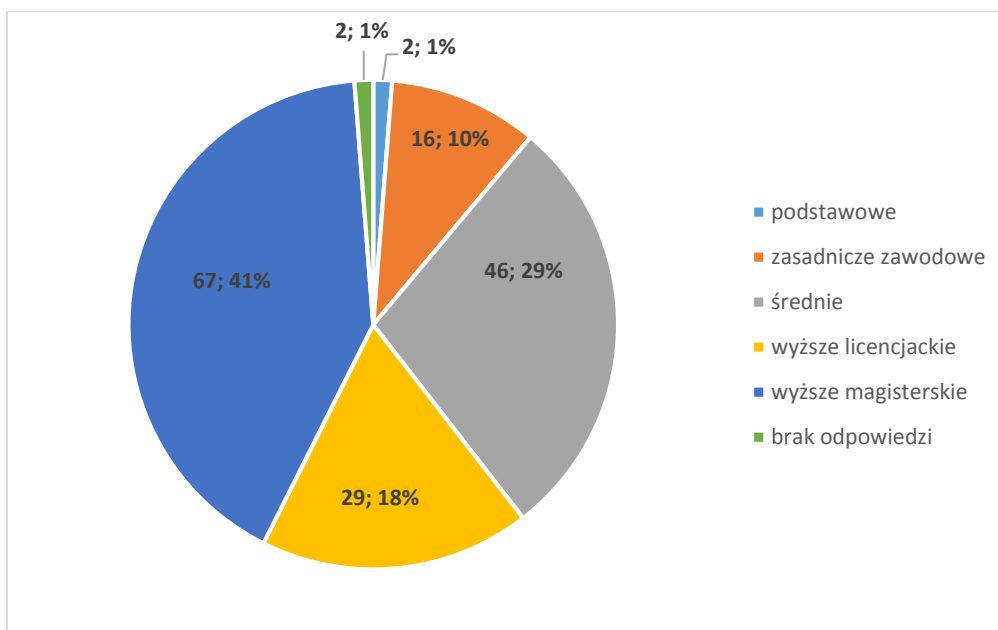
Źródło: Badania ankietowe

Badaniem zostali objęci mieszkańcy w następujących grupach wiekowych: 15-19, 20-24, 25-44, 45-66 oraz 67+. Przyjęte grupy są charakterystyczne dla tego typu badań. Największą grupę respondentów stanowiły osoby w wieku od 25 do 44 lat, których było 86. Najmniej liczną grupą były natomiast osoby w wieku 15-19 lat; 67+. Przez te grupy wiekowe zostało wypełnione ogółem 6 ankiet. Pośród ankietowanych, odpowiedzi na temat wieku nie udzieliło ogółem 3 respondentów.

Wykres 9. Struktura respondentów ze względu na wiek

Źródło: Badania ankietowe

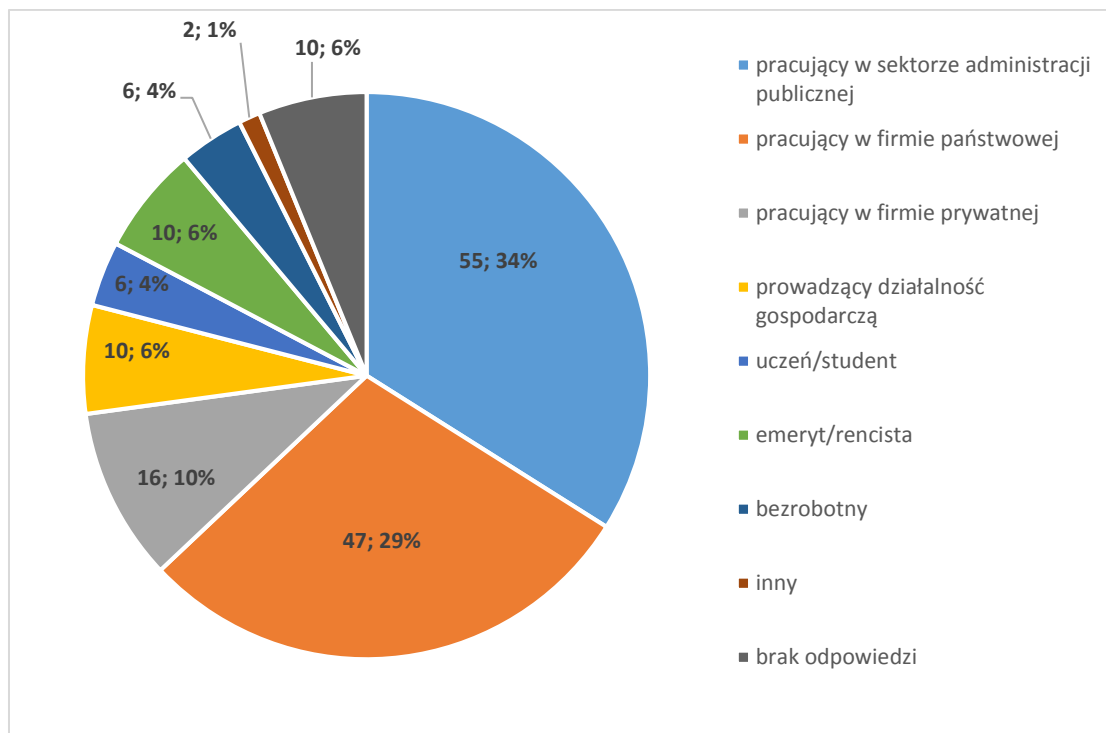
Pod względem wykształcenia najliczniejszą grupą uczestniczącą w badaniu ankietowym były osoby legitymujące się wykształceniem wyższym magisterskim. Liczba tych osób wyniosła 67 stanowiąc 41% ankietowanych. Najmniej respondentów posiadało natomiast wykształcenie podstawowe. Ankiet wypełnionych przez tę grupę było ogółem 2, również 2 osoby (ogółem 1% ankietowanych) nie udzieliło odpowiedzi na pytanie o poziom dotyczący poziomu wykształcenia.

Wykres 10. Struktura respondentów ze względu na poziom wykształcenia

Źródło: Badania ankietowe

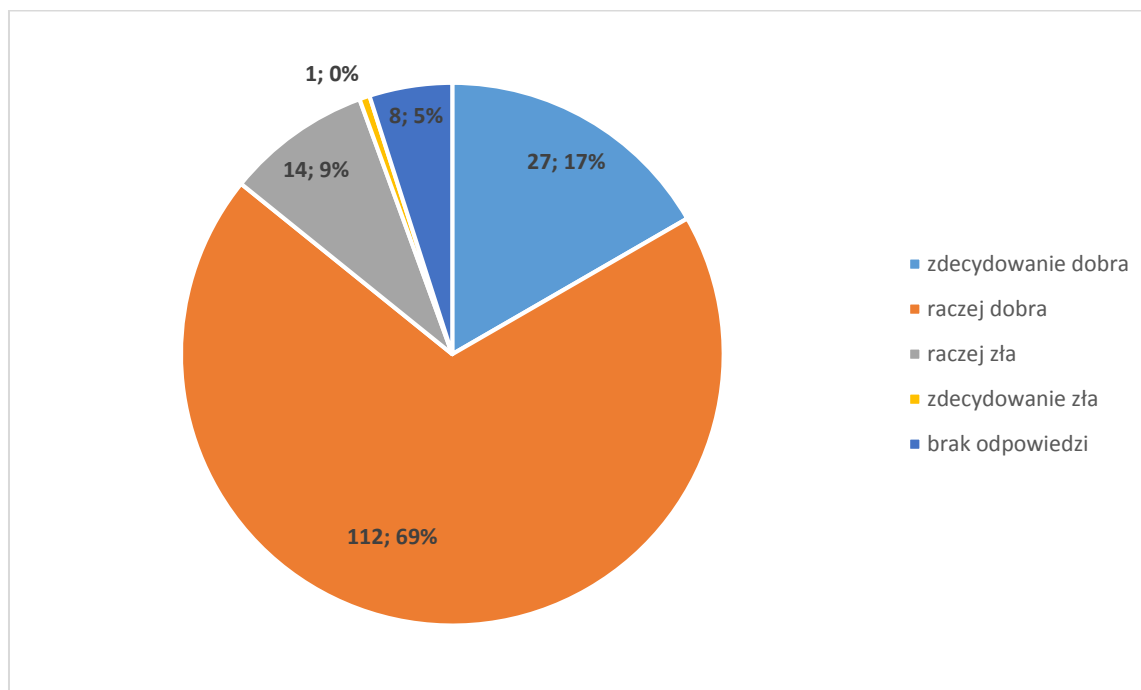
Największą grupę respondentów stanowiły osoby pracujące w administracji publicznej - ogółem osób tych było 55, czyli 34% ankietowanych. Kolejną najbardziej liczebną grupą respondentów biorących udział w badaniu były osoby pracujące w firmie państwowej stanowiąc ogółem 29% ankietowanych (47 respondentów). Natomiast najmniejszą grupą, liczącą po 6 respondentów (4%), były osoby, które określiły swój status jako „uczeń/student” i „bezrobotny” oraz „inny” - ogółem 2 osoby (1% ankietowanych). Na pytanie dotyczące statusu zawodowego 10 ankietowanych (6%) nie wskazało żadnej odpowiedzi.

Wykres 11. Struktura respondentów ze względu na status zawodowy

Źródło: Badania ankietowe

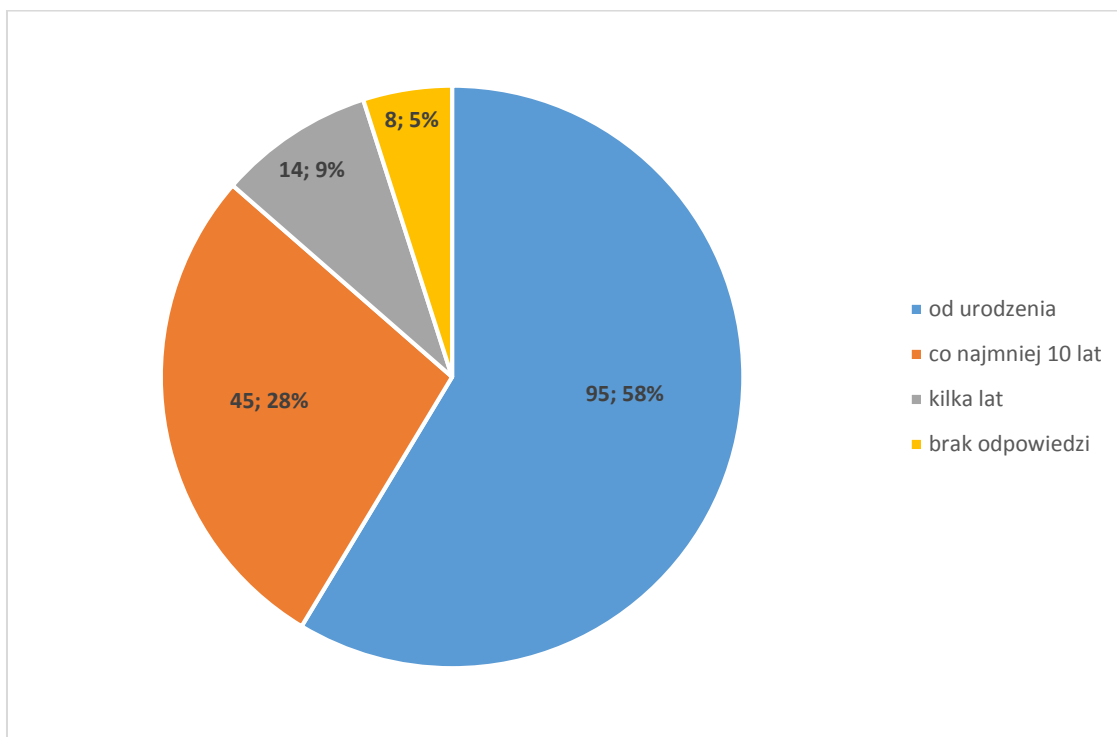
Kolejnym elementem ankiety było pytanie pomocne w analizie respondentów w odniesieniu do ich sytuacji materialnej. Ankietowanych, którzy określili swoją sytuację jako „raczej dobra” było 112. Liczba ta odpowiada 69% osób biorących udział w ankiecie i odpowiada najczęściej udzielanej odpowiedzi. Odpowiedź dotyczącą sytuacji materialnej określoną jako „zdecydowanie dobra” wskazało 27 osób (17% respondentów), „raczej zła” wskazało 14 osób (9%), a odpowiedź „zdecydowanie zła” zaznaczył 1 ankietowany. Brak odpowiedzi na powyższe pytanie dotyczyło 8 ankietowanych, czyli ogółem 5% biorących udział w badaniu.

Wykres 12. Struktura respondentów ze względu na sytuację materialną

Źródło: Badania ankietowe

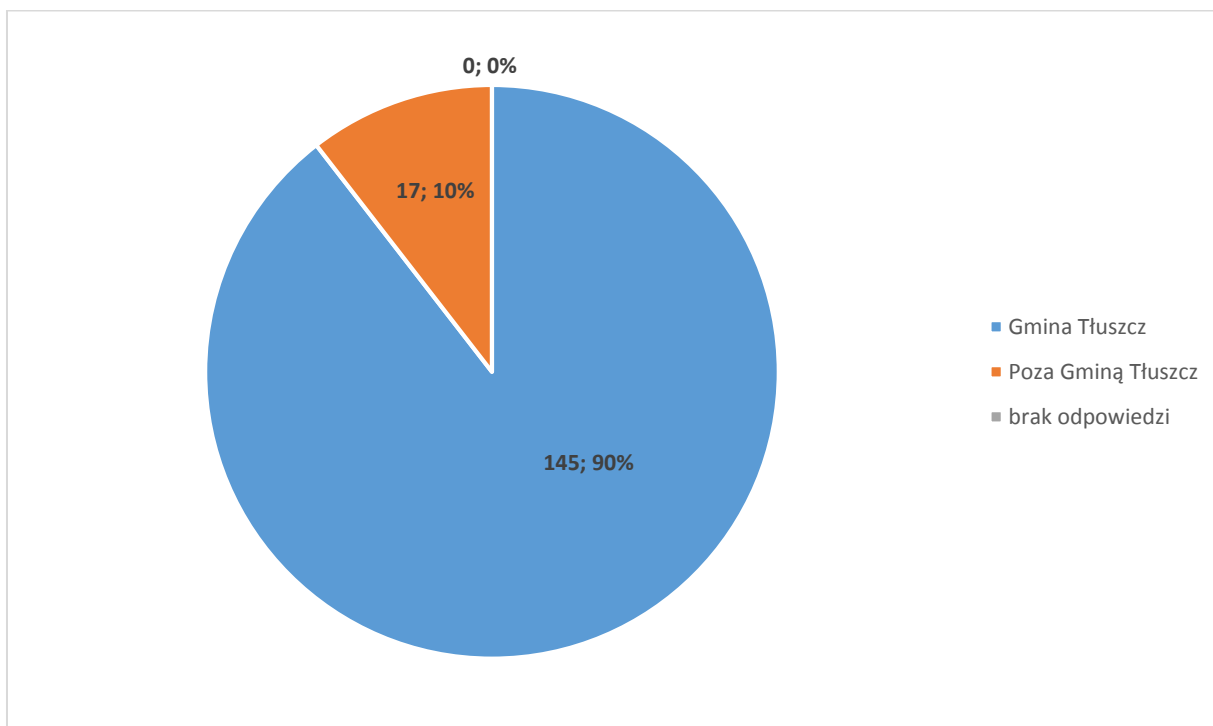
W badaniu ankietowym analizie poddano także okres zamieszkiwania w Gminie. Do wyboru przez respondentów były następujące odpowiedzi: „od urodzenia”, co najmniej 10 lat”, „kilka lat”. Zdecydowanie największa liczba ankietowanych zamieszkuje w Gminie Tłuszcz od urodzenia. Osób, które wskazały tę odpowiedź było ogółem 95, czyli 58% respondentów. Duża grupa ankietowanych zamieszkuje w Gminie powyżej 10 lat (28% - 45 respondentów). Odpowiedź „kilka lat” wskazało 14 ankietowanych co odpowiada 9% osób biorących udział w ankiecie. Ogółem 8 osób (5%), nie zaznaczyło żadnej z możliwych do wyboru odpowiedzi.

Wykres 13. Struktura respondentów ze względu na okres zamieszkiwania w Gminie

Źródło: Badania ankietowe

Ostatnim pytaniem, które umożliwiło dokonanie charakterystyki osób biorących udział w badaniu ankietowym, było pytanie dotyczące zameldowania na obszarze Gminy Tłuszcz. Wśród respondentów, aż 90% (145 ankietowanych) jest zameldowanych w Gminie, natomiast 10% (17 ankietowanych) nie posiada meldunku w Gminie Tłuszcz. Wszyscy pośród badanych osób udzielili odpowiedzi na wskazane pytanie.

Wykres 14. Struktura respondentów dotycząca zameldowania na obszarze Gminy

Źródło: Badania ankietowe

Zaprezentowana na powyższych wykresach struktura respondentów wskazuje na to, że w badaniu wzięła udział reprezentatywna grupa mieszkańców w różnym wieku, o różnym poziomie wykształcenia, i stanie cywilnym, charakteryzująca się zróżnicowaną sytuacją materialną. Przekrojowy charakter badania ankietowego wskazuje, iż wyniki ankiet są wiarygodne i oddają opinię społeczności lokalnej na tematy będące przedmiotem badania.

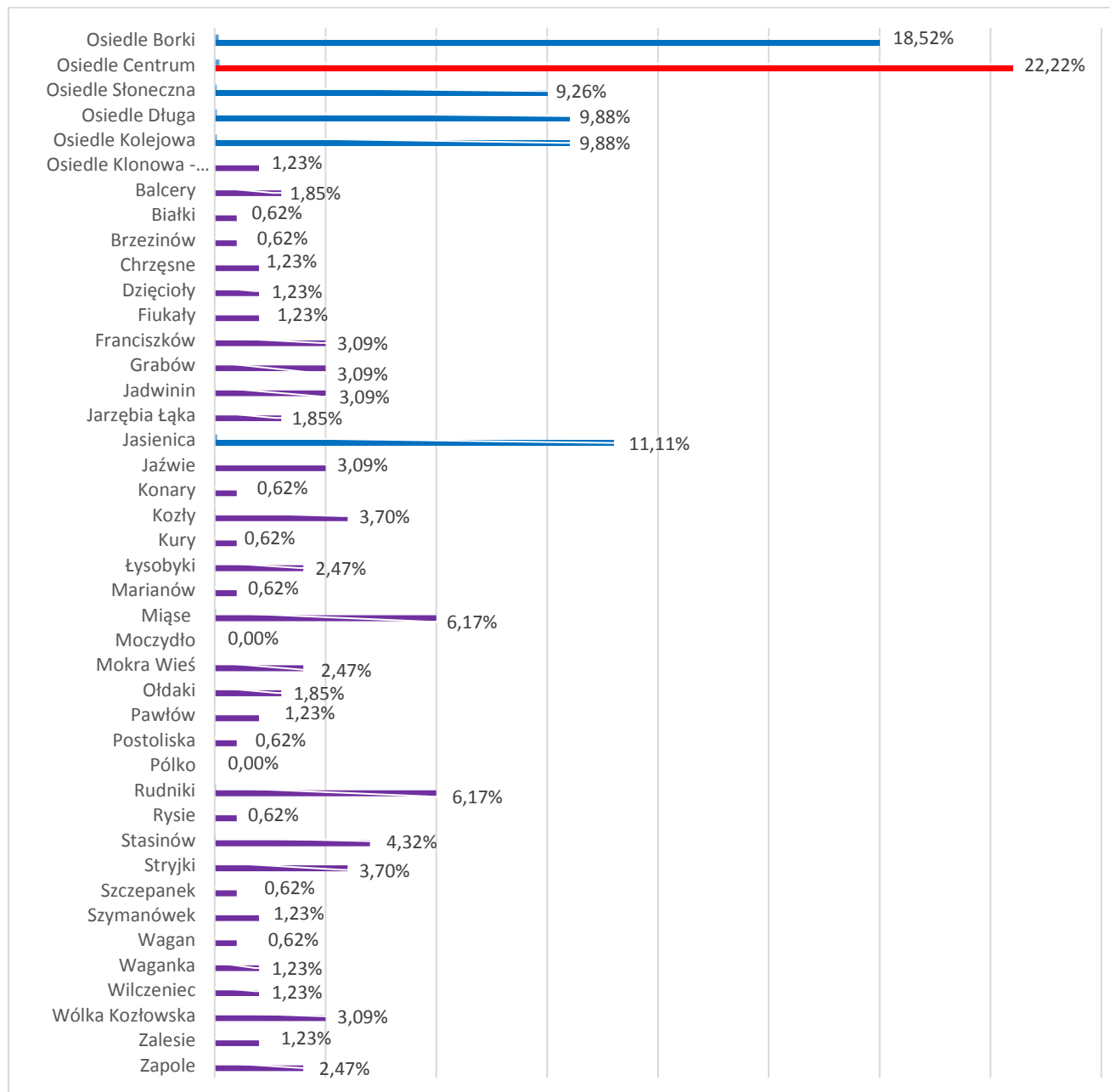
Analiza odpowiedzi

Na poniższych wykresach przedstawiono wyniki przeprowadzonego badania ankietowego. Należy zauważyć, że w wielu przypadkach respondenci nie odpowiadali na wszystkie pytania zawarte w kwestionariuszu, dlatego przy analizie odpowiedzi na dane pytanie zaznaczono liczbę osób, które udzieliły stosownej odpowiedzi.

Aby przeprowadzona analiza opinii publicznej była miarodajna i aby móc porównywać odpowiedzi na konkretne pytania, liczbę osób, która udzieliła danej odpowiedzi, przedstawiono procentowo jako odsetek osób, które łącznie wypowiedziały się w danym pytaniu. Ponadto, niektóre pytania miały charakter otwarty, a w pytaniach zamkniętych możliwe było wskazanie kilku odpowiedzi, dlatego liczba łącznie wskazanych odpowiedzi niejednokrotnie przewyższała liczbę respondentów. Odsetek osób, które wskazały poszczególne odpowiedzi, po zsumowaniu przyjmował więc bardzo często wartość wyższą niż 100%.

Pytanie 1.

Wykres 15. „Który obszar gminy Tłuszcz powinien zostać poddany procesowi rewitalizacji, ponieważ jest najbardziej problemowy i najtrudniej się tam żyje?”

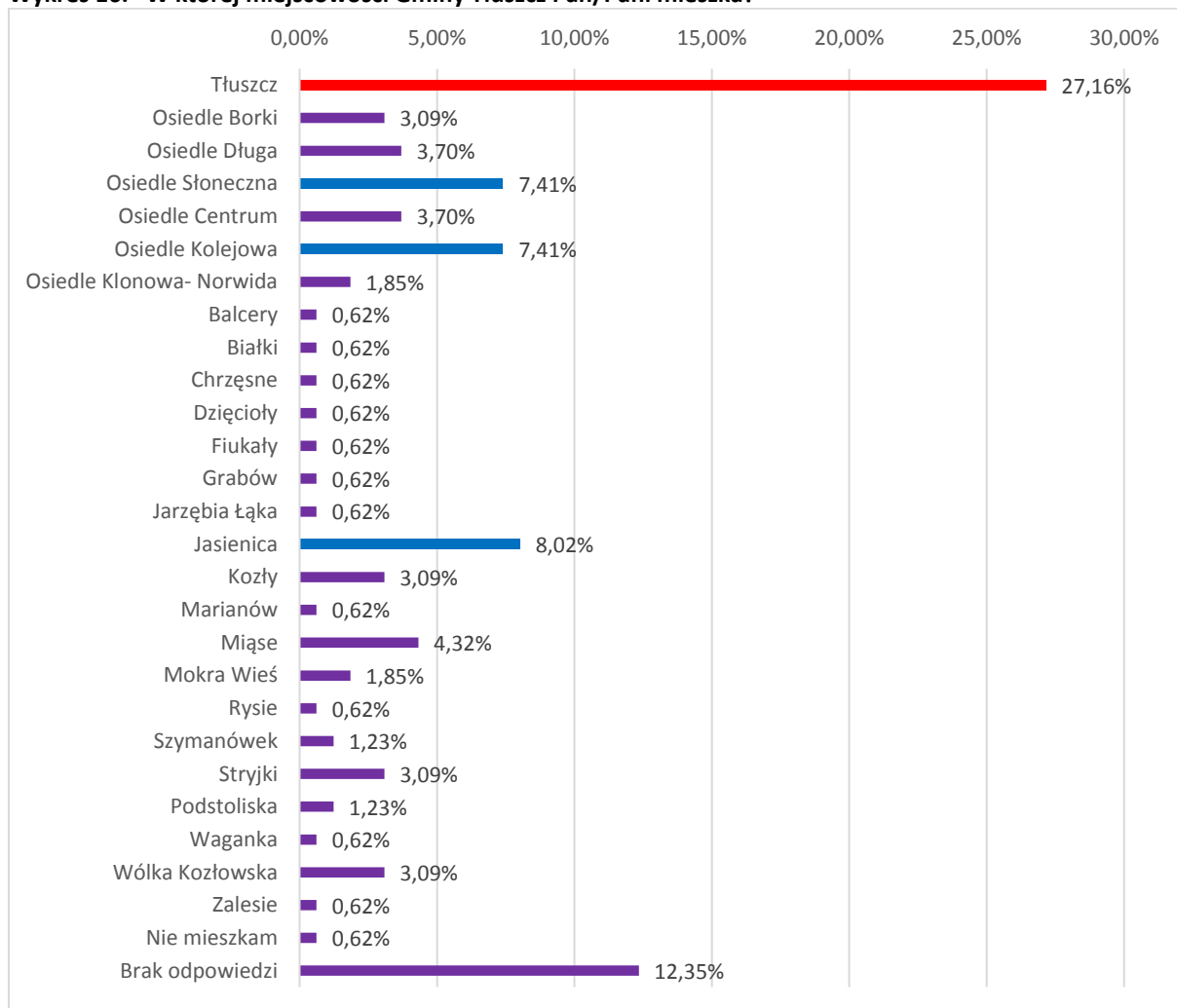

Źródło: Badania ankietowe

Największa grupa respondentów, stanowiąca 22,22% ogółu badanych wskazała Osiedle Centrum jako miejsce, w którym należy przeprowadzić rewitalizację. W dalszej kolejności wskazywano: Osiedle Borki (18,52%) oraz Jasienicę (11,11%). Poza wyżej wymienionymi podobszarami, pozostałe Osiedla w miejscowości Tłuszcz zostały wskazane przez: 9,88% ankietowanych (Osiedle Długa i Osiedle Kolejowa) oraz Osiedle Słoneczna - 9,26% ankietowanych. Niemal wszystkie pozostałe podobszary zostały wytypowane przez kilku respondentów, a zakres wskazań wynosił od 0,62% do 6,17%. Sytuacja ta wskazuje, iż konieczność działań rewitalizacyjnych powinna być zgodnie z opinią ankietowanych przeprowadzona głównie w podobszarach zajmowanych przez Osiedla: Centrum, Borki, Długa i Kolejowa oraz w podobszarze Jasienica.

Pytanie 2.

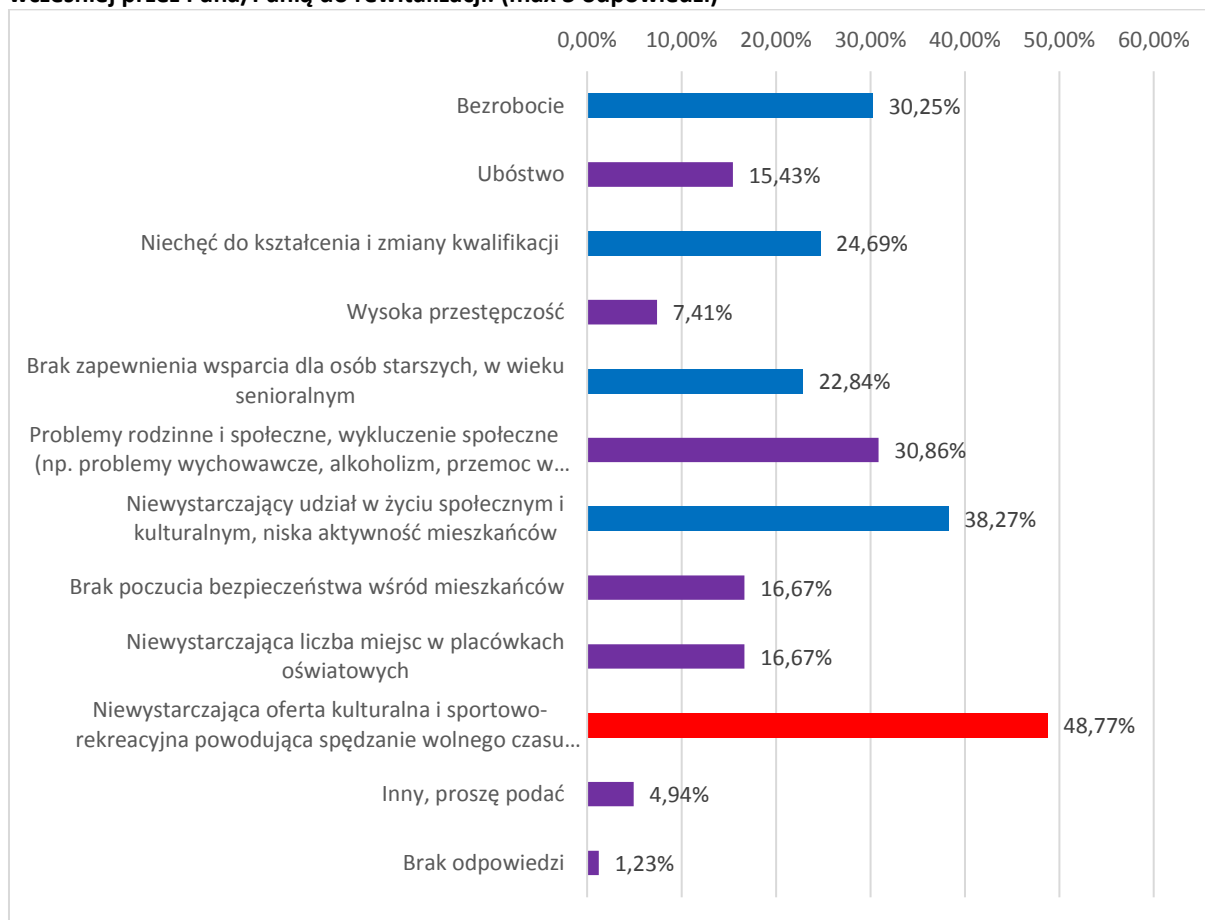
Wykres 16. "W której miejscowości Gminy Tłuszcz Pan/Pani mieszka?"

Źródło: Badania ankietowe

W badaniu ankietowym przeprowadzonym w ramach prowadzonego procesu rewitalizacji, największy udział osób uczestniczących zamieszkuje miejscowość Tłuszcz (27,16% respondentów), podobszar Jasienica (8,02%) respondentów oraz podobszar Osiedle Słoneczna i Osiedle Kolejowa (po 7,41% respondentów). Biorąc pod uwagę wskazania ankietowanych, które dotyczą miejscowości Tłuszcz i osiedli: Borki, Długa, Słoneczna, Centrum, Kolejowa, Klonowa - Norwida, ich wartość sumaryczna kształtuje się na poziomie ponad 54% wszystkich osób biorących udział w badaniu ankietowym. Stosunkowo wysoki odsetek respondentów w wypełnianej ankiecie, nie wskazał miejsca swojego zamieszkania. Sytuacja ta dotyczyła ogółem 12,35% badanych.

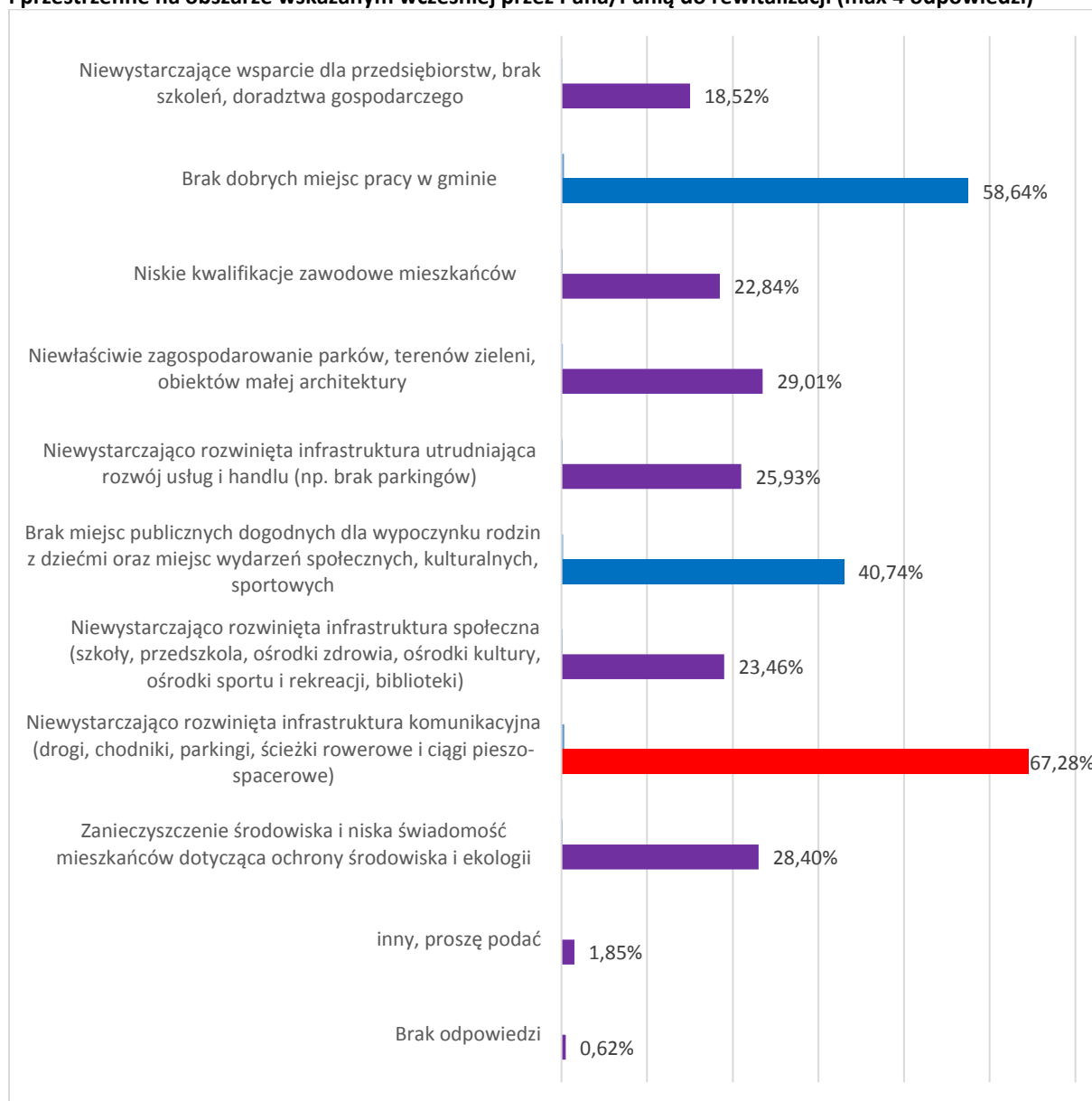
Pytanie 3.

Wykres 17. "Proszę wskazać najpoważniejsze problemy społeczne występujące na obszarze wskazanym wcześniej przez Pana/Panią do rewitalizacji: (max 3 odpowiedzi)"

Źródło: Badania ankietowe

Respondenci wskazując najważniejsze problemy społeczne dotyczące obszaru wskazanego do rewitalizacji wskazali wśród możliwych odpowiedzi jako odpowiedź najbardziej ilustrującą źródło kryzysu „niewystarczającą ofertę kulturalną i sportowo-rekreacyjną powodującą spędzanie wolnego czasu przez mieszkańców poza obszarem gminy”. Największa liczba respondentów, bo aż 48,77% badanych zaznaczyło tę odpowiedź jako jeden z najpoważniejszych problemów społecznych, koniecznych do eliminacji w procesie rewitalizacji w Gminie Tłuszcz. Kolejnym wysoko punktowanym problemem społecznym wskazanym przez respondentów była odpowiedź „niewystarczający udział w życiu społecznym i kulturalnym, niska aktywność mieszkańców” (38,27%) oraz „problemy rodzinne i społeczne, wykluczenie społeczne (np. problemy wychowawcze, alkoholizm, przemoc w rodzinie, narkomania)” - 30,86% oraz bezrobocie (30,25%). Istotnym problemem społecznym na wskazanych obszarach, na których powinna być przeprowadzona rewitalizacja jest „niechęć do kształcenia i zmiany kwalifikacji” wśród mieszkańców (24,69%) oraz „brak zapewnienia wsparcia dla osób starszych, w wieku senioralnym” (22,84%). Pozostałe wskazania poszczególnych, wybranych źródeł kryzysu kształtowały się na poziomie od 4,94% do 16,67%. Wśród odpowiedzi oznaczonych hasłem „inny, proszę podać”, respondenci wskazywali najczęściej brak przedszkoli jako istotny problem społeczny. Na pytanie dotyczące najpoważniejszych problemów dotyczących wskazanego przez respondentów obszaru rewitalizacji, nie udzieliło odpowiedzi 1,23% biorących udział w ankiecie.

Pytanie 4.

Wykres 18. „Proszę wskazać najważniejsze Pana/Pani zdaniem problemy gospodarcze, środowiskowe i przestrzenne na obszarze wskazanym wcześniej przez Pana/Panią do rewitalizacji (max 4 odpowiedzi)

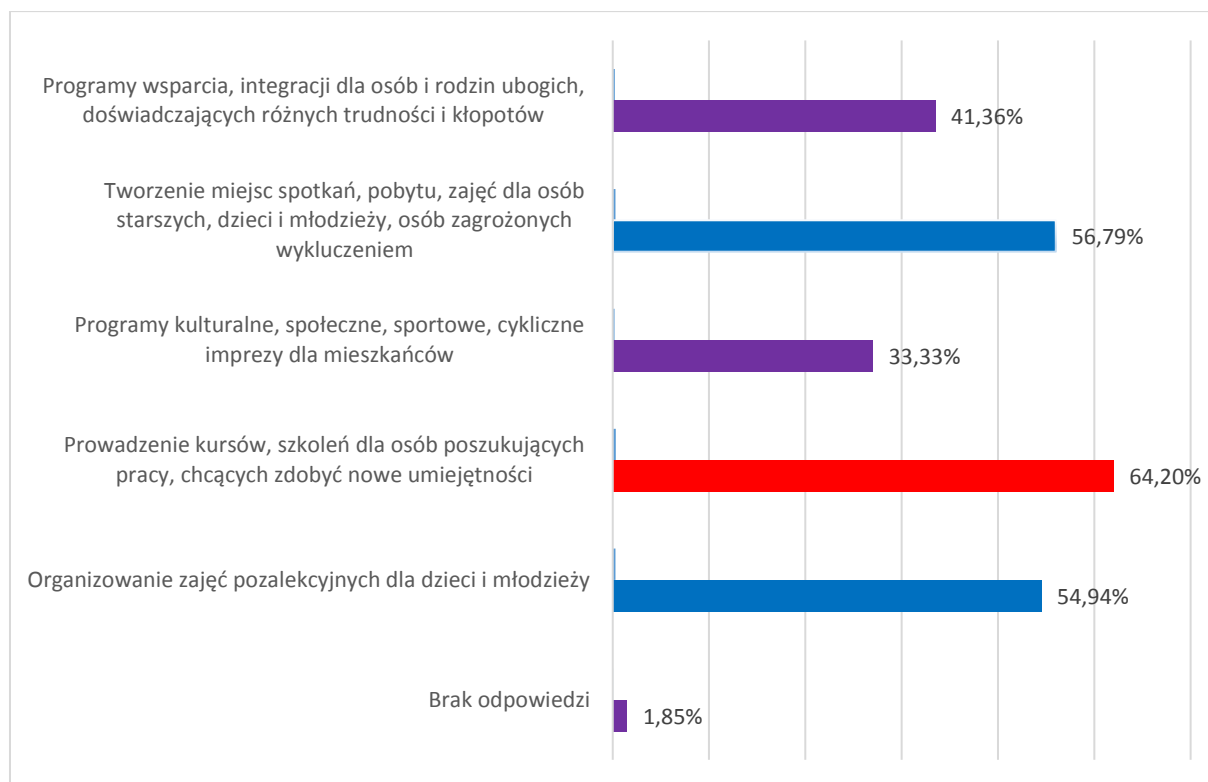
Źródło: Badania ankietowe

Negatywne zjawiska wynikające z problemów gospodarczych, środowiskowych i przestrzennych zostały ocenione przez respondentów poprzez wytypowanie najbardziej priorytetowych zagadnień kryzysowych w tym zakresie. Jednoznacznie wyróżniającym się problemem w tym zakresie, była odpowiedź dotycząca „niewystarczająco rozwiniętej infrastruktury komunikacyjnej (dróg, chodników, parkingów, ścieżek rowerowych i ciągów pieszo-spacerowych)”, problem ten jest zdaniem ankietowanych najbardziej uciążliwym problemem w życiu codziennym i wymaga pilnej interwencji. Odpowiedź ta została wskazana przez ogółem 67,28% biorących udział w ankiecie. Drugim równie istotnym problemem zauważalnym przez 58,64% ankietowanych jest „brak dobrych miejsc pracy w gminie”, co wskazuje, iż dla wielu mieszkańców, Gmina stanowi jedynie funkcję sypialnianą, ponieważ

poza brakiem możliwości pracy na jej obszarze brakuje także miejsc publicznych dogodnych dla wypoczynku rodzin z dziećmi oraz miejsc wydarzeń społecznych, kulturalnych, sportowych (problem ten zaznaczyło ogółem 40,74% respondentów. Pozostałe możliwe do udzielenia odpowiedzi uzyskały w granicach dwudziestu kilku procent wskazań i dotyczyły niewłaściwego zagospodarowania parków i terenów zieleni (29,01%), zanieczyszczenia środowiska i niskiej świadomości ekologicznej mieszkańców (28,40%), niewystarczająco rozwiniętej infrastruktury utrudniającej rozwój usług i handlu (25,93%), niewystarczająco rozwiniętej infrastruktury społecznej (23,46%) oraz niskie kwalifikacje zawodowe mieszkańców (22,84%). Wśród odpowiedzi, które miały charakter otwarty, respondenci wpisywali: zły stan dróg oraz problemy środowiskowe. Zaledwie 0,62% respondentów nie udzieliło odpowiedzi na pytanie dotyczące najistotniejszych problemów o charakterze gospodarczym, przestrzennym czy środowiskowym.

Pytanie 5.

Wykres 19. „Proszę wskazać 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem rodzaje przedsięwzięć społecznych, które powinny być realizowane”

Źródło: Badania ankietowe

W odniesieniu do odpowiedzi respondentów dotyczących przedsięwzięć społecznych, które powinny być realizowane, nie było jednej zdecydowanej odpowiedzi, która w sposób znaczący byłaby wskazywana przez ankietowanych. Największy odsetek zaznaczonej odpowiedzi dotyczył konieczności prowadzenia kursów, szkoleń dla osób poszukujących pracy, chcących zdobyć nowe umiejętności - odpowiedź tę zaznaczyło ogółem 64,20% ankietowanych, co uwypukla problem bezrobocia w niektórych obszarach Gminy Tłuszcz.

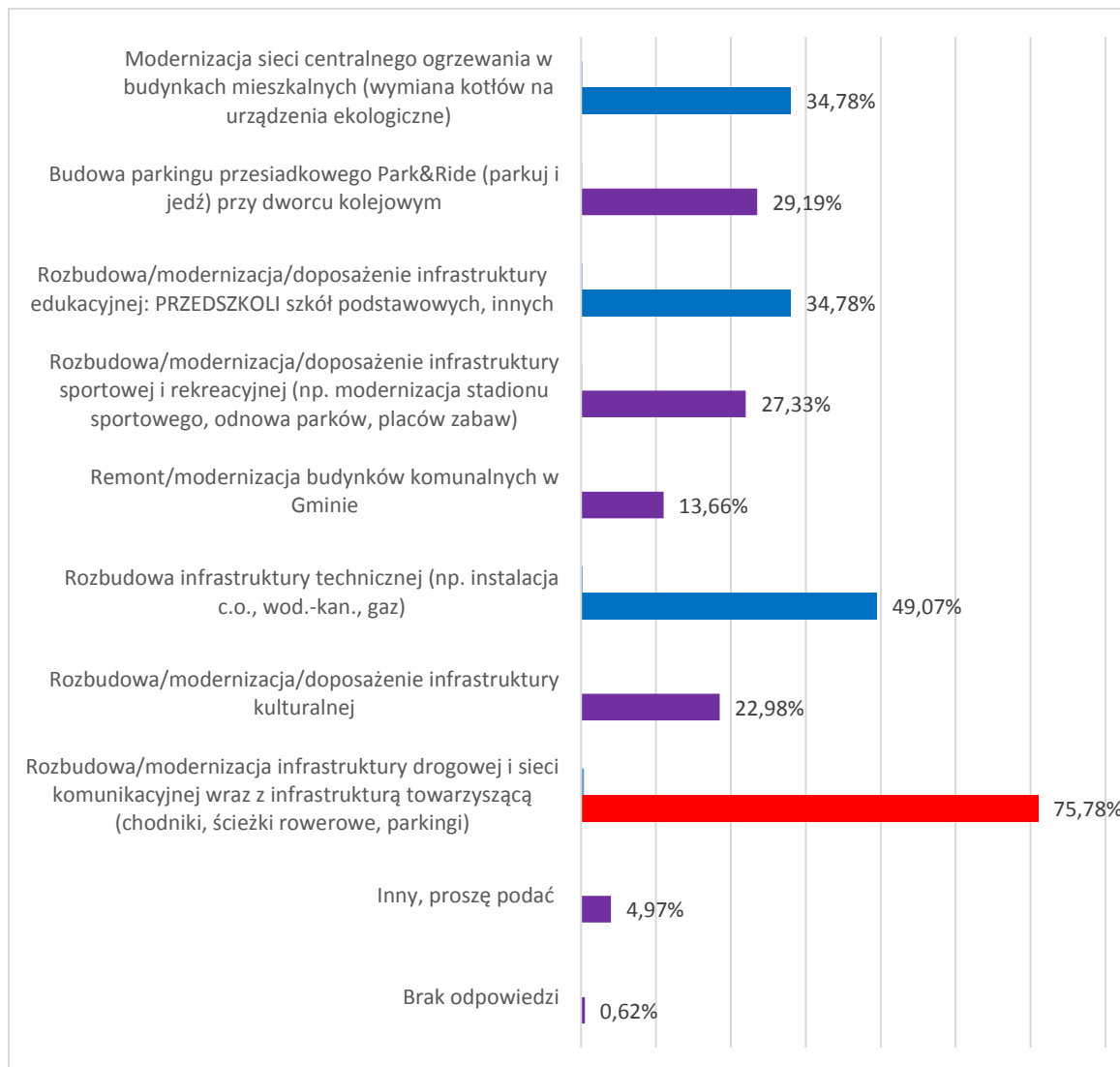
Pozostałe odpowiedzi zostały uszeregowane pod względem liczby wskazań respondentów w sposób następujący:

- ✓ Tworzenie miejsc spotkań, pobytu, zajęć dla osób starszych, dzieci i młodzieży, osób zagrożonych wykluczeniem (56,79% wskazań respondentów);
- ✓ Organizowanie zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży (54,94% wskazań respondentów);
- ✓ Programy wsparcia, integracji dla osób i rodzin ubogich, doświadczających różnych trudności i kłopotów (41,36% wskazań respondentów);
- ✓ Programy kulturalne, społeczne, sportowe, cykliczne imprezy dla mieszkańców (33,33% wskazań respondentów).

Większość ankietowanych udzieliła odpowiedzi na powyższe pytanie, a wśród osób, które zaniechały odpowiedzi było zaledwie 1,85% respondentów.

Pytanie 6.

Wykres 20. „Proszę wskazać 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem rodzaje przedsięwzięć inwestycyjnych, które powinny być realizowane na obszarze wskazanym wcześniej przez Pana/Panią do rewitalizacji”

Źródło: Badania ankietowe

Wśród odpowiedzi na pytanie dotyczące najważniejszych przedsięwzięć inwestycyjnych, koniecznych do realizacji na obszarze rewitalizacji, ankietowani w zdecydowanej większości (75,78%) wskazali na konieczność „rozbudowy/modernizacji infrastruktury drogowej i sieci komunikacyjnej wraz z infrastrukturą towarzyszącą (chodników, ścieżek rowerowe, parkingów).

Pozostałe odpowiedzi zostały uszeregowane pod względem liczby wskazań respondentów w sposób następujący:

- ✓ Rozbudowa infrastruktury technicznej (np. instalacja c.o., wod.-kan., gaz) - 49,07% wskazań respondentów;
- ✓ Modernizacja sieci centralnego ogrzewania w budynkach mieszkalnych (wymiana kotłów na urządzenia ekologiczne) – 34,78% wskazań respondentów;

- ✓ Rozbudowa/modernizacja/doposażenie infrastruktury edukacyjnej: PRZEDSZKOLI szkół podstawowych, innych – 34,78% wskazań respondentów;
- ✓ Budowa parkingu przesiadkowego Park&Ride (parkuj i jedź) przy dworcu kolejowym – 29,19% respondentów;
- ✓ Rozbudowa/modernizacja/doposażenie infrastruktury sportowej i rekreacyjnej (np. modernizacja stadionu sportowego, odnowa parków, placów zabaw) - 27,33% wskazań respondentów;
- ✓ Rozbudowa/modernizacja/doposażenie infrastruktury kulturalnej – 22,98% wskazań respondentów;
- ✓ Remont/modernizacja budynków komunalnych w Gminie- 13,66% wskazań respondentów.

Wśród innych odpowiedzi, które udzielone zostały przez ankietowanych samodzielnie, a które dotyczyły koniecznych do realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych, znalazły się: przedszkola, kanalizacja, drogi, wiadukt kolejowy, toalety publiczne. Brak odpowiedzi na powyższe pytanie dotyczył 0,62% ankietowanych.

PODSUMOWANIE BADANIA ANKIETOWEGO

W badaniu ankietyzacyjnym przeprowadzonym na obszarze Gminy Tłuszcz wzięło udział ogółem 162 osoby z czego 119 osób stanowiły kobiety (73%), 40 osób reprezentowało grupę mężczyzn (25%), 3 osoby nie udzieliły odpowiedzi określającej płeć ankietowanego. Najliczniejsza grupa ankietowanych to ludzie młodzi i osoby w średnim wieku, które określiły swój wiek między 25 a 44 rokiem życia (53% ankietowanych). Pod względem wykształcenia największą grupę ankietowanych stanowiły osoby legitymujące się wykształceniem wyższym magisterskim (41% ankietowanych), natomiast pod względem aktywności zawodowej pracujący w sektorze administracji publicznej (34% ankietowanych). Respondenci badania ankietyzacyjnego, określili swoją sytuację materialną w zdecydowanej większości jako „raczej dobrą” (69% badanych). Wśród respondentów najwięcej osób, które wypełniły ankietę zamieszkuje miejscowość Tłuszcz, podobszar Jasienica oraz Osiedle Słoneczna i Osiedle Kolejowa.

Obszarem wymagającym programów naprawczych zgodnie z opinią respondentów badania ankietowego, są następujące podobszary: Osiedle Centrum (22,22%), Osiedle Borki (18,52%) oraz Jasienica (11,11%). Poza wyżej wymienionymi podobszarami, pozostałe Osiedla w miejscowości Tłuszcz zostały wskazane jako obszary do rewitalizacji: Osiedle Długa i Osiedle Kolejowa (9,88%) oraz Osiedle Słoneczna (9,26%). Pozostałe obszary odnotowały od 0,62% do 6,17% wskazań respondentów.

Ankietowani, którzy zostali poproszeni o wskazanie, jakie są najpoważniejsze problemy społeczne występujące na wybranym obszarze rewitalizacji, wskazali w największym odsetku odpowiedzi „niewystarczającą ofertę kulturalną i sportowo-rekreacyjną powodującą spędzanie wolnego czasu przez mieszkańców poza obszarem gminy” - odpowiedź tę zaznaczyło ogółem 48,77% badanych. Wśród innych, często wskazywanych odpowiedzi znalazły się także: „problemy rodzinne i społeczne, wykluczenie społeczne (np. problemy wychowawcze, alkoholizm, przemoc w rodzinie,

narkomania) – 30,86%, bezrobocie 30,25% oraz „niewystarczający udział w życiu społecznym i kulturalnym, niska aktywność mieszkańców” - 28,27%.

Wszystkie wskazane powyżej problemy w istocie wskazują na jednoznaczny obraz obszaru wymagającego interwencji w postaci konieczności przeprowadzenia procesu rewitalizacji, który wynika z jednej strony z występującego bezrobocia, co wpływa na tworzące się problemy rodzinne i społeczne, a także niskiej aktywności mieszkańców, która w dużej mierze wynika z braku różnorodnej oferty kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej na obszarze wskazanym jako obszar kryzysu.

W odniesieniu do negatywnych zjawisk gospodarczych, środowiskowych i przestrzennych, występujących w obszarze wskazanym przez respondentów jako obszar konieczny do rewitalizacji, odpowiedzi były bardzo zróżnicowane, a najliczniejsza grupa ankietowanych wskazała przede wszystkim „niewystarczająco rozwiniętą infrastrukturę komunikacyjną (drogi, chodniki, parkingi, ścieżki rowerowe i ciągi pieszo-spacerowe) – 67,28% zaznaczyło ten problem w swojej ankiecie. Kolejnym równie istotnym problemem w opinii ankietowanych jest brak dobrych miejsc pracy w Gminie – 58,64% wskazań oraz „brak miejsc publicznych dogodnych dla wypoczynku rodzin z dziećmi oraz miejsc wydarzeń społecznych, kulturalnych, sportowych” - 40,74% odpowiedzi udzielonych w ankietach. Konieczne są zatem działania inwestycyjne prowadzone przez lokalny samorząd, które poprawią stan infrastruktury drogowej, wpływając na korzystny klimat gospodarczy i zwiększenie miejsc pracy, ale także działania, dzięki którym możliwe będzie zagospodarowanie czasu wolnego, w zrewitalizowanej przestrzeni publicznej służącej wypoczynkowi z szerokim wachlarzem organizowanych imprez kulturalno-sportowych.

Samorząd lokalny, zdaniem ankietowanych (64,20% wskazań), powinien położyć nacisk na umożliwienie osobom bezrobotnym zdobycie nowych kwalifikacji lub podniesienie kwalifikacji posiadanych poprzez prowadzenie kursów, szkoleń dla osób poszukujących pracy, chcących zdobyć nowe umiejętności oraz podniesienie poziomu życia i wsparcie osób starszych, dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem (56,79%) poprzez tworzenie miejsc spotkań, zajęć dedykowanych tym grupom społecznym. Zasadniczymi działaniami w aspekcie rozwoju infrastrukturalnego na obszarze rewitalizacji powinny być projekty inwestycyjne w zakresie polepszenia stanu infrastruktury drogowej i komunikacyjnej (75,78%) oraz pozostałej infrastruktury technicznej np. instalacji c.o., wod.-kan., gaz (49,07%).

5. Wybór obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji

5.1 Metodologia wyznaczania obszarów kryzysowych

Delimitacja obszarów dysfunkcyjnych w Gminie była podstawą wyznaczenia terenów, które spełniają kryterium degradacji i umożliwiają rozpoznanie głównych problemów rozwojowych Gminy. Obszary o wyraźnych znamionach kryzysu, zostały wytypowane w oparciu o zasadę współwystępowania czynników kryzysowych w poszczególnych sferach.

Wykorzystując zestawienie wskaźników degradacji w poszczególnych podobszarach przyjęto, że kwalifikacja jednostki do obszaru zdegradowanego następuje wówczas, jeżeli odnotowano w niej szczególnie niekorzystne wartości wskaźników społecznych oraz występowanie niekorzystnych wskaźników w pozostałych zakresach tematycznych.

W procesie przeprowadzania analizy wskaźnikowej wzięto pod uwagę następujące cechy degradacji **w sferze społecznej**:

- Wskaźnik zarejestrowanych zdarzeń na 100 mieszkańców,
- Wskaźnik zarejestrowanych przestępstw i wykroczeń na 100 mieszkańców,
- Wskaźnik liczby czynnych „niebieskich kart na 100 mieszkańców,
- Wskaźnik liczby interwencji w związku z przemocą w rodzinie oraz sytuacji zagrażających bezpieczeństwu społecznemu na 100 mieszkańców,
- Wskaźnik liczby pobierających świadczenie z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców,
- Wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu uzależnienia na 100 mieszkańców,
- Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców,
- Wskaźnik liczby osób pobierających zasiłki stałe na 100 mieszkańców,
- Wskaźnik zarejestrowanych bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym,
- Wskaźnik liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, dla których konieczne są działania w zakresie wzrostu poziomu kapitału społecznego i zagospodarowania czasu wolnego na 100 mieszkańców.

W sferze gospodarczej uwzględniono:

- Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym,
- Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - wykreślone i zawieszone podmioty na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

W sferze przestrzenno - środowiskowo - technicznej wykorzystano dane dotyczące:

- wskaźnika liczby obiektów wykorzystywanych na cele publiczne/społeczne, wybudowanych przed 1989 r. w złym stanie technicznym wymagających modernizacji w tym termomodernizacji,
- wskaźnika publicznej powierzchni służącej do aktywności społecznej i sportowo-rekreacyjnej, w odległości 1 km od centrum wydzielonego podobszaru (wzdłuż głównych ulic) na 100 mieszkańców wymagającej poprawy i przeprowadzenia prac inwestycyjnych,
- wskaźnik liczby budynków komunalnych wielomieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. wymagających remontu/modernizacji/termomodernizacji na ha,
- wskaźnik liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. wymagających wymiany źródeł ciepła i/lub termomodernizacji,
- wskaźnik liczby gospodarstw bez deklaracji segregacji odpadów na 100 gospodarstw.

Szczegółowe dane jednostkowe pochodziły z Urzędu Miejskiego w Tłuszczu – jednostek organizacyjnych, w tym z Ośrodka Pomocy Społecznej oraz z Komisariatu Policji. Wykorzystane dane były aktualne na dzień 31 grudnia 2017 r.

W celu osiągnięcia porównywalnego charakteru wszystkich wskaźników, wartości liczbowe sprowadzono każdorazowo do miary względnej, za pomocą dzielenia przez liczbę ludności danego obszaru.

Kryterium przyznania punktu świadczącego o degradacji obszaru w analizie typu binarnego (0;1) była wartość względna danego wskaźnika wyższa lub niższa od średniej dla gminy w kategoriach, w których było to niekorzystne. Kategorie, w których niższa wartość od średniej była uznawana za niekorzystną to: liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych ważona liczbą mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Wyboru obszaru zdegradowanego dokonano bazując na przeprowadzonej analizie mierników ilościowych oraz mierników jakościowych w odniesieniu do poszczególnych podobszarów Gminy Tłuszcz.

Obszar zdegradowany jest to obszar, który charakteryzuje się wysoką koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji, kapitału społecznego), którym towarzyszą negatywne okoliczności w co najmniej jednej z następujących sfer życia: gospodarczej, przestrzennej, technicznej i środowiskowej.

W tabeli nr 28 i 29 zestawiono mierniki ilościowe poddane analizie dotyczące wszystkich podobszarów Gminy Tłuszcz. W przypadku każdego miernika kolorem czerwonym zaznaczono wskaźnik, któremu przypisano wartość „1” o najbardziej krytycznej wartości danego wskaźnika. Następnie dla każdego podobszaru zsumowano liczbę uzyskanych „jedynek”. Podobszary o największej sumie mierników, które uzyskały wartość „1”, w sześciu miernikach sfery społecznej (ponad połowa wszystkich analizowanych wskaźników w sferze społecznej) lub powyżej tej liczby, oraz co najmniej jeden symptom kryzysu w pozostałych sferach: gospodarczej przestrzennej, technicznej i środowiskowej, zostały zdefiniowane jako obszar zdegradowany.

5.2 Zasięg przestrzenny obszarów zdegradowanych

Przeprowadzona szczegółowa diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych dotycząca Gminy Tłuszcz wykazała, iż na jej terenie mają miejsce niekorzystne tendencje społeczne, gospodarcze, funkcjonalno-przestrzenne, techniczne i środowiskowe, które rzutują na sytuację Gminy i uniemożliwiają obszarom pozostającym w kryzysie, uzyskanie takich parametrów wskaźnikowych (dotyczących sfery społecznej, gospodarczej, przestrzennej technicznej, środowiskowej), które wpłyną na stabilny rozwój tych obszarów.

Stan kryzysowy występujący na obszarze Gminy Tłuszcz został stwierdzony w wyniku koncentracji zjawisk przede wszystkim w sferze społecznej, głównie z w zakresie: wysokiej przestępczości, wysokiej liczby zdarzeń i wypadków, ubóstwa, bezrobocia, niskiego poziomu kapitału społecznego czy niskiej aktywności społecznej mieszkańców, a także w wyniku występowania co najmniej jednego zjawiska w sferze: gospodarczej, przestrzennej, technicznej i środowiskowej.

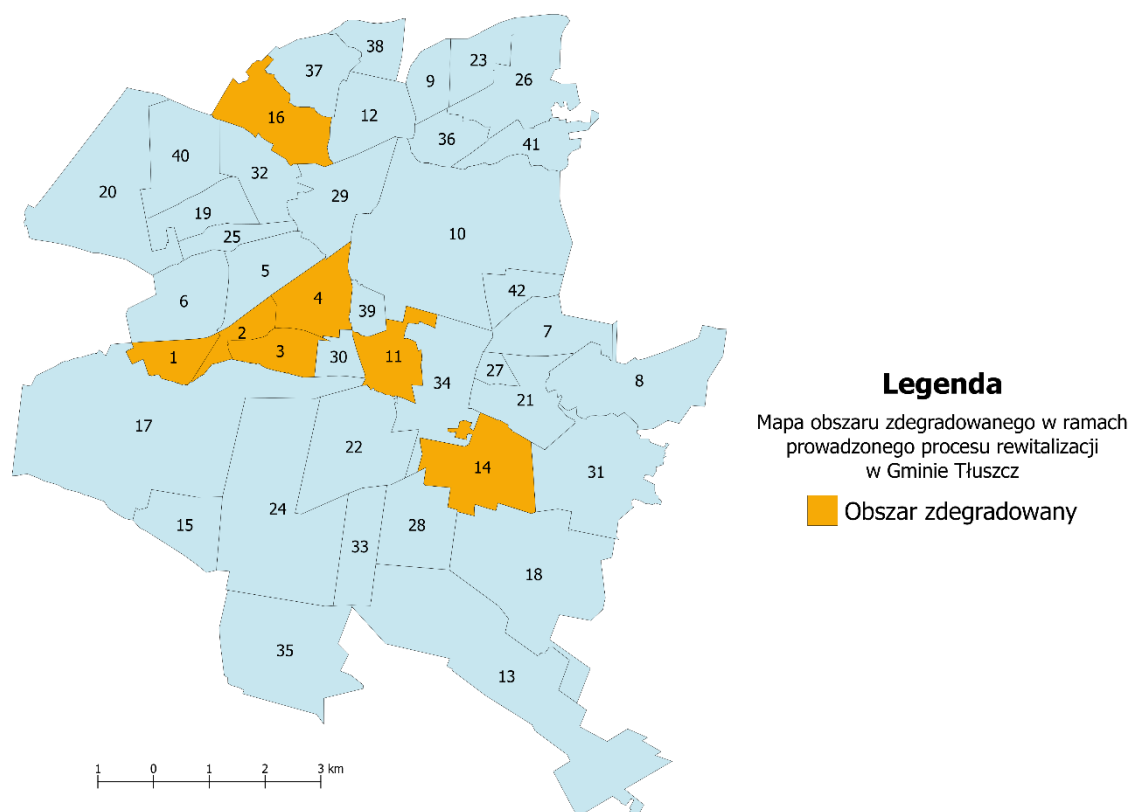
Wyznaczenie podobszaru zdegradowanego na terenie Gminy Tłuszcz zostało przeprowadzone poprzez dokonanie:

- ✓ Analizy wskaźnikowej wszystkich podobszarów, przy uwzględnieniu zweryfikowanych i porównywalnych danych, zastosowanych dla 10 wskaźników sfery społecznej, dwóch wskaźników sfery gospodarczej, czterech wskaźników sfery przestrzennej i technicznej oraz jednego wskaźnika sfery środowiskowej.
- ✓ Za podobszary zdegradowane uznano te podobszary, w których wartość wskaźnika była mniej korzystna niż średnia przyjęta dla gminy, w odniesieniu do co najmniej 6 wskaźników odnotowanych w sferze społecznej i co najmniej 1 wskaźnika w pozostałych sferach.

W wyniku przeprowadzonych analiz proponuje się wyznaczenie obszaru zdegradowanego, który dotyczy 7 podobszarów:

- **OSIEDLE BORKI**
- **OSIEDLE CENTRUM**
- **OSIEDLE DŁUGA**
- **OSIEDLE SŁONECZNA**
- **DZIĘCIOŁY**
- **GRABÓW**
- **JARZĘBIA ŁĄKA**

Mapa 1 Mapa obszaru zdegradowanego w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023

Źródło: opracowanie Contract Consulting

W ramach przeprowadzonego procesu analizy diagnostycznej, badania ankietowego, spotkań z interesariuszami zestawiono główne problemy i źródła zjawisk kryzysowych w Gminie Tłuszcz zgodnie z następującym podziałem zamieszczonym w tabeli poniżej.

Tabela 27 Zestawienie mierników kryzysu dla Gminy Tłuszcz- opis szczegółowy

NR WSKAŹNIKA		OPIS SZCZEGÓŁOWY
1	SFERA SPOŁECZNA	Wskaźnik zarejestrowanych zdarzeń na 100 mieszkańców- stan na 31.12.2017 r.
2		Wskaźnik zarejestrowanych przestępstw i wykroczeń na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.
3		Wskaźnik liczby czynnych niebieskich kart na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.
4		Wskaźnik liczby interwencji w związku z przemocą w rodzinie oraz sytuacji zagrażających bezpieczeństwu społecznemu na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.
5		Wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.
6		Wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu uzależnienia na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.
7		Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.

NR WSKAŹNIKA		OPIS SZCZEGÓŁOWY
8		Wskaźnik liczby osób pobierających zasiłki stałe na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.
9		Wskaźnik liczby zarejestrowanych bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym - stan na 31.12.2017 r.
10		Wskaźnik liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, dla których konieczne są działania w zakresie wzrostu poziomu kapitału społecznego i zagospodarowania czasu wolnego- stan na 31.12.2017 r.
11	SFERA GOSPODARCZA	Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym - stan na 31.12.2017 r.
12		Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych WYKREŚLONE I ZAWIESZONE PODMIOTY na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym - stan na 31.12.2017 r.
13	SFERA PRZESTRZENNO-TECHNICZNA	Wskaźnik liczby obiektów wykorzystywanych na cele publiczne/społeczne, wybudowanych przed 1989 r. w złym stanie technicznym wymagających modernizacji w tym termomodernizacji - stan na 31.12.2017 r.
14		Wskaźnik publicznej powierzchni służącej do aktywności społecznej i sportowo-rekreacyjnej, w odległości 1 km od centrum wydzielonego podobszaru (wzdłuż głównych ulic) na 100 mieszkańców wymagająca poprawy i przeprowadzenia prac inwestycyjnych w m2- stan na 31.12.2017 r.
15		Wskaźnik liczby budynków komunalnych wielomieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. wymagających remontu/modernizacji/termomodernizacji na ha- stan na 31.12.2017 r.
16		Wskaźnik liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. wymagających wymiany źródeł ciepła i/lub termomodernizacji stan na 31.12.2017 r.
17	SFERA ŚRODOWISKOWA	Wskaźnik liczby gospodarstw bez deklaracji segregacji odpadów na 100 gospodarstw -stan na 31.12.2017 r.

Źródło: opracowanie Contract Consulting

Tabela 28 Zestawienie mierników kryzysu dla Gminy Tłuszcz w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz

L.p.	Wydzielony podobzdar	SFERA SPOŁECZNA										SUMA PUNKTACJI WSKAŹNIKÓW SPOŁECZNYCH
		1. Wskaźnik zarejestrowanych zdarzeń	2. Wskaźnik zarejestrowanych przestępstw i wykroczeń	3. Wskaźnik liczby czynnych niebieskich kart	4. Wskaźnik liczby interwencji w związku z przemocą w rodzinie oraz sytuacji zagrażających bezp.	5. Wskaźnik liczby pobierających świadczenie z tytułu ubóstwa	6. Wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu uzależnienia	7. Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby	8. Wskaźnik liczby osób pobierających zasiłki stałe	9. Wskaźnik liczby zarejestrowanych bezrobotnych	10. Wskaźnik liczby osób w wieku przedprodukcyjnym dla których konieczne są działania	
1	OSIEDLE BORKI	5,47	7,09	0,50	10,45	4,23	0,4975	1,87	0,75	16,46	20,15	9
2	OSIEDLE CENTRUM	1,16	1,53	0,31	3,66	1,28	0,1830	0,73	0,31	3,14	17,39	6
3	OSIEDLE SŁONECZNA	1,98	1,72	0,45	1,98	0,96	0,5743	0,96	0,32	3,95	24,12	6
4	OSIEDLE DŁUGA	2,47	1,83	0,47	3,71	0,94	0,4714	1,12	0,12	4,64	22,51	6
5	OSIEDLE KOLEJOWA	2,32	0,69	0,00	2,40	1,89	0,1715	0,94	0,17	3,68	19,9	2
6	OSIEDLE KLONOWA-NORWIDA	1,71	0,27	0,09	1,08	1,44	0,00	1,53	0,27	5,71	24,37	3
7	BALCERY	3,08	0,00	0,00	1,54	3,08	0,00	4,62	0,00	5,41	21,54	3
8	BIAŁKI	0,40	0,00	0,00	1,61	1,21	0,00	0,81	1,21	4,70	26,61	3
9	BRZEZINÓW	0,00	0,00	0,00	0,00	10,34	0,00	5,17	0,00	9,09	24,14	4
10	CHRZĘSNE	1,41	0,18	0,18	2,12	0,44	0,1764	0,53	0,26	7,56	23,99	3

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUSZCZ NA LATA 2018-2023

L.p.	Wydzielony podobszar	SFERA SPOŁECZNA										SUMA PUNKTACJI WSKAŹNIKÓW SPOŁECZNYCH
		1. Wskaźnik zarejestrowanych zdarzeń	2. Wskaźnik zarejestrowanych przestępstw i wykroczeń	3. Wskaźnik liczby czynnych niebieskich kart	4. Wskaźnik liczby interwencji w związku z przemocą w rodzinie oraz sytuacji zagrażających bezp.	5. Wskaźnik liczby pobierających świadczenie z tytułu ubóstwa	6. Wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu uzależnienia	7. Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby	8. Wskaźnik liczby osób pobierających zasiłki stałe	9. Wskaźnik liczby zarejestrowanych bezrobotnych	10. Wskaźnik liczby osób w wieku przedprodukcyjnym dla których konieczne są działania	
11	DZIĘCIOŁY	3,40	0,85	0,43	0,43	2,13	0,8511	0,85	0,85	6,41	22,55	6
12	FIUKAŁY	0,54	1,08	0,00	1,08	2,15	0,00	2,15	0,54	9,01	28,49	5
13	FRANCISZKÓW	0,38	0,38	0,76	0,76	0,76	0,7605	1,14	0,00	6,59	23,19	5
14	GRABÓW	1,74	0,87	0,87	1,74	2,61	0,00	3,48	1,74	8,57	24,35	6
15	JADWININ	0,75	0,00	0,00	0,75	1,50	0,00	5,26	0,75	3,61	18,05	3
16	JARZĘBIA ŁĄKA	0,38	4,07	0,51	2,54	0,25	0,2545	0,64	0,51	9,87	26,72	7
17	JASZENICA	0,48	0,33	0,06	3,12	0,03	0,00	0,18	0,00	6,57	24,09	3
18	JAŻWIE	1,82	0,61	0,00	1,21	2,42	0,00	1,21	0,00	6,93	16,97	4
19	KONARY	0,00	0,00	0,74	0,74	0,00	0,00	1,47	2,94	8,24	22,79	4
20	KOZŁY	5,79	0,00	0,28	0,28	0,28	0,00	0,83	0,00	11,27	27,82	4
21	KURY	22,22	0,00	0,00	2,02	2,02	0,00	4,04	0,00	5,45	26,26	4
22	ŁYSOBYKI	0,52	0,00	0,00	1,05	1,05	0,00	1,57	1,05	3,67	24,08	4
23	MARIANÓW	0,00	0,74	0,00	1,47	1,47	0,00	3,68	0,74	4,88	22,06	3
24	MIĄSE	1,34	1,15	0,19	1,15	0,58	0,00	0,19	0,19	7,43	22,84	1
25	MOCZYDŁO	0,00	0,00	1,92	0,00	1,92	0,00	3,85	0,00	3,33	32,69	4
26	MOKRA WIEŚ	4,11	0,88	0,00	4,4	0,88	0,00	1,47	0,00	6,13	24,63	4
27	OŁDAKI	2,70	0,00	0,00	1,35	2,70	0,00	6,76	1,35	15,56	21,62	5
28	PAWŁÓW	0,00	0,00	0,00	6	2,00	0,00	4,00	2,00	5,41	17,00	4

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUSZCZ NA LATA 2018-2023

L.p.	Wydzielony podobszar	SFERA SPOŁECZNA										SUMA PUNKTACJI WSKAŹNIKÓW SPOŁECZNYCH
		1. Wskaźnik zarejestrowanych zdarzeń	2. Wskaźnik zarejestrowanych przestępstw i wykroczeń	3. Wskaźnik liczby czynnych niebieskich kart	4. Wskaźnik liczby interwencji w związku z przemocą w rodzinie oraz sytuacji zagrażających bezp.	5. Wskaźnik liczby pobierających świadczenie z tytułu ubóstwa	6. Wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu uzależnienia	7. Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby	8. Wskaźnik liczby osób pobierających zasiłki stałe	9. Wskaźnik liczby zarejestrowanych bezrobotnych	10. Wskaźnik liczby osób w wieku przedprodukcyjnym dla których konieczne są działania	
29	POSTOLISKA	1,68	1,19	0,4	2,08	0,30	0,00	0,50	0,10	5,90	26,14	2
30	PÓLKO	2,87	2,87	0,00	0,96	0,48	0,00	1,44	0,48	9,79	20,57	5
31	RUDNIKI	1,52	4,55	0,00	1,52	3,03	0,00	6,06	0,00	9,52	10,61	4
32	RYSIE	3,45	0,49	0,00	0,00	0,49	0,00	2,96	0,00	5,00	18,23	2
33	STASINÓW	0,00	0,00	0,00	0,00	3,51	0,00	8,77	1,75	12,12	28,07	5
34	STRYJKI	0,71	0,00	0,71	0,71	1,42	0,00	2,84	0,00	10,26	23,40	5
35	SZCZEPANEK	0,00	0,7	0,35	0,35	0,35	0,00	0,35	0,70	6,29	23,51	3
36	SZYMANÓWEK	0,00	0,00	0,00	0,00	1,08	0,00	0,54	0,54	6,45	21,51	3
37	WAGAN	0,00	0,00	0,00	1,92	2,88	0,00	0,96	0,00	7,69	24,04	3
38	WAGANKA	0,00	0,00	0,00	0,00	1,15	0,00	2,30	0,00	2,17	26,44	3
39	WILCZENIEC	0,00	0,00	0,00	0,00	0,53	0,00	1,59	0,53	3,77	26,98	3
40	WÓLKA KOZŁOWSKA	3,09	11,34	0,00	2,06	0,69	0,00	0,34	0,34	7,07	20,62	4
41	ZALESIE	0,63	0,00	0,00	0,00	0,63	0,00	1,90	0,00	7,14	24,05	3
42	ZAPOLE	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	15,00	0,00	0,00	35,00	2
GMINA TŁUSZCZ		1,75	1,37	0,24	2,45	1,03	0,1721	1,07	0,29	6,36	22,99	

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych Urzędu Gminy Tłuszcz i innych instytucji funkcjonujących na obszarze Gminy

Tabela 29 Zestawienie mierników kryzysu dla Gminy Tłuszcz w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz

L.p.	Wydzielony podobszar	SFERA GOSPODARCZA		SFERA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA I TECHNICZNA				SFERA ŚRODOWISKOWA	SUMA PUNKTACJI WSZYSTKICH WSKAŹNIKÓW
		11. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	12. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych WYKRĘŚLONE I ZAWIESZONE PODMIOTY	13. Wskaźnik liczby obiektów wykorzystywanych na cele publiczne/społeczne, wybudowanych przed 1989 r.	14. Wskaźnik publicznej powierzchni służącej do aktywności społecznej i sportowo-rekreacyjnej	15. Wskaźnik liczby budynków komunalnych wielomieszkalnych wybudowanych przed 1989 r.	16. Wskaźnik liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r.	17. Wskaźnik liczby gospodarstw bez deklaracji segregacji odpadów	
1	OSIEDLE BORKI	6,04	5,21	100,00	138,31	4,82	70,85	12,22	13
2	OSIEDLE CENTRUM	21,03	13,91	85,71	857,05	7,14	62,91	13,10	12
3	OSIEDLE SŁONECZNA	9,45	9,14	0,00	19,14	0,00	56,91	11,65	7
4	OSIEDLE DŁUGA	10,79	9,56	50,00	25,93	0,00	61,03	13,56	10
5	OSIEDLE KOLEJOWA	9,90	8,63	0,00	48,71	0,00	69,00	14,00	5
6	OSIEDLE KLONOWA-NORWIDA	6,12	6,67	0,00	45,23	0,00	48,87	18,60	6
27	BALCERY	10,81	5,41	0,00	0,00	0,00	53,85	5,26	3
8	BIAŁKI	6,04	2,68	0,00	256,05	0,00	55,38	6,35	5
9	BRZEZINÓW	0,15	0,00	0,00	862,07	0,00	64,71	0,00	7
10	CHRZĘSNE	7,41	4,59	0,00	120,19	0,00	68,11	12,54	5
11	DZIĘCIOŁY	1,28	2,56	0,00	113,62	0,00	41,67	6,58	7
12	FIUKAŁY	0,90	1,80	0,00	188,17	0,00	44,00	15,56	8
13	FRANCISZKÓW	4,19	2,40	0,00	105,7	0,00	54,79	8,45	6
14	GRABÓW	5,71	4,29	0,00	260,87	0,00	45,16	7,69	8
15	JADWININ	8,43	1,20	0,00	0,00	0,00	76,32	25,00	5

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUSZCZ NA LATA 2018-2023

L.p.	Wydzielony podobzdar	SFERA GOSPODARCZA		SFERA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA I TECHNICZNA				SFERA ŚRODOWISKOWA	SUMA PUNKTACJI WSZYSTKICH WSKAŹNIKÓW
		11. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	12. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych WYKRĘŚLONE I ZAWIESZONE PODMIOTY	13. Wskaźnik liczby obiektów wykorzystywanych na cele publiczne/społeczne, wybudowanych przed 1989 r.	14. Wskaźnik publicznej powierzchni służącej do aktywności społecznej i sportowo-rekreacyjnej	15. Wskaźnik liczby budynków komunalnych wielomieszkalnych wybudowanych przed 1989 r.	16. Wskaźnik liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r.	17. Wskaźnik liczby gospodarstw bez deklaracji segregacji odpadów	
16	JARZĘBIA ŁĄKA	6,87	7,30	0,00	264,38	0,00	31,16	20,47	11
17	JASIENICA	6,28	5,36	0,00	35,03	0,00	59,95	13,70	6
18	JAŻWIE	2,97	4,95	0,00	727,27	0,19	69,84	12,73	9
19	KONARY	9,41	5,88	0,00	0,00	0,00	50,00	17,95	5
20	KOZŁY	6,10	5,63	0,00	132,23	0,00	62,73	7,00	6
21	KURY	3,64	1,82	0,00	0,00	0,00	43,33	11,11	5
22	ŁYSOBYKI	8,26	4,59	0,00	0,00	0,00	44,62	3,92	5
23	MARIANÓW	6,10	4,88	0,00	0,00	0,00	38,10	2,86	4
24	MIĄSE	4,95	4,02	0,00	42,23	0,00	56,06	8,87	2
25	MOCZYDŁO	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	62,50	5,56	6
26	MOKRA WIEŚ	5,19	4,25	0,00	66,86	0,00	53,13	5,95	5
27	OŁDAKI	2,22	2,22	0,00	0,00	0,00	36,36	20,00	7
28	PAWŁÓW	4,05	0,00	0,00	300,00	0,00	70,37	27,78	8
29	POSTOLISKA	9,34	5,25	0,00	117,62	0,00	65,99	13,73	4
30	PÓLKO	4,20	6,99	0,00	166,51	0,00	61,11	9,62	9
31	RUDNIKI	2,38	2,38	0,00	0,00	0,00	62,16	21,74	7
32	RYSIE	10,83	10,00	0,00	123,15	0,00	69,49	17,86	5

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUSZCZ NA LATA 2018-2023

L.p.	Wydzielony podobszar	SFERA GOSPODARCZA		SFERA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA I TECHNICZNA				SFERA ŚRODOWISKOWA	SUMA PUNKTACJI WSZYSTKICH WSKAŹNIKÓW
		11. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	12. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych WYKRĘŚLONE I ZAWIESZONE PODMIOTY	13. Wskaźnik liczby obiektów wykorzystywanych na cele publiczne/społeczne, wybudowanych przed 1989 r.	14. Wskaźnik publicznej powierzchni służącej do aktywności społecznej i sportowo-rekreacyjnej	15. Wskaźnik liczby budynków komunalnych wielomieszkalnych wybudowanych przed 1989 r.	16. Wskaźnik liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r.	17. Wskaźnik liczby gospodarstw bez deklaracji segregacji odpadów	
33	STASINÓW	6,06	0,00	0,00	0,00	0,00	47,37	0,00	6
34	STRYJKI	5,13	3,85	0,00	686,52	0,00	51,06	15,91	8
35	SZCZEPANEK	7,43	4,00	0,00	131,58	0,00	55,38	1,59	4
36	SZYMANÓWEK	6,45	1,61	0,00	134,41	0,00	62,75	5,88	5
37	WAGAN	4,62	7,69	0,00	240,38	0,00	68,97	12,50	7
38	WAGANKA	4,35	2,17	0,00	344,83	0,00	40,91	0,00	5
39	WILCZENIEC	9,43	6,60	0,00	211,64	0,00	43,75	2,33	4
40	WÓLKA KOZŁOWSKA	9,24	3,26	0,00	72,85	0,00	55,17	10,81	4
41	ZALESIE	3,06	6,12	0,00	0,00	0,00	45,45	4,88	4
42	ZAPOLE	11,11	11,11	0,00	0,00	0,00	77,78	12,50	4
GMINA TŁUSZCZ		8,39	6,64	42,31	156,36	0,09	58,53	12,66	

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych Urzędu Gminy Tłuszcz i innych instytucji funkcjonujących na obszarze Gminy

W powyższej tabeli dokonano zestawienia mierników kryzysu z wielu sfer poddanych analizie, a mianowicie sfery społecznej, przestrzennej, technicznej i środowiskowej na obszarach Gminy Tłuszcz. Mierniki te zostały wyselekcjonowane jako reprezentatywne z analizowanych sfer, które dotyczą najważniejszych kwestii rzutujących na sytuację społeczno-gospodarczą wydzielonych podobszarów.

Po uzyskaniu rezultatów przeprowadzonego badania mierników ilościowych, została przeprowadzona analiza przy wykorzystaniu wielowymiarowego modelu ekonometrycznego, do wyboru obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Model ten był narzędziem analitycznym, umożliwiającym ocenę poziomu źródła kryzysu. Według tego modelu ocenie poddano podobszary, które zostały wyłonione jako obszar zdegradowany.

Zastosowano następujące kryteria wyboru, będące podstawą do oceny realnego przeprowadzenia procesu rewitalizacji na obszarach zdegradowanych:

1. Aspekty ekonomiczne (uwzględniające koszty i nakłady przeprowadzenia procesu rewitalizacji na konkretnym obszarze zdegradowanym)
2. Dostępne źródła finansowania z uwzględnienia warunków formalnych, umożliwiających pozyskanie środków z budżetu gminy jak i środków zewnętrznych
3. Aspekty prawne
4. Aspekty partnerstwa i partycypacji interesariuszy na obszarze rewitalizowanym
5. Aspekty oczekiwań społecznych wynikające z przeprowadzonego procesu konsultacji i badania ankietowego na obszarze Gminy

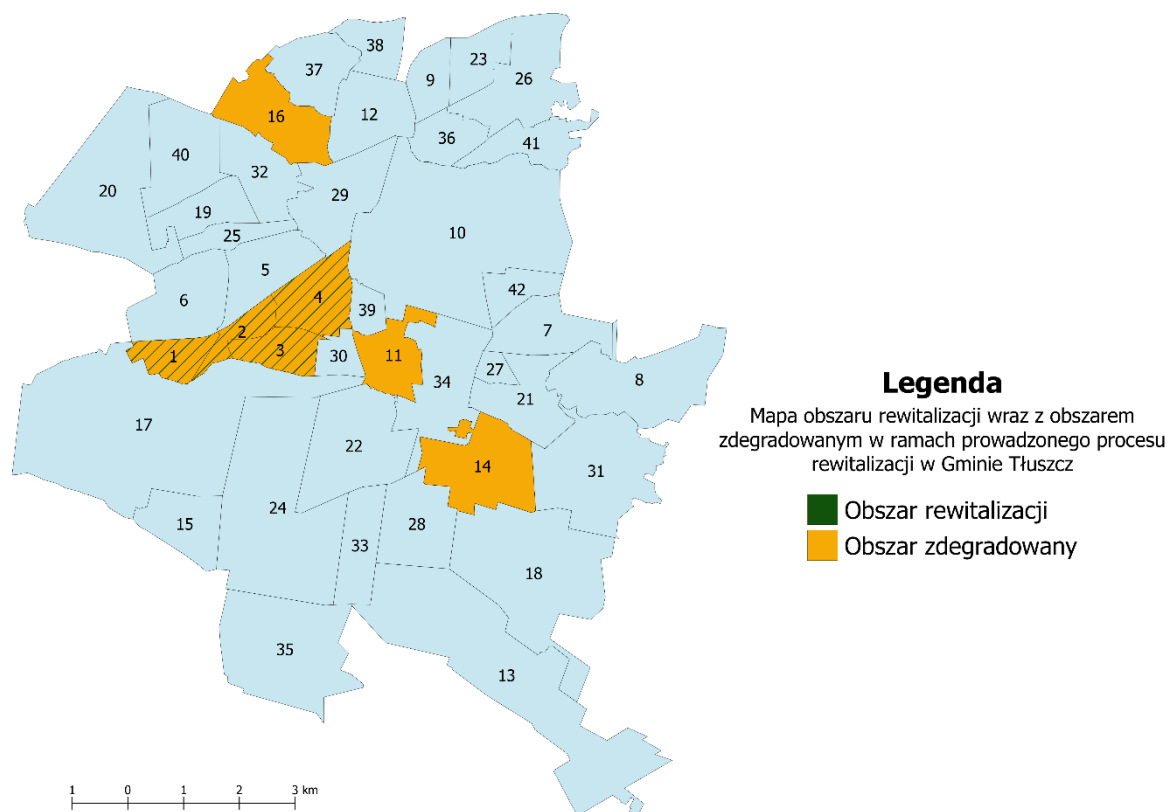
Ze względu na brak wyraźnej korelacji przestrzennej mierników społecznych, gospodarczych, przestrzennych, technicznych i środowiskowych, przy jednoczesnej świadomości potencjałów rozwojowych i potrzeb mieszkańców wskazywanych w ramach konsultacji społecznych – zaproponowano obszar zdegradowany.

W ramach przeprowadzonej analizy z wyznaczonego obszaru zdegradowanego, który obejmuje: Osiedle Borki, Osiedle Centrum, Osiedle Długa, Osiedle Słoneczna, Dziecioły, Grabów, Jarzębią Łąkę, wyodrębniono **obszar rewitalizacji**, który reprezentują następujące podobszary:

- **OSIEDLE BORKI**
- **OSIEDLE CENTRUM**
- **OSIEDLE DŁUGA**
- **OSIEDLE SŁONECZNA**

Wskazane podobszary zostały zaprezentowane na poniższej mapie.

Mapa 2 Obszar zdegradowany i obszar przeznaczony do rewitalizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023

Źródło: opracowanie Contract Consulting

Wymienione powyżej wydzielone podobszary wskazują na potrzebę wprowadzenia działań naprawczych i wyprowadzenia z sytuacji kryzysowej, a w konsekwencji umożliwienia wskazanym podobszynom warunków do rozwoju w kontekście zarówno społecznym, infrastrukturalnym, środowiskowym, urbanistycznym. Procesy rewitalizacyjne obejmować będą zgodnie z przyjętą metodyką i uwarunkowaniami proceduralnymi maksymalnie 20% powierzchni Gminy oraz 30% mieszkańców, zamieszkujących obszary zdegradowane.

Dokonano zatem wyboru podobszarów, które podlegać będą procesom rewitalizacji nie tylko ze względu na przeprowadzoną analizę mierników kryzysu, przeprowadzone badanie ankietowe, wnioski z przeprowadzonych spotkań konsultacyjnych z interesariuszami, ale także z uwagi na ich strategiczny dla Gminy Tłuszcz charakter, posiadaną infrastrukturę i potencjał ludnościowy. Rewitalizacją objęto następujące, podobszary, które spełniają powyższe uwarunkowania: Osiedle Borki, Osiedle Centrum, Osiedle Długa, Osiedle Słoneczna, a zatem obszary mające charakter reprezentacyjny, stanowiące skupisko życia społeczno-gospodarczego i jednocześnie będące największym potencjałem rozwojowym Gminy Tłuszcz.

Obszar kryzysowy można opisać zatem jako swoisty „obszar ryzyka” w ramach którego powstały i utrzymują się zjawiska (procesy), które aktualnie (lub potencjalnie) są źródłem zagrożenia dla prawidłowego funkcjonowania tego obszaru jako środowiska mieszkalnego, a także miejsca działalności gospodarczej. To także obszary, które posiadają z uwagi na istniejącą na tych obszarach infrastrukturę, potencjał organizacji pozarządowych, czy potencjał liczby mieszkańców, największy kapitał rozwojowy, który można wykorzystać do przeprowadzenia procesu rewitalizacji.

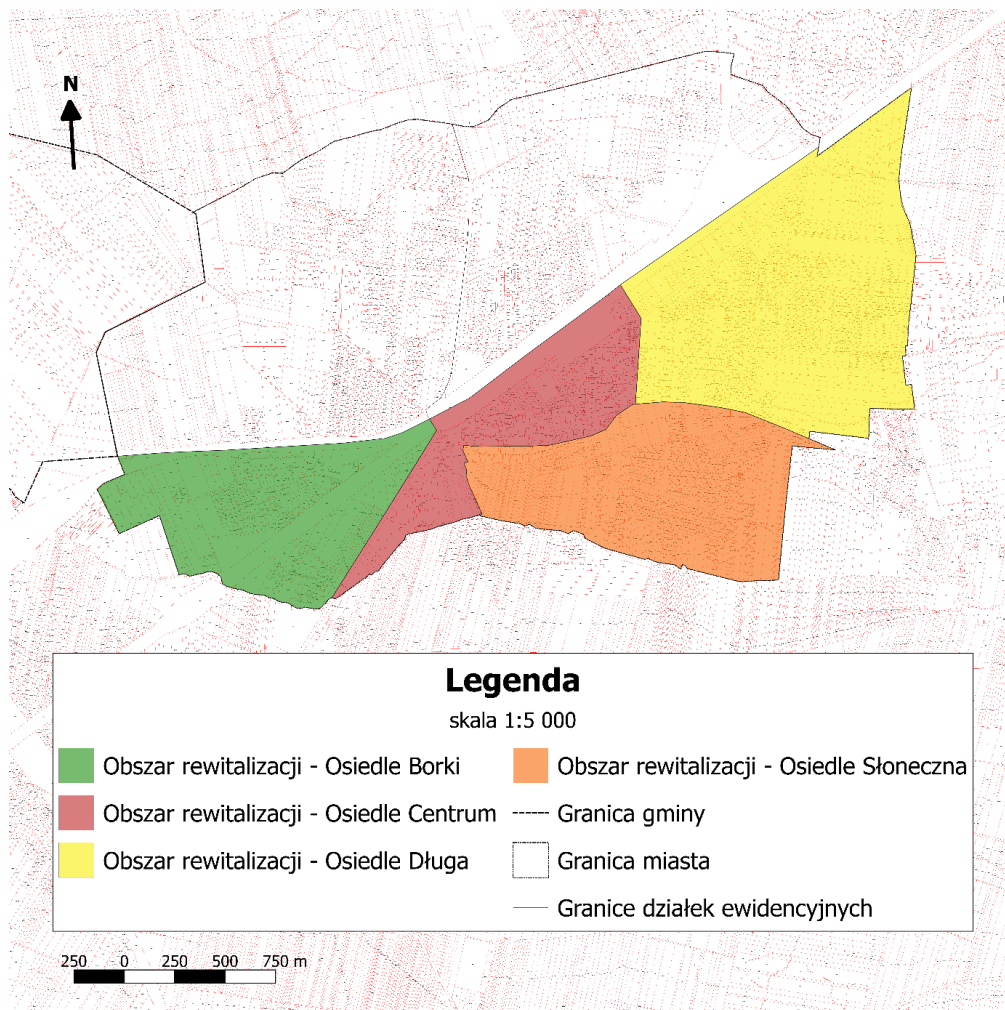
5.3 Obszar wyznaczony do rewitalizacji

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie programu rewitalizacji.

Ustawa o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. stanowi, że działaniom rewitalizacyjnym może zostać poddany obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, w przypadku występowania na nim ponadto negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej.

Załącznikiem do niniejszego Programu Rewitalizacji jest mapa obszaru rewitalizacji w skali 1:5 000.

Mapa 3 Obszar rewitalizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023

Źródło: opracowanie Contract Consulting

W opracowaniach specjalistycznych z zakresu rewitalizacji zwraca się uwagę na różne przesłanki delimitacji obszaru rewitalizacji. Są nimi też takie czynniki jak:

- znaczenie obszaru do rewitalizacji dla Gminy,
- zasadność zwracania uwagi na występowanie korzyści zewnętrznych przy realizacji programu rewitalizacji,
- potrzeby Gminy, w tym w zakresie spójności i strategii rozwojowej.

Do obszaru rewitalizacji włączono tereny, w których występuje koncentracja zjawisk kryzysowych we wszystkich sferach życia społeczno-gospodarczego. Są to wydzielone podobszary:

- **OSIEDLE BORKI**
- **OSIEDLE CENTRUM**
- **OSIEDLE DŁUGA**
- **OSIEDLE SŁONECZNA**

Tabela poniżej określa szczegółowo liczbę ludności oraz powierzchnię obszaru przeznaczonego do rewitalizacji.

Tabela 30 Liczba ludności, powierzchnia obszaru przeznaczonego do rewitalizacji oraz odsetek liczby ludności gminy w obszarze rewitalizowanym, odsetek powierzchni Gminy Tłuszcz w obszarze rewitalizowanym

Wydzielony podobszar	Liczba ludności	Odsetek ludności Gminy [%]	Powierzchnia [km ²]	Odsetek powierzchni Gminy [%]
OSIEDLE BORKI	804	4,07	0,8735	0,85
OSIEDLE CENTRUM	1 639	8,30	0,6334	0,62
OSIEDLE DŁUGA	1 697	8,59	1,5740	1,53
OSIEDLE SŁONECZNA	1 567	7,93	0,9965	0,97
RAZEM OBSZAR REWITALIZOWANY-LICZBA LUDNOŚCI [OSOBY]	5 707		RAZEM OBSZAR REWITALIZOWANY-POWIERZCHNIA [KM²]	4,0774
OBSZAR REWITALIZOWANY RAZEM- ODSETEK LUDNOŚCI GMINY	28,89%		OBSZAR REWITALIZOWANY RAZEM- ODSETEK POWIERZCHNI GMINY	3,97%

Źródło: Dane Urzędu Gminy Tłuszcz

5.3.1 Szczegółowa charakterystyka obszaru rewitalizacji

Wybór obszarów Gminy Tłuszcz do objęcia procesem rewitalizacji jest wynikiem gruntownej diagnozy zjawisk kryzysowych występujących na jej terenie oraz wynika z ustalenia ich koncentracji terytorialnej. W oparciu o przeprowadzone analizy ilościowe i jakościowe oraz wyznaczone na ich podstawie strefy wysokiej koncentracji negatywnych zjawisk wyznaczono granice obszarów zdegradowanych. Szczegółowa analiza wyników diagnozy czynników kryzysowych w Gminie Tłuszcz oraz przeprowadzona partycypacja społeczna, w tym przede wszystkim ankietyzacja mieszkańców oraz warsztaty konsultacyjne, umożliwiły wyznaczenie **obszaru rewitalizacji**.

Wytyczając obszar rewitalizacji, uwzględniono limity przestrzenno-społeczne zdefiniowane w Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 oraz w Ustawie o rewitalizacji. Zgodnie z tymi dokumentami, obszar rewitalizacji na terenie gminy nie może przekraczać 20% jej powierzchni oraz dotyczyć grupy mieszkańców większej niż 30% populacji danej gminy. Wobec powyższego do obszaru rewitalizacji zaliczono następujące podobszary:

- Podobszar Osiedle Borki
- Podobszar Osiedle Centrum
- Podobszar Osiedle Długa
- Podobszar Osiedle Słoneczna

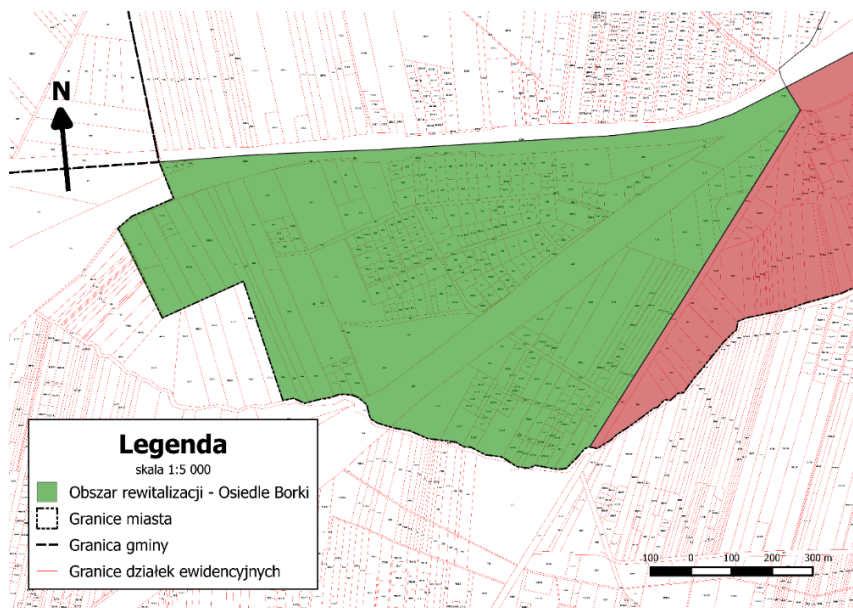
Obszar rewitalizacji- Podobszar
Osiedle Borki

Informacje ogólne

Obszar rewitalizacji obejmuje obszar zabudowany podobszaru Osiedle Borki.

Liczba mieszkańców zamieszkałych na obszarze rewitalizacji - Podobszarze Osiedla Borki wynosi ogółem: 804 osoby, co stanowi 4,07% mieszkańców Gminy Tłuszcz, natomiast powierzchnia obszaru rewitalizacji zajmuje ogółem: 0,8735 km², co stanowi 0,85% powierzchni Gminy.

Rysunek 26 Granice obszaru rewitalizacji – podobszar Osiedle Borki

Źródło: Opracowanie Contract Consulting

Infrastruktura techniczna i społeczna (edukacyjna, kulturalna, rekreacyjna)

Teren obszaru rewitalizacji – Podobszar Osiedle Borki, zabudowany jest budynkami mieszkalnymi jednorodzinnymi oraz budynkami wielorodzinnymi, stanowiącymi komunalny zasób Gminy Tłuszcz (budynek komunalny przy ul. Szerokiej 27 oraz ul. Parkowej 1 i ul. Parkowej 5). Budynki te z uwagi na znaczą degradację i brak przeprowadzonych remontów wymagają kompleksowej modernizacji, w zakresie między innymi: ocieplenia ścian zewnętrznych, ocieplenia stropodachu, wymiany stolarki okiennej, wymiany stolarki drzwiowej oraz zagospodarowania otoczenia, miejsc postojowych i chodników.

Rysunek 27 Podobszar Osiedle Borki- Budynek Komunalny ul. Szeroka 27 oraz ul. Parkowa 5 w Tłuszczu

Źródło: Urząd Miejski w Tłuszczu

Stan infrastruktury technicznej na Podobszarze Osiedla Borki w zakresie sieci instalacji wodnej i gazowej znajduje się w bardzo dobrym stanie, istnieje jednak konieczność przeprowadzenia instalacji sieci kanalizacyjnej. W pobliżu Osiedla Borki przebiega droga wojewódzka 634, która jest jednocześnie granicą z Osiedlem Centrum. Podobszar nie posiada wydzielonych terenów rekreacyjnych w postaci parków, placów zabaw czy ciągów spacerowych, a także miejsc w których możliwa byłaby koncentracja życia kulturalnego i społecznego mieszkańców.

W ramach przyjętych w diagnozie czynników i zjawisk kryzysowych wskaźników dotyczących sfery przestrzenno-technicznej i środowiskowej Podobszar Osiedla Borki wykazał kryzys w następujących wskaźnikach:

- Wskaźnik liczby obiektów wykorzystywanych na cele publiczne/społeczne, wybudowanych przed 1989 r. w złym stanie technicznym wymagających modernizacji w tym termomodernizacji (wartość wskaźnika 100,00; średnia wartość wskaźnika przyjęta dla Gminy 42,31),
- Wskaźnik liczby budynków komunalnych wielomieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. wymagających remontu/modernizacji/termomodernizacji na ha (wartość wskaźnika 4,82; średnia wartość wskaźnika przyjęta dla Gminy 0,09),
- Wskaźnik liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. wymagających wymiany źródeł ciepła i/lub termomodernizacji (wartość wskaźnika 70,85; średnia wartość wskaźnika przyjęta dla Gminy 58,53).

Na podobszarze Osiedla Borki brak jest umiejscowienia państwowych placówek edukacyjnych (szkół i przedszkoli), funkcjonuje natomiast Stowarzyszenie Szkoła Sztuk Walki i Samoobrony Kobry przy

ul. Parkowej 12. Szkoła ta funkcjonuje od kilkunastu lat, a jej zawodnicy zdobywają wiele prestiżowych nagród podczas zawodów organizowanych na Mazowszu, w Polsce i Europie.

Istotnym zagrożeniem dla środowiska jest wykorzystywanie głównie w budynkach prywatnych, nieekologicznych źródeł ogrzewania, które przyczyniają się do zwiększenia emisji dwutlenku węgla do atmosfery oraz konieczność utylizacji w budynkach wyrobów zawierających azbest. Na obszarze rewitalizacji - Podobszarze Osiedle Borki należy prowadzić działania informacyjne i edukacyjne w zakresie ochrony środowiska. Działania te będą miały na celu podniesienie poziomu życia mieszkańców oraz promowanie wśród mieszkańców postaw proekologicznych.

Wskazane wyżej uwarunkowania i braki infrastruktury na terenie obszaru rewitalizacji – Podobszarze Osiedla Borki, negatywnie wpływają na rozwój obszaru i sprawiają wiele uciążliwości w życiu codziennym dla lokalnej społeczności, dla której brakuje możliwości spędzenia wolnego czasu, rozwoju zainteresowań i integracji społecznej.

Poziom bezpieczeństwa

Obszar rewitalizacji – Podobszar Osiedle Borki cechuje się również niedostatecznym poziomem bezpieczeństwa publicznego, czego wyrazem jest wysoki wskaźnik zarejestrowanych zdarzeń oraz przestępstw i wykroczeń. W 2017 roku w podobszarze Osiedle Borki odnotowano ogółem 44 zdarzenia oraz 57 przestępstw i wykroczeń. Wartość wskaźnika zarejestrowanych zdarzeń na 100 mieszkańców przyjęta dla podobszaru zgodnie z danymi na 31.12.2017 r. wynosiła 5,47, przy średniej wartości przyjętej dla Gminy Tłuszcz na poziomie 1,75, natomiast wartość wskaźnika zarejestrowanych przestępstw i wykroczeń na 100 mieszkańców kształtowała się tym samym okresie na poziomie 7,09 (średnia dla Gminy 1,37). Niekorzystne wartości dla podobszaru dotyczą także wskaźnika liczby czynnych niebieskich kart na 100 mieszkańców i wskaźnika liczby interwencji w związku z przemocą w rodzinie oraz sytuacji zagrażających bezpieczeństwu społecznemu. Wskaźnik odnoszący się do liczby czynnych niebieskich kart wynosił w 2017 roku 0,50 i był ponad dwukrotnie wyższy, niż średnia wartość tego wskaźnika przyjęta dla Gminy wynosząca 0,24. W odniesieniu do wskaźnika dotyczącego interwencji związanych z przemocą w rodzinie oraz sytuacji zagrażających bezpieczeństwu społecznemu, sytuacja w podobszarze Osiedla Borki jest jeszcze bardziej alarmująca, ponieważ wskaźnik ten wyniósł dla podobszaru 10,45, przy średniej wartości przyjętej dla Gminy na poziomie 2,45. Powyższe dane wskazują na występujący wyraźny kryzys społeczny odnoszący się do poziomu bezpieczeństwa na Podobszarze Osiedla Borki i istnieje konieczność realizacji kompleksowych działań zmierzających do zmniejszenia skali kryzysu w tej materii na omawianym obszarze.

Wykluczenie społeczne

Przeprowadzona analiza uwarunkowań społecznych na obszarze rewitalizacji – Podobszarze Osiedla Borki wykazała, iż kryzys w sferze społecznej akcentują takie zjawiska jak: ubóstwo, uzależnienia, bezrobocie, korzystanie ze wsparcia OPS w zakresie zasiłków związanych z długotrwałą i ciężką chorobą czy zwiększonym poziomem poboru zasiłków stałych. Szczególne znamiona kryzysu na Podobszarze Osiedla Borki dotyczą problemu bezrobocia, które jest na tym podobszarze najwyższe w Gminie Tłuszcz i który jest powiązany z innymi problemami społecznymi takimi jak ubóstwo, uzależnienia czy przemoc w rodzinie.

Obszar rewitalizacji – Podobszar Osiedle Borki zgodnie z przeprowadzoną w dokumencie Lokalnego Programu Rewitalizacji diagnozą kryzysu charakteryzuje się następującymi, niekorzystnymi (powyżej średnich wartości przyjętych dla Gminy) wskaźnikami sfery społecznej:

- Wskaźnik liczby osób pobierających świadczenie z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców (wartość 4,23; średnia wartość przyjęta dla Gminy 1,03)
- Wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu uzależnienia na 100 mieszkańców (wartość 0,4975; średnia wartość przyjęta dla Gminy 0,1721)
- Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców (wartość 1,87; średnia wartość przyjęta dla Gminy 1,07)
- Wskaźnik liczby osób pobierających świadczenie z tytułu zasiłków stałych na 100 mieszkańców (wartość 0,75; średnia wartość przyjęta dla Gminy 0,29)
- Wskaźnik liczby zarejestrowanych bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym (wartość 16,46; średnia wartość przyjęta dla Gminy 6,36)

Diagnoza obszarów kryzysu w niniejszym Programie Rewitalizacji wykazała, iż Podobszar Osiedla Borki w niemal wszystkich przyjętych do analizy wskaźnikach sfery społecznej wykazał źródła kryzysu i dotknięty jest głębokim rozmiarem dysfunkcji i stagnacji. Znaczna liczba osób korzystających ze świadczeń udzielanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej, świadczy o braku aktywności i bezradności wielu mieszkańców podobszaru w obliczu codziennych sytuacji życiowych. Kryzys społeczny ma zatem charakter utrwalony, co w konsekwencji warunkuje niezbędne działania instytucjonalne, pomoc jednostek uprawnionych do jej udzielania i konieczności wyprowadzenia obszaru ze znamion kryzysu. Jak już wspomniano w poprzednich częściach niniejszego dokumentu, brak zaangażowania społeczności lokalnej jest głównym problemem omawianego podobszaru i wynika z jednej strony z braku aktywnej postawy społeczności lokalnej, ale także jest wynikiem niekorzystnych uwarunkowań w postaci braku dostępnej infrastruktury, instytucji umożliwiających wsparcie psychologiczne, terapeutyczne czy miejsc umożliwiających aktywne spędzenie wolnego czasu przez mieszkańców.

Poziom rozwoju lokalnej przedsiębiorczości

Przeprowadzona analiza podobszaru wykazała, iż na niedostatecznym poziomie rozwoju znajduje się inicjatywa i zaangażowanie mieszkańców w rozwój lokalnej gospodarki.

Przyjęty do analizy wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w Gminie Tłuszcz na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym kształtował się na niekorzystnym poziomie wynoszącym 6,04 (średnia dla Gminy 8,39) i warunkowany jest niskim poziomem przedsiębiorczości (na podobszarze Borki funkcjonuje zaledwie 29 podmiotów gospodarczych).

Mieszkańcy nie wykazują chęci do zakładania nowych działalności gospodarczych, które przyczyniłyby się do zwiększenia zatrudnienia i wzrostu poziomu życia. Potrzeba rozwoju lokalnej gospodarki na tym podobszarze wydaje się szczególnie istotna, ponieważ dogodnie usytuowanie w obszarze położenia ważnych traktów komunikacyjnych (droga wojewódzka 634), stanowi dla Podobszaru Osiedla Borki istotny potencjał rozwojowy. Rozwój gospodarczy na obszarze rewitalizacji – Podobszar Osiedla Borki, powinien nastąpić poprzez wsparcie mieszkańców w procesie zakładania małych firm rodzinnych i jednoosobowych działalności gospodarczych. Wsparcie to powinno obejmować następujące elementy:

- Doradztwo i szkolenia w zakresie zasad i uwarunkowań prawnych tworzenia i prowadzenia działalności gospodarczych,
- Uświadamianie mieszkańcom zalet rozwiązania, jakim jest zakładanie i prowadzenie małych firm rodzinnych,
- Podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych mieszkańców,

Rozwój nowych firm rodzinnych i firm jednoosobowych pozwoliłby na zatrzymanie niekorzystnego trendu obserwowanego zarówno w podobszarze, jak i w całej Gminie, który dotyczy przenoszenia się lokalnego rynku pracy do Warszawy. Odwrócenie niekorzystnego trendu w tym zakresie wpłynie nie tylko na podniesienie warunków życia lokalnej społeczności, ale także wpłynie na ich poczucie przynależności do miejsca zamieszkania, wzmocni integrację i aktywność mieszkańców. Działania umożliwiające rozwój rynku pracy na Podobszarze Osiedla Borki, umożliwią zażegnanie wielu problemów społecznych i w konsekwencji wpłyną na wyprowadzenie podobszaru z kryzysu społeczno-gospodarczego.

Podsumowanie – potencjał rozwojowy obszaru rewitalizacji- Podobszaru **Osiedla Borki**

Do najważniejszych elementów będących głównym potencjałem rozwojowym obszaru rewitalizacji – Osiedla Borki należą następujące czynniki:

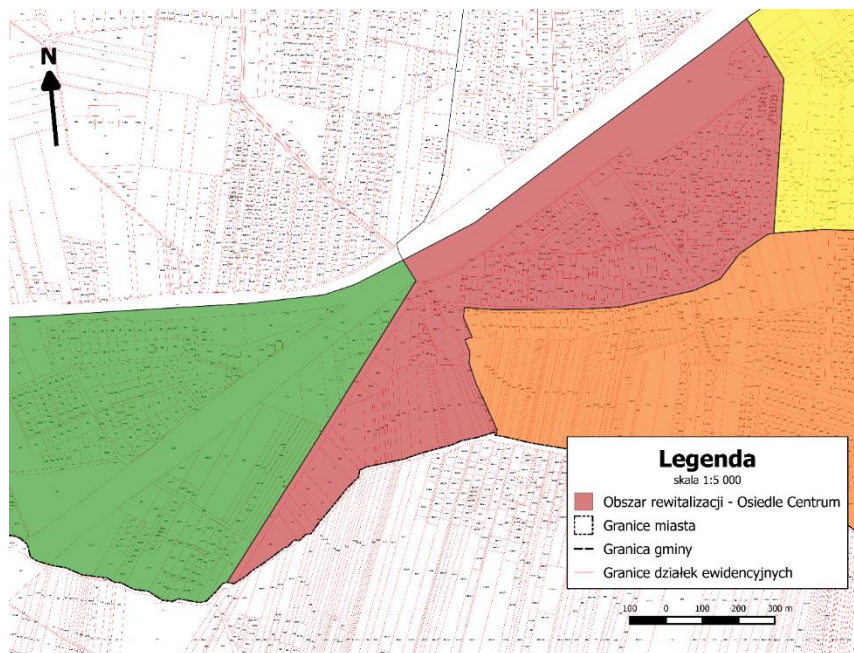
- Dogodne położenie w obszarze drogi wojewódzkiej,
- Zadowalające pokrycie podobszaru infrastrukturą wodociągową i gazową,
- Umiejscowienie podobszaru w centralnej części Gminy.

Obszar rewitalizacji-Podobszar Osiedle Centrum

Informacje ogólne

Obszar rewitalizacji obejmuje obszar zabudowany podobszaru Osiedle Centrum.

Liczba mieszkańców zamieszkałych na obszarze rewitalizacji - Podobszarze Osiedla Centrum wynosi ogółem: 1 639 osób, co stanowi 8,30% mieszkańców Gminy Tłuszcz, natomiast powierzchnia obszaru rewitalizacji zajmuje ogółem: 0,6334 km², co stanowi 0,62% powierzchni Gminy.

Rysunek 28 Granice obszaru rewitalizacji – podobszar Osiedle Centrum

Źródło: Opracowanie Contract Consulting

Infrastruktura techniczna i społeczna (edukacyjna, kulturalna, rekreacyjna)

Teren obszaru rewitalizacji – Podobszar Osiedle Centrum, zabudowany jest budynkami mieszkalnymi jednorodzinnymi oraz budynkami wielorodzinnymi, które jednak z uwagi na przestarzałe systemy grzewcze wymagają prac modernizacyjnych i dostosowania do obecnych parametrów energooszczędności, zmniejszając tym samym poziom niskiej emisji występującej na podobszarze.

Stan infrastruktury technicznej na Podobszarze Osiedla Centrum w zakresie sieci instalacji wodnej, gazowej i kanalizacyjnej jest zadowalający. Przez teren Osiedla Centrum przebiega droga wojewódzka 634, która jest jednocześnie granicą z Osiedlem Borki. Na podobszarze funkcjonuje oddział Ochotniczej Straży Pożarnej, jednak budynek tej instytucji wymaga przeprowadzenia prac termomodernizacyjnych, umożliwiających zmniejszenie niskiej emisji oraz podniesienie efektywności energetycznej obiektu. Budynek OSP jest obiektem, na terenie którego z powodzeniem mogą zostać przeprowadzone działania kulturalne i społeczne na rzecz mieszkańców podobszaru. Na obszarze Osiedla Centrum funkcjonuje kolejowy węzeł komunikacyjny - znajduje się stacja PKP wykorzystywana w przewozach pasażerskich. To strategiczny punkt nie tylko podobszaru, ale także całej Gminy Tłuszcz. Niestety niefunkcjonalny parking w okolicach stacji utrudnia mieszkańcom korzystanie z przewozów kolejowych, a także stanowi mało atrakcyjną wizytówkę Gminy. Modernizacja terenu parkingu, nadanie mu nowych funkcji poprzez np. stworzenie na jego obszarze parkingu typu parkuj i jedź, umożliwiłyby wygodne korzystanie z jego infrastruktury przez mieszkańców, ale także stanowiłyby element działań związanych z ochroną środowiska i jego zasobów dzięki wykorzystaniu w większym rozmiarze transportu publicznego w przewozach pasażerskich.

Rysunek 29 Podobszar Osiedle Centrum - Budynek Ochotniczej Straży Pożarnej

Źródło: Urząd Miejski w Tłuszczu

Rysunek 30 Podobszar Osiedle Centrum - Parking przy stacji PKP

Źródło: Urząd Miejski w Tłuszczu

Na Podobszarze Osiedla Centrum zlokalizowane są liczne instytucje i obiekty edukacyjne i kulturalno-sportowe. Należą do nich między innymi: Przedszkole Samorządowe „Baśniowa Kraina” w Tłuszczu, Centrum Kultury Sportu i Rekreacji, Stadion Sportowy, Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Miejski, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Bios” w Tłuszczu, Centrum Medyczne „Rajmedica” w Tłuszczu. Część z funkcjonujących na podobszarze Osiedla Centrum obiektów wymaga prac modernizacyjnych i dostosowania do obecnych standardów wymaganych dla obiektów wykorzystywanych na cele publiczne czy społeczne. Wśród nich znajdują się obiekt Stadionu Sportowego, czy teren ogródka jordanowskiego, które wymagają prac modernizacyjnych i dostosowania do potrzeb lokalnej społeczności.

Analiza sfery technicznej, przestrzennej i środowiskowej dotycząca zdiagnozowania znamion kryzysu w poszczególnych podobszarach Gminy Tłuszcz wykazała niekorzystne wartości przyjętych wskaźników dla Podobszaru Osiedla Centrum, które dotyczyły:

- wskaźnika liczby obiektów wykorzystywanych na cele publiczne/społeczne, wybudowanych przed 1989 r. w złym stanie technicznym wymagających modernizacji w tym termomodernizacji – poziom wskaźnika dla Podobszaru Osiedla Centrum wynosił 85,71, przy średniej wartości wskaźnika przyjętego dla Gminy na poziomie 42,31
- wskaźnika publicznej powierzchni służącej do aktywności społecznej i sportowo-rekreacyjnej, w odległości 1 km od centrum wydzielonego podobszaru (wzdłuż głównych ulic) na 100 mieszkańców wymagającej poprawy i przeprowadzenia prac inwestycyjnych – poziom

wskaźnika dla Podobszaru Osiedla Centrum wynosił 857,05, przy średniej wartości wskaźnika przyjętego dla Gminy na poziomie 156,36

- wskaźnika liczby budynków komunalnych wielomieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. wymagających remontu/modernizacji/termomodernizacji na ha – poziom wskaźnika dla Podobszaru Osiedla Centrum wynosił 7,14, przy średniej wartości wskaźnika przyjętego dla Gminy na poziomie 0,09
- wskaźnika liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. wymagających wymiany źródeł ciepła i/lub termomodernizacji – poziom wskaźnika dla Podobszaru Osiedla Centrum wynosił 62,91, przy średniej wartości wskaźnika przyjętego dla Gminy na poziomie 58,53
- wskaźnika liczby gospodarstw bez deklaracji segregacji odpadów na 100 gospodarstw – poziom wskaźnika dla Podobszaru Osiedla Centrum wynosił 13,10, przy średniej wartości wskaźnika przyjętego dla Gminy na poziomie 12,66

Rysunek 31 Podobszar Osiedle Centrum – Stadion Sportowy oraz ogródek jordanowski

Źródło: Urząd Miejski w Tłuszczu

Na podobszarze Osiedla Centrum poza wyżej wymienionymi licznymi instytucjami i obiektami użyteczności publicznej funkcjonują także instytucje pozarządowe, wśród których znajdują się: Stowarzyszenie na rzecz organizowania społeczności lokalnych AB OVO, Stowarzyszenie KASTOR-inicjatywa dla rozwoju, Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Tłuszczańskiej, Okręg Mazowiecki Polskiego Związku wędkarskiego z siedzibą w Warszawie-Koło Polskie Związku nr 84 CIERNIK w Tłuszczu, Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci Niepełnosprawnych NADZIEJA w Tłuszczu. Tak licznie działające organizacje tzw. trzeciego sektora stanowią istotny potencjał rozwojowy dla podobszaru i wpływać mogą na pobudzenie integracji i aktywności mieszkańców Osiedla Centrum. Działania instytucjonalne w zakresie wsparcia społecznego dla mieszkańców, rozwoju działań kulturalnych, sportowych i integracyjnych, powinny zostać prowadzone przy współpracy z powyższymi instytucjami, przy wykorzystaniu obecnie istniejącej bazy obiektów i terenów możliwych do zagospodarowania.

Poziom bezpieczeństwa

Obszar rewitalizacji – Podobszar Osiedle Centrum zgodnie z przeprowadzoną diagnozą kryzysu w ramach niniejszego dokumentu cechuje się również niedostatecznym poziomem bezpieczeństwa publicznego, czego wyrazem jest wysoki wskaźnik przestępstw i wykroczeń. W 2017 roku w Podobszarze Osiedle Centrum odnotowano ogółem 25 przestępstw i wykroczeń. Wartość wskaźnika

zarejestrowanych przestępstw i wykroczeń na 100 mieszkańców kształtowała się na poziomie 1,53 (średnia dla Gminy 1,37). Niekorzystne wartości dla podobszaru dotyczą także wskaźnika liczby czynnych niebieskich kart na 100 mieszkańców. Wskaźnik ten wynosił w 2017 roku 0,31 i był wyższy, niż średnia wartość tego wskaźnika przyjęta dla Gminy wynosząca 0,24. Problemem jest także zespół zachowań i czynów wykraczających poza przyjęty porządek społeczny i normy, które ilustruje wskaźnik liczby interwencji w związku z przemocą w rodzinie oraz sytuacji zagrażających bezpieczeństwu społecznemu, który w roku 2017 kształtował się na poziomie 3,66 i był wyższy, niż średnia tego wskaźnika przyjęta dla Gminy wynosząca 2,45. Sytuacja odnosząca się do poziomu bezpieczeństwa na Podobszarze Osiedla Centrum wymaga podjęcia działań interwencyjnych czy to w postaci działań prewencyjnych w zakresie organizacji spotkań i prelekcji podnoszących wiedzę dotyczącą zachowania zasad bezpieczeństwa czy też w postaci instalacji sieci monitoringu wizyjnego, który podniesie poziom bezpieczeństwa.

Wykluczenie społeczne

Przeprowadzona analiza uwarunkowań społecznych na obszarze rewitalizacji – Podobszarze Osiedla Centrum wykazała, iż kryzys w sferze społecznej akcentują takie zjawiska jak: ubóstwo, uzależnienia, czy zwiększony poziom poboru zasiłków stałych. Obszar rewitalizacji – Podobszar Osiedle Centrum zgodnie z przeprowadzoną w dokumencie Lokalnego Programu Rewitalizacji diagnozą kryzysu charakteryzuje się następującymi, niekorzystnymi (powyżej średnich wartości przyjętych dla Gminy) wskaźnikami sfery społecznej:

- Wskaźnik liczby osób pobierających świadczenie z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców (wartość 1,28; średnia wartość przyjęta dla Gminy 1,03)
- Wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu uzależnienia na 100 mieszkańców (wartość 0,1830; średnia wartość przyjęta dla Gminy 0,1721)
- Wskaźnik liczby osób pobierających świadczenie z tytułu zasiłków stałych na 100 mieszkańców (wartość 0,31; średnia wartość przyjęta dla Gminy 0,29)

Interwencja w ramach działań prowadzonego procesu rewitalizacji powinna skupiać się na zaproponowaniu dla mieszkańców Podobszaru Osiedla Centrum możliwości zmniejszenia skali ubóstwa poprzez działania doradcze i aktywizujące lokalną społeczność, która obecnie wykazuje znamiona apatii i braku integracji. Jest to tym bardziej możliwe, ponieważ na podobszarze funkcjonuje wiele instytucji publicznych ośrodków kultury i sportu oraz organizacji pozarządowych. Wspólne działania i inicjatywy społeczne mogą zaowocować pobudzeniem i rozwojem podobszaru, który obecnie znajduje się w stagnacji.

Poziom rozwoju lokalnej przedsiębiorczości

Przeprowadzona analiza Podobszaru Osiedla Centrum nie wykazała, znamion kryzysu w odniesieniu do wskaźnika liczby podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Przyjęty do analizy wskaźnik osiągnął bowiem w roku 2017 poziom 21,03 (średnia dla Gminy 8,39) i był najwyższy w Gminie, co wskazuje na korzystne uwarunkowania dotyczące funkcjonujących

na podobszarze podmiotów gospodarczych (ogółem 201 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w roku 2017, najwięcej przedsiębiorstw zajmuje się handlem, usługami).

Problemem jednak jest znaczny poziom wskaźnika (najwyższy w Gminie) w zakresie wskaźnika liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - wykreślone i zawieszone podmioty na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Poziom tego wskaźnika wynosił w Podobszarze Osiedle Centrum w badanym okresie 13,91, przy średniej wartości wskaźnika przyjętego dla Gminy Tłuszcz na poziomie 6,64. Sytuacja ta może niepokoić, ponieważ tak znaczna liczba wykreślonych lub zawieszanych podmiotów, skutkować będzie w niedalekiej przyszłości wyraźną stagnacją gospodarczą podobszaru, co wpłynie także na uwarunkowania społeczne i pogłębienie sytuacji kryzysowej podobszaru. Celowe jest zatem umożliwienie istniejącym podmiotom lub podmiotom nowozakładanym szerokiego systemu doradztwa biznesowego lub wprowadzenia systemu ulg dla powstających, nowych podmiotów gospodarczych.

Podsumowanie – potencjał rozwojowy obszaru rewitalizacji- Podobszar **Osiedle Centrum**

Do najważniejszych elementów będących głównym potencjałem rozwojowym obszaru rewitalizacji – Osiedla Centrum należą następujące czynniki:

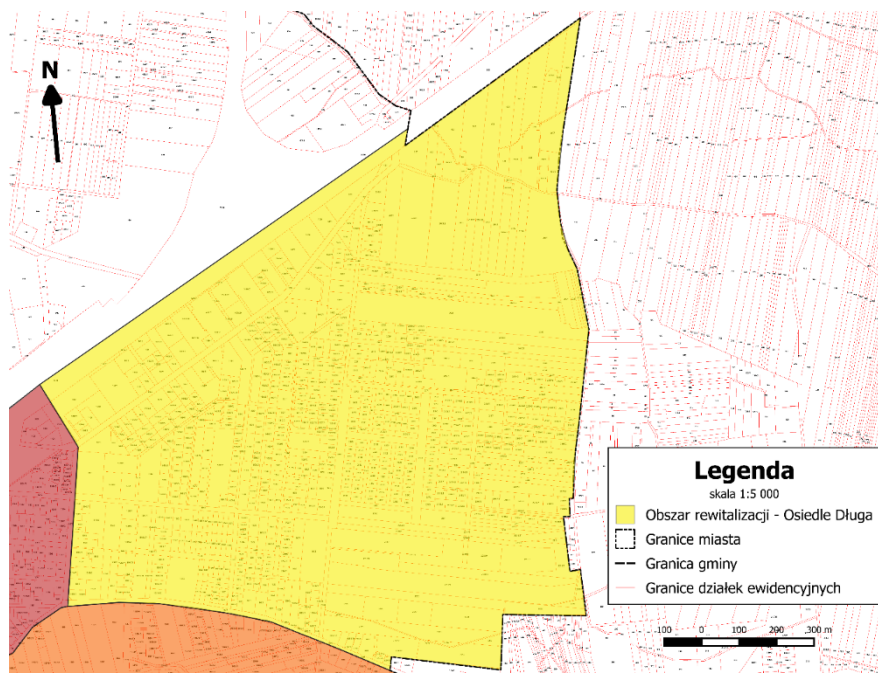
- Dogodne położenie w obszarze drogi wojewódzkiej,
- Zadawalające pokrycie podobszaru infrastrukturą wodociągową, kanalizacyjną i gazową,
- Umieszczenie podobszaru w centralnej części Gminy,
- Funkcjonowanie licznych obiektów wykorzystywanych na cele publiczne, społeczne, kulturalne i sportowe,
- Znaczna liczba istniejących organizacji pozarządowych,
- Wysokie walory przyrodnicze i rekreacyjno-sportowe.

Obszar rewitalizacji- Podobszar
Osiedle Długa

Informacje ogólne

Obszar rewitalizacji obejmuje obszar zabudowany podobszaru Osiedle Długa.

Liczba mieszkańców zamieszkałych na obszarze rewitalizacji - Podobszarze Osiedla Długa wynosi ogółem: 1 697 osób, co stanowi 8,59% mieszkańców Gminy Tłuszcz, natomiast powierzchnia obszaru rewitalizacji zajmuje ogółem: 1,5740 km², co stanowi 1,53% powierzchni Gminy.

Rysunek 32 Granice obszaru rewitalizacji – podobszar Osiedle Długa

Źródło: Opracowanie Contract Consulting

Infrastruktura techniczna i społeczna (edukacyjna, kulturalna, rekreacyjna)

Teren obszaru rewitalizacji – Podobszaru Osiedle Długa, zabudowany jest budynkami mieszkalnymi jednorodzinnymi oraz budynkami wielorodzinnymi, które jednak z uwagi na przestarzałe systemy grzewcze wymagają prac modernizacyjnych i dostosowania do obecnych parametrów energooszczędności, zmniejszając tym samym poziom niskiej emisji występującej na podobszarze.

Stan infrastruktury technicznej na Podobszarze Osiedlu Długa w zakresie sieci instalacji wodnej i gazowej jest zadowalający. Potrzeby infrastrukturalne dotyczą natomiast koniecznych inwestycji związanych z rozbudową sieci kanalizacji. W nieznaczącej odległości od Podobszaru Osiedla Długa przebiega droga wojewódzka 634.

Na Podobszarze Osiedla Długa zlokalizowana jest Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Tłuszczu oraz placówka przedszkolna, plac zabaw, park, boisko do gry, Kościół.

Infrastruktura służąca mieszkańcom do celów rekreacyjno-sportowych (między innymi Park Miejski) wymaga jednak prac modernizacyjnych w postaci urządzenia miejsc aktywności fizycznej dla różnych grup wiekowych poprzez renowację terenów zielonych wraz z nowymi nasadzeniami i założeniem trawników, uzupełnieniem oświetlenia oraz wykonaniem dodatkowych elementów małej architektury (ławki, kosze na śmieci) i wytyczeniem nowych alei spacerowych.

Na podobszarze umiejscowiony jest budynek, będący w zasobach Gminy, który z powodzeniem można przeznaczyć na cele społeczne i wykorzystać na potrzeby dziennego Domu dla Osób Starszych. W ramach działalności Domu dla osób starszych poza usługami opiekuńczymi celowe jest zapewnienie usług w zakresie aktywności ruchowej, edukacyjnej, kulturalnej i rekreacyjnej dla osób w wieku poprodukcyjnym, stwarzając możliwości zapewnienia wolnego czasu, aktywizacji i integracji społecznej.

Rysunek 33 Podobszar Osiedle Długa – Park przy ul. Długiej w Tłuszczu

Źródło: Urząd Miejski w Tłuszczu

Rysunek 34 Podobszar Osiedle Długa – Budynek przeznaczony na cele publiczne - Dzienny Dom Senior+, który przeznaczony jest dla osób powyżej 60 roku życia

Źródło: Urząd Miejski w Tłuszczu

Analiza sfery technicznej, przestrzennej i środowiskowej dotycząca zdiagnozowania znamion kryzysu w poszczególnych podobszarach Gminy Tłuszcz wykazała niekorzystne wartości przyjętych wskaźników dla Podobszaru Osiedla Długa, które dotyczyły:

- wskaźnika liczby obiektów wykorzystywanych na cele publiczne/społeczne, wybudowanych przed 1989 r. w złym stanie technicznym wymagających modernizacji w tym termomodernizacji – poziom wskaźnika dla Podobszaru Osiedla Centrum wynosił 50,00, przy średniej wartości wskaźnika przyjętego dla Gminy na poziomie 42,31
- wskaźnika liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. wymagających wymiany źródeł ciepła i/lub termomodernizacji – poziom wskaźnika dla Podobszaru Osiedla Centrum wynosił 61,03, przy średniej wartości wskaźnika przyjętego dla Gminy na poziomie 58,53
- wskaźnika liczby gospodarstw bez deklaracji segregacji odpadów na 100 gospodarstw – poziom wskaźnika dla Podobszaru Osiedla Centrum wynosił 13,56, przy średniej wartości wskaźnika przyjętego dla Gminy na poziomie 12,66

Na podobszarze Osiedla Długa funkcjonują także instytucje pozarządowe, wśród których znajdują się: Fundacja "Psoty i Koty" przy ul. Przemysłowej, Młodzieżowa Orkiestra Dęta, Uczniowski Klub Sportowy Olimp, Tłuszczarski Klub Sportowy BÓBR. Potencjał tych organizacji w postaci możliwości organizacji czasu wolnego dla lokalnej społeczności Podobszaru Osiedla Długa, może zostać wykorzystany w postaci innych działań społecznych na rzecz mieszkańców, pobudzenia ich integracji i aktywności.

Poziom bezpieczeństwa

Obszar rewitalizacji – Podobszar Osiedle Długa, jak wykazała diagnoza czynników kryzysu, należy do obszarów szczególnie obciążonych skutkami sytuacji zagrażających poziomowi bezpieczeństwa na wskazanym obszarze. We wszystkich przyjętych do analizy wskaźnikach dotyczących występujących: zdarzeń, przestępstw i wykroczeń, czynnych niebieskich kart i sytuacji związanych z występowaniem przemocy w rodzinie Podobszar Osiedla Długa odnotował znamiona kryzysu. Wartość wskaźnika w odniesieniu do:

- zarejestrowanych zdarzeń w Gminie Tłuszcz na 100 mieszkańców dla podobszaru kształtowała się na poziomie 2,47 przy średniej wartości przyjętej dla Gminy wynoszącej 1,75
- zarejestrowanych przestępstw i wykroczeń w Gminie Tłuszcz na 100 mieszkańców dla podobszaru kształtowała się na poziomie 1,83 przy średniej wartości przyjętej dla Gminy wynoszącej 1,37
- liczby czynnych „niebieskich kart” założonych na obszarze Gminy Tłuszcz na 100 mieszkańców dla podobszaru kształtowała się na poziomie 0,47 przy średniej wartości przyjętej dla Gminy wynoszącej 0,24
- liczby interwencji w związku z przemocą w rodzinie na 100 mieszkańców dla podobszaru kształtowała się na poziomie 3,71 przy średniej wartości przyjętej dla Gminy wynoszącej 2,45

Rozległy charakter kryzysu i skala niepożądanych społecznie zachowań dotyczących braku bezpieczeństwa na podobszarze Osiedla Długa, wymaga działań instytucjonalnych w zakresie nie tylko działań prewencyjnych, ale także stworzenia dla mieszkańców bezpiecznego miejsca zamieszkania, które służyć będzie ich rozwojowi.

Wykluczenie społeczne

Na Podobszarze Osiedlu Długa, zgodnie z przeprowadzonymi analizami, stwierdzono szereg niekorzystnych uwarunkowań społecznych, które wpływają na występowanie znamion kryzysu i konieczności zastosowania działań zaradczych, które wyprowadza podobszar z kryzysu. Wśród zdiagnozowanych obszarów dysfunkcji społecznych na Podobszarze Osiedla Długa znajdują się głównie: uzależnienia oraz zwiększony wskaźnik osób pobierających świadczenia z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby.

Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej z powodu uzależnienia na 100 mieszkańców na Podobszarze Osiedla Długa w roku 2017 kształtował się na poziomie 0,4714 (średnia wartość wskaźnika przyjęta dla Gminy wynosiła 0,1721), natomiast wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców wynosił 1,12 (średnia wartość wskaźnika przyjęta dla Gminy wynosiła 1,07). Problemy dotyczące uzależnień, głównie w zakresie nadużywania alkoholu stanowią istotny element rzutujący nie tylko na sytuację

poszczególnych osób borykających się z problemem alkoholowym, ale wpływają także na funkcjonowanie całej rodziny oraz najbliższego otoczenia. Chociaż na terenie Gminy działa Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz realizowane są założenia dokumentu Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, potrzeby w zakresie pomocy dla osób i rodzin wymagających wsparcia powinny być z wielką uwagą realizowane i kontynuowane. Innym, dotkliwym problemem społecznym na Podobszarze Osiedla Długa jest znaczna liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby. Problemy tych osób są tym bardziej dotkliwe, ponieważ nie tylko wpływają na ich niską jakość życia, ale przede wszystkim uniemożliwiają budowanie relacji i integracji społecznej, prowadząc do alienacji i samotności. W pozostałych analizowanych wskaźnikach sfery społecznej, podobszar nie odnotował znamion kryzysu.

Poziom rozwoju lokalnej przedsiębiorczości

Przeprowadzona analiza podobszaru Osiedla Długa nie wykazała, znamion kryzysu w odniesieniu do wskaźnika liczby podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Przyjęty do analizy wskaźnik osiągnął bowiem w roku 2017 poziom 10,79 (średnia dla Gminy 8,39) i był jednym z wyższych wskaźników w Gminie, co wskazuje na korzystne uwarunkowania dotyczące funkcjonujących na podobszarze podmiotów gospodarczych (ogółem 114 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w roku 2017, najwięcej przedsiębiorstw handlem, usługami oraz budownictwem).

Znamiona kryzysu podobszar Osiedla Długa wykazuje natomiast w odniesieniu do wskaźnika liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - wykreślone i zawieszone podmioty na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Poziom tego wskaźnika wynosił w podobszarze Osiedla Długa w badanym okresie 9,56, przy średniej wartości wskaźnika przyjętego dla Gminy Tłuszcz na poziomie 6,64. Konieczne są działania które zahamują niekorzystną tendencję w tym zakresie, w postaci systemu doradztwa gospodarczego czy organizacji współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi.

Podsumowanie – potencjał rozwojowy obszaru rewitalizacji- Podobszar Osiedle Długa

Do najważniejszych elementów będących głównym potencjałem rozwojowym obszaru rewitalizacji – Podobszaru Osiedla Długa należą następujące czynniki:

- Dogodne położenie w obszarze drogi wojewódzkiej,
- Zadowalające pokrycie podobszaru infrastrukturą wodociągową i gazową,
- Aktywnie działające organizacje pozarządowe,
- Wysokie walory przyrodnicze i rekreacyjno-sportowe.

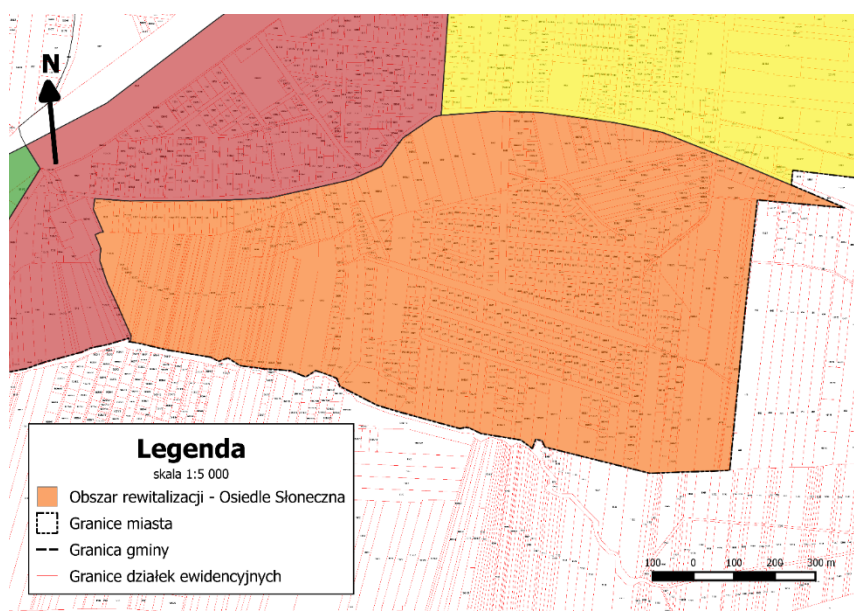
Obszar rewitalizacji- Podobszar Osiedle Słoneczna

Informacje ogólne

Obszar rewitalizacji obejmuje obszar zabudowany podobszaru Osiedle Słoneczna.

Liczba mieszkańców zamieszkałych na obszarze rewitalizacji Podobszarze Osiedla Słoneczna wynosi ogółem: 1 567 osób, co stanowi 7,93% mieszkańców Gminy Tłuszcz, natomiast powierzchnia obszaru rewitalizacji zajmuje ogółem: 0,9965km², co stanowi 0,97% powierzchni Gminy.

Rysunek 35 Granice obszaru rewitalizacji – podobszar Osiedle Słoneczna

Źródło: Opracowanie Contract Consulting

Infrastruktura techniczna i społeczna (edukacyjna, kulturalna, rekreacyjna)

Teren obszaru rewitalizacji – Podobszar Osiedle Słoneczna, zabudowany jest budynkami mieszkalnymi jednorodzinnymi, które jednak z uwagi na przestarzałe systemy grzewcze wymagają prac modernizacyjnych i dostosowania do obecnych parametrów energooszczędności, zmniejszając tym samym poziom niskiej emisji występującej na podobszarze.

Stan infrastruktury technicznej na Podobszarze Osiedla Słoneczna w zakresie sieci instalacji wodnej, gazowej i kanalizacyjnej jest zadowalający.

Na podobszarze brak jest terenów rekreacyjnych i sportowych, a także ośrodków kultury czy miejsc spotkań w czasie wolnym od pracy dla mieszkańców. Na podobszarze Osiedla Słoneczna nie funkcjonują także żadne instytucje pozarządowe. Sytuacja ta prowadzi do pogłębionego kryzysu społecznego na podobszarze, na którym procesy niskiej aktywności mieszkańców i słabej integracji społecznej są szczególnie dotkliwe.

Rysunek 36 Podobszar Osiedle Słoneczna- fragment osiedla

Źródło: Urząd Miejski w Tłuszczu

Poziom bezpieczeństwa

Konieczność przeprowadzenia działań umożliwiających ograniczenie skali kryzysu na obszarze rewitalizacji – Podobszar Osiedle Słoneczna, powinno dotyczyć podniesienia poziomu bezpieczeństwa wśród mieszkańców i zmniejszenia skali zarejestrowanych niepożądanych zjawisk społecznych, takich jak: wykroczenia, przestępczość czy przemoc w rodzinie objawiająca się podniesionym wskaźnikiem założonych, czynnych niebieskich kart. Wartości wskaźników przyjętych do analizy, które uzyskały poziom powyżej średniej wartości przyjętej dla Gminy, w odniesieniu do Podobszaru Osiedla Słoneczna dotyczyły:

- Wskaźnika zarejestrowanych zdarzeń na 100 mieszkańców – jego wartość kształtowała się na poziomie 1,98 przy średniej wartości przyjętej dla Gminy wynoszącej 1,75
- Wskaźnika zarejestrowanych przestępstw i wykroczeń na 100 mieszkańców – jego wartość kształtowała się na poziomie 1,72 przy średniej wartości przyjętej dla Gminy wynoszącej 1,37
- Wskaźnika liczby czynnych „niebieskich kart” na 100 mieszkańców – jego wartość kształtowała się na poziomie 0,45 przy średniej wartości przyjętej dla Gminy wynoszącej 0,24

Wykluczenie społeczne

Obszar rewitalizacji - Podobszar Osiedle Słoneczna, wykazał niekorzystną sytuację społeczną, która dotyczy zjawisk wymagających interwencji naprawczej i działań instytucjonalnych, które umożliwią wyprowadzenie obszaru ze znamion kryzysu. Wśród zdiagnozowanych obszarów dysfunkcji społecznych na podobszarze Osiedla Słoneczna znajdują się głównie: uzależnienia, zwiększony wskaźnik osób pobierających świadczenia z tytułu zasiłków stałych oraz znaczna liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, która wymaga działań związanych z zagospodarowaniem czasu wolnego i podniesieniem poziomu kapitału społecznego tej części mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej z powodu uzależnienia na 100 mieszkańców na podobszarze Osiedla Słoneczna w roku 2017 kształtował się na poziomie 0,5743 (średnia wartość wskaźnika przyjęta dla Gminy wynosiła 0,1721), natomiast wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń z tytułu zasiłków stałych na 100 mieszkańców wynosił 0,32 (średnia wartość wskaźnika przyjęta dla Gminy wynosiła 0,29). Zasadniczym problemem społecznym

zdiagnozowanym na Podobszarze Osiedla Słoneczna jest brak jakichkolwiek miejsc spotkań dla dzieci i młodzieży, brak placówek edukacyjnych (szkół, przedszkoli), ośrodków kultury, miejsc rekreacji. Przyjęty do analizy wskaźnik liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, dla których konieczne są działania w zakresie wzrostu poziomu kapitału społecznego i zagospodarowania czasu wolnego na 100 mieszkańców kształtuje się powyżej wartości średniej przyjętej dla Gminy (22,99) i wynosił 24,12. Mieszkańcy Podobszaru Osiedla Słoneczna swoje aktywności podejmowane w czasie wolnym, realizują na pobliskim Osiedlu Centrala, gdzie znajduje się znaczna liczba instytucji edukacyjnych, kulturalnych, społecznych, obszarów rekreacji i sportu. Osiedle pełni obecnie jedynie funkcje mieszkalne dla większości społeczności lokalnej, dlatego konieczne są działania, które umożliwią integrację społeczną mieszkańców.

Poziom rozwoju lokalnej przedsiębiorczości

Przeprowadzona analiza podobszaru Osiedla Słoneczna nie wykazała, znamion kryzysu w odniesieniu do wskaźnika liczby podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Znamiona kryzysu podobszar Osiedla Słoneczna wykazuje w odniesieniu do wskaźnika liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - wykreślone i zawieszone podmioty na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Poziom tego wskaźnika wynosił w podobszarze w badanym okresie w 2017 roku wynosił 9,14, przy średniej wartości wskaźnika przyjętego dla Gminy Tłuszcz na poziomie 6,64. Znaczna liczba podmiotów, które nie wytrzymują presji rynku gospodarczego i nie radzi sobie w istniejących obecnych realiach gospodarczych, zmuszona jest zamykać lub zawieszać swoją działalność, co nie pozostaje bez wpływu na poziom i rozwój lokalnej gospodarki, a w konsekwencji poziom życia mieszkańców podobszaru. Podobnie jak w innych częściach obszaru rewitalizacji, Podobszar Osiedle Słoneczna powinno zostać objęte i włączone w system działań, które pomogą lokalnym przedsiębiorcom skutecznie rozwijać swoje przedsiębiorstwa, czy to przez system szkoleń i warsztatów czy też stworzenie swoistego forum przedsiębiorczości, w ramach którego odbywałyby się cykliczne spotkania dla prowadzących działalność gospodarczą, w postaci tzw. klastra ekonomii społecznej służącego wypracowaniu współpracy między przedsiębiorcami.

Podsumowanie – potencjał rozwojowy obszaru rewitalizacji- Podobszar Osiedle Słoneczna

Do najważniejszych elementów będących głównym potencjałem rozwojowym obszaru rewitalizacji – Podobszar Osiedla Słoneczna należą następujące czynniki:

- Pokrycie podobszaru infrastrukturą wodociągową, gazową i kanalizacyjną
- Znaczna liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, która stanowi kapitał społeczny mogący zostać wykorzystany w przyszłym budowaniu oblicza podobszaru i Gminy Tłuszcz

Część VI. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest jednym z podstawowych narzędzi zarządzania strategicznego, które jest zestawieniem silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń analizowanego obszaru. Składa się ona z następujących elementów:

S strengths (mocne strony)

czynniki wewnętrzne wpływające pozytywnie na rozwój obszaru, tworzące podstawy jego przyszłego rozwoju, wyróżniające go w otoczeniu, podnoszące jego konkurencyjność i atrakcyjność w oczach mieszkańców, osób przyjezdnych i inwestorów,

W weakness (słabe strony)

czynniki wewnętrzne wpływające negatywnie na rozwój obszaru, utrudniające jego rozwój i realizację zamierzeń, obniżające rangę obszaru w oczach mieszkańców, osób przyjezdnych i inwestorów,

O opportunities (szanse)

czynniki zewnętrzne sprzyjające obszarowi w osiągnięciu wyznaczonych celów rozwojowych, umożliwiające eliminowanie słabości oraz podejmowanie nowych kierunków rozwoju,

T threats (zagrożenia)

czynniki zewnętrzne przeszkadzające obszarowi w osiągnięciu wyznaczonych celów rozwojowych, uniemożliwiające niwelowanie słabości, blokujące podejmowanie działania.

Celem analizy SWOT dla obszarów rewitalizacji na terenie Gminy Tłuszcz jest identyfikacja czynników, które definiują aktualną sytuację, a także wskazują najlepsze rozwiązania oraz kierunek działań pozwalający na wyprowadzenie obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego przy minimalizacji zagrożeń, ograniczeniu słabych stron oraz wykorzystaniu szans i mocnych stron.

Tabela 31 Analiza SWOT dla obszarów rewitalizowanych na obszarze Gminy Tłuszcz – SFERA SPOŁECZNA/SFERA GOSPODARCZA/SFERA PRZESTRZENNA-TECHNICZNA-ŚRODOWISKOWA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• położenie geograficzne w pobliżu stolicy, • droga wojewódzka na obszarze rewitalizacji nr 634- ważny i uczęszczany ciąg komunikacyjny • poza obszarem rewitalizacji i Gminy, ale w niedalekiej odległości droga wylotowa z Warszawy w kierunku Białegostoku (obwodnica Radzymina) • na obszarze rewitalizacji funkcjonujący ważny węzeł kolejowy (transportowy oraz pasażerski)	• niekorzystny poziom wskaźnika przyrostu naturalnego na obszarze rewitalizacji oraz w Gminie • niekorzystny poziom wskaźnika salda migracji na obszarze rewitalizacji i w Gminie • niekorzystny wskaźnik udziału bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na obszarze rewitalizacji • niski wskaźnik lokalnej przedsiębiorczości - „stagnacja zawodowa” mieszkańców na obszarze rewitalizacji, brak chęci podejmowania jakiejkolwiek inicjatywy • brak instytucjonalnych form wsparcia dla małych firm rodzinnych

• relatywnie niska cena działek na obszarze rewitalizacji, w porównaniu do cen działek w stolicy • istnienie obszarów posiadających potencjał do wykorzystania ich na cele pobudzenia społecznego i integracji • brak dużych zakładów przemysłowych, mogących znacząco się przyczynić do pogorszenia stanu środowiska naturalnego	oraz jednoosobowych działalności gospodarczych na obszarze rewitalizacji • braki w infrastrukturze budynków komunalnych wykorzystywanych na cele mieszkalne na obszarze rewitalizacji • braki w infrastrukturze urządzonej zieleni (parki, skwery, place zabaw) na obszarze rewitalizacji • brak możliwości spędzenia wolnego czasu na obszarze rewitalizacji dla różnorodnych wiekowo grup mieszkańców • niski poziom integracji mieszkańców na obszarze rewitalizacji • niski poziom inicjatyw społecznych na obszarze rewitalizacji • problemy społeczne związane z wysokimi wskaźnikami ubóstwa na obszarze rewitalizacji • problemy dotyczące bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji • brak na obszarze rewitalizacji wystarczającej liczby organizacji pozarządowych, umożliwiających prowadzenie działań społecznych • niska świadomość społeczna w zakresie ochrony środowiska na obszarze rewitalizacji oraz w Gminie
SZANSE	
• rozwój dogodnych połączeń komunikacyjnych z Warszawą i innymi większymi miastami w regionie, mogący wpłynąć na wzrost liczby mieszkańców i przedsiębiorców na obszarze rewitalizacji • dostępność środków zewnętrznych na finansowanie zadań inwestycyjnych	• konieczność zapewnienia odpowiedniej opieki nad populacją osób starszych • brak odpowiedniej wizji rozwoju polityki prorodzinnej na szczeblu ogólnopolskim • niepewna sytuacja gospodarcza w kraju, sprzyjająca rozwojowi niekorzystnych trendów demograficznych • możliwość zwiększenia migracji osób młodych i rodzin do Warszawy • szybki i dynamiczny rozwój innych obszarów, gmin, powiatów w regionie -niska konkurencyjność obszaru rewitalizacji w regionie

Źródło: opracowanie własne

Część VII. Wizja obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Powodzenie działań prowadzonych w ramach procesu rewitalizacji w obszarze, który wyznaczony został jako obszar pozostający w kryzysie i wymagający działań interwencyjnych, jest zależne od aktywności i współdziałania wszystkich interesariuszy. Podjęta interwencja w postaci realizacji projektów ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023, umożliwi pobudzenie sfery społecznej i gospodarczej oraz wpłynie poprzez realizację działań infrastrukturalnych na poprawę poziomu życia mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Proces rewitalizacji obejmuje szerokie spektrum komplementarnych projektów i inwestycji jest swoistą projekcją i zależec będzie nie tylko od pomyślnej realizacji zaplanowanych w ramach rewitalizacji działań, ale także od czynników zewnętrznych związanych z sytuacją społeczno-gospodarczą kraju, które także będą miały wpływ na powodzenie założonych przez Program Rewitalizacji celów. Wizja obszaru, który podlegać będzie procesom rewitalizacji powinna mieć swoje odzwierciedlenie w wizji i kierunkach rozwoju całej Gminy Tłuszcz, jest zatem wspólną wizją dla obszaru znajdującego się obecnie w stanie kryzysu i obszaru całej Gminy.

Zdefiniowana, spójna i konsekwentnie realizowana poprzez prowadzone działania wizja obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, stanowi właściwą odpowiedź na stan kryzysowy ujawniony podczas prac analitycznych w ramach niniejszego dokumentu oraz odzwierciedla oczekiwania mieszkańców, jasno sprecyzowane podczas spotkań warsztatowych i konsultacyjnych. Działania podjęte w ramach procesu rewitalizacji będą przede wszystkim ukierunkowane na rzecz mieszkańców obszarów zdegradowanych, wymagających interwencji, w tym mieszkańców środowisk dysfunkcyjnych.

Przyjęte do realizacji w Programie Rewitalizacji działania i projekty wpłyną na zażegnanie znamion kryzysu i realną poprawę warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Mając powyższe na uwadze, obszar rewitalizowany po przeprowadzonym procesie rewitalizacji cechować będą poniższe uwarunkowania.

Rysunek 37 Wizja efektów przeprowadzonej rewitalizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023

Znaczna poprawa warunków życia i rozwoju osobistego mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Przyjęte do realizacji w ramach Programu Rewitalizacji projekty o charakterze społecznym, ale także obejmujące działania inwestycyjne, wymiennie wpłyną na poprawę warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji. Osoby i środowiska najbardziej dotknięte kryzysem w postaci ubóstwa, niepełnosprawności, problemów wychowawczych i społecznych, uzyskają wymierną pomoc i wsparcie instytucjonalne. Dzięki realizacji projektów infrastrukturalnych stworzone zostaną dogodne warunki życia dla wszystkich mieszkańców obszaru rewitalizacji, którzy będą mieli

możliwość korzystania ze zmodernizowanej przestrzeni publicznej, infrastruktury sportowo-rekreacyjnej o wysokich parametrach technicznych, wyremontowanych budynkach komunalnych mieszkalnych i wykorzystywanych na cele publiczne, spełniających najwyższe standardy efektywności energetycznej. Dostosowanie i rozszerzenie zakresu prowadzonych działań w ramach rewitalizacji, które będą miały charakter kulturalny, sportowy, edukacyjny i społeczny, wpłynie na podniesienie poziomu kapitału społecznego na obszarze rewitalizacji. Dzięki temu mieszkańcy obszaru rewitalizacji będą mieli stworzone optymalne warunki rozwoju i możliwość zapełnienia wolnego czasu, co wpłynie na ich wzmocnienie poziomu aktywności społecznej.

**INTEGRACJA
SPOŁECZNA**

**WZROST
POCZUCIA
BEZPIECZEŃSTWA**

Wzrost poziomu integracji społecznej na obszarze rewitalizowanym. Dzięki realizowanym w ramach procesu rewitalizacji projektom, możliwa będzie kompleksowa integracja mieszkańców i wzrost poczucia przynależności do miejsca zamieszkania. Przestrzeń publiczna oraz obiekty wykorzystywane na cele publiczne, dzięki działaniom infrastrukturalnym będą w większej mierze dostosowane do potrzeb społecznych i staną się miejscami, które umożliwią dzięki szerokiemu wachlarzowi zaproponowanych działań dostosowanych do różnych grup odbiorców, zaspokojenie potrzeb rekreacyjnych, sportowych, kulturalnych i edukacyjnych, wpływając jednocześnie na rozwijanie wzajemnych kontaktów między mieszkańcami. Rozwiązany zostanie jeden z głównych, obecnych problemów obszaru rewitalizacji, który dotyczy braku kompleksowej, różnorodnej oferty kulturalno-sportowo-edukacyjnej. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji będą mieli możliwość uczestnictwa w ramach wolnego czasu w wybranych dla siebie, dedykowanych zajęciach kulturalno-sportowych, wzmacniając własną integrację w tym integrację wielopokoleniową.

Poczucie bezpieczeństwa i stabilności wśród mieszkańców obszaru rewitalizowanego.

Przewidziane w Programie Rewitalizacji działania i projekty, wpłyną na wzrost poziomu bezpieczeństwa publicznego, między innymi poprzez współpracę z odpowiednimi służbami dzięki działaniom prewencyjnym, czy montaż monitoringu wizyjnego w miejscach szczególnie niebezpiecznych. Przewidziane do realizacji inwestycje oraz prelekcje i wykłady dotyczące zachowania zasad bezpieczeństwa oraz unikania zagrożeń związanych z uzależnieniami, wpłyną na poziom świadomości mieszkańców i wzrost poziomu bezpieczeństwa, sprawiając, że obszar rewitalizowany będzie miał szansę wyjść

**WZROST POTENCJAŁU
GOSPODARCZEGO**

**POPRAWA KONDYCJI
EKONOMICZNEJ
MIESZKAŃCÓW**

z kryzysu i stanie się miejscem dostatecznie bezpiecznym i atrakcyjnym dla różnych grup mieszkańców.

Rozwój potencjału gospodarczego na obszarze rewitalizowanym.

Dostosowanie przedsiębiorstw i firm do obecnych wymogów gospodarki, postępu technologicznego i zapotrzebowania na oczekiwane przez nabywców produkty i usługi, jest istotnym elementem rozwoju gospodarczego. Zaproponowany w Programie Rewitalizacji system szkoleń i doradztwa biznesowego dla przedsiębiorców, stanie się motorem napędzającym rozwój gospodarczy na obszarze rewitalizacji i umożliwi wymianę wiedzy biznesowej i nawiązywanie kontaktów, a także umożliwią dostosowanie przedsiębiorstw do obecnych standardów wymaganych przy prowadzeniu przedsiębiorstwa. Rozwój potencjału gospodarczego obszaru rewitalizacji będzie korelował z rozwojem aktywności i kreatywności mieszkańców w aspekcie włączania się w rozwój lokalnej przedsiębiorczości i tworzenia nowych miejsc pracy.

Poprawa kondycji ekonomicznej społeczeństwa obszaru rewitalizowanego.

Projekty w ramach niniejszego Programu Rewitalizacji mają na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, w tym przede wszystkim wykluczeniu z powodu ubóstwa czy bezrobocia.

Wpłyną one na rozwój lokalnych inicjatyw mieszkańców mających na celu np. zakładanie małych firm rodzinnych czy jednoosobowych działalności gospodarczych. Dzięki odbytym szkoleniom zmieniającym kwalifikacje zawodowe lub podnoszącym ich poziom nastąpi podwyższenie statusu materialnego mieszkańców obszaru rewitalizacji, ale także wpłyną na szybki rozwój gospodarczy całej Gminy.

**WŁAŚCIWIE
ZAGOSPODAROWANA
PRZESTRZEŃ**

Lepsze zagospodarowanie przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizowanym.

Przestrzeń publiczna oraz obiekty wykorzystywane na cele publiczne będą dostosowane do potrzeb użytkowników i przyczynią się również do poprawy estetyki przestrzeni publicznej. Przeprowadzone modernizacje parków, ogródków jordanowskich, obiektów sportowych, parkingu, sprawią, iż mieszkańcy obszaru rewitalizacji będą korzystać w pełni z funkcjonalnej i estetycznej infrastruktury, dostosowanej do faktycznych potrzeb mieszkańców obszaru rewitalizacji.

SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA I GOSPODARCZA

Spójność społeczna i gospodarcza na obszarze rewitalizowanym.

Dzięki przeprowadzonemu procesowi rewitalizacji, poza realną odnową i poprawą poziomu życia mieszkańców obszaru rewitalizacji, zwiększona zostanie także spójność i integracja całej Gminy Tłuszcz. Obszary poddane rewitalizacji będą w znacznej mierze pełnić funkcje stymulujące rozwój całej Gminy. Zapewnienie odpowiedniej infrastruktury i możliwości wykorzystania wolnego czasu, wpłynie na wypełnienie potrzeb mieszkańców obszaru rewitalizacji i stanie się powodem ich decyzji pozostania w Gminie, zapobiegając przenoszeniu aktywności mieszkańców obszaru rewitalizowanego i mieszkańców pozostałych obszarów Gminy poza jej teren, w tym przede wszystkim do Warszawy.

OCHRONA ŚRODOWISKA

WZROST KONKURENCYJNOŚCI

Poprawa jakości środowiska naturalnego i wzrost konkurencyjności obszaru rewitalizacji i całej Gminy na tle regionu.

Działania mające na celu poprawę warunków życia, w tym mające wpływ na ochronę środowiska naturalnego przyczynią się do lepszego postrzegania miejsca zamieszkania przez obecnych mieszkańców obszarów rewitalizacji, ale także wpłyną na decyzje osiedlenia dla nowych mieszkańców. Gmina Tłuszcz będzie postrzegana jako miejsce, dbałość o zasoby środowiska stanowi priorytet działań samorząd, co pozostanie nie bez znaczenia dla odbioru Gminy i wzrost jej konkurencyjności w odniesieniu do innych obszarów w powiecie czy województwie.

Istotne jest, iż przeprowadzony proces rewitalizacji wpłynie na wyprowadzenie z kryzysu obszaru zdegradowanego, ale także poprawi poziom funkcjonowania całej Gminy. Wizja obszaru po przeprowadzonej rewitalizacji jest wynikiem zaplanowanych działań i projektów, które zostały zdefiniowane w taki sposób, aby wyrównane zostały dysproporcje pomiędzy poszczególnymi częściami Gminy i najpełniej odnosiły się do mieszkańców obszaru rewitalizacji. Kluczowym warunkiem wdrożenia opisanej powyżej wizji jest realizacja kompleksowych działań rewitalizacyjnych. W ich efekcie nastąpi neutralizacja problemów koncentrujących się na wytyczonym obszarze rewitalizacji, co umożliwi zachowanie spójności społecznej, gospodarczej i przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji oraz całej Gminy, a także stworzy warunki do jej długofalowego i zrównoważonego rozwoju. Obszar poddany procesowi rewitalizacji będzie miał nie tylko szansę na wszechstronny rozwój, ale poprzez działania w komplementarnych sferach wpłynie na rozwój społeczno - gospodarczy całej Gminy Tłuszcz.

Część VIII. Cele strategiczne, operacyjne oraz główne pola interwencji

Realizacji wizji Gminy po skutecznym zakończeniu Lokalnego Programu Rewitalizacji będą służyć cele strategiczne i przyporządkowane im cele operacyjne, a także konkretne projekty rewitalizacyjne.

Główny cel realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023 przedstawiono poniżej.

Rysunek 38 Cel główny Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023

Rozwój społeczny i zawodowy mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki podniesieniu ich poziomu życia i podniesieniu jakości kapitału społecznego

Źródło: Opracowanie własne Contract Consulting

Odpowiadające powyższemu celowi głównemu cele strategiczne zostały zaprezentowane poniżej.

Rysunek 39 Cele strategiczne Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023

Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost poziomu życia, aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne

Pobudzenie lokalnej gospodarki poprzez wzrost liczby nowych, aktywnie działających podmiotów gospodarczych oraz skuteczne wsparcie instytucjonalne dla podmiotów funkcjonujących na obszarze rewitalizacji

Podniesienie atrakcyjności osiedleńczej na obszarze rewitalizacji dzięki przeprowadzonym działaniom inwestycyjnym w aspekcie założeń technicznych, przestrzennych, środowiskowych

Źródło: Opracowanie własne Contract Consulting

Cele operacyjne rozumiane jako konkretne kierunki działań realizowanych w ramach Programu Rewitalizacji zestawiono w poniższej tabeli. Przedstawione kierunki działań służą eliminacji lub ograniczeniu występujących negatywnych zjawisk w sferze społecznej, gospodarczej, funkcjonalno

- przestrzennej, technicznej i środowiskowej – należy zwrócić uwagę, że kierunki te są ze sobą skorelowane, a każdy z nich jest podporządkowany konkretnemu celowi strategicznemu.

Cel strategiczny 1 - Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost poziomu życia, aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne

Istniejący i konieczny do eliminacji obszar kryzysu w sferze społecznej wykazany w diagnozie kryzysu niniejszego dokumentu Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023, który objawia się takimi uwarunkowaniami jak: ubóstwo, bezrobocie, przestępczość, brak aktywnej postawy mieszkańców i niski poziom ich integracji na obszarze rewitalizacji, a także znaczne potrzeby niektórych grup społecznych (osoby w wieku przedprodukcyjnym, poprodukcyjnym), wpływają na niski poziom życia mieszkańców i uniemożliwiają ich rozwój. Prowadzona polityka pro-społeczna Gminy w tym zakresie powinna zmierzać do zapewnienia osobom wymagającym wsparcia optymalnych warunków do życia i rozwoju. Zasadne jest prowadzenie działań i projektów, które wpłyną na zmniejszenie skali ubóstwa, bezrobocia czy braku aktywnej postawy społecznej mieszkańców, a także zwiększą poziom bezpieczeństwa mieszkańców, podniosą poziom kapitału społecznego i ostatecznie wpłyną na wzrost zadowolenia mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Cel strategiczny 2 – Pobudzenie lokalnej gospodarki poprzez wzrost liczby nowych, aktywnie działających podmiotów gospodarczych oraz skuteczne wsparcie instytucjonalne dla podmiotów funkcjonujących na obszarze rewitalizacji

Sytuacja społeczno-gospodarcza na obszarze rewitalizacji jest warunkowana przez aktywność i przedsiębiorczość mieszkańców, które wpływają na przyrost nowych działalności gospodarczych i wzmacniają pozycje tych firm, które już funkcjonują na obszarze rewitalizacji. Jak wykazano w diagnozie kryzysu niniejszego Programu Rewitalizacji, sytuacja w zakresie poziomu przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji wymaga działań wzmacniających, które prowadzić będą do rozwoju gospodarczego obszaru. Jednym z możliwych elementów działania w tym zakresie jest prowadzenie szkoleń i warsztatów dla osób chcących założyć działalność gospodarczą lub szkoleń dla przedstawicieli firm funkcjonujących, którzy pragną poszerzyć swoją wiedzę biznesową.

Cel strategiczny 3 - Podniesienie atrakcyjności osiedleńczej na obszarze rewitalizacji dzięki przeprowadzonym działaniom inwestycyjnym w aspekcie założeń technicznych, przestrzennych, środowiskowych

Zdiagnozowane problemy społeczno-gospodarcze występujące na obszarze rewitalizacji skutecznie obniżają poziom życia mieszkańców obszaru rewitalizacji i mają często swoje źródło w problemach związanych z niską jakością przestrzeni publicznej, brakiem odpowiednio urządzonych miejsc rekreacji, sportu. Dodatkowym elementem obniżającym poziom życia mieszkańców, są problemy środowiskowe wynikające z występującej na obszarze rewitalizacji infrastruktury nieremontowanych komunalnych budynków mieszkalnych o niskich parametrach technicznych oraz niewystarczającej wiedzy mieszkańców w zakresie zachowań pro-środowiskowych.

Tabela 32 Cele operacyjne/ kierunki działań Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE / KIERUNKI DZIAŁAŃ
C1- ZMNIEJSZENIE POZIOMU DYSFUNKCJI SPOŁECZNYCH ORAZ WZROST AKTYWNOŚCI I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI POPRZECZ DZIAŁANIA INSTYTUCJONALNE	C1.1 Przeprowadzanie działań wspierających aktywność i integrację mieszkańców – zwiększenie ich udziału w życiu publicznym i kulturalnym
	C1.2 Przeprowadzenie szkoleń dla osób bezrobotnych oraz wymagających zmiany kwalifikacji zawodowych
	C1.3 Wsparcie osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym osób w wieku senioralnym oraz niwelowanie innych niepożądanych zjawisk społecznych
	C1.4 Realizacja projektów edukacyjnych i kulturalnych, podnoszących poziom kapitału społecznego mieszkańców w różnych przedziałach wiekowych
	C1.5 Zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa na terenie rewitalizacji poprzez działania prewencyjne
C2- POBUDZENIE LOKALNEJ GOSPODARKI POPRZECZ WZROST LICZBY NOWYCH, AKTYWIE DZIAŁAJĄCYCH PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH ORAZ SKUTECZNE WSPARCIE INSTYTUCJONALNE DLA PODMIOTÓW FUNKCJONUJĄCYCH NA OBSZARZE REWITALIZACJI	C2.1 Tworzenie dobrych warunków dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości
	C2.2 Przeprowadzenie szkoleń oraz warsztatów umożliwiających rozwijanie lokalnego rynku pracy
C3- PODNIESIENIE ATRAKCYJNOŚCI OSIEDLEŃCZEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI DZIĘKI PRZEPROWADZONYM DZIAŁANIOM INWESTYCYJNYM W ASPEKCIE ZAŁOŻEŃ TECHNICZNYCH, PRZESTRZENNYCH, ŚRODOWISKOWYCH	C3.1 Poprawa parametrów infrastruktury wykorzystywanej na cele publiczne (np. budynki użyteczności publicznej, parki, miejsca rekreacji i sportu, parkingi)
	C3.2 Poprawa tkanki mieszkalnej budynków komunalnych na obszarze rewitalizacji poprzez modernizacje i remonty
	C3.3 Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców poprzez działania inwestycyjne
	C3.4 Podejmowanie działań mających na celu poprawę stanu środowiska naturalnego, zwiększenie poziomu wiedzy dotyczącej zasad ekologii i gospodarki niskoemisyjnej
	C3.5 Przeprowadzenie działań termomodernizacyjnych oraz związanych z wymianą instalacji grzewczych na urządzenia o wysokich parametrach pro-środowiskowych

Źródło: Opracowanie własne Contract Consulting

Część IX. Projekty rewitalizacji-klasyfikacja i zakres merytoryczny

1. Klasyfikacja projektów rewitalizacji

Realizacja założeń i celów Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie odbywała się poprzez działania i projekty wpływające na sukces prowadzonego procesu rewitalizacji. Mając na uwadze kompleksowość Programu Rewitalizacji, specyfikę wyzwań merytorycznych i organizacyjnych oraz zróżnicowane zasady organizacji przedsięwzięć, zostały zdefiniowane główne i uzupełniające projekty rewitalizacyjne.

Projekty główne w ramach niniejszego Lokalnego Programu Rewitalizacji, to projekty, bez których realizacji obszar rewitalizacji nie będzie mógł wyjść z obecnej sytuacji kryzysowej. To także projekty, które mają powiązanie ze strategicznymi decyzjami Gminy. Projekty uzupełniające stanowią dopełnienie tematyczne projektów głównych, posiadają mniejszą skalę oddziaływania, ale jednocześnie stanowią wypełnienie założonych celów Lokalnego Programu Rewitalizacji. Realizacja wskazanych projektów wpłynie zatem na kompleksowy charakter działań i interwencji. Projekty w ramach Programu mają charakter społeczny i infrastrukturalny.

Priorytetem działań w ramach realizacji założeń Lokalnego Programu Rewitalizacji są działania i projekty o charakterze społecznym dla mieszkańców obszaru rewitalizacji, jednak aby ich realizacja była możliwa, a efekty projektu przyniosły zamierzony skutek, niezbędna jest infrastruktura i zaplecze realizacyjne. Projekty infrastrukturalne dotyczące modernizacji infrastruktury wykorzystywanej na cele społeczne (m.in. modernizacja miejsc rekreacji-parków, infrastruktury sportowej, infrastruktury komunalnych budynków mieszkalnych, wymiany infrastruktury grzewczej), służyć będą celom społecznym i zasadniczo wpłyną na powodzenie prowadzonych działań, ale przede wszystkim umożliwią kompleksowy charakter interwencji.

Podział projektów Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023 przedstawia poniższy rysunek. Zgodnie z dotychczasową praktyką i rekomendacjami specjalistów ustala się, że projekty realizowane w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz, będą prowadzone na obszarze rewitalizacji.

Tabela 33 Typologia projektów rewitalizacji w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz

Źródło: opracowanie własne

Ze względu na wysoką dynamikę działań rewitalizacyjnych przyjęto następujące reguły włączania nowych projektów do Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz (zwanego dalej LPR):

1. Listę zadań, szczegółowy zakres zadań, budżety i harmonogramy są ustalane i wprowadzone jako integralna część Lokalnego Programu Rewitalizacji i modyfikowane stosownie do bieżącego stanu realizacji projektu.
2. Projekty główne i uzupełniające prowadzone przez samorząd gminy i inne podmioty są wprowadzane do LPR na podstawie fiszki projektowej, złożonej przez koordynatora lub partnera /interesariusza/, zaakceptowanej przez Zespół ds. Rewitalizacji i wprowadzane jako nowy projekt do Programu Rewitalizacji. Zmiana listy projektów wymaga zmiany Programu Rewitalizacji oraz podjęcia stosownej Uchwały.
3. Zespół ds. Rewitalizacji prowadzi systematyczny wykaz zmian w dokumencie LPR i udostępnia w BIP aktualną treść LPR i obowiązujących załączników.

2. Zestawienie projektów rewitalizacji

Poniżej przedstawiono listę projektów przewidzianych w ramach rewitalizacji, w której figurują: projekty główne oraz projekty uzupełniające.

Tabela 34 Projekt rewitalizacji NR 1- Projekt GŁÓWNY „Podniesienie jakości życia dla mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez utworzenie Dziennego Domu Senior+ przy ul. Długiej w Tłuszczu (projekt w ramach programu Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej pt. „Program Wieloletni Senior+ na lata 2015-2020)”

„Podniesienie jakości życia dla mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez utworzenie Dziennego Domu Senior+ przy ul. Długiej w Tłuszczu (projekt w ramach programu Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej pt. „Program Wieloletni Senior+ na lata 2015-2020)”	
Lokalizacja	Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuszczu -ul. Długa 33, Tłuszcz – na obszarze rewitalizacji- podobszar Osiedle Centrum
Realizator projektu	Gmina Tłuszcz Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuszczu
Partnerzy	-
Krótki opis	W ramach projektu planowane jest utworzenie Dziennego Domu Senior+, który przeznaczony jest dla osób powyżej 60 roku życia. Dom Senior+, oprócz usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych, zapewni również korzystanie z usług ośrodka w zakresie oferty prozdrowotnej, obejmującej usługi w zakresie aktywności ruchowej, edukacyjnej, kulturalnej i rekreacyjnej. W ramach projektu przewiduje się udostępnienie seniorom infrastruktury pozwalającej na aktywne spędzanie czasu wolnego, a także zaktywizowanie i zaangażowanie seniorów w działania samopomocowe oraz działania na rzecz środowiska lokalnego. Program jest elementem polityki społecznej Gminy i państwa, który ma poprawić jakość życia seniorów, zapewnić wsparcie oraz

	pomoc adekwatną do potrzeb i możliwości wynikających z wieku i stanu zdrowia seniorów. Rekrutacja beneficjentów projektu skierowana będzie wyłącznie do osób z obszaru rewitalizacji, zgodnie z weryfikacją adresu zamieszkania.
Uzasadnienie	Analizy demograficzne Gminy Tłuszcz wykazały sukcesywny przyrost na terenie obszaru rewitalizacji i całej Gminy osób w wieku 60+. Obecnie statystyki wskazują na blisko 18 % udziału osób starszych w populacji mieszkańców Gminy. Przewiduje się, iż w kolejnych latach (do 2030 r.) udział osób 60+ wzrośnie do 25%. Zachodzi potrzeba stworzenia oferty dla osób starszych z uwagi na rosnące problemy związane z wiekiem tj.: potrzebą opieki, zagospodarowania czasu wolnego, przeciwdziałania samotności i wykluczeniu.
Cele projektu	Celem projektu jest rozwój usług społecznych dostosowany do potrzeb oraz możliwości osób starszych, realizacja usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób starszych, aktywizacja społeczna, a także poprawa jakości życia seniorów, zapewnienie wsparcia oraz pomocy adekwatnej do ich potrzeb i możliwości wynikających z wieku i stanu zdrowia. Projekt umożliwi także wsparcie dla całych rodzin i utrzymanie aktywności zawodowej osób mających obowiązek zapewnienia opieki nad starszym członkiem rodziny. Konsekwencją prowadzonych działań będzie zagospodarowanie i wykorzystanie potencjału osób starszych.
Czas realizacji	2019
Orientacyjny koszt	500 000,00 zł
Źródła finansowania	MRPiPS -300 000 zł, 200 000- środki budżetu Gminy
Wskaźniki produktu	Liczba nowopowstałych miejsc dla osób w wieku senioralnym (60+)- 20 miejsc
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób korzystających ze wsparcia Domu Senior+, którym podniesiono standard życia i wzmocniono poczucie bezpieczeństwa -20 osób. W tym z obszaru rewitalizacji 20 osób.
Sposób oceny efektów realizacji projektu (działania) w odniesieniu do celów programu	Projekt odnosi się do zdefiniowanego w Programie Rewitalizacji celu 1- Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne Projekt przyczyni się do redukcji negatywnych zjawisk społecznych związanych z wyobcowaniem i wykluczeniem społecznym osób w wieku senioralnym, a także umożliwi podjęcie obowiązków zawodowych przez pozostałych członków rodzin, dotychczas sprawujących opiekę nad seniorem. Efekty realizacji projektu zmierzone zostaną przez wskaźniki produktu i rezultatu określone powyżej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Tłuszcz

Tabela 35 Projekt NR 2- Projekt GŁÓWNY „Punkty dla rodziny” – Zminimalizowanie ubóstwa i wykluczenia społecznego dzieci i młodzieży w wieku 5-15 lat z terenu gminy Tłuszcz poprzez objęcie wsparciem trzech placówek wsparcia dziennego, łącznie 105 osób małoletnich zagrożonych lub wykluczonych społecznie oraz 30 osób dorosłych tj. rodziców, opiekunów prawnych z obszaru rewitalizacji znajdujących się w Tłuszczu (PROJEKT W RAMACH IX PRIORYTETU RPO, DZIAŁANIE 9.2.1 Zwiększenie dostępności usług społecznych

„Punkty dla rodziny” – Zminimalizowanie ubóstwa i wykluczenia społecznego dzieci i młodzieży w wieku 5-15 lat z terenu gminy Tłuszcz poprzez objęcie wsparciem trzech placówek wsparcia dziennego, łącznie 105 osób małoletnich zagrożonych lub wykluczonych społecznie oraz 30 osób dorosłych tj. rodziców, opiekunów prawnych z obszaru rewitalizacji znajdujących się w Tłuszczu (PROJEKT W RAMACH IX PRIORYTETU RPO, DZIAŁANIE 9.2.1 Zwiększenie dostępności usług społecznych	
Lokalizacja	Świetlica w Tłuszczu, położona na obszarze rewitalizacji- podobszar Osiedle Centrum Słoneczna.
Realizator projektu	Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuszczu w partnerstwie
Partnerzy	Stowarzyszenie na Rzecz Organizowania Społeczności Lokalnych „Ab ovo”
Krótki opis	Projekt przewiduje wsparcie 3 placówek wsparcia dziennego: w Tłuszczu, w okresie od 01.08.2017- 30.08.2019 poprzez finansowanie funkcjonującego Punktu Pomocy Dziecku i Rodzinie w Tłuszczu oraz 2 świetlic na terenach wiejskich. Zapewnia on wsparcie specjalistyczne dla potrzebujących 134 dzieci w wieku 5-15 lat oraz 41 rodziców/ opiekunów prawnych. Zapewnia poradnictwo psychologiczne, terapia neurorozwoju, socjoterapia, logopedię i zajęcia w świetlicy). Ponadto, projekt zapewnia zajęcia aktywizujące, integrujące i włączające.
Uzasadnienie	W strukturze OPS w Tłuszczu znajdują się 3 PWDz: w Tłuszczu, Dzieciolach i Jasienicy. Pod opieką placówek w ubiegłych latach pozostawało 133 dzieci ogółem. Wsparcie jest konieczne z uwagi na rosnące problemy społeczne: zagrożenie wykluczeniem społecznym, uzależnienia, niskie kompetencje społeczne rodziców/ opiekunów prawnych.
Cele projektu	Celem projektu jest wzmocnienie samodzielności wychowawczej 41 rodziców/ opiekunów prawnych z terenu obszaru rewitalizacji oraz nabycie kompetencji społecznych przez dorosłych członków rodzin, w tym: nabycie wiedzy i umiejętności w zakresie kompetencji społeczno-wychowawczych rodziców (m.in. wspieranie nastolatków we wchodzeniu w dorosłość, komunikacja bez przemocy, pomoc małym dzieciom w rozwoju, umiejętność organizowania edukacyjnych zabaw dla dziecka, umiejętność pracy z dzieckiem, umiejętność radzenia sobie ze stresem i trudnością), nabycie kompetencji społecznych wśród dzieci w wieku 5-15 lat.
Czas realizacji	2018-2019
Orientacyjny koszt	949 460,00 zł
Źródła finansowania	97% wkład z UE i 7% wkład własny JST i/lub inne dostępne źródła finansowania

Wskaźniki produktu	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu- 105 miejsc
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczonych społecznie objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie, którym podniesiono standard życia- 174 osoby. W tym z obszaru rewitalizacji 50 osób. Rekrutacja osób korzystających ze wsparcia przeprowadzana będzie w dwóch etapach i dotyczyć będzie w pierwszej kolejności osób z obszaru rewitalizacji, których weryfikacja następować będzie zgodnie adresem zamieszkania. W pierwszym etapie osoby z obszaru rewitalizacji będą mogły skorzystać z projektu i zostaną umieszczone na liście głównej beneficjentów. Osoby z poza obszaru rewitalizacji, które zgłoszą się do projektu umieszczone zostaną na liście rezerwowej. Po ogłoszeniu drugiego etapu i braku zgłoszenia nowych osób z obszaru rewitalizacji, osoby z poza obszaru rewitalizacji zostaną przyjęte do projektu.
Sposób oceny efektów realizacji projektu (działania) w odniesieniu do celów programu	Projekt odnosi się do zdefiniowanego w Programie Rewitalizacji celu 1- Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne. Projekt przyczyni się do redukcji negatywnych zjawisk społecznych związanych z problemami wychowawczymi oraz wsparcie w rozwoju, dotyczące najmłodszej grupy mieszkańców obszaru rewitalizacji i ich rodziców lub opiekunów. Efekty realizacji projektu zmierzone zostaną przez wskaźniki produktu i rezultatu określone powyżej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Tłuszcz

Tabela 36 Projekt rewitalizacji NR 3- Projekt GŁÓWNY „Wzmocnienie aktywności zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki organizacji kursów zawodowych w zakresie grafiki komputerowej i tworzenia stron Internetowych”

„Wzmocnienie aktywności zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki organizacji kursów zawodowych w zakresie grafiki komputerowej i tworzenia stron Internetowych”	
Lokalizacja	Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji - ul. Szkolna 1, Tłuszcz – na obszarze rewitalizacji- podobszar Osiedle Centrum
Realizator projektu	Gmina Tłuszcz Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji
Partnerzy	Lokalne Centrum Kompetencji
Krótki opis	W ramach projektu przeprowadzone zostaną kursy zawodowe oraz doskonalenie dla osób bezrobotnych oraz niepełnosprawnych mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie grafiki komputerowej oraz tworzenia stron internetowych. Kursy zostaną

	przeprowadzone z wykorzystaniem sprzętu i wyposażenia Lokalnego Centrum Kompetencji dofinansowanego w ramach projektu MAZOWSZANIE współfinansowanego z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2007-2013. Rekrutacja osób korzystających ze wsparcia przeprowadzana będzie w dwóch etapach i dotyczyć będzie w pierwszej kolejności osób z obszaru rewitalizacji, których weryfikacja następować będzie zgodnie adresem zamieszkania. W pierwszym etapie osoby z obszaru rewitalizacji będą mogły skorzystać z projektu i zostaną umieszczone na liście głównej beneficjentów. Osoby z poza obszaru rewitalizacji, które zgłoszą się do projektu umieszczone zostaną na liście rezerwowej. Po ogłoszeniu drugiego etapu i braku zgłoszenia nowych osób z obszaru rewitalizacji, osoby z poza obszaru rewitalizacji zostaną przyjęte do projektu.
Uzasadnienie	Potrzeba realizacji projektu wynika z uwagi na rosnące problemy społeczne: zagrożenie wykluczeniem społecznym, uzależnienia, niskie kompetencje społeczne osób bezrobotnych. Rosnący postęp cywilizacyjny zmusza społeczeństwo do ciągłego podnoszenia kompetencji i dostosowania się do współczesnych uwarunkowań.
Cele projektu	Celem projektu jest podniesienie poziomu kompetencji zawodowych mieszkańców obszaru rewitalizacji. Zmniejszanie bezrobocia poprzez dokształcanie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i zwiększanie ich kwalifikacji do podjęcia pracy w zawodzie grafika i informatyka. Wsparcie przedsiębiorców w zakresie zakładania działalności gospodarczej i promocji firmy w Internecie.
Czas realizacji	2018-2020
Orientacyjny koszt	70 000,00 zł
Źródła finansowania	Planowana wysokość pozyskanych środków zewnętrznych – 56 000,00 zł (Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej); 14 000,00 zł – środki budżetu Gminy
Wskaźniki produktu	Liczba przeprowadzonych kursów – 15 szt.
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób, które skorzystały z kursów i podniosły swoje kompetencje zawodowe – 150 osób. W tym z obszaru rewitalizacji 80 osób. Liczba osób, które podjęły pracę po ukończeniu kursu – 30 osób. W tym z obszaru rewitalizacji 19 osób.
Sposób oceny efektów realizacji projektu (działania) w odniesieniu do celów programu	Projekt odnosi się do zdefiniowanego w Programie Rewitalizacji celu 1- Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne oraz celu 2 - Pobudzenie lokalnej gospodarki poprzez wzrost liczby nowych, aktywnie działających podmiotów gospodarczych oraz skuteczne wsparcie instytucjonalne dla podmiotów funkcjonujących na obszarze rewitalizacji.

	Projekt przyczyni się do redukcji negatywnych zjawisk społecznych związanych z niską aktywnością i brakiem kompetencji zawodowych wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji. Umożliwi także wzrost liczby nowych podmiotów gospodarczych, w przypadku osób -uczestników kurów, które zdecydują się na założenie działalności gospodarczej dzięki nabytym umiejętnościom i kompetencjom. Efekty realizacji projektu zmierzone zostaną przez wskaźniki produktu i rezultatu określone powyżej.
--	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Tłuszcz

Tabela 37 Projekt rewitalizacji NR 4- Projekt GŁÓWNY „Podniesienie poziomu kapitału społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez zwiększenie świadomości w zakresie poziomu bezpieczeństwa i działań dotyczących ochrony środowiska”

„Podniesienie poziomu kapitału społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez zwiększenie świadomości w zakresie poziomu bezpieczeństwa i działań dotyczących ochrony środowiska”	
Lokalizacja	Urząd Miejski w Tłuszczu – położony na obszarze rewitalizacji- podobszar Osiedle Borki, Osiedle Centrum, Osiedle Długa
Realizator projektu	Gmina Tłuszcz
Partnerzy	Organizacje pozarządowe z terenu gminy, Komisariat Policji
Krótki opis	Projekt zakłada organizację cyklu szkoleń, warsztatów, konkursów dla różnych grup wiekowych mieszkańców z obszaru rewitalizacji w zakresie działań ochrony środowiska i zachowania zasad bezpieczeństwa. W razie wolnych miejsc rekrutacja na zajęcia prowadzona będzie na pozostałym obszarze gminy. Rekrutacja osób korzystających ze wsparcia przeprowadzana będzie w dwóch etapach i dotyczyć będzie w pierwszej kolejności osób z obszaru rewitalizacji, których weryfikacja następować będzie zgodnie adresem zamieszkania. W pierwszym etapie osoby z obszaru rewitalizacji będą mogły skorzystać z projektu i zostaną umieszczone na liście głównej beneficjentów. Osoby z poza obszaru rewitalizacji, które zgłoszą się do projektu umieszczone zostaną na liście rezerwowej. Po ogłoszeniu drugiego etapu i braku zgłoszenia nowych osób z obszaru rewitalizacji, osoby z poza obszaru rewitalizacji zostaną przyjęte do projektu.
Uzasadnienie	Na obszarze rewitalizacji oraz w całej Gminie obserwuje się niski poziom wiedzy wśród mieszkańców w zakresie poziomu bezpieczeństwa i ochrony środowiska.
Cele projektu	Celem projektu jest podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz budowanie postaw proekologicznych, upowszechnienie wiedzy z zakresu ochrony środowiska i stosowania zasad utrzymania bezpieczeństwa.
Czas realizacji	2018-2023

Orientacyjny koszt	50 000,00
Źródła finansowania	25 000,00 – WFOSiGW w Warszawie, 25 000,00 – środki budżetu Gminy
Wskaźniki produktu	Liczba zorganizowanych warsztatów – 4 szt. Liczba zorganizowanych prelekcji – 4 szt.
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób biorących udział w warsztatach, którzy podnieśli swój poziom wiedzy w zakresie ochrony środowiska i zachowania zasad bezpieczeństwa – 100 osób. W tym z obszaru rewitalizacji 80 osób.
Sposób oceny efektów realizacji projektu (działania) w odniesieniu do celów programu	Projekt odnosi się do zdefiniowanego w Programie Rewitalizacji celu 1- Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne. Projekt przyczyni się do redukcji negatywnych zjawisk społecznych związanych niską wiedzą mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie bezpieczeństwa i ochrony środowiska, umożliwiając jednocześnie poprzez uczestnictwo w organizowanych spotkaniach, szeroko rozumianą integrację społeczną. Efekty realizacji projektu zmierzone zostaną przez wskaźniki produktu i rezultatu określone powyżej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Tłuszcz

Tabela 38 Projekt rewitalizacji NR 5- Projekt GŁÓWNY „Bądź aktywny- ćwicz razem z nami- organizacja działań promujących aktywny wypoczynek, rekreację i sport w sportowych obiektach otwartych i w plenerze”

„Bądź aktywny- ćwicz razem z nami- organizacja działań promujących aktywny wypoczynek, rekreację i sport w sportowych obiektach otwartych i w plenerze”	
Lokalizacja	Obiekty sportowe i rekreacyjne, ogólnodostępne obszary rekreacji położone na obszarze rewitalizacji – podobszar Osiedle Długa
Realizator projektu	Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji
Partnerzy	Gmina Tłuszcz, placówki oświatowe z terenu gminy, organizacje pozarządowe
Krótki opis	W ramach realizacji zadania zorganizowanych zostanie cykl turniejów w różnych dyscyplinach sportowych, m.in. piłce nożnej, siatkówce, piłce ręcznej, koszykówce oraz szereg konkursów i animacji podczas różnego rodzaju imprez plenerowych, w których udział będą mogli wziąć zarówno młodzi, jak i starsi mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Do organizacji zadań wykorzystane zostaną obiekty rekreacyjne (siłownia plenerowa) oraz hala sportowa i stadion miejski wraz z kompleksem Orlik. Zimą zorganizowane zostaną zawody w hokeju na lodzie. W razie wolnych miejsc z zajęć będą mogli skorzystać pozostali mieszkańcy Gminy.

Uzasadnienie	Ruch jest jednym z najważniejszych czynników wpływających na prawidłowy rozwój fizyczny i psychiczny dzieci, młodzieży, dorosłych. Niska aktywność jest uznanym czynnikiem wielu chorób metabolicznych tj. otyłości, chorób sercowo-naczyniowych, cukrzycy typu II czy osteoporozy. Niewielka ilość czasu poświęcana na różne formy aktywności ruchowej, stanowi źródło problemów natury zdrowotnej a także społecznej (niski poziom integracji społecznej) dlatego tak ważne jest propagowanie zdrowego stylu życia i organizacja wolnego czasu w sposób podnoszący poziom kultury fizycznej mieszkańców. Projekt skierowany będzie głównie do mieszkańców obszaru rewitalizacji, którzy informowani będą przy pomocy dostępnych środków masowego przekazu o organizowanych imprezach i działaniach w zakresie projektu. Otwarta formuła projektu uniemożliwia weryfikację osób pod względem miejsca zamieszkania i adresowania działań tylko dla mieszkańców z obszaru rewitalizacji.
Cele projektu	Celem projektu jest promocja zdrowego stylu życia wśród dzieci, młodzieży i dorosłych, popularyzacja różnych dyscyplin sportowych, kształtowanie osobowości oraz umiejętności uczestnictwa w kulturze fizycznej (zasada „fair play”, kulturalne kibicowanie, umiejętne i bezpieczne korzystanie z urządzeń i budowli sportowych), integracja społeczna mieszkańców oraz zaproponowanie różnorodnych możliwości spędzania wolnego czasu.
Czas realizacji	2018-2023
Orientacyjny koszt	80 000,00 zł
Źródła finansowania	Planowana wysokość pozyskanych środków zewnętrznych – 64 000,00 zł (Ministerstwo Sportu i Turystyki); 16 000,00 zł- środki budżetu Gminy
Wskaźniki produktu	Liczba zorganizowanych zajęć sportowo – rekreacyjnych – 14 szt.
Wskaźniki rezultatu	Liczba uczestników zorganizowanych zajęć sportowo – rekreacyjnych, którzy podnieśli swój poziom kultury fizycznej oraz zapełnili wolny czas – 500 osób. W tym z obszaru rewitalizacji 160 osób.
Sposób oceny efektów realizacji projektu (działania) w odniesieniu do celów programu	Projekt odnosi się do zdefiniowanego w Programie Rewitalizacji celu 1- Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne. Projekt przyczyni się do redukcji negatywnych zjawisk społecznych związanych niską aktywnością sportowo-rekreacyjną mieszkańców obszaru rewitalizacji. Dzięki realizacji projektu uczestnicy nie tylko będą mieli możliwość podniesienia poziomu aktywności społecznej i wykorzystania wolnego czasu, ale także wzmocnią poziom integracji oraz wiedzy w zakresie zasad uczestnictwa w imprezach i zajęciach o charakterze społecznym.

	Efekty realizacji projektu zmierzone zostaną przez wskaźniki produktu i rezultatu określone powyżej.
--	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Tłuszcz

Tabela 39 Projekt rewitalizacji NR 6 Projekt GŁÓWNY „Zapewnienie mieszkańcom obszaru rewitalizacji terenów umożliwiających rekreację i integrację społeczną, poprzez zagospodarowanie parku miejskiego położonego przy ul. Długiej w Tłuszczu”

„Zapewnienie mieszkańcom obszaru rewitalizacji terenów umożliwiających rekreację i integrację społeczną, poprzez zagospodarowanie parku miejskiego położonego przy ul. Długiej w Tłuszczu”	
Lokalizacja	ul. Długa, Tłuszcz dz. Nr 2156, 2157, 2184, 2216/1, 2214/1- położone na obszarze rewitalizacji- podobszar Osiedle Długa
Realizator projektu	Gmina Tłuszcz
Partnerzy	-
Krótki opis	Modernizacja Parku Miejskiego obejmuje urządzenie miejsc aktywności fizycznej dla różnych grup wiekowych poprzez renowację terenów zielonych wraz z nowymi nasadzeniami i założeniem trawników, uzupełnienie oświetlenia oraz wykonanie dodatkowych elementów małej architektury, wykonanie alej spacerowych. Projekt skierowany będzie głównie do mieszkańców obszaru rewitalizacji, którzy zamieszkują obszar realizacji projektu. Otwarta formuła projektu uniemożliwia weryfikację osób pod względem miejsca zamieszkania i adresowania projektu tylko dla mieszkańców z obszaru rewitalizacji.
Uzasadnienie	Na obszarze Parku widoczna jest przypadkowość rozwiązań i brak planu zagospodarowania terenu. Nasadzenia są chaotyczne, co dodatkowo potęguje nieład przestrzenny. Zwarte korony drzew utrudniają penetrację promieni słonecznych od strony wschodniej. Dostęp do terenu jest ograniczony przez brak wytyczonych stref oraz ścieżek, a także z uwagi na duże zagęszczenie drzew, dlatego park odwiedzany jest przez niewielką liczbę osób. Część trawników jest w złym stanie, wymaga odnowy. Na obszarze Parku brak infrastruktury służącej rekreacji oraz obiektów małej architektury w postaci ławek, koszy na śmieci. Wskazane powyżej problemy stanowią podstawę do dokonywania zmian w miejscu lokalizacji projektu, w kierunku zgodnym wizją rozwoju obszaru rewitalizacji. Celowy jest rozwój obszarów rewitalizacji w kierunku rozwoju atrakcyjności obszarów rewitalizacji, rozwoju aktywnych form spędzania czasu wolnego oraz rozwoju kapitału społecznego jego mieszkańców. Zrealizowany projekt skierowany jest do mieszkańców obszaru rewitalizacji, ale służyć będzie także mieszkańcom całej gminy. Zarówno dla jednych i drugich, inwestycja będą stanowić nową formę spędzania wolnego czasu oraz skłoni do rozwoju aktywności fizycznej. Będzie stanowić zachętę dla osób w każdym wieku do wyjścia z domu i spędzenia czasu na świeżym powietrzu. Zmiany jakie

	dokonają się na przestrzeniach publicznych obszaru rewitalizacji będą również stanowić zachętę dla potencjalnych inwestorów, którzy mogą być zainteresowani inwestycjami na tym terenie.
Cele projektu	Utworzenie miejsca spotkań, wypoczynku i rekreacji o wysokich walorach estetycznych i przyrodniczych, integracja mieszkańców oraz wzmocnienie tożsamości lokalnej i poczucia przynależności do miejsca zamieszkania, rozszerzenie możliwości organizowania imprez plenerowych i wydarzeń kulturalnych (takich jak festyny, pokazy, koncerty i wystawy), a także promocja obszaru rewitalizacji. Wśród pozostałych celów projektu znajdują się: • włączenie społeczne osób zagrożonych ubóstwem, • aktywizacja osób niepełnosprawnych, • poprawa integracji mieszkańców oraz ich uczestnictwo w życiu publicznym, • rozwój działalności społecznej, kulturalnej, edukacyjnej, • poprawa stanu zagospodarowania i estetyki przestrzeni publicznej, • poprawa poziomu bezpieczeństwa mieszkańców, • poprawa dostępności miejsc wypoczynkowo-rekreacyjnych dla mieszkańców, • zmniejszenie przestępczości
Czas realizacji	2018-2023
Orientacyjny koszt	3 000 000,00 zł
Źródła finansowania	900 000,00 zł POiS (działanie 2.5.), 600 000,00 zł PROW 2014-2020 (LEADER), 1 500 000,00 zł – środki budżetu Gminy
Wskaźniki produktu	Liczba zagospodarowanych parków na rewitalizowanym obszarze – 1 szt. Powierzchnia zagospodarowanego parku na rewitalizowanym obszarze- 1,28 ha
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób korzystających z zagospodarowanego parku miejskiego, którym zapewniono możliwość spędzenia wolnego czasu i integracji społecznej- 3 000 osób. W tym z obszaru rewitalizacji 2 700.
Sposób oceny efektów realizacji projektu (działania) w odniesieniu do celów programu	Projekt odnosi się do zdefiniowanego w Programie Rewitalizacji celu 1- Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne oraz celu 3 - Podniesienie atrakcyjności osiedleńczej na obszarze rewitalizacji dzięki przeprowadzonym działaniom inwestycyjnym w aspekcie założeń technicznych, przestrzennych, środowiskowych. Projekt przyczyni się do redukcji negatywnych zjawisk społecznych związanych z niską aktywnością i integracją społeczną mieszkańców obszaru rewitalizacji. Dzięki realizacji projektu zostanie zrewitalizowana przestrzeń publiczna służąca do celów sportowo-rekreacyjnych.

	Efekty realizacji projektu zmierzone zostaną przez wskaźniki produktu i rezultatu określone powyżej.
--	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Tłuszcz

Tabela 40 Projekt rewitalizacji NR 7 Projekt GŁÓWNY „Podniesienie integracji społecznej mieszkańców na obszarze rewitalizacji i zapewnienie możliwości spędzania wolnego czasu dzięki przebudowie ogródka jordanowskiego w Tłuszczu oraz innych ogólnodostępnych obiektów infrastruktury rekreacyjno - edukacyjnej”

„Podniesienie integracji społecznej mieszkańców na obszarze rewitalizacji i zapewnienie możliwości spędzania wolnego czasu dzięki przebudowie ogródka jordanowskiego w Tłuszczu oraz innych ogólnodostępnych obiektów infrastruktury rekreacyjno - edukacyjnej”	
Lokalizacja	Działki nr ewid.: 1341, 1342, 1346, 1347, 1310, 1333, 1340, obręb Tłuszcz w Tłuszczu w obrębie ulic Szkolnej, Reymonta, Powstańców- położone na obszarze rewitalizacji- podobszar Osiedle Centrum
Realizator projektu	Gmina Tłuszcz
Partnerzy	-
Krótki opis	Przedmiotem projektu jest przebudowa ogródka jordanowskiego na obszarze rewitalizacji, która obejmuje uzupełnienie infrastruktury technicznej, sanitarnej, elektrycznej oraz oświetlenia, urządzenie miejsc aktywności fizycznej dla różnych grup wiekowych, a także wykonanie dodatkowych elementów małej architektury i nasadzenia roślin. Projekt przewiduje także modernizację innych obiektów infrastruktury rekreacyjno-edukacyjnej, zgodnie z potrzebami użytkowników. Projekt skierowany będzie głównie do mieszkańców obszaru rewitalizacji, którzy zamieszkują obszar realizacji projektu. Otwarta formuła projektu uniemożliwia weryfikację osób pod względem miejsca zamieszkania i adresowania projektu tylko dla mieszkańców z obszaru rewitalizacji.
Uzasadnienie	Wskazane powyżej problemy stanowią podstawę do dokonywania zmian w miejscu lokalizacji projektu, w kierunku zgodnym wizją rozwoju obszaru rewitalizacji. Celowy jest rozwój obszarów rewitalizacji w kierunku rozwoju atrakcyjności obszarów rewitalizacji, rozwoju aktywnych form spędzania czasu wolnego oraz rozwoju kapitału społecznego jego mieszkańców. Zrealizowany projekt skierowany jest do mieszkańców obszaru rewitalizacji, ale służyć będzie także mieszkańcom całej gminy. Zarówno dla jednych i drugich, inwestycja będą stanowić nową formę spędzania wolnego czasu oraz skłoni do rozwoju aktywności fizycznej. Będzie stanowić zachętę dla osób w każdym wieku do wyjścia z domu i spędzenia czasu na świeżym powietrzu lub w miejscach umożliwiających spędzenie wolnego czasu. Zmiany jakie dokonają się w przestrzeniach publicznych obszaru rewitalizacji będą również stanowić zachętę dla potencjalnych

	inwestorów, którzy mogą być zainteresowani inwestycjami na tym terenie.
Cele projektu	Utworzenie miejsca spotkań, wypoczynku i rekreacji o wysokich walorach estetycznych i przyrodniczych, integracja mieszkańców oraz wzmocnienie tożsamości lokalnej i poczucia przynależności do miejsca zamieszkania, rozszerzenie możliwości organizowania imprez plenerowych i wydarzeń kulturalnych (takich jak festyny, pokazy, koncerty i wystawy), a także promocja i rozwój lokalnej turystyki.
Czas realizacji	2018-2023
Orientacyjny koszt	500 000,00 zł
Źródła finansowania	300 000,00 zł PROW 2014-2020, 200 000,00 zł środki budżetu Gminy
Wskaźniki produktu	Liczba przebudowanych ogródków jordanowskich na obszarze rewitalizacji- 1 szt. Powierzchnia przebudowanego ogródka jordanowskiego na obszarze rewitalizacji - 4 747,00m ²
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób korzystających z przebudowanego ogródka jordanowskiego lub innych ogólnodostępnych obiektów infrastruktury rekreacyjno-edukacyjnej, którym zapewniono możliwość spędzenia wolnego czasu i integracji społecznej – 1 000 osób. W tym z obszaru rewitalizacji 760 osób.
Sposób oceny efektów realizacji projektu (działania) w odniesieniu do celów programu	Projekt odnosi się do zdefiniowanego w Programie Rewitalizacji celu 1- Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne oraz celu 3 - Podniesienie atrakcyjności osiedleńczej na obszarze rewitalizacji dzięki przeprowadzonym działaniom inwestycyjnym w aspekcie założeń technicznych, przestrzennych, środowiskowych. Projekt przyczyni się do redukcji negatywnych zjawisk społecznych związanych z niską aktywnością i integracją społeczną mieszkańców obszaru rewitalizacji. Dzięki realizacji projektu zostanie zrewitalizowana przestrzeń publiczna służąca do celów sportowo-rekreacyjnych. Efekty realizacji projektu zmierzone zostaną przez wskaźniki produktu i rezultatu określone powyżej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Tłuszcz

Tabela 41 Projekt rewitalizacji NR 8- Projekt GŁÓWNY „Podniesienie walorów środowiska i świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez budowę parkingu „Parkuj i jedź” w Tłuszczu”

„Podniesienie walorów środowiska i świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez budowę parkingu „Parkuj i jedź” w Tłuszczu”	
Lokalizacja	Działki nr 2250/1, 2250/2, 2250/6, 2250/26, 2250/28, 2250/71, 1400, 1405 (parkingi dla samochodów i rowerów, zatoka, wiaty), 2250/6, 1338, 1405, 1432, 1477 (ścieżka rowerowa) wzdłuż ul. Warszawskiej w Tłuszczu - położone na obszarze rewitalizacji-podobszar Osiedle Centrum
Realizator projektu	Gmina Tłuszcz
Partnerzy	Gmina Strachówka, Koleje Mazowieckie
Krótki opis	Inwestycja obejmuje budowę parkingu, miejsc postojowych dla rowerów, ścieżki rowerowej, zatoki i wiat przystankowych. W ramach projektu wybudowana zostanie sieć infrastruktury technicznej oraz system odwadniania, zostanie wykonane również oświetlenie i system monitoringu wizyjnego. Ciągi komunikacyjne zostaną utwardzone kostką brukową. Zostaną udostępnione miejsca ładowania samochodów zasilanych energią elektryczną. Projekt skierowany będzie głównie do mieszkańców obszaru rewitalizacji, którzy zamieszkują obszar realizacji projektu. Otwarta formuła projektu uniemożliwia weryfikację osób pod względem miejsca zamieszkania i adresowania projektu tylko dla mieszkańców z obszaru rewitalizacji.
Uzasadnienie	Planowana inwestycja wpłynie pozytywnie na osiągnięcie zrównoważonego rozwoju mobilności miejskiej na obszarze rewitalizacji, który wraz z całą Gminą Tłuszcz należy do Obszaru Metropolitalnego Warszawy. Realizacja projektu zapewni mieszkańcom obszaru rewitalizacji oraz całej Gminy Tłuszcz, a także mieszkańcom innych gmin korzystających z infrastruktury parkingu (Strachówka, Zabrodzie, Dąbrówka, Jadów), możliwość sprawnego dotarcia do innych gmin OMW, w tym Warszawy. Budowa miejsc parkingowych dla samochodów osobowych i rowerów przy stacji PKP w Tłuszczu wpłynie na poprawę komunikacji wewnątrz Obszaru Metropolii Warszawskiej, ograniczenie zatorów drogowych na drogach dojazdowych do Warszawy i oszczędność czasu podróżujących.
Cele projektu	Celem projektu jest zwiększenie wykorzystania niskoemisyjnego transportu zbiorowego (PKP – linia kolejowa 6 stanowiąca element linii kolejowej Rail Baltica) i innych przyjaznych środowisku form mobilności miejskiej (rower) oraz wzrost poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru rewitalizacji i innych osób korzystających z infrastruktury parkingu. Powstanie planowanego parkingu typu Park&Ride - „Parkuj i jedź” (171 miejsc parkingowych, w tym 8 dla niepełnosprawnych oraz 40 miejsc postojowych dla rowerów) a także 320 mb ścieżki rowerowej

	łączącej stację kolejową z obszarem rewitalizacji, zapewni mieszkańcom obszaru rewitalizacji i pozostałym mieszkańcom Gminy dogodne warunki korzystania z komunikacji kolejowej.
Czas realizacji	2018-2020
Orientacyjny koszt	6 500 000,00 zł
Źródła finansowania	5 100 000,00 zł – RPO WM (działanie 4.3), 1 400 000,00 zł – Środki budżetu Gminy i/lub inne dostępne źródła finansowania.
Wskaźniki produktu	Liczba wybudowanych parkingów typu „Parkuj i jedź”-1 szt.
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób korzystających z wybudowanych parkingów typu „Parkuj i jedź”, którym zapewniono wyższy poziom bezpieczeństwa i sprawny dojazd do przystanków komunikacji zbiorowej – 40 000 osób/ rocznie. W tym liczba osób z obszaru rewitalizacji, korzystających z wybudowanych parkingów typu „Parkuj i jedź”, którym zapewniono wyższy poziom bezpieczeństwa i sprawny dojazd do przystanków komunikacji zbiorowej 3 000 osób.
Sposób oceny efektów realizacji projektu (działania) w odniesieniu do celów programu	Projekt odnosi się do zdefiniowanego w Programie Rewitalizacji celu 3 - Podniesienie atrakcyjności osiedleńczej na obszarze rewitalizacji dzięki przeprowadzonym działaniom inwestycyjnym w aspekcie założeń technicznych, przestrzennych, środowiskowych. Projekt przyczyni się do redukcji negatywnych zjawisk społecznych związanych z niską funkcjonalnością i atrakcyjnością obszarów wykorzystywanych na cele publiczne. Dzięki realizacji projektu poszerzona zostanie wiedza mieszkańców i możliwość jej praktycznego wykorzystania w zakresie działań pro-ekologicznych, umożliwiających zmniejszenie niskiej emisji poprzez szerokie korzystanie z transportu zbiorowego (kolej). Efekty realizacji projektu zmierzone zostaną przez wskaźniki produktu i rezultatu określone powyżej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Tłuszcz

Tabela 42 Projekt rewitalizacji NR 9 - Projekt GŁÓWNY „Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez remont budynków komunalnych przy ul. Szerokiej 27 w Tłuszczu”

„Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez remont budynków komunalnych przy ul. Szerokiej 27 w Tłuszczu”	
Lokalizacja	Działka nr ewid. 911/2 ul. Szeroka 27, położona na obszarze rewitalizacji- podobzdar Osiedle Borki
Realizator projektu	Gmina Tłuszcz
Partnerzy	-
Krótki opis	Projekt zakłada kompleksowy remont budynku, który znajduje się w złym stanie technicznym. Prace obejmą: ocieplenie ścian zewnętrznych, ocieplenie stropodachu, wymianę stolarki okiennej,

	wymianę stolarki drzwiowej oraz zagospodarowanie otoczenia, miejsc postojowych i chodników.
Uzasadnienie	Realizacja przedsięwzięcia wpłynie na ograniczenie problemów społecznych, w tym przede wszystkim ubóstwa oraz zagrożenia marginalizacją społeczną i wynikającej z nich konieczności korzystania z pomocy społecznej. Ponadto, realizacja projektu wpłynie na ograniczenie niskiej emisji w obszarze rewitalizacji poprzez poprawę efektywności energetycznej komunalnych budynków mieszkalnych.
Cele projektu	Głównym celem projektu jest poprawa warunków życia osób w trudnej sytuacji, zamieszkujących budynek oraz zwiększenie ich aktywności społecznej. Celem projektu jest także uzyskanie zwiększonej efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym. Komunalne budynki mieszkalne o charakterze wielomieszkaniowym posiadają istotne braki w zakresie technicznych parametrów i dostosowania ich do obecnych standardów budowlanych i środowiskowych. Dla osiągnięcia jak największego efektu właściwym jest wprowadzenie kompleksowego wymiaru modernizacji energetycznej opartego o zasady energooszczędnego użytkowania budynku skorelowane z wykorzystaniem ciepła użytkowego, a także odnawialnymi źródłami energii.
Czas realizacji	2018-2020
Orientacyjny koszt	580 000,00 zł
Źródła finansowania	406 000,00 zł - RPO WM, 174 000,00 zł – środki budżetu Gminy i/lub inne dostępne źródła finansowania.
Wskaźniki produktu	Liczba wyremontowanych budynków mieszkalnych przy ul. Szerokiej 27 w Tłuszczu- 2 szt.
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób korzystających z wyremontowanych budynków mieszkalnych przy ul. Szerokiej 27 w Tłuszczu, którym zapewniono dogodne warunki życia - 60 osób. W tym z obszaru rewitalizacji 60 osób.
Sposób oceny efektów realizacji projektu (działania) w odniesieniu do celów programu	Projekt odnosi się do zdefiniowanego w Programie Rewitalizacji celu celu 3 - Podniesienie atrakcyjności osiedleńczej na obszarze rewitalizacji dzięki przeprowadzonym działaniom inwestycyjnym w aspekcie założeń technicznych, przestrzennych, środowiskowych oraz pośrednio celu 1- Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne. Projekt umożliwi podniesienie standardów życia mieszkańców budynku komunalnego, położonego na obszarze rewitalizacji, który zostanie wyremontowany, co wpłynie na zmniejszenie ich poziomu ubóstwa i dysfunkcji społecznych. Efekty realizacji projektu zmierzone zostaną przez wskaźniki produktu i rezultatu określone powyżej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Tłuszcz

Tabela 43 Projekt rewitalizacji NR 10 - Projekt GŁÓWNY „Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez remont budynków komunalnych przy ul. Parkowej 1 i Parkowej 5 w Tłuszczu”

„Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez remont budynków komunalnych przy ul. Parkowej 1 i Parkowej 5 w Tłuszczu”	
Lokalizacja	Działka nr ewid. 865 ul. Parkowa w Tłuszczu, położona na obszarze rewitalizacji- podobszar Osiedle Borki
Realizator projektu	Gmina Tłuszcz
Partnerzy	-
Krótki opis	Projekt zakłada kompleksowy remont budynku, który znajduje się w złym stanie technicznym. Prace obejmą: ocieplenie ścian zewnętrznych, ocieplenie stropu pod poddaszem i nad piwnicą, wymianę stolarki okiennej i drzwi zewnętrznych, wymianę instalacji grzewczej wraz ze źródłem ciepła, wymianę instalacji c.o. i c.w.u. oraz zagospodarowanie otoczenia, miejsc postojowych i chodników.
Uzasadnienie	Realizacja przedsięwzięcia wpłynie na ograniczenie problemów społecznych, w tym przede wszystkim ubóstwa oraz zagrożenia marginalizacją społeczną i wynikającej z nich konieczności korzystania z pomocy społecznej. Ponadto, realizacja projektu wpłynie na ograniczenie niskiej emisji w obszarze rewitalizacji poprzez poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych.
Cele projektu	Głównym celem projektu jest poprawa warunków życia osób w trudnej sytuacji, zamieszkujących budynek oraz zwiększenie ich aktywności społecznej. Celem projektu jest także uzyskanie zwiększonej efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym. Komunalne budynki mieszkalne o charakterze wielomieszkaniowym posiadają istotne braki w zakresie technicznych parametrów i dostosowania ich do obecnych standardów budowlanych i środowiskowych. Dla osiągnięcia jak największego efektu właściwym jest wprowadzenie kompleksowego wymiaru modernizacji energetycznej opartego o zasady energooszczędnego użytkowania budynku skorelowane z wykorzystaniem ciepła użytkowego, a także odnawialnymi źródłami energii.
Czas realizacji	2018-2020
Orientacyjny koszt	1 700 000,00 zł
Źródła finansowania	1 190 000,00 zł -RPO WM, 510 000,00 zł – środki budżetu Gminy i/lub inne dostępne źródła finansowania.
Wskaźniki produktu	Liczba wyremontowanych budynków mieszkalnych przy ul. Parkowej w Tłuszczu- 2 szt.

Wskaźniki rezultatu	Liczba osób korzystających z wyremontowanych budynków mieszkalnych przy ul. Parkowej 5 w Tłuszczu, którym zapewniono dogodne warunki życia- 140 osób. W tym z obszaru rewitalizacji 140 osób.
Sposób oceny efektów realizacji projektu (działania) w odniesieniu do celów programu	Projekt odnosi się do zdefiniowanego w Programie Rewitalizacji celu celu 3 - Podniesienie atrakcyjności osiedleńczej na obszarze rewitalizacji dzięki przeprowadzonym działaniom inwestycyjnym w aspekcie założeń technicznych, przestrzennych, środowiskowych oraz pośrednio celu 1- Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne. Projekt umożliwi podniesienie standardów życia mieszkańców budynku komunalnego, położonego na obszarze rewitalizacji, który zostanie wyremontowany, co wpłynie na zmniejszenie ich poziomu ubóstwa i dysfunkcji społecznych. Efekty realizacji projektu zmierzone zostaną przez wskaźniki produktu i rezultatu określone powyżej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Tłuszcz

Tabela 44 Projekt rewitalizacji NR 11- Projekt GŁÓWNY „Poprawa walorów środowiska naturalnego na obszarze rewitalizacji poprzez wymianę kotłów grzewczych w budynkach mieszkalnych na urządzenia proekologiczne”

„Poprawa walorów środowiska naturalnego na obszarze rewitalizacji poprzez wymianę kotłów grzewczych w budynkach mieszkalnych na urządzenia proekologiczne”	
Lokalizacja	Budynki mieszkalne położone na obszarze rewitalizacji- podobszar Osiedle Długa, Borki, Słoneczna, Centrum.
Realizator projektu	Gmina Tłuszcz
Partnerzy	-
Krótki opis	Modernizacja indywidualnych źródeł ciepła tj. wymiana kotłów lub palenisk węglowych na gazowe, olejowe lub opalane biomasą, zastąpienie kotłów gazowych, olejowych lub opalanych biomasą źródłem ciepła o wyższej niż dotychczas sprawności wytwarzania ciepła (z wyłączeniem montażu kotłów na węgiel lub ekogroszek).
Uzasadnienie	Największy problem na obszarze rewitalizacji oraz w całej Gminie stanowi emisja powierzchniowa (tzw. niska emisja), pochodząca z indywidualnych palenisk domowych i lokalnych kotłowni. Świadczy to o niewystarczającej dystrybucji ciepła sieciowego do odbiorców (potrzeba rozbudowy sieci ciepłowniczych), konieczności poprawy sprawności wytwarzania ciepła indywidualnych czynników grzewczych, a także ograniczenia strat ciepła związanych z przesyłem (potrzeba modernizacji).
Cele projektu	Celem projektu jest wzrost jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizowanego poprzez poprawę jakości powietrza – ograniczenie dwutlenku węgla CO ₂ , pyłów PM _{2,5} , PM ₁₀ oraz

	innych zanieczyszczeń powstających w wyniku niskiej emisji, zagrażających zdrowiu i życiu ludzi. Projekt podniesie poziom wiedzy mieszkańców w zakresie wykorzystywania pro-ekologicznych źródeł ciepła.
Czas realizacji	2019-2020
Orientacyjny koszt	1 800 000,00 zł
Źródła finansowania	1 440 000,00 zł RPO WM, 360 000 – środki budżetu Gminy i/lub inne dostępne źródła finansowania.
Wskaźniki produktu	Liczba wymienionych kotłów centralnego ogrzewania- 200 szt.
Wskaźniki rezultatu	Zmniejszenie emisji: - dwutlenku siarki – 8 Mg/rok - tlenku węgla – 20 Mg/rok - dwutlenku węgla – 105 Mg/rok - pyłów – 17 Mg/rok
Sposób oceny efektów realizacji projektu (działania) w odniesieniu do celów programu	Projekt odnosi się do zdefiniowanego w Programie Rewitalizacji celu celu 3 - Podniesienie atrakcyjności osiedleńczej na obszarze rewitalizacji dzięki przeprowadzonym działaniom inwestycyjnym w aspekcie założeń technicznych, przestrzennych, środowiskowych. Projekt umożliwi podniesienie standardów życia mieszkańców poprzez wymianę kotłów grzewczych w budynkach mieszkalnych na urządzenia o wysokich parametrach pro-środowiskowych oraz przyczyni się do wzrostu świadomości ekologicznej mieszkańców i poprawy parametrów środowiska naturalnego. Efekty realizacji projektu zmierzone zostaną przez wskaźniki produktu i rezultatu określone powyżej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Tłuszcz

Tabela 45 Projekt rewitalizacji NR 12 - Projekt UZUPEŁNIAJĄCY „Zapewnienie mieszkańcom obszaru rewitalizacji możliwości integracji i spędzenia wolnego czasu poprzez modernizację stadionu sportowego w Tłuszczu”

„Zapewnienie mieszkańcom obszaru rewitalizacji możliwości integracji i spędzenia wolnego czasu poprzez modernizację stadionu sportowego w Tłuszczu”	
Lokalizacja	Tłuszcz, ul. Polna, działki nr ewid. 1655/2, 1651/1, 1656/2 położone na obszarze rewitalizacji-podobszar Osiedle Centrum
Realizator projektu	Gmina Tłuszcz
Partnerzy	-

Krótki opis	Projekt zakłada przebudowę płyty boiska, modernizację trybun, a także wykonanie oświetlenia i ogrodzenia terenu Stadionu. Projekt skierowany będzie głównie do mieszkańców obszaru rewitalizacji, którzy informowani będą przy pomocy dostępnych środków masowego przekazu o organizowanych imprezach i działaniach w zakresie projektu. Otwarta formuła projektu uniemożliwia weryfikację osób pod względem miejsca zamieszkania i adresowania działań tylko dla mieszkańców z obszaru rewitalizacji.
Uzasadnienie	Na obszarze rewitalizacji brak różnorodnych miejsc do spędzenia wolnego czasu dla młodzieży i dorosłych. Funkcjonujący obecnie obiekt stadionu wymaga przeprowadzenia prac remontowych i dostosowania do obecnych standardów dla tego typu obiektów.
Cele projektu	Celem projektu jest promocja kultury fizycznej i aktywnych form spędzania wolnego czasu, rozwój ogólnodostępnej infrastruktury sportowej, integracja mieszkańców poprzez organizację wydarzeń kulturalnych i sportowych oraz podniesienie poziomu życia mieszkańców obszaru rewitalizacji.
Czas realizacji	2018-2020
Orientacyjny koszt	2 000 000,00 zł
Źródła finansowania	1 000 000,00 zł – budżet państwa, 1 000 000,00 zł – środki budżetu Gminy
Wskaźniki produktu	Liczba wyremontowanych na obszarze rewitalizacji stadionów sportowych – 1 szt.
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób korzystających ze zmodernizowanego stadionu sportowego, którym zapewniono możliwość spędzenia wolnego czasu i integracji społecznej- 2 000 osób. W tym liczba osób z obszaru rewitalizacji, korzystających ze zmodernizowanego stadionu sportowego, którym zapewniono możliwość spędzenia wolnego czasu i integracji społecznej 1 500 osób.
Sposób oceny efektów realizacji projektu (działania) w odniesieniu do celów programu	Projekt odnosi się do zdefiniowanego w Programie Rewitalizacji celu celu 3 - Podniesienie atrakcyjności osiedleńczej na obszarze rewitalizacji dzięki przeprowadzonym działaniom inwestycyjnym w aspekcie założeń technicznych, przestrzennych, środowiskowych oraz pośrednio celu 1- Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne. Projekt umożliwi modernizację obiektu stadionu miejskiego, wykorzystywanego na cele publiczne i dostosowanie go do obecnych standardów dla tego typu obiektów. Dzięki jego modernizacji z obiektu będzie mogła skorzystać większa liczba mieszkańców, co wpłynie na podniesienie ich aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji. Efekty realizacji projektu zmierzone zostaną przez wskaźniki produktu i rezultatu określone powyżej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Tłuszcz

Tabela 46 Projekt rewitalizacji NR 13- Projekt UZUPEŁNIAJĄCY „Zapewnienie bezpieczeństwa dla mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez budowę sieci monitoringu wizyjnego”

„Zapewnienie bezpieczeństwa dla mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez budowę sieci monitoringu wizyjnego”	
Lokalizacja	Tłuszcz, ul. Warszawska (dworzec kolejowy, parking miejski, targowisko, stadion miejski) - położone na obszarze rewitalizacji w podobszarze Osiedle Centrum
Realizator projektu	Gmina Tłuszcz
Partnerzy	Koleje Mazowieckie, lokalni przedsiębiorcy.
Krótki opis	Projekt zakłada instalację systemu monitoringu miejskiego obejmującego obszar rewitalizacji. Projekt skierowany będzie głównie do mieszkańców obszaru rewitalizacji. Otwarta formuła projektu uniemożliwia weryfikację osób pod względem miejsca zamieszkania i adresowania działań infrastrukturalnych w zakresie projektu tylko dla mieszkańców z obszaru rewitalizacji.
Uzasadnienie	Dzięki realizacji projektu przewidywana jest zmniejszenie poziomu przestępczości i liczby odnotowanych zdarzeń, które zgodnie z danymi statystycznymi Komendy Policji sukcesywnie wzrastają na obszarze rewitalizacji.
Cele projektu	Celem projektu jest poprawa bezpieczeństwa w miejscach użyteczności publicznej, ochrona mienia publicznego oraz przeciwdziałanie przestępczości i wandalizmowi.
Czas realizacji	2018-2020
Orientacyjny koszt	100 000,00 zł
Źródła finansowania	50 000,00 zł – partnerzy, 50 000,00 zł – środki budżetu Gminy
Wskaźniki produktu	Liczba zainstalowanych urządzeń monitoringu miejskiego- 30 szt.
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób którym zapewniono poczucie bezpieczeństwa dzięki instalacji urządzeń monitoringu miejskiego- 5 000 osób. W tym z obszaru rewitalizacji 4 800 osób.
Sposób oceny efektów realizacji projektu (działania) w odniesieniu do celów programu	Projekt odnosi się do zdefiniowanego w Programie Rewitalizacji celu celu 3 - Podniesienie atrakcyjności osiedleńczej na obszarze rewitalizacji dzięki przeprowadzonym działaniom inwestycyjnym w aspekcie założeń technicznych, przestrzennych, środowiskowych oraz pośrednio celu 1- Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne. Projekt umożliwi podniesienie standardów życia mieszkańców poprzez zwiększenie poziomu bezpieczeństwa dzięki realizacji projektu w zakresie montażu systemu monitoringu wizyjnego.

	Realizacja projektu wpłynie na zmniejszenie skali przestępstw i zdarzeń odnotowywanych na obszarze rewitalizacji, co wymiernie zmniejszy dysfunkcje społeczne na tym obszarze. Efekty realizacji projektu zmierzone zostaną przez wskaźniki produktu i rezultatu określone powyżej.
--	---

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Tłuszcz

Tabela 47 Projekt rewitalizacji NR 14- Projekt UZUPEŁNIAJĄCY „Podniesienie bezpieczeństwa i walorów środowiska na obszarze rewitalizacji poprzez termomodernizację budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Tłuszczu”

„Podniesienie bezpieczeństwa i walorów środowiska na obszarze rewitalizacji poprzez termomodernizację budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Tłuszczu”	
Lokalizacja	Tłuszcz, ul. Wiejska, działki nr ewid. 1151, 1152, 1153- położone na obszarze rewitalizacji- podobszar Osiedle Centrum
Realizator projektu	Gmina Tłuszcz
Partnerzy	Ochotnicza Straż Pożarna w Tłuszczu
Krótki opis	Projekt zakłada docieplenie ścian zewnętrznych oraz wymianę instalacji wewnętrznych, takich jak C.O i C.W.U wraz z niezbędnymi robotami towarzyszącymi. Rezultaty realizacji projektu skierowane będą głównie do mieszkańców obszaru rewitalizacji, którzy odniosą korzyści wpływające na ich stan zdrowia w wyniku realizacji projektu i ograniczenia niskiej emisji na obszarze rewitalizacji.
Uzasadnienie	Realizacja przedsięwzięcia wpłynie na ograniczenie problemów społecznych oraz zagrożenia marginalizacją społeczną i wynikającej z braku miejsc spędzenia wolnego czasu dla młodzieży i dorosłych. Ponadto, realizacja projektu wpłynie na ograniczenie niskiej emisji w obszarze rewitalizacji poprzez poprawę efektywności energetycznej budynku OSP.
Cele projektu	Celem projektu jest stworzenie warunków do organizacji zajęć pozalekcyjnych dla młodzieży w budynku OSP w Tłuszczu. W wyniku realizacji projektu dokonana zostanie redukcja emisji dwutlenku węgla do atmosfery oraz nastąpi zmniejszenie kosztów eksploatacji obiektu poprzez zmniejszenie strat ciepła w wyniku przenikania przez przegrody zewnętrzne. Celem projektu jest także poprawa warunków pracy członków OSP w Tłuszczu.
Czas realizacji	2018-2020
Orientacyjny koszt	2 000 000,00 zł
Źródła finansowania	1500 000 – RPO WM, 500 000 – środki budżetu Gminy i/lub inne dostępne źródła finansowania.
Wskaźniki produktu	Liczba wyremontowanych obiektów OSP na obszarze rewitalizacji – 1 szt.

Wskaźniki rezultatu	Liczba osób korzystających z wyremontowanych obiektów OSP w Tłuszczu, którym zapewniono możliwość zagospodarowania wolnego czasu i integracji społecznej, w ramach świetlicy miejskiej i środowiskowej- 100 osób. W tym z obszaru rewitalizacji 70 osób.
Sposób oceny efektów realizacji projektu (działania) w odniesieniu do celów programu	Projekt odnosi się do zdefiniowanego w Programie Rewitalizacji celu celu 3 - Podniesienie atrakcyjności osiedleńczej na obszarze rewitalizacji dzięki przeprowadzonym działaniom inwestycyjnym w aspekcie założeń technicznych, przestrzennych, środowiskowych oraz pośrednio celu 1- Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne. Projekt umożliwi dostosowanie obiektu wykorzystywanego na cele publiczne (kulturalne, społeczne) do obecnych standardów technicznych i środowiskowych. Dzięki przeprowadzonej termomodernizacji polepszeniu ulegną parametry środowiskowe, a mieszkańcy będą mieli możliwość korzystania z funkcjonalnego i estetycznego budynku. Efekty realizacji projektu zmierzone zostaną przez wskaźniki produktu i rezultatu określone powyżej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Tłuszcz

Tabela 48 Projekt rewitalizacji NR 15- Projekt UZUPEŁNIAJĄCY „Organizacja zajęć rozwijających kompetencje kluczowe mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie edukacji i kultury.”

„Organizacja zajęć rozwijających kompetencje kluczowe mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie edukacji i kultury”	
Lokalizacja	Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji - ul. Szkolna 1, Tłuszcz – na obszarze rewitalizacji- podobszar Osiedle Borki, Osiedle Centrum, Osiedle Długa
Realizator projektu	Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji
Partnerzy	Lokalne Centrum Kompetencji
Krótki opis	Projekt zakłada wsparcie mieszkańców poprzez organizację zajęć rozwijających ich kluczowe kompetencje zdefiniowane rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady. Zakłada się organizację różnego rodzaju szkoleń, wykładów, warsztatów, spotkań z ekspertami, wydarzeń kulturalnych (m.in. warsztatów tematycznych, koncertów, spektakli teatralnych, wystaw, pikników, festiwali, obchodów świąt państwowych). W zakresie szkoleń, wykładów, spotkań z ekspertami Rekrutacja osób korzystających ze wsparcia przeprowadzana będzie w dwóch etapach i dotyczyć będzie w pierwszej kolejności osób z obszaru rewitalizacji, których weryfikacja następować będzie zgodnie adresem zamieszkania. W pierwszym etapie osoby z obszaru rewitalizacji będą mogły skorzystać z projektu i zostaną umieszczone na liście głównej beneficjentów. Osoby z poza obszaru

	rewitalizacji, które zgłoszą się do projektu umieszczone zostaną na liście rezerwowej. Po ogłoszeniu drugiego etapu i braku zgłoszenia nowych osób z obszaru rewitalizacji, osoby z poza obszaru rewitalizacji zostaną przyjęte do projektu. W zakresie działań kulturalnych Projekt skierowany będzie głównie do mieszkańców obszaru rewitalizacji. Otwarta formuła projektu uniemożliwia weryfikację osób pod względem miejsca zamieszkania i adresowania działań tylko dla mieszkańców z obszaru rewitalizacji.
Uzasadnienie	Kompetencje kluczowe to zasób umiejętności i wiedzy, które potrzebne są do samorealizacji i rozwoju osobistego, aktywności obywatelskiej, integracji społecznej i zatrudnienia. Aby możliwe było skuteczne dostosowanie się do realiów współczesności, niezbędne jest nabycie przez mieszkańców obszaru rewitalizacji kompetencji kluczowych koniecznych, aby umożliwić im elastyczne dostosowanie się do występujących zmian. Zasadniczą rolę odgrywać będzie edukacja w swym podwójnym – społecznym i ekonomicznym – wymiarze. Dogłębne zrozumienie własnej kultury oraz poczucie tożsamości mogą być podstawą szacunku i otwartej postawy wobec różnorodności ekspresji kulturalnej. Pozytywna postawa obejmuje również kreatywność oraz chęć pielęgnowania zdolności estetycznych poprzez wyrażanie siebie środkami artystycznymi i udział w życiu kulturalnym.
Cele projektu	Celem projektu jest podnoszenie kluczowych kompetencji mieszkańców Gminy Tłuszcz: kompetencji informatycznych, językowych, społecznych i obywatelskich, umiejętności uczenia się, świadomości i ekspresji kulturalnej.
Czas realizacji	2018-2023
Orientacyjny koszt	500 000,00 zł
Źródła finansowania	Planowana wysokość pozyskanych środków zewnętrznych – 400 000,00 zł (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Narodowe Centrum Kultury, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej); 100 000,00 zł – środki budżetu Gminy
Wskaźniki produktu	Liczba przeprowadzonych szkoleń – 15 szt. Liczba przeprowadzonych spotkań z ekspertami – 10 szt. Liczba przeprowadzonych wykładów – 5 szt. Liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalnych – 20 szt.
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób, które skorzystały ze szkoleń, wykładów, spotkań z ekspertami – 150 osób. W tym z obszaru rewitalizacji 150 osób. Liczba osób, które skorzystały z różnego rodzaju wydarzeń kulturalnych – 4 000 osób. W tym z obszaru rewitalizacji 3 500 osób.
Sposób oceny efektów realizacji projektu (działania) w odniesieniu do celów programu	Projekt odnosi się do zdefiniowanego w Programie Rewitalizacji celu 1- Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne.

	Projekt umożliwi pobudzenie aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie zagospodarowania wolnego czasu, rozwoju zainteresowań, wzmocnienia kapitału społecznego, umożliwiając integrację społeczną, w tym integrację wielopokoleniową. Efekty realizacji projektu zmierzone zostaną przez wskaźniki produktu i rezultatu określone powyżej.
--	---

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Tłuszcz

Tabela 49 Projekt rewitalizacji NR 16- Projekt UZUPEŁNIAJĄCY „Wzmocnienie integracji i zapewnienie możliwości spędzenia wolnego czasu poprzez organizację zajęć kulturalnych dla mieszkańców obszaru rewitalizacji”

„Wzmocnienie integracji i zapewnienie możliwości spędzenia wolnego czasu poprzez organizację zajęć kulturalnych dla mieszkańców obszaru rewitalizacji”	
Lokalizacja	Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji, ogólnodostępna przestrzeń publiczna – obszar rewitalizacji- podobszar Osiedle Borki, Osiedle Centrum, Osiedle Długa
Realizator projektu	Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji
Partnerzy	Urząd Miejski, Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe, sołectwa Gminy Tłuszcz
Krótki opis	Projekt zakłada organizację zajęć dla mieszkańców obszaru rewitalizacji, którzy reprezentują różne grupy wiekowe (dzieci, młodzież, dorośli, seniorzy). Realizacji mogą podlegać działania takie jak np.: animacje kulturalne w przestrzeniach publicznych i półpublicznych, warsztaty i wystawy plenerowe, spotkania autorskie z przedstawicielami świata kultury, kino letnie, warsztaty teatralne, filmowe i fotograficzne, różnego rodzaju przedstawienia (w tym międzypokoleniowe). Projekt skierowany będzie głównie do mieszkańców obszaru rewitalizacji, którzy informowani będą przy pomocy dostępnych środków masowego przekazu o organizowanych imprezach i działaniach w zakresie projektu. Otwarta formuła projektu uniemożliwia weryfikację osób pod względem miejsca zamieszkania i adresowania działań tylko dla mieszkańców z obszaru rewitalizacji.
Uzasadnienie	Istnieje znaczny potencjał na obszarze rewitalizacji w zakresie prowadzenia działań kulturalnych. Bogata oferta tego rodzaju wydarzeń oraz wyjątkowe doświadczenie podmiotów je organizujących powinny zostać wykorzystane także w ramach procesu rewitalizacji. Przedsięwzięcia dotyczące sfery kulturalnej prowadzone na obszarze rewitalizacji powinny w głównej mierze integrować lokalną społeczność oraz wzmacniać lokalną tożsamość. Zarysowane w ten sposób cele powinny być realizowane przez działania wykorzystujące istniejącą infrastrukturę społeczną oraz przestrzenie publiczne i półpubliczne

	tak, aby odbywały się lokalnie, jak najbliżej miejsc zamieszkania grup docelowych.
Cele projektu	Celem projektu jest zwiększanie aktywności mieszkańców w sferze społecznej, zwiększanie poczucia przynależności do regionu, kultywowanie lokalnych tradycji i dziedzictwa kulturowego, integracja lokalnej społeczności, integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem, budowanie i wzmacnianie lokalnej tożsamości obszaru rewitalizacji.
Czas realizacji	2018-2023
Orientacyjny koszt	150 000,00 zł
Źródła finansowania	Planowana wysokość pozyskanych środków zewnętrznych – 120 000,00 zł (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Narodowe Centrum Kultury); 30.000,00 zł – środki budżetu Gminy
Wskaźniki produktu	Liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalnych – 10 szt.
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób, które skorzystały z różnego rodzaju wydarzeń kulturalnych – 1 500 osób. W tym z obszaru rewitalizacji 1 400 osób.
Sposób oceny efektów realizacji projektu (działania) w odniesieniu do celów programu	Projekt odnosi się do zdefiniowanego w Programie Rewitalizacji celu 1- Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne. Projekt umożliwi pobudzenie aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie zagospodarowania wolnego czasu, rozwoju zainteresowań, wzmocnienia kapitału społecznego, umożliwiając integrację społeczną, w tym integrację wielopokoleniową. Efekty realizacji projektu zmierzone zostaną przez wskaźniki produktu i rezultatu określone powyżej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Tłuszcz

Tabela 50 Projekt rewitalizacji NR 17- Projekt UZUPEŁNIAJĄCY „Aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki organizacji warsztatów ceramicznych wraz z prelekcjami”

„Aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki organizacji warsztatów ceramicznych wraz z prelekcjami”	
Lokalizacja	Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji ul. Szkolna 1, Tłuszcz – na obszarze rewitalizacji- podobszar Osiedle Centrum
Realizator projektu	Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji
Partnerzy	-
Krótki opis	Projekt zakłada organizację warsztatów ceramicznych wraz z prelekcjami dotyczącymi historii ceramiki, która ma silne powiązania z tradycjami Tłuszcza.

	Projekt skierowany będzie wyłącznie do osób zamieszkałych na obszarze rewitalizacji poprzez weryfikację adresu zamieszkania.
Uzasadnienie	Niezwykle istotna jest świadomość lokalnego dziedzictwa kulturalnego i przekazywanie wiadomości dotyczących lokalnej historii młodszym pokoleniom. Dzięki projektom wzmacniającym poziom wiedzy kulturowej mieszkańców, lokalne dziedzictwo zostaje zachowane oraz następuje integracja i zwiększony poziom utożsamiania mieszkańców z miejscem zamieszkania.
Cele projektu	Celem projektu jest zwiększanie aktywności mieszkańców w sferze społecznej, zwiększanie poczucia przynależności do regionu, kultywowanie lokalnych tradycji i dziedzictwa kulturowego.
Czas realizacji	2018-2023
Orientacyjny koszt	20 000,00 zł
Źródła finansowania	Planowana wysokość pozyskanych środków zewnętrznych -16 000,00 zł (PUP w Wołominie); 4 000,00 zł – środki budżetu Gminy
Wskaźniki produktu	Liczba zorganizowanych warsztatów – 4 szt.
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób biorących udział w warsztatach – 80 osób. W tym z obszaru rewitalizacji 80 osób.
Sposób oceny efektów realizacji projektu (działania) w odniesieniu do celów programu	Projekt odnosi się do zdefiniowanego w Programie Rewitalizacji celu 1- Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne. Projekt umożliwi pobudzenie aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie zagospodarowania wolnego czasu, rozwoju zainteresowań, wzmocnienia kapitału społecznego, umożliwiając integrację społeczną, w tym integrację wielopokoleniową. Efekty realizacji projektu zmierzone zostaną przez wskaźniki produktu i rezultatu określone powyżej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Tłuszcz

Tabela 51 Projekt rewitalizacji NR 18- Projekt UZUPEŁNIAJĄCY „Wzmocnienie poziomu przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji poprzez szkolenia i warsztaty dla przedsiębiorców”

„Wzmocnienie poziomu przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji poprzez szkolenia i warsztaty dla przedsiębiorców”	
Lokalizacja	Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji - ul. Szkolna 1, Tłuszcz – na obszarze rewitalizacji- podobszar Osiedle Borki, Osiedle Centrum, Osiedle Długa
Realizator projektu	Gmina Tłuszcz
Partnerzy	Lokalne Centrum Kompetencji, Powiatowy Urząd Pracy w Wołominie

Krótki opis	Projekt zakłada organizację warsztatów i szkoleń w zakresie doradztwa dla lokalnych przedsiębiorców, w celu podniesienia kompetencji dotyczących prowadzenia i rozwoju działalności gospodarczej. Projekt skierowany będzie wyłącznie do przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą na obszarze rewitalizacji.
Uzasadnienie	Na obszarze rewitalizacji oraz w całej Gminie Tłuszcz, obserwowany jest niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców, niska aktywność zawodowa i brak pomysłów na rozwój nowych obszarów gospodarki. Istniejące podmioty gospodarcze nie wytrzymują konkurencji z podmiotami funkcjonującymi w nieodległej Warszawie i zawieszają swoją działalność. Istnieje potrzeba przeprowadzenia warsztatów doradczych w zakresie wzmocnienia poziomu przedsiębiorczości oraz integracja lokalnego środowiska biznesu.
Cele projektu	Poprawa sytuacji przedsiębiorstw na obszarze rewitalizacji dzięki podniesieniu wiedzy i umiejętności związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej. Celem projektu jest stworzenie swoistego forum przedsiębiorczości, w ramach którego odbywałyby się cykliczne spotkania dla prowadzących działalność gospodarczą, w ramach których utworzony może zostać tzw. klaster ekonomii społecznej służący wypracowaniu współpracy między przedsiębiorcami.
Czas realizacji	2018-2023
Orientacyjny koszt	600 000,00
Źródła finansowania	LGD- 100%
Wskaźniki produktu	Liczba przedsiębiorstw, którzy skorzystali ze szkoleń w zakresie prowadzenia i rozwoju przedsiębiorczości- 20 szt.
Wskaźniki rezultatu	Liczba przedsiębiorstw z obszaru rewitalizacji, które dzięki uczestnictwu w szkoleniach w zakresie prowadzenia i rozwoju przedsiębiorczości rozwinęła swoją działalność gospodarczą – 10 szt.
Sposób oceny efektów realizacji projektu (działania) w odniesieniu do celów programu	Projekt odnosi się do zdefiniowanego w Programie Rewitalizacji celu 2- Pobudzenie lokalnej gospodarki poprzez wzrost liczby nowych, aktywnie działających podmiotów gospodarczych oraz skuteczne wsparcie instytucjonalne dla podmiotów funkcjonujących na obszarze rewitalizacji. Projekt umożliwi podniesienie poziomu wiedzy w zakresie warunków prowadzenia działalności gospodarczej i mechanizmów sprzyjających rozwojowi firm, umożliwiając rozwój przedsiębiorstw i trwałe funkcjonowanie na lokalnym rynku gospodarczym. Dzięki realizacji projektu zmniejszona zostanie skala kryzysu w aspekcie gospodarczym, która odnosi się do znacznej liczby obecnie zamykanych lub zawieszanych firm na obszarze rewitalizacji.

	Efekty realizacji projektu zmierzone zostaną przez wskaźniki produktu i rezultatu określone powyżej.
--	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Tłuszcz

Tabela 52 Projekt rewitalizacji NR 19- Projekt UZUPEŁNIAJĄCY „Interdyscyplinarny rozwój mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki współpracy z organizacjami pozarządowymi”

„Interdyscyplinarny rozwój mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki współpracy z organizacjami pozarządowymi”	
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji Osiedle Borki, Osiedle Centrum, Osiedle Długa, Osiedle Słoneczna
Realizator projektu	Stowarzyszenie na rzecz organizowania społeczności lokalnych AB OVO, Stowarzyszenie KASTOR-inicjatywa dla rozwoju, Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Tłuszczańskiej, Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci Niepełnosprawnych NADZIEJA, Uczniowski Klub Sportowy, Tłuszczański Klub Sportowy BÓBR, Stowarzyszenie Szkoła Sztuk Walki i Samoobrony Kobra
Partnerzy	-
Krótki opis	Projekt zakłada konsolidację i współdziałanie funkcjonujących na obszarze rewitalizacji organizacji pozarządowych, organizacji społecznych, sportowych i kulturalnych, które działać będą na rzecz lokalnej społeczności. Projekt skierowany będzie głównie do mieszkańców obszaru rewitalizacji, którzy informowani będą przy pomocy dostępnych środków masowego przekazu o organizowanych imprezach i działaniach w zakresie projektu. Otwarta formuła projektu uniemożliwia weryfikację osób pod względem miejsca zamieszkania i adresowania działań tylko dla mieszkańców z obszaru rewitalizacji.
Uzasadnienie	Spółeczność obszaru rewitalizacji wymaga wsparcia w postaci szerokiej gamy działań aktywizujących i integrujących. Potrzebne są nie tylko działania kulturalne, edukacyjne, sportowe, ale także działania które wzmocnią poczucie integracji wielopokoleniowej mieszkańców obszaru rewitalizacji i pobudzą aktywność mieszkańców w różnych obszarach działań.
Cele projektu	Wzmocnienie integracji społecznej i aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji
Czas realizacji	2018-2023
Orientacyjny koszt	500 000,00
Źródła finansowania	Środki własne organizacji pozarządowych, środki ministerialne
Wskaźniki produktu	Liczba osób dla których przeznaczone były działania kulturalne, edukacyjne, sportowe i społeczne w ramach projektu- 5 000 osób

Wskaźniki rezultatu	Liczba osób które zapełniły swój wolny czas i wzmocniły aktywność i integrację społeczną podczas realizowanych w ramach projektu działaniach: kulturalnych, edukacyjnych, sportowych i społecznych w ramach projektu- 5 000 osób. W tym z obszaru rewitalizacji 2 000 osób.
Sposób oceny efektów realizacji projektu (działania) w odniesieniu do celów programu	Projekt odnosi się do zdefiniowanego w Programie Rewitalizacji celu 1- Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne. Projekt umożliwi pobudzenie aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie zagospodarowania wolnego czasu, rozwoju zainteresowań, wzmocnienia kapitału społecznego, umożliwiając integrację społeczną, w tym integrację wielopokoleniową. Efekty realizacji projektu zmierzone zostaną przez wskaźniki produktu i rezultatu określone powyżej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Tłuszcz

Tabela 53 Projekt rewitalizacji NR 20- Projekt UZUPEŁNIAJĄCY „Zwiększenie poziomu usług społecznych przez Spółdzielnię Socjalną „Pożytek” na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji”

„Zwiększenie poziomu usług społecznych przez Spółdzielnię Socjalną „Pożytek” na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji”	
Lokalizacja	ul. Warszawska 11, Tłuszcz- Klub Integracji Społecznej w Tłuszczu - obszar rewitalizacji Osiedle Centrum
Realizator projektu	Gmina Tłuszcz/Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuszczu
Partnerzy	Spółdzielnia Socjalna „Pożytek”
Krótki opis	Spółdzielnia Socjalna POŻYTEK powstała w wyniku realizacji wielu projektów społecznych w Gminie Tłuszcz. Dzięki prowadzonej reintegracji społecznej i zawodowej przygotowano uczestników projektu do wejścia na rynek pracy oraz zmiany postaw społecznych i większego zaangażowania w sprawy społeczne. Spółdzielnia prowadzi pracę socjalną i środowiskową na rzecz osób i rodzin wspierając się znajomością problemów i potrzeb społecznych, wypełniając jednocześnie lukę na rynku lokalnym w zakresie wielu społecznych potrzeb. Projekt skierowany będzie wyłącznie do osób z obszaru rewitalizacji, których rekrutacja odbywać się będzie poprzez weryfikację adresu zamieszkania.
Uzasadnienie	Kontynuacja pracy Spółdzielni Socjalnej POŻYTEK wymaga nakładów i rozwijania szeregu usług społecznych w zakresie teleopieki, profesjonalizacji kadry zatrudnionej w spółdzielni, doposażenia w sprzęt specjalistyczny i pomocniczy. Znajomość potrzeb osób starszych oraz innych osób niesamodzielnych pozwala na planowanie pomocy i wsparcia w różnych

	płaszczyznach, a przedmiotowy projekt umożliwi ich realizację w pełnym zakresie.
Cele projektu	Głównym celem projektu jest rozszerzenie działalności usług społecznych Spółdzielni Socjalnej „Pożytek” na rzecz wymagających wsparcia mieszkańców obszaru rewitalizacji. Cele szczegółowe: podniesienie kompetencji zawodowych i społecznych osób świadczących usługi, podniesienie kwalifikacji zawodowych, stworzenie optymalnej oferty specjalistycznej i pomocowej dla rodzin wymagających wsparcia.
Czas realizacji	2018-2023
Orientacyjny koszt	500 000,00
Źródła finansowania	Dofinansowanie OWES
Wskaźniki produktu	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu- 5 miejsc
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób z obszaru rewitalizacji, zagrożonych ubóstwem lub wykluczonych społecznie objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie, którym podniesiono standard życia- 32 osoby.
Sposób oceny efektów realizacji projektu (działania) w odniesieniu do celów programu	Projekt odnosi się do zdefiniowanego w Programie Rewitalizacji celu 1- Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne. Projekt umożliwi pomoc dla rodzin, które wymagają wsparcia instytucjonalnego w postaci usług opiekuńczych. Realizacja projektu wpłynie także na zwiększenie aktywności i integracji społecznej, a także przywróci rodziny i osoby korzystające z pomocy do pełnienia oczekiwanych funkcji społecznych w lokalnym środowisku. Efekty realizacji projektu zmierzone zostaną przez wskaźniki produktu i rezultatu określone powyżej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Tłuszcz

Część X. Komplementarność przedsięwzięć w różnych aspektach działania

1. Przedsięwzięcia towarzyszące

Skala oddziaływania wskazanych do realizacji działań i projektów rewitalizacyjnych zostanie wzmocniona poprzez realizację zadań inwestycyjnych Gminy, które zostały wskazane do wykonania w Wieloletniej Prognozie Finansowej. Dodatkowo, należy zaplanować następujące działania programowe dla wzmocnienia procesu rewitalizacji:

- ✓ Intensyfikacja programu modernizacji dróg gminnych i budowy dróg rowerowych – stan techniczny dróg, poboczy, chodników, rozwiązania w zakresie ruchu pieszego, rowerowego oraz transportu komunikacyjnego wewnątrz Gminy są jednym z głównych problemów rozwojowych, brak aktywności w tym zakresie powodowałby osłabienie skuteczności programu rewitalizacji;
- ✓ Intensyfikacja działań w zakresie stałego rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz gazowej na obszarze Gminy, które są konieczne z uwagi na niekorzystne obecne uwarunkowania w odniesieniu do innych jednostek samorządu terytorialnego, które zostały poddane analizie porównawczej w rozdziale dotyczącym sfery techniczno-przestrzennej i środowiskowej w diagnozie czynników i zjawisk kryzysowych w gminie, która zawarta jest w niniejszym dokumencie.

Tabela 54 Inne działania, poza podstawowymi projektami i przedsięwzięciami, przyczyniające się do eliminacji lub ograniczenia negatywnych zjawisk występujących na terenach rewitalizowanych

CELE OPERACYJNE / KIERUNKI DZIAŁAŃ W LOKALNYM PROGRAMIE REWITALIZACJI	PLANOWANE, INNE RODZAJE PRZEDSIĘWZIEĆ WRAZ Z CHARAKTERYSTYKĄ
C1.1 Przeprowadzanie działań wspierających aktywność i integrację mieszkańców – zwiększenie ich udziału w życiu publicznym i kulturalnym	W ramach przedsięwzięć planowana jest organizacja imprez kulturalnych przy współpracy z funkcjonującymi na obszarze rewitalizacji organizacjami pozarządowymi.
C1.4 Realizacja projektów edukacyjnych i kulturalnych, podnoszących poziom kapitału społecznego mieszkańców w różnych przedziałach wiekowych	Planuje się także organizację szkoleń dotyczących korzystania z technik informatycznych i Internetu dla osób w wieku poprodukcyjnym lub osób pragnących podnieść kwalifikacje zawodowe, a także inne działania podnoszące poziom kapitału społecznego mieszkańców Gminy.
C1.5 Zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa na terenie rewitalizacji poprzez działania prewencyjne	W ramach przedsięwzięć planowane jest sukcesywny montaż na terenie Gminy sieci monitoringu wizyjnego, wymiana oświetlenia ulicznego, bieżące remonty chodników, ciągów spacerowych w miejscach szczególnie narażonych na brak bezpieczeństwa.
C.3.3 Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców poprzez działania inwestycyjne	

CELE OPERACYJNE / KIERUNKI DZIAŁAŃ W LOKALNYM PROGRAMIE REWITALIZACJI	PLANOWANE, INNE RODZAJE PRZEDSIĘWZIĘĆ WRAZ Z CHARAKTERYSTYKĄ
C3.4 Podejmowanie działań mających na celu poprawę stanu środowiska naturalnego, zwiększenie poziomu wiedzy dotyczącej zasad ekologii i gospodarki niskoemisyjnej C3.5 Przeprowadzenie działań termomodernizacyjnych oraz związanych z wymianą instalacji grzewczych na urządzenia o wysokich parametrach pro-środowiskowych	W ramach przedsięwzięć planowane są inwestycje podnoszące poziom ochrony środowiska w Gminie w tym inwestycje wykorzystujące odnawialne źródła energii czy wymianą przestarzałych, nieekologicznych instalacji grzewczych. Prowadzone będą także kampanie społeczne i Programy promujące działania pro-środowiskowe.
C3.1 Poprawa parametrów infrastruktury wykorzystywanej na cele publiczne (np. obiekty użyteczności publicznej, parki, miejsca rekreacji i sportu, parkingi)	W ramach przedsięwzięć planuje się bieżące remonty oraz poprawę funkcjonalności ogólnodostępnych budynków i przestrzeni publicznych w postaci odnowy tkanki budowlanej czy bieżącej poprawy zewnętrznej przestrzeni publicznej w postaci uporządkowania i nadania estetycznej formy miejscom ogólnodostępnym dla mieszkańców, poprzez np. nasadzenia roślinności, wymianę/doposażenie w obiekty małej infrastruktury.

Źródło: opracowanie własne

2. Komplementarność działań rewitalizacyjnych

Kompleksowy wymiar programu rewitalizacji, w założeniach powinien spełniać wymogi komplementarności. Wzajemne uzupełnianie projektów jest wynikiem współistnienia uwarunkowań, które jako takie oddziałują na siebie, zależność ta implikuje kolejne, niezbędne działania, które umożliwiają wypełnienie celów i oczekiwanych rezultatów niniejszego Lokalnego Programu Rewitalizacji. Podstawowe wymiary „wzajemnego uzupełniania się” elementów programu, a w szczególności projektów rewitalizacji ujęto poniżej, w formie schematu.

Rysunek 40 Schemat dotyczący komplementarności poszczególnych elementów Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023

Źródło: Opracowanie własne Contract Consulting

KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA

Projekty, które zostały uwzględnione w Programie Rewitalizacji zostały zaplanowane na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, jako działania wzajemnie uzupełniające się oraz wpływające na redukcję sytuacji kryzysowej na obszarze rewitalizacji, ale także oddziałujące na cały obszar Gminy. Działania te mając charakter „miękki” (projekty społeczne) oraz charakter „twardy” (projekty infrastrukturalne), przewidziane są do realizacji na obszarze rewitalizacji, głównie dla mieszkańców obszarów rewitalizowanych, ale nie wykluczają udziału pozostałych mieszkańców Gminy Tłuszcz.

Projekty, które zostały uwzględnione w Programie Rewitalizacji zostały zaplanowane jako działania wzajemnie się uzupełniające oraz wpływające na redukcję sytuacji kryzysowej i wzmocnienie potencjałów terenu na obszarze rewitalizacji, ale także oddziałujące na cały obszar Gminy. Diagnoza obszaru pozwoliła na wskazanie poszczególnych terenów Gminy, na których istnieje największa koncentracja negatywnych zjawisk społecznych oraz środowiskowych. Planowane do wykonania projekty rewitalizacyjne skupiają się na tym obszarze i są z nim ściśle

powiązane. Jak pokazuje poniższe zestawienie. Jak zaprezentowano w poniższej tabeli poszczególne projekty rewitalizacyjne dopełniają się wzajemnie w ujęciu przestrzennym, a także zostały skonstruowane w oparciu o cel, którym jest zniwelowanie problemów społecznych, w związku z czym działania podejmowane są kompatybilne względem siebie. Na każdym z podobszarów rewitalizacji zaplanowano realizację przedsięwzięcia rewitalizacyjnego.

Poniżej zamieszczono tabelę ilustrującą komplementarność prowadzonych działań w ujęciu przestrzennym, która określa miejsce realizacji poszczególnych projektów w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023.

Tabela 55 Komplementarność działań rewitalizacyjnych w ujęciu przestrzennym - miejsce realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych na obszarze rewitalizacji

Legenda: Kolor niebieski oznacza miejsce realizacji projektu na obszarze rewitalizacji.

Lp.	Nazwa projektu rewitalizacyjnego	OSIEDLE BORKI	OSIEDLE CENTRUM	OSIEDLE DŁUGA	OSIEDLE SŁONECZNA
1	„Podniesienie jakości życia dla mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez utworzenie Dziennego Domu Senior+ przy ul. Długiej w Tłuszczu (projekt w ramach programu Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej pt. „Program Wieloletni Senior+ na lata 2015-2020)”				
2	„Zminimalizowanie ubóstwa i wykluczenia społecznego dzieci i młodzieży w wieku 5-15 lat z terenu gminy Tłuszcz poprzez objęcie wsparciem trzech placówek wsparcia dziennego, łącznie 105 osób małoletnich zagrożonych lub wykluczonych społecznie oraz 30 osób dorosłych tj. rodziców, opiekunów prawnych z obszaru rewitalizacji znajdujących się w Tłuszczu (PROJEKT W RAMACH IX PRIORYTETU RPO, DZIAŁANIE 9.2.1 Zwiększenie dostępności usług społecznych”				
3	„Wzmocnienie aktywności zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki organizacji Kursów zawodowych w zakresie grafiki komputerowej i tworzenia stron Internetowych”				
4	„Podniesienie poziomu kapitału społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez zwiększenie świadomości w zakresie poziomu bezpieczeństwa i działań dotyczących ochrony środowiska poprzez warsztaty i szkolenia”				
5	„Bądź aktywny- ćwicz razem z nami- organizacja działań promujących aktywny wypoczynek, rekreację i sport w sportowych obiektach otwartych i w plenerze”				
6	„Zapewnienie mieszkańcom obszaru rewitalizacji terenów umożliwiających rekreację i integrację społeczną, poprzez zagospodarowanie parku miejskiego położonego przy ul. Długiej w Tłuszczu”				
7	„Podniesienie integracji społecznej mieszkańców na obszarze rewitalizacji i zapewnienie możliwości spędzania wolnego czasu dzięki przebudowie ogródka jordanowskiego w Tłuszczu oraz innych ogólnodostępnych obiektów infrastruktury rekreacyjno - edukacyjnej”				

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUSZCZ NA LATA 2018-2023

Lp.	Nazwa projektu rewitalizacyjnego	OSIEDLE BORKI	OSIEDLE CENTRUM	OSIEDLE DŁUGA	OSIEDLE SŁONECZNA
8	„Podniesienie walorów środowiska i świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez budowę parkingu „Parkuj i jedź” w Tłuszczu”				
9	„Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez remont budynków komunalnych przy ul. Szerokiej 27 w Tłuszczu”				
10	„Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez remont budynków komunalnych przy ul. Parkowej nr 1 i ul. Parkowej 5 w Tłuszczu”				
11	„Poprawa walorów środowiska naturalnego na obszarze rewitalizacji poprzez wymianę kotłów grzewczych w budynkach mieszkalnych na urządzenia proekologiczne”				
12	„Zapewnienie mieszkańcom obszaru rewitalizacji możliwości integracji i spędzenia wolnego czasu poprzez modernizację stadionu sportowego w Tłuszczu”				
13	„Zapewnienie bezpieczeństwa dla mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez budowę sieci monitoringu wizyjnego”				
14	„Podniesienie bezpieczeństwa i walorów środowiska na obszarze rewitalizacji poprzez termomodernizację budynku ochotniczej straży pożarnej w Tłuszczu”				
15	„Organizacja zajęć rozwijających kompetencje kluczowe mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie edukacji i kultury”				
16	„Wzmocnienie integracji i zapewnienie możliwości spędzenia wolnego czasu poprzez organizację zajęć kulturalnych dla mieszkańców obszaru rewitalizacji”				
17	„Aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki organizacji warsztatów ceramicznych wraz z prelekcjami”				
18	„Wzmocnienie poziomu przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji poprzez szkolenia i warsztaty dla przedsiębiorców”				
19	„Interdyscyplinarny rozwój mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki współpracy z organizacjami pozarządowymi”				
20	„Zwiększenie poziomu usług społecznych przez Spółdzielnię Socjalną „Pożytek” na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji”				

Źródło: opracowanie Contract Consulting

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA

W zestawieniu poniżej znajduje się wykaz projektów w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji, które wykazują wzajemne powiązania projektów, celów i problemów koniecznych do rozwiązania na obszarze wskazanym do rewitalizacji.

Tabela 56 Powiązania problemów, celów i projektów rewitalizacji

Legenda: Tabela wskazuje problem ujęty w diagnozie kryzysu oraz cel strategiczny, który stanowi odpowiedź na zdiagnozowany problem. Kolorem niebieskim zaznaczono projekty, które rozwiązują problem uwidoczniiony w diagnozie kryzysu.

Lp.	Nazwa projektu	Problem								
		UBÓSTWO I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE	NISKA AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA	BRAK INTEGRACJI SPOŁECZNEJ	BEZROBOCIE	NISKA PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	NISKI POZIOM BEZPIECZEŃSTWA	NISKA ŚWIADOMOŚĆ EKOLOGICZNA	NISKA JAKOŚĆ INFRASTRUKTURY WYKORZYSTYWANEJ NA CELE PUBLICZNE	NISKA JAKOŚĆ INFRASTRUKTURY MIESZKALNEJ
		CEL 1	CEL 1 CEL 2	CEL 1	CEL 2	CEL 2	CEL 1	CEL 3	CEL 3	CEL 3
		CEL STRATEGICZNY:								
		1. ZMNIEJSZENIE POZIOMU DYSFUNKCJI SPOŁECZNYCH ORAZ WZROST POZIOMU ŻYCIA, AKTYWNOŚCI I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI POPRZEC DZIAŁANIA INSTYTUCJONALNE 2. POBUDZENIE LOKALNEJ GOSPODARKI POPRZEC WZROST LICZBY NOWYCH, AKTYWNE DZIAŁAJĄCYCH PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH ORAZ SKUTECZNE WSPARCIE INSTYTUCJONALNE DLA PODMIOTÓW FUNKCJONUJĄCYCH NA OBSZARZE REWITALIZACJI 3. PODNIESIENIE ATRAKCYJNOŚCI OSIEDLEŃCZEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI DZIĘKI PRZEPROWADZONYM DZIAŁANIOM INWESTYCYJNYM W ASPEKcie ZAŁOŻEŃ TECHNICZNYCH, PRZESTRZENNYCH, ŚRODOWISKOWYCH								
1	„Podniesienie jakości życia dla mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez utworzenie Dziennego Domu Senior+ przy ul. Długiej w Tłuszczu (projekt w ramach programu Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej pt. „Program Wieloletni Senior+ na lata 2015-2020)”									

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUSZCZ NA LATA 2018-2023

Lp.	Nazwa projektu	Problem								
		UBÓSTWO I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE	NISKA AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA	BRAK INTEGRACJI SPOŁECZNEJ	BEZROBOCIE	NISKA PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	NISKI POZIOM BEZPIECZEŃSTWA	NISKA ŚWIADOMOŚĆ EKOLOGICZNA	NISKA JAKOŚĆ INFRASTRUKTURY WYKORZYSTYWANEJ NA CELE PUBLICZNE	NISKA JAKOŚĆ INFRASTRUKTURY MIESZKALNEJ
		CEL 1	CEL 1 CEL 2	CEL 1	CEL 2	CEL 2	CEL 1	CEL 3	CEL 3	CEL 3
		CEL STRATEGICZNY:								
		1. ZMNIEJSZENIE POZIOMU DYSFUNKCJI SPOŁECZNYCH ORAZ WZROST POZIOMU ŻYCIA, AKTYWNOŚCI I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI POPRZECZ DZIAŁANIA INSTYTUCJONALNE 2. POBUDZENIE LOKALNEJ GOSPODARKI POPRZECZ WZROST LICZBY NOWYCH, AKTYWNE DZIAŁAJĄCYCH PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH ORAZ SKUTECZNE WSPARCIE INSTYTUCJONALNE DLA PODMIOTÓW FUNKCJONUJĄCYCH NA OBSZARZE REWITALIZACJI 3. PODNIESIENIE ATRAKCYJNOŚCI OSIEDLEŃCZEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI DZIĘKI PRZEPROWADZONYM DZIAŁANIOM INWESTYCYJNYM W ASPEKcie ZAŁOŻEŃ TECHNICZNYCH, PRZESTRZENNYCH, ŚRODOWISKOWYCH								
2	„Zminimalizowanie ubóstwa i wykluczenia społecznego dzieci i młodzieży w wieku 5-15 lat z terenu gminy Tłuszcz poprzez objęcie wsparciem trzech placówek wsparcia dziennego, łącznie 105 osób małoletnich zagrożonych lub wykluczonych społecznie oraz 30 osób dorosłych tj. rodziców, opiekunów prawnych z obszaru rewitalizacji znajdujących się w Tłuszczu (PROJEKT W RAMACH IX PRIORYTETU RPO, DZIAŁANIE 9.2.1 Zwiększenie dostępności usług społecznych)”									
3	„Wzmocnienie aktywności zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki organizacji									

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUSZCZ NA LATA 2018-2023

Lp.	Nazwa projektu	Problem								
		UBÓSTWO I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE	NISKA AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA	BRAK INTEGRACJI SPOŁECZNEJ	BEZROBOCIE	NISKA PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	NISKI POZIOM BEZPIECZEŃSTWA	NISKA ŚWIADOMOŚĆ EKOLOGICZNA	NISKA JAKOŚĆ INFRASTRUKTURY WYKORZYSTYWANEJ NA CELE PUBLICZNE	NISKA JAKOŚĆ INFRASTRUKTURY MIESZKALNEJ
		CEL 1	CEL 1 CEL 2	CEL 1	CEL 2	CEL 2	CEL 1	CEL 3	CEL 3	CEL 3
		CEL STRATEGICZNY:								
		1. ZMNIJSZENIE POZIOMU DYSFUNKCJI SPOŁECZNYCH ORAZ WZROST POZIOMU ŻYCIA, AKTYWNOŚCI I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI POPRZEC DZIAŁANIA INSTYTUCJONALNE 2. POBUDZENIE LOKALNEJ GOSPODARKI POPRZEC WZROST LICZBY NOWYCH, AKTYWNE DZIAŁAJĄCYCH PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH ORAZ SKUTECZNE WSPARCIE INSTYTUCJONALNE DLA PODMIOTÓW FUNKCJONUJĄCYCH NA OBSZARZE REWITALIZACJI 3. PODNIESIENIE ATRAKCYJNOŚCI OSIEDLEŃCZEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI DZIĘKI PRZEPROWADZONYM DZIAŁANIOM INWESTYCYJNYM W ASPEKcie ZAŁOŻEŃ TECHNICZNYCH, PRZESTRZENNYCH, ŚRODOWISKOWYCH								
	Kursów zawodowych w zakresie grafiki komputerowej i tworzenia stron Internetowych”									
4	„Podniesienie poziomu kapitału społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez zwiększenie świadomości w zakresie poziomu bezpieczeństwa i działań dotyczących ochrony środowiska poprzez warsztaty i szkolenia”									
5	„Bądź aktywny- ćwicz razem z nami- organizacja działań promujących aktywny wypoczynek, rekreację i sport w sportowych obiektach otwartych i w plenerze”									

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUSZCZ NA LATA 2018-2023

Lp.	Nazwa projektu	Problem								
		UBÓSTWO I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE	NISKA AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA	BRAK INTEGRACJI SPOŁECZNEJ	BEZROBOCIE	NISKA PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	NISKI POZIOM BEZPIECZEŃSTWA	NISKA ŚWIADOMOŚĆ EKOLOGICZNA	NISKA JAKOŚĆ INFRASTRUKTURY WYKORZYSTYWANEJ NA CELE PUBLICZNE	NISKA JAKOŚĆ INFRASTRUKTURY MIESZKALNEJ
		CEL 1	CEL 1 CEL 2	CEL 1	CEL 2	CEL 2	CEL 1	CEL 3	CEL 3	CEL 3
		CEL STRATEGICZNY:								
		1. ZMNIJSZENIE POZIOMU DYSFUNKCJI SPOŁECZNYCH ORAZ WZROST POZIOMU ŻYCIA, AKTYWNOŚCI I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI POPRZEC DZIAŁANIA INSTYTUCJONALNE 2. POBUDZENIE LOKALNEJ GOSPODARKI POPRZEC WZROST LICZBY NOWYCH, AKTYWNE DZIAŁAJĄCYCH PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH ORAZ SKUTECZNE WSPARCIE INSTYTUCJONALNE DLA PODMIOTÓW FUNKCJONUJĄCYCH NA OBSZARZE REWITALIZACJI 3. PODNIESIENIE ATRAKCYJNOŚCI OSIEDLEŃCZEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI DZIĘKI PRZEPROWADZONYM DZIAŁANIOM INWESTYCYJNYM W ASPEKcie ZAŁOŻEŃ TECHNICZNYCH, PRZESTRZENNYCH, ŚRODOWISKOWYCH								
6	„Zapewnienie mieszkańcom obszaru rewitalizacji terenów umożliwiających rekreację i integrację społeczną, poprzez zagospodarowanie parku miejskiego położonego przy ul. Długiej w Tłuszczu”									
7	„Podniesienie integracji społecznej mieszkańców na obszarze rewitalizacji i zapewnienie możliwości spędzania wolnego czasu dzięki przebudowie ogródka jordanowskiego w Tłuszczu oraz innych ogólnodostępnych obiektów infrastruktury rekreacyjno - edukacyjnej”									
8	„Podniesienie walorów środowiska i świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru rewitalizacji									

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUSZCZ NA LATA 2018-2023

Lp.	Nazwa projektu	Problem								
		UBÓSTWO I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE	NISKA AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA	BRAK INTEGRACJI SPOŁECZNEJ	BEZROBOCIE	NISKA PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	NISKI POZIOM BEZPIECZEŃSTWA	NISKA ŚWIADOMOŚĆ EKOLOGICZNA	NISKA JAKOŚĆ INFRASTRUKTURY WYKORZYSTYWANEJ NA CELE PUBLICZNE	NISKA JAKOŚĆ INFRASTRUKTURY MIESZKALNEJ
		CEL 1	CEL 1 CEL 2	CEL 1	CEL 2	CEL 2	CEL 1	CEL 3	CEL 3	CEL 3
		CEL STRATEGICZNY:								
	poprzez budowę parkingu „Parkuj i jedź” w Tłuszczu”									
9	„Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez remont budynków komunalnych przy ul. Szerokiej 27 w Tłuszczu”									
10	„Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez remont budynków komunalnych przy ul. Parkowej nr 1 i ul. Parkowej 5 w Tłuszczu”									
11	„Poprawa walorów środowiska naturalnego na obszarze rewitalizacji poprzez wymianę									

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUSZCZ NA LATA 2018-2023

Lp.	Nazwa projektu	Problem								
		UBÓSTWO I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE	NISKA AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA	BRAK INTEGRACJI SPOŁECZNEJ	BEZROBOCIE	NISKA PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	NISKI POZIOM BEZPIECZEŃSTWA	NISKA ŚWIADOMOŚĆ EKOLOGICZNA	NISKA JAKOŚĆ INFRASTRUKTURY WYKORZYSTYWANEJ NA CELE PUBLICZNE	NISKA JAKOŚĆ INFRASTRUKTURY MIESZKALNEJ
		CEL 1	CEL 1 CEL 2	CEL 1	CEL 2	CEL 2	CEL 1	CEL 3	CEL 3	CEL 3
		CEL STRATEGICZNY:								
		1. ZMNIJSZENIE POZIOMU DYSFUNKCJI SPOŁECZNYCH ORAZ WZROST POZIOMU ŻYCIA, AKTYWNOŚCI I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI POPRZEC DZIAŁANIA INSTYTUCJONALNE 2. POBUDZENIE LOKALNEJ GOSPODARKI POPRZEC WZROST LICZBY NOWYCH, AKTYWNE DZIAŁAJĄCYCH PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH ORAZ SKUTECZNE WSPARCIE INSTYTUCJONALNE DLA PODMIOTÓW FUNKCJONUJĄCYCH NA OBSZARZE REWITALIZACJI 3. PODNIESIENIE ATRAKCYJNOŚCI OSIEDLEŃCZEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI DZIĘKI PRZEPROWADZONYM DZIAŁANIOM INWESTYCYJNYM W ASPEKcie ZAŁOŻEŃ TECHNICZNYCH, PRZESTRZENNYCH, ŚRODOWISKOWYCH								
	kotłów grzewczych w budynkach mieszkalnych na urządzenia proekologiczne”									
12	„Zapewnienie mieszkańcom obszaru rewitalizacji możliwości integracji i spędzenia wolnego czasu poprzez modernizację stadionu sportowego w Tłuszczu”									
13	„Zapewnienie bezpieczeństwa dla mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez budowę sieci monitoringu wizyjnego”									
14	„Podniesienie bezpieczeństwa i walorów środowiska na obszarze rewitalizacji poprzez termomodernizację budynku ochotniczej straży pożarnej w Tłuszczu”									

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUSZCZ NA LATA 2018-2023

Lp.	Nazwa projektu	Problem								
		UBÓSTWO I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE	NISKA AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA	BRAK INTEGRACJI SPOŁECZNEJ	BEZROBOCIE	NISKA PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	NISKI POZIOM BEZPIECZEŃSTWA	NISKA ŚWIADOMOŚĆ EKOLOGICZNA	NISKA JAKOŚĆ INFRASTRUKTURY WYKORZYSTYWANEJ NA CELE PUBLICZNE	NISKA JAKOŚĆ INFRASTRUKTURY MIESZKALNEJ
		CEL 1	CEL 1 CEL 2	CEL 1	CEL 2	CEL 2	CEL 1	CEL 3	CEL 3	CEL 3
		CEL STRATEGICZNY:								
		1. ZMNIJSZENIE POZIOMU DYSFUNKCJI SPOŁECZNYCH ORAZ WZROST POZIOMU ŻYCIA, AKTYWNOŚCI I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI POPRZECZ DZIAŁANIA INSTYTUCJONALNE 2. POBUDZENIE LOKALNEJ GOSPODARKI POPRZECZ WZROST LICZBY NOWYCH, AKTYWNE DZIAŁAJĄCYCH PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH ORAZ SKUTECZNE WSPARCIE INSTYTUCJONALNE DLA PODMIOTÓW FUNKCJONUJĄCYCH NA OBSZARZE REWITALIZACJI 3. PODNIESIENIE ATRAKCYJNOŚCI OSIEDLEŃCZEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI DZIĘKI PRZEPROWADZONYM DZIAŁANIOM INWESTYCYJNYM W ASPEKcie ZAŁOŻEŃ TECHNICZNYCH, PRZESTRZENNYCH, ŚRODOWISKOWYCH								
15	„Organizacja zajęć rozwijających kompetencje kluczowe mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie edukacji i kultury”									
16	„Wzmocnienie integracji i zapewnienie możliwości spędzenia wolnego czasu poprzez organizację zajęć kulturalnych dla mieszkańców obszaru rewitalizacji”									
17	„Aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki organizacji warsztatów ceramicznych wraz z prelekcjami”									

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUSZCZ NA LATA 2018-2023

Lp.	Nazwa projektu	Problem							
		UBÓSTWO I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE	NISKA AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA	BRAK INTEGRACJI SPOŁECZNEJ	BEZROBOCIE	NISKA PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	NISKI POZIOM BEZPIECZEŃSTWA	NISKA ŚWIADOMOŚĆ EKOLOGICZNA	NISKA JAKOŚĆ INFRASTRUKTURY WYKORZYSTYWANEJ NA CELE PUBLICZNE
		CEL 1	CEL 1 CEL 2	CEL 1	CEL 2	CEL 2	CEL 1	CEL 3	CEL 3
		CEL STRATEGICZNY:							
		1. ZMNIJSZENIE POZIOMU DYSFUNKCJI SPOŁECZNYCH ORAZ WZROST POZIOMU ŻYCIA, AKTYWNOŚCI I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI POPRZEC DZIAŁANIA INSTYTUCJONALNE 2. POBUDZENIE LOKALNEJ GOSPODARKI POPRZEC WZROST LICZBY NOWYCH, AKTYWNI DZIAŁAJĄCYCH PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH ORAZ SKUTECZNE WSPARCIE INSTYTUCJONALNE DLA PODMIOTÓW FUNKCJONUJĄCYCH NA OBSZARZE REWITALIZACJI 3. PODNIESIENIE ATRAKCYJNOŚCI OSIEDLEŃCZEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI DZIĘKI PRZEPROWADZONYM DZIAŁANIOM INWESTYCYJNYM W ASPEKcie ZAŁOŻEŃ TECHNICZNYCH, PRZESTRZENNYCH, ŚRODOWISKOWYCH							
18	„Wzmocnienie poziomu przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji poprzez szkolenia i warsztaty dla przedsiębiorców”								
19	„Interdyscyplinarny rozwój mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki współpracy z organizacjami pozarządowymi”								
20	„Zwiększenie poziomu usług społecznych przez Spółdzielnię Socjalną „Pożytek” na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji”								

Źródło: opracowanie Contract Consulting

KOMPLEMENTARNOŚĆ CZASOWA

Rewitalizacja to proces złożony i długotrwały, który powinien zostać odpowiednio zaplanowany i rozłożony w czasie. Jedynie spójna wizja prowadzonych działań i ich komplementarność czasowa mogą przynieść oczekiwane rezultaty.

Należy wspomnieć, iż obecnie opracowany Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023, stanowi kontynuację prowadzonych od wielu lat działań w zakresie rewitalizacji zarówno społecznej jak i infrastrukturalnej, prowadzonej ze strony samorządu terytorialnego.

Komplementarność czasowa dotycząca prowadzonego procesu rewitalizacji warunkowana jest nie tylko racjonalnym rozłożeniem w czasie planowanych przedsięwzięć i inwestycji, ale przede wszystkim dotyczy kontynuacji działań dotyczących rewitalizacji na obszarze gminy, które prowadzone są od wielu lat, a które między innymi współfinansowane były ze środków Unii Europejskiej w ramach poprzedniej perspektywy finansowania na lata 2007-2013 oraz obecnej 2014-2020. Działania te mogą być kontynuowane z powodzeniem obecnie, w ramach aktualnie obowiązującej perspektywy na lata 2014-2020. Poniższej zestawiono listę działań, które miały charakter rewitalizacyjny w ramach perspektywy UE i które odpowiadają na obecne problemy wykazane w obszarze rewitalizacji. Wśród komplementarnych działań znalazły się wyszczególnione poniżej projekty.

Tabela 57 Projekty o charakterze rewitalizacyjnym zrealizowane w Gminie Tłuszcz w ramach perspektywy finansowania UE na lata 2007-2013

Lp.	Tytuł projektu	Opis - cel projektu
1.	„Tłuszczański KIS”	Projekt pn. „Tłuszczański KIS” realizowany był od 01.06.2011 r. do 30.05.2013 r. Projekt był współfinansowany przez UE z programu PO KL, VII Promocja integracji społecznej, 7.2. Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej, 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Celem projektu było przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i przygotowanie osób wymagających wsparcia do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym. UP mogli korzystać z instrumentów aktywnej integracji. W latach 2011-2013 z pomocy w ramach projektu skorzystało 120 osób, a 30 osób znalazło zatrudnienie. Projekt zapewniał kompleksowe wsparcie i pomoc dla osób korzystających z pomocy społecznej: bezrobotnych, niepełnosprawnych, zmagających się z uzależnieniami np. alkoholizmem. Pomoc została zorganizowana w formie: zajęć reintegrujących społecznie w postaci poradnictwa psychologicznego, grup samopomocowych, grup wsparcia, szkoleń edukacyjnych. W ramach reintegracji zawodowej zapewniono doradztwo zawodowe, trenera pracy, szkolenia zawodowe zarówno dla kobiet jak i dla mężczyzn. Ze szkoleń skorzystało 101 osób (45K i 56 M). W ramach projektu przeprowadzono kurs komputerowy, naukę języka angielskiego, kurs opiekuna osób starszych, kurs prawa jazdy kat. B, kurs ceramiczny. Cykliczne wsparcie w ramach funkcjonującego nadal Klubu Integracji Społecznej

Lp.	Tytuł projektu	Opis - cel projektu
		obejmuje pomoc pracownika socjalnego, psychologa, doradcy zawodowego, organizację grup samopomocowych i pomoc prawną.
2.	„Wyzwólmy w sobie energię!”	Projekt pn. „Wyzwólmy w sobie energię!” realizowany był od 2008 r. do czerwca 2015 r. W latach 2008- 2011 celem projektu była reintegracja społeczna i zawodowa osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społeczno- zawodowym. W latach 2012-2015 założeniem projektu była integracja społeczna i zawodowa oraz wsparcie specjalistyczne dla 315 rodziców posiadających problemy wychowawczo - opiekuńcze z dziećmi. Projekt zakładał stworzenie oferty edukacyjno - terapeutycznej dla uczestników projektu. Powstał wówczas Klub Integracji Społecznej, Uniwersytet Trzeciego Wieku, Punkt Pomocy Dziecku i Rodzinie, który funkcjonują do dnia dzisiejszego. Projekt współfinansowany był przez UE z programu PO KL, VII Promocja integracji społecznej, 7.1. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji, 7.1.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej. Projekt zapewniał kompleksowe wsparcie i pomoc dla osób korzystających z pomocy społecznej: bezrobotnych, niepełnosprawnych, zmagających się z uzależnieniami np. alkoholizmem. Pomoc została zorganizowana w formie: zajęć reintegrujących społecznie: poradnictwo psychologiczne, grupy samopomocowe, grupy wsparcia, szkolenia edukacyjne itp. W ramach reintegracji zawodowej zapewniono doradztwo zawodowe, trenera pracy, szkolenia zawodowe zarówno dla kobiet jak i dla mężczyzn. Pomoc została przygotowana również dla młodzieży znajdującej się w trudnej sytuacji rodzinno-zawodowej. Przeprowadzono szereg kursów zawodowych: prawo jazdy kat. B, prawo jazdy kat. C + E, kursy budowlano-remontowe, florystyczne, komputerowe, fotograficzne, żeglarskie, kulinarne pierwszej pomocy, itp. dla różnych grup odbiorców. W 2011 r. Pomocą objęto 100 seniorów w 2011 r. - powstał Klub Integracji Zawodowej i Uniwersytet Trzeciego Wieku. Struktury prężnie funkcjonują do dziś. Zapewniono poradnictwo psychologiczne, terapię neurorozwoju, socjoterapię, logopedię i zajęcia w świetlicy. Od 2012 roku pomoc kierowana jest do całych rodzin. Powstał Punkt Pomocy Dziecku i Rodzinie - Placówka Wsparcia Dziennego zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Podpisane zostały kontrakty socjalne. W ramach projektu prowadzone były Programy Aktywności Lokalnej (PAL). Ponadto, projekt zapewniał zajęcia aktywizujące, integrujące i włączające. Z pomocy skorzystało 574 osób.
3.	„Budowa wielofunkcyjnego boiska sportowego w miejscowości Jasienica, Gmina Tłuszcz”	Budowa wielofunkcyjnego boiska sportowego w miejscowości Jasienica, Gmina Tłuszcz - PROW 2007-2013, Działanie 4.1_413_313/322/323 - Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – operacje kwalifikujące się do wsparcia w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”.

Lp.	Tytuł projektu	Opis - cel projektu
		Zakończenie realizacji projektu miało miejsce w 2012 r. Przedmiotem projektu była budowa boiska sportowego wraz z wyposażeniem w niezbędną infrastrukturę.
4.	„Budowa hali sportowej przy Szkole Podstawowej w Tłuszczu”	Projekt pn. „Budowa hali sportowej przy Szkole Podstawowej w Tłuszczu” realizowany był w latach 2013-2014 i dofinansowany w ramach środków FRKF MSiT - Program Rozwoju Bazy Sportowej WM.
5.	„Termomodernizacja budynku przedszkola samorządowego Baśniowa Kraina w Tłuszczu”	Projekt pn. „Termomodernizacja budynku przedszkola samorządowego Baśniowa Kraina w Tłuszczu” realizowany był w roku 2014 i pozyskał dofinansowanie w ramach WGOŚiGW. Przedmiotem projektu było między innymi: wymiana okien i drzwi, remont dachu wraz z dociepleniem stropodachu, remont daszku nad wejściem, demontaż i odtworzenie instalacji odgromowej.
6.	„Budowa miejsca wypoczynku dzieci i młodzieży przy szlaku turystycznym w m. Szczepanek”	Projekt pn. „Budowa miejsca wypoczynku dzieci i młodzieży przy szlaku turystycznym w m. Szczepanek”, realizowany był w roku 2014 i pozyskał dofinansowanie w ramach UE-EFRROW, PROW. Przedmiotem projektu była budowa i wyposażenie placu zabaw.
7.	„Budowa ogólnodostępnej hali sportowej w Mokrej Wsi”	Projekt pn. „Budowa ogólnodostępnej hali sportowej w Mokrej Wsi”, realizowany był w ramach dz. 2.3 SPO-ROL. Przedmiotem projektu była budowa ogólnodostępnej hali sportowej.
8.	„Budowa ogólnodostępnego boiska sportowego w Postoliskach”	Projekt pn. „Budowa ogólnodostępnego boiska sportowego w Postoliskach” realizowany był w ramach SPO-ROL, Działanie 2.3. Przedmiotem projektu była budowa ogólnodostępnej hali sportowej.
9.	„Remont budynku, zagospodarowanie terenu i wyposażenie świetlicy wiejskiej we wsi Dzięcioły gm. Tłuszcz”	Projekt pn. „Remont budynku, zagospodarowanie terenu i wyposażenie świetlicy wiejskiej we wsi Dzięcioły gm. Tłuszcz”, realizowany był w ramach PROW 2007-2013, Odnowa wsi. Przedmiotem projektu były między innymi roboty ogólnobudowlane wewnętrzne i zewnętrzne, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, zagospodarowanie terenu, wyposażenie placu zabaw.
10.	„Oznaczenie szlaku rowerowego oraz budowa miejsca wypoczynku dzieci i młodzieży na osiedlu „Długa” w Tłuszczu”	Projekt pn. „Oznaczenie szlaku rowerowego oraz budowa miejsca wypoczynku dzieci i młodzieży na osiedlu „Długa” w Tłuszczu” realizowany był w ramach PROW 2007-2013, Oś 4 Leader, Działanie 413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju. Przedmiotem projektu była budowa i wyposażenie placu zabaw.
11.	„Oznaczenie szlaku rowerowego oraz budowa miejsca wypoczynku dzieci i młodzieży na osiedlu „Borki”	Projekt pn. „Oznaczenie szlaku rowerowego oraz budowa miejsca wypoczynku dzieci i młodzieży na osiedlu „Borki” w Tłuszczu, realizowany był w ramach PROW 2007-2013, Oś 4 Leader, Działanie 413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju. Przedmiotem projektu była budowa i wyposażenie placu zabaw.

Lp.	Tytuł projektu	Opis - cel projektu
12.	„Oznaczenie szlaku rowerowego oraz budowa miejsca wypoczynku dzieci i młodzieży na osiedlu „Kolejowa” w Tłuszczu”	Projekt pn. „Oznaczenie szlaku rowerowego oraz budowa miejsca wypoczynku dzieci i młodzieży na osiedlu „Kolejowa” w Tłuszczu”, realizowany był w ramach PROW 2007-2013, Oś 4 Leader, Działanie 413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju. Przedmiotem projektu była budowa i wyposażenie placu zabaw.
13.	„Budowa wielofunkcyjnego boiska sportowego w miejscowości Stryjki, Gmina Tłuszcz”	Projekt pn. „Budowa wielofunkcyjnego boiska sportowego w miejscowości Stryjki, Gmina Tłuszcz” realizowany był w ramach PROW 2007-2013, Działanie 4.1_413_313/322/323 - Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – operacje kwalifikujące się do wsparcia w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”. Przedmiotem projektu było wykonanie podbudowy boiska nawierzchni sportowej oraz wyposażenie sportowe i rekreacyjne.
14.	„Budowa wielofunkcyjnego boiska sportowego w miejscowości Mokra Wieś, Gmina Tłuszcz”	Projekt pn. „Budowa wielofunkcyjnego boiska sportowego w miejscowości Mokra Wieś, Gmina Tłuszcz”, realizowany był w ramach PROW 2007-2013, Działanie 4.1_413_313/322/323 - Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – operacje kwalifikujące się do wsparcia w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”. Przedmiotem projektu było wykonanie podbudowy boiska nawierzchni sportowej oraz wyposażenie sportowe i rekreacyjne.
15.	„Budowa ogólnodostępnego boiska sportowego w Postoliskach”	Projekt pn. „Budowa ogólnodostępnego boiska sportowego w Postoliskach”, realizowany był w ramach SPO-ROL, Działanie 2.3. Przedmiotem projektu było wykonanie podbudowy boiska nawierzchni sportowej oraz wyposażenie sportowe i rekreacyjne.
16.	„Budowa wielofunkcyjnego boiska sportowego w miejscowości Mokra Wieś”	Projekt pn. „Budowa wielofunkcyjnego boiska sportowego w miejscowości Mokra Wieś, Gmina Tłuszcz”, realizowany był w ramach PROW 2007-2013, Działanie 4.1_413_313/322/323 - Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – operacje kwalifikujące się do wsparcia w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”.
17.	„Budowa miejsca wypoczynku dzieci i młodzieży przy szlaku turystycznym w m. Jasienica”	Projekt pn. „Budowa miejsca wypoczynku dzieci i młodzieży przy szlaku turystycznym w m. Jasienica”, realizowany był w ramach PROW 2007-2013, Oś 4 Leader, Działanie 413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju. Przedmiotem projektu była budowa i wyposażenie placu zabaw.
18.	„Budowa miejsca wypoczynku dzieci i młodzieży przy szlaku turystycznym w m. Szczepanek”	Projekt pn. „Budowa miejsca wypoczynku dzieci i młodzieży przy szlaku turystycznym w m. Szczepanek”, realizowany był w ramach PROW 2007-2013, Oś 4 Leader, Działanie 413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju. Przedmiotem projektu była budowa i wyposażenie placu zabaw.

Źródło: Urząd Miejski w Tłuszczu

Poza wyżej wymienionymi projektami finansowanymi ze środków pomocowych UE, prowadzone były inne działania, które służyły pobudzeniu aktywności społeczności lokalnej Gminy Tłuszcz. Wśród nich znalazł się projekt, który umożliwiła powstanie Spółdzielni Socjalnej „POŻYTEK”. Spółdzielnia założona została 01.04.2017 r. przez Gminę Tłuszcz i Powiat Wołomiński. Celem

utworzenia Spółdzielni funkcjonującej do dnia dzisiejszego było utworzenie podmiotu ekonomii społecznej zatrudniającego m.in. absolwentów Klubu Integracji Społecznej oraz uczestników wszystkich projektów realizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuszczu. Celem funkcjonowania takiego podmiotu (PES) była reintegracja społeczna i zawodowa osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społeczno- zawodowym. Spółdzielnia uzyskała wpis do KRS 1.08.2017 r. Od września 2017 r. jest realizatorem usług opiekuńczych zleczanych przez OPS dla osób starszych i niepełnosprawnych na terenie Gminy Tłuszcz. Podmiot ten prowadzi również Klub Malucha dla 15 dzieci w wieku do 3 lat, a także świadczy usługi porządkowe i ogrodnicze. Dzięki prowadzonej reintegracji społecznej i zawodowej Spółdzielnia przygotowała osoby bezrobotne do wejścia na rynek pracy oraz umożliwiła im zmianę postaw społecznych i większe zaangażowanie w sprawy społeczne. Spółdzielnia wypełniła lukę na rynku lokalnym w zakresie wielu społecznych potrzeb. Kontynuacja pracy Spółdzielni wymaga jednak nakładów finansowych i rozwijania szeregu usług społecznych, profesjonalizację kadry zatrudnionej w spółdzielni, doposażenie w sprzęt specjalistyczny i pomocniczy.

Należy wyraźnie zaznaczyć, iż planowane w ramach niniejszego Lokalnego Programu Rewitalizacji projekty, posiadają w znacznej mierze, charakter społeczny i akcent działań został postawiony właśnie w obszarze rozwiązywania problemów społecznych mieszkańców obszaru rewitalizacji. Obecne działania posiadają rozległy, wielowymiarowy charakter skierowany głównie w kierunku poprawy warunków życia i pracy mieszkańców obszaru rewitalizacji. Działania w ramach Programu Rewitalizacji posiadają kompleksową skalę oddziaływania, nie realizowaną dotychczas w tak wielu aspektach jednocześnie, co wyraźnie umożliwia nie tylko zmniejszenie skali kryzysu, ale przede wszystkim realne podniesienie standardów życia mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Powyżej wskazane działania znalazły swoją kontynuację w odniesieniu do projektów ujętych do realizacji w niniejszym Lokalnym Programie Rewitalizacji. Tak wykazana komplementarność czasowa świadczy o długofalowej i konsekwentnej polityce gminy w zakresie działań rewitalizacyjnych. Przeprowadzone na przestrzeni ostatnich lat działania mające charakter rewitalizacyjny, kontynuowane będą w ramach procesu obecnie prowadzonej rewitalizacji na przestrzeni najbliższego horyzontu czasowego w latach 2017-2023. Poniższa tabela w formie diagramu Gantta, stanowi harmonogram działań w ramach niniejszego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023.

Tabela 58 Harmonogram realizacji projektów w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023

Lp.	Nazwa projektu	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	„Podniesienie jakości życia dla mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez utworzenie Dziennego Domu Senior+ przy ul. Długiej w Tłuszczu (projekt w ramach programu Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej pt. „Program Wieloletni Senior+ na lata 2015-2020)”						
2	„Zminimalizowanie ubóstwa i wykluczenia społecznego dzieci i młodzieży w wieku 5-15 lat z terenu gminy Tłuszcz poprzez objęcie wsparciem trzech placówek wsparcia dziennego, łącznie 105 osób małoletnich zagrożonych lub wykluczonych społecznie oraz						

Lp.	Nazwa projektu	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	30 osób dorosłych tj. rodziców, opiekunów prawnych z obszaru rewitalizacji znajdujących się w Tłuszczu (PROJEKT W RAMACH IX PRIORYTETU RPO, DZIAŁANIE 9.2.1 Zwiększenie dostępności usług społecznych"						
3	„Wzmocnienie aktywności zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki organizacji Kursów zawodowych w zakresie grafiki komputerowej i tworzenia stron Internetowych"						
4	„Podniesienie poziomu kapitału społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez zwiększenie świadomości w zakresie poziomu bezpieczeństwa i działań dotyczących ochrony środowiska poprzez warsztaty i szkolenia"						
5	„Bądź aktywny- ćwicz razem z nami- organizacja działań promujących aktywny wypoczynek, rekreację i sport w sportowych obiektach otwartych i w plenerze"						
6	„Zapewnienie mieszkańcom obszaru rewitalizacji terenów umożliwiających rekreację i integrację społeczną, poprzez zagospodarowanie parku miejskiego położonego przy ul. Długiej w Tłuszczu"						
7	„Podniesienie integracji społecznej mieszkańców na obszarze rewitalizacji i zapewnienie możliwości spędzania wolnego czasu dzięki przebudowie ogródka jordanowskiego w Tłuszczu oraz innych ogólnodostępnych obiektów infrastruktury rekreacyjno - edukacyjnej"						
8	„Podniesienie walorów środowiska i świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez budowę parkingu „Parkuj i jedź” w Tłuszczu"						
9	„Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez remont budynków komunalnych przy ul. Szerokiej 27 w Tłuszczu"						
10	„Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez remont budynków komunalnych przy ul. Parkowej 1 i ul. Parkowej 5 w Tłuszczu"						
11	„Poprawa walorów środowiska naturalnego na obszarze rewitalizacji poprzez wymianę kotłów grzewczych w budynkach mieszkalnych na urządzenia proekologiczne"						

Lp.	Nazwa projektu	2018	2019	2020	2021	2022	2023
12	„Zapewnienie mieszkańcom obszaru rewitalizacji możliwości integracji i spędzenia wolnego czasu poprzez modernizację stadionu sportowego w Tłuszczu”						
13	„Zapewnienie bezpieczeństwa dla mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez budowę sieci monitoringu wizyjnego”						
14	„Podniesienie bezpieczeństwa i walorów środowiska na obszarze rewitalizacji poprzez termomodernizację budynku ochotniczej straży pożarnej w Tłuszczu”						
15	„Organizacja zajęć rozwijających kompetencje kluczowe mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie edukacji i kultury”						
16	„Wzmocnienie integracji i zapewnienie możliwości spędzenia wolnego czasu poprzez organizację zajęć kulturalnych dla mieszkańców obszaru rewitalizacji”						
17	„Aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki organizacji warsztatów ceramicznych wraz z prelekcjami”						
18	„Wzmocnienie poziomu przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji poprzez szkolenia i warsztaty dla przedsiębiorców”						
19	„Interdyscyplinarny rozwój mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki współpracy z organizacjami pozarządowymi”						
20	„Zwiększenie poziomu usług społecznych przez Spółdzielnię Socjalną „Pożytek” na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji”						

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Miejskiego w Tłuszczu

KOMPLEMENTARNOŚĆ FINANSOWA

Komplementarność finansowa Lokalnego Programu Rewitalizacji oparta została o zdywersyfikowane źródła finansowania. Należą do nich zarówno środki budżetu gminy, środki dotacyjne z Unii Europejskiej, środki programów rządowych i środki interesariuszy (przedsiębiorców, organizacji pozarządowych. W rozdziale dotyczącym *Indykatorywnych ram finansowania projektów* wskazano w sposób wyczerpujący planowane źródła finansowania.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNA

Komplementarność proceduralna opiera się w zdecydowanej mierze na zarządzaniu programem w trybie partycypacyjnym wszystkich uczestników i interesariuszy. W ramach programu Rewitalizacji przewidziano współdziałanie różnych instytucji oraz spójność przyjętych procedur służących precyzyjnemu i efektywnemu wykonaniu działań związanych z programem. Komplementarność ta zapewniona zostanie przez system zarządzania działający w oparciu o utworzony Zespół ds. Rewitalizacji (Zespół Zadaniowy). System ten zapewnił będzie także współuczestnictwo wszystkich interesariuszy prowadzonego procesu rewitalizacji. Wszystkie powyżej wskazane mechanizmy zostały szczegółowo zdefiniowane i opisane w rozdziale *Partycypacja interesariuszy Programu Rewitalizacji* oraz w rozdziale *System Zarządzania, wdrażania, monitoringu i ewaluacji Programu Rewitalizacji*.

Część XI. Indykatywne ramy finansowania projektów - źródła finansowania

Przedsięwzięcia i zadania, które zostały zdefiniowane w Lokalnym Programie Rewitalizacji charakteryzuje komplementarność finansowania, rozumiana jako możliwość wzajemnego łączenia środków publicznych i prywatnych. Zgodnie z zapisami „Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 ogłoszonymi przez Ministra Rozwoju z dnia 02.08.2016 r. „Głównym źródłem współfinansowania projektów rewitalizacyjnych z funduszy UE są środki RPO (EFS i EFRR). Dodatkowym, komplementarnym źródłem ich współfinansowania są środki KPO (EFS, EFRR, FS). Ponadto źródłem współfinansowania projektów rewitalizacyjnych będą środki budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego, a także pozostałe np. prywatne”.

W ramach tych środków można wyróżnić środki o charakterze komercyjnym w postaci: kredytów i pożyczek, obligacji komunalnych, akcji i dopłat do kapitału. Środki niekomercyjne asygnowane są ze środków wnioskodawcy, budżetu Państwa oraz Środków Unii Europejskiej. W odniesieniu do projektów dotyczących ochrony środowiska istotnym instrumentem wsparcia są środki z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska czy Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska.

Na projekty rewitalizacyjne przewiduje się środki z budżetu państwa z przeznaczeniem na część wkładu krajowego w ramach projektów rewitalizacyjnych realizowanych w ramach RPO, stanowiących część kompleksowych, skoordynowanych i terytorialnie skoncentrowanych przedsięwzięć, zgodnie z zakresem wsparcia wynikającym z RPO⁵. Poniższa tabela ilustruje dostępne działania wraz z podziałem środków finansowych.

⁵ Instrukcja dotycząca przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020

Tabela 59 Finansowanie projektów w ramach RPO Województwa Mazowieckiego

Działanie/poddziałanie
3.1 Poprawa rozwoju MŚP na Mazowszu
4.2 Efektywność energetyczna
4.3 Redukcja emisji zanieczyszczeń powietrza
5.3 Dziedzictwo kultury
6.1 Infrastruktura ochrony zdrowia
6.2 Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych
8.2 Aktywizacja zawodowa osób nieaktywnych zawodowo
8.3 Ułatwienie powrotu do aktywności zawodowej osób sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3
9.1 Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
9.2.1 Zwiększenie dostępności usług społecznych
9.3 Rozwój ekonomii społecznej
10.1 Kształcenie i rozwój dzieci i młodzieży
10.2 Upowszechnienie kompetencji kluczowych wśród osób dorosłych
10.3 Doskonalenie zawodowe

Źródło: Instrukcja dotycząca przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020

Projekty infrastrukturalne mogą być także finansowane w ramach krajowych Programów Operacyjnych. Wyszczególnienie rodzaju programu wraz z priorytetami inwestycyjnymi zawiera poniższa tabela.

Tabela 60 Priorytety inwestycyjne dotyczące rewitalizacji w ramach Krajowych Programów Operacyjnych

Program Operacyjny	Priorytety Inwestycyjne
	4iii - Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym 4v - Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu 6c - Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego

Program Operacyjny	Priorytety Inwestycyjne
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020	6e (iv) - Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów przemysłowych (w tym terenów powojkowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza oraz propagowania działań służących zmniejszaniu hałasu 9a - Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych
Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój	8ii Trwała integracja na rynku pracy ludzi młodych, w szczególności tych, którzy nie pracują, nie kształcą się ani nie szkolą, w tym ludzi młodych zagrożonych wykluczeniem społecznym i ludzi młodych wywodzących się ze środowisk marginalizowanych, także poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży
Program Operacyjny Polska Wschodnia	4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu
Program Operacyjny Polska Cyfrowa	2a Poszerzanie zakresu dostępności łączy szerokopasmowych oraz wprowadzanie szybkich sieci internetowych oraz wspieranie prowadzenia nowych technologii i sieci dla gospodarki cyfrowej 2c Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e- uczenia się, e- włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia

Źródło: Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 02.08.2016 r.

W ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023 przewidziano następujące projekty i zdywersyfikowane źródła ich finansowania.

Tabela 61 lista projektów w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023 wraz z podziałem środków na poszczególne źródła finansowania

Lp.	Projekt GŁÓWNY czy UZUPEŁNIAJĄCY	Nazwa projektu	Orientacyjny budżet (zł)	Poziom dofinanso- wania	Środki UE	Pożyczka/ kredyt	Budżet Państwa	Środki własne (publiczne i prywatne)
1	GŁÓWNY	„Podniesienie jakości życia dla mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez utworzenie Dziennego Domu Senior+ przy ul. Długiej w Tłuszczu (projekt w ramach programu Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej pt. „Program Wieloletni Senior+ na lata 2015-2020)”	500 000,00	60%	-	-	300 000,00	200 000,00
2	GŁÓWNY	„Zminimalizowanie ubóstwa i wykluczenia społecznego dzieci i młodzieży w wieku 5-15 lat z terenu gminy Tłuszcz poprzez objęcie wsparciem trzech placówek wsparcia dziennego, łącznie 105 osób małoletnich zagrożonych lub wykluczonych społecznie oraz 30 osób dorosłych tj. rodziców, opiekunów prawnych z obszaru rewitalizacji znajdujących się w Tłuszczu (PROJEKT W RAMACH IX PRIORYTETU RPO, DZIAŁANIE 9.2.1 Zwiększenie dostępności usług społecznych”	949 460,00	97%	920 976,20	-	-	28 483,80

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUSZCZ NA LATA 2018-2023

Lp.	Projekt GŁÓWNY czy UZUPEŁNIAJĄCY	Nazwa projektu	Orientacyjny budżet (zł)	Poziom dofinanso- wania	Środki UE	Pożyczka/ kredyt	Budżet Państwa	Środki własne (publiczne i prywatne)
3	GŁÓWNY	„Wzmocnienie aktywności zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki organizacji Kursów zawodowych w zakresie grafiki komputerowej i tworzenia stron Internetowych”	70 000,00	80%	-	-	56 000,00	14 000,00
4	GŁÓWNY	„Podniesienie poziomu kapitału społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez zwiększenie świadomości w zakresie poziomu bezpieczeństwa i działań dotyczących ochrony środowiska poprzez warsztaty i szkolenia”	50 000,00	50%	-	-	25 000,00	25 000,00
5	GŁÓWNY	„Bądź aktywny- ćwicz razem z nami- organizacja działań promujących aktywny wypoczynek, rekreację i sport w sportowych obiektach otwartych i w plenerze”	80 000,00	80%	-	-	64 000,00	16 000,00
6	GŁÓWNY	„Zapewnienie mieszkańcom obszaru rewitalizacji terenów umożliwiających rekreację i integrację społeczną, poprzez zagospodarowanie parku miejskiego położonego przy ul. Długiej w Tłuszczu”	3 000 000,00	50%	900 000,00 (POLiŚ) +600 000,00 (PROW)	-	-	1 500 000,00

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUSZCZ NA LATA 2018-2023

Lp.	Projekt GŁÓWNY czy UZUPEŁNIAJĄCY	Nazwa projektu	Orientacyjny budżet (zł)	Poziom dofinanso- wania	Środki UE	Pożyczka/ kredyt	Budżet Państwa	Środki własne (publiczne i prywatne)
7	GŁÓWNY	„Podniesienie integracji społecznej mieszkańców na obszarze rewitalizacji i zapewnienie możliwości spędzania wolnego czasu dzięki przebudowie ogródka jordanowskiego w Tłuszczu oraz innych ogólnodostępnych obiektów infrastruktury rekreacyjno - edukacyjnej”	500 000,00	60%	300 000,00	-	-	200 000,00
8	GŁÓWNY	„Podniesienie walorów środowiska i świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez budowę parkingu „Parkuj i jedź” w Tłuszczu”	6 500 000,00	78,46%	5 100 000,00	-	-	1 400 000,00
9	GŁÓWNY	„Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez remont budynków komunalnych przy ul. Szerokiej 27 w Tłuszczu”	580 000,00	70%	406 000,00	-	-	174 000,00
10	GŁÓWNY	„Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez remont budynków komunalnych przy ul. Parkowej 1 i ul. Parkowej 5 w Tłuszczu”	1 700 000,00	70%	1 190 000,00	-	-	510 000,00
11	GŁÓWNY	„Poprawa walorów środowiska naturalnego na obszarze rewitalizacji poprzez wymianę kotłów grzewczych w budynkach mieszkalnych na urządzenia proekologiczne”	1 800 000,00	80%	1 440 000,00	-	-	360 000,00

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUSZCZ NA LATA 2018-2023

Lp.	Projekt GŁÓWNY czy UZUPEŁNIAJĄCY	Nazwa projektu	Orientacyjny budżet (zł)	Poziom dofinanso- wania	Środki UE	Pożyczka/ kredyt	Budżet Państwa	Środki własne (publiczne i prywatne)
12	UZUPEŁNIAJĄCY	„Zapewnienie mieszkańcom obszaru rewitalizacji możliwości integracji i spędzenia wolnego czasu poprzez modernizację stadionu sportowego w Tłuszczu”	2 000 000,00	50%	-	-	1 000 000,00	1 000 000,00
13	UZUPEŁNIAJĄCY	„Zapewnienie bezpieczeństwa dla mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez budowę sieci monitoringu wizyjnego”	100 000,00	-	-	-	-	50 000,00 (środki własne Gminy) 50 000,00 (partnerzy)
14	UZUPEŁNIAJĄCY	„Podniesienie bezpieczeństwa i walorów środowiska na obszarze rewitalizacji poprzez termomodernizację budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Tłuszczu”	2 000 000,00	75%	1 500 000,00	-	-	500 000,00
15	UZUPEŁNIAJĄCY	„Organizacja zajęć rozwijających kompetencje kluczowe mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie edukacji i kultury”	500 000,00	80%	-	-	400 000,00	100 000,00
16	UZUPEŁNIAJĄCY	„Wzmocnienie integracji i zapewnienie możliwości spędzenia wolnego czasu poprzez organizację zajęć kulturalnych dla mieszkańców obszaru rewitalizacji”	150 000,00	80%	-	-	120 000,00	30 000,00

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUSZCZ NA LATA 2018-2023

Lp.	Projekt GŁÓWNY czy UZUPEŁNIAJĄCY	Nazwa projektu	Orientacyjny budżet (zł)	Poziom dofinanso- wania	Środki UE	Pożyczka/ kredyt	Budżet Państwa	Środki własne (publiczne i prywatne)
17	UZUPEŁNIAJĄCY	„Aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki organizacji warsztatów ceramicznych wraz z prelekcjami”	20 000,00	80%			16 000,00 (PUP w Wołominie)	4 000,00
18	UZUPEŁNIAJĄCY	„Wzmocnienie poziomu przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji poprzez szkolenia i warsztaty dla przedsiębiorców”	600 000,00	100%	600 000,00	-	-	-
19	UZUPEŁNIAJĄCY	„Interdyscyplinarny rozwój mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki współpracy z organizacjami pozarządowymi”	500 000,00	-	-	-	-	500 000,00
20	UZUPEŁNIAJĄCY	„Zwiększenie poziomu usług społecznych przez Spółdzielnię Socjalną „Pożytek” na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji”	500 000	93%	400 000,00	-	65 000,00	35 000,00

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie informacji otrzymanych z Urzędu Gminy

Większość projektów, zaplanowanych do realizacji do 2023 r. opiera się na montażu finansowym środków własnych Gminy Tłuszcz, środków funduszy unijnych, przede wszystkim pozyskanych z RPO WM 2014-2020 oraz środków pozostałych interesariuszy programu (przedsiębiorców, organizacji pozarządowych).

Część XII. Partycypacja interesariuszy Programu Rewitalizacji- docelowe grupy wsparcia i mechanizmy włączenia

Partycypacja interesariuszy na etapie tworzenia Lokalnego Programu Rewitalizacji

Aby możliwy był sukces realizowanej rewitalizacji w postaci wyprowadzenia z sytuacji kryzysowej obszarów, na których jest ona realizowana, konieczny jest udział wielu interesariuszy, głównie mieszkańców i przedsiębiorców obszaru rewitalizacji, ale także organizacji pozarządowych, lokalnych liderów, przedstawicieli samorządu terytorialnego i wszystkich innych podmiotów, dla których na tym obszarze kumulują się ich potrzeby, interesy i preferencje. Konieczne jest zatem precyzyjne określenie i wskazanie tych grup partycypujących w procesie rewitalizacji, stopnia ich zaangażowania, ich roli i poziomu zainteresowania zagadnieniami i problemami, które diagnoza kryzysu definiuje, wyszczególnia oraz nakreśla sposób ich naprawy.

Należy mieć na uwadze, iż poszczególne grupy interesariuszy charakteryzują się różną siłą wpływu oraz odrębnym poziomem zaangażowania. Mając na uwadze powyższe przesłanki, interesariuszy procesu rewitalizacji możemy podzielić na:

- interesariuszy kluczowych,
- interesariuszy - sojuszników interesariuszy kluczowych,
- interesariuszy wymagających wsparcia,
- interesariuszy biernych- niezainteresowanych.

Wśród interesariuszy kluczowych znajdują się jednostki, organizacje, osoby, które wykazują aktywność w prowadzonych działaniach, którzy zainteresowani są zmianą sytuacji i posiadają znaczną siłę wpływu. Do interesariuszy kluczowych możemy zaliczyć: władze lokalne, Ośrodek Pomocy Społecznej, Policję. Drugą grupą interesariuszy są tzw. interesariusze – sojusznicy interesariuszy kluczowych, są to interesariusze zainteresowani, ale posiadający mniejszą siłę wpływu niż kluczowi, a należą do nich: aktywni mieszkańcy, aktywni właściciele nieruchomości prywatnych, sektor biznesu, fundacje, stowarzyszenia, instytucje kulturalne, edukacyjne, sportowe.

Interesariusze wymagający wsparcia to interesariusze nieaktywni, którzy posiadają małą siłę wpływu. Należą do nich: beneficjenci pomocy społecznej, bezrobotni, nieinnowacyjne przedsiębiorstwa. Ostatnią grupą interesariuszy w kontekście siły wpływu i zaangażowania są interesariusze bierni-niezainteresowani o znikomej sile wpływu. Należą do nich: bierni mieszkańcy obszarów rewitalizacji, bierni właściciele nieruchomości prywatnych, bierni przedsiębiorcy.

Udział powyższych grup interesariuszy miał decydujący wpływ wyznaczenie obszarów rewitalizacji, a ich opinie pozyskane na podstawie badań ankietacyjnych, w trakcie spotkań konsultacyjnych i warsztatów były istotnym elementem podczas definiowania działań i projektów, które ostatecznie przyjęto do Programu Rewitalizacji.

Podczas prowadzonych prac na etapie diagnozy czynników i zjawisk kryzysowych na obszarze Gminy oraz programowania procesu rewitalizacji, został zapewniony udział i dostęp do informacji

dla wszystkich interesariuszy: mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych oraz władz lokalnych. Działania te były zróżnicowane pod względem użytych narzędzi, środków komunikacji, aby zmaksymalizować efektywność dotarcia z informacją do grup docelowych.

Wobec powyższego wykorzystano następujące narzędzia badawcze na etapie sporządzania diagnozy czynników kryzysowych w gminie:

- badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych,
- spotkania konsultacyjne z interesariuszami na etapie sporządzania diagnozy czynników kryzysowych w gminie.

Istotnym etapem szerokiego procesu konsultacji społecznych były spotkania umożliwiające interesariuszom nie tylko zapoznanie się z regułami stosowanymi podczas prowadzenia procesu rewitalizacji, ale przede wszystkim umożliwiające zebranie opinii i sugestii w zakresie najbardziej dotkliwych dla interesariuszy problemów społeczno-gospodarczych. Harmonogram spotkań został zamieszczony na stronie Urzędu Gminy.

Spotkania konsultacyjne w procesie opracowania diagnozy odbyły się w różnych częściach Gminy, w zróżnicowanych godzinach. Poniższa tabela przedstawia harmonogram spotkań i miejsce odbywających się konsultacji w ramach opracowania diagnozy kryzysu w Gminie Tłuszcz.

Tabela 62 Harmonogram spotkań konsultacyjnych w ramach prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023

L.p.	adres	Data i godzina	Miejsce spotkania
1.	Tłuszcz ul. Warszawska 10	05.04.2018 godz.14.00	Urząd Miejski w Sala Konferencyjna
2.	Tłuszcz ul. T. Kościuszki 7	05.04.2018 godz. 16.00	Spółeczne Muzeum Ziemi Tłuszczańskiej w Tłuszczu
3.	Tłuszcz, ul. Kościelna 1	05.04.2018 godz. 18.00	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Tłuszczu - mała hala

Źródło: Urząd Miejski w Tłuszczu

Na spotkaniach konsultacyjnych przywoływane były tematy wpisujące się w opisane wcześniej problemy rozwojowe Gminy dotyczące niskiej jakości życia mieszkańców w niektórych częściach Gminy, braku możliwości spędzenia wolnego czasu dla osób zróżnicowanych pod względem wieku i zainteresowań, braków w zagospodarowaniu przestrzennym i niskiej jakości przestrzeni publicznej oraz niedostosowanych funkcjonalnie obiektów, które mogą służyć mieszkańcom.

Hasła o charakterze istotnym, z uwagi na ich treść oraz powtarzalność kształtowały się następująco:

- brak różnorodnych możliwości spędzenia wolnego czasu,
- brak odpowiednio wyposażonej infrastruktury do uprawiania sportu i rekreacji,
- brak pomocy dla osób wymagających wsparcia w zakresie: opieki nad dziećmi ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi oraz w odniesieniu do osób starszych, niesamodzielnych,

- braki infrastruktury w zakresie dróg, kanalizacji, chodników, ścieżek rowerowych,
- niska aktywność i integracja mieszkańców, którzy nie angażują się w życie społeczne w miejscu zamieszkania,
- brak aktywnie funkcjonujących podmiotów gospodarczych, wynikający z braku wsparcia instytucjonalnego,
- problemy dotyczące ochrony środowiska, odnoszące się do niskiej świadomości mieszkańców w zakresie jego ochrony,
- brak bezpieczeństwa i wysoka liczba popełnianych przestępstw i wykroczeń.

W ujęciu szczegółowym, zwracano uwagę na zbyt mało form możliwości spędzania wolnego czasu przez dzieci i młodzież, szczególnie w godzinach popołudniowych, brak możliwości zapewnienia wszystkim rodzinom i osobom oczekującym wsparcia możliwości organizacji zajęć dla dzieci wymagających pomocy terapeutycznej. Do Programu Rewitalizacji, interesariusze gminy zgłosili wiele pomysłów na projekty rewitalizacyjne, z których część zostanie ujęta w opracowywanym Programie Rewitalizacji. Szczegółowy zakres poruszanych tematów i wniosków podczas spotkań konsultacyjnych z interesariuszami przedstawia poniższa tabela.

Tabela 63 Problematyka zagadnień poruszanych w ramach spotkań konsultacyjnych w Gminie Tłuszcz w prowadzonym procesie rewitalizacji

Data i godzina spotkania	Miejsce spotkania	Liczba uczestniczących interesariuszy (mieszkańców, przedsiębiorców)	Problemy i wnioski poruszane przez interesariuszy podczas spotkań konsultacyjnych w ramach prowadzonego procesu rewitalizacji	Propozycje projektów rewitalizacyjnych
05.04.2018 Godz.14.00	Urząd Miejski w Tłuszczu ul. Warszawska 10 Sala Konferencyjna	46	- Brak organizacji czasu wolnego dla starszych dzieci i młodzieży (wzrastający poziom problemów wychowawczych i sytuacji związanych z naruszaniem porządku publicznego przez młodzież) - Istotny problem dotyczący komunikacji na obszarze Gminy wynikający głównie z braku miejsc parkingowych lub niefunkcjonalnych obecnie istniejących parkingów. (Parking przy stacji kolejowej jest niefunkcjonalny, nie wystarczający do zapewnienia potrzeb użytkowników pod względem liczby miejsc. Parking nie posiada miejsc parkingowych dla rowerów) - Wykorzystywanie zasobów Ośrodka Pomocy	- Budowa parkingu typu parkuj i jedź - Organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży) - Podniesienie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców w postaci budowy chodników i przejść dla pieszych - Pomoc instytucjonalna dla osób starszych, wymagających opieki i zapewnienia organizacji czasu wolnego - Wsparcie lokalnej przedsiębiorczości w postaci szkoleń, wymiany wiedzy biznesowej

Data i godzina spotkania	Miejsce spotkania	Liczba uczestniczących interesariuszy (mieszkańców, przedsiębiorców)	Problemy i wnioski poruszane przez interesariuszy podczas spotkań konsultacyjnych w ramach prowadzonego procesu rewitalizacji	Proponowane projekty rewitalizacyjnych
			Społecznej w sposób przeciążający pracowników. Braki lokalowe i osobowe w zakresie placówki świadczącej pomoc społeczną w Gminie. Brak możliwości zapewnienia opieki specjalistycznej dla dzieci ze szczególnymi potrzebami zdrowotnymi lub rozwojowymi (zajęcia terapeutyczne, ćwiczenia sensoryczne. Brak placówek, które mogą świadczyć usługi w zakresie zajęć dotyczących ćwiczeń koordynacji ruchowej, przygotowujących do zajęć szkolnych. 4. Brak inicjatyw ze strony lokalnych przedsiębiorców. Niska estetyka sklepów, punktów usługowych. Brak inicjatyw ze strony przedsiębiorców w zakresie wspólnego działania na rzecz rozwoju lokalnej gospodarki. Brak wsparcia dla lokalnej przedsiębiorczości. 5. Braki infrastruktury w zakresie chodników, miejsc spacerowych, które wpływają na niski poziom bezpieczeństwa i stwarzają zagrożenia życia i zdrowia mieszkańców (brak zapewnienia dla dzieci i młodzieży bezpiecznej przestrzeni komunikacyjnej wokół placówek edukacyjnych). 6. Brak wystarczającego wsparcia dla seniorów postaci pomocy w zakresie organizacji życia codziennego, zapewnienia wolnego czasu czy zapewnienia opieki zdrowotnej i terapeutycznej.	
05.04.2018 Godz. 16.00	Społeczne Muzeum Ziemi Tłuszczańskiej w Tłuszczu Ul. T. Kościuszki 7	6	1. Problemy dotyczące funkcjonującego Społecznego Muzeum Ziemi Tłuszczańskiej w zakresie mało	1. Modernizacja i dostosowanie do potrzeb mieszkańców obiektów

Data i godzina spotkania	Miejsce spotkania	Liczba uczestniczących interesariuszy (mieszkańców, przedsiębiorców)	Problemy i wnioski poruszane przez interesariuszy podczas spotkań konsultacyjnych w ramach prowadzonego procesu rewitalizacji	Proponowane projekty rewitalizacyjnych na cele publiczne
			atrakcyjnej ekspozycji, konieczności większego dofinansowania dla placówki, które mogłoby umożliwić jej wyposażenie oraz przystosowanie do możliwości organizacji w obiekcie szeregu innych działań społecznych, które znalazłyby uznanie wśród lokalnej społeczności (dodatkowe zajęcia edukacyjne i kulturalne dla dzieci i młodzieży).	wykorzystywanych na cele publiczne
05.04.2018 Godz. 18.00	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Tłuszczu ul. Kościelna 1 - mała hala	4	1. Braki w infrastrukturze sieci kanalizacyjnej w miejscowości Jasienica. Wysokie koszty dla mieszkańców związane z wywozem nieczystości. Brak dbałości o zasoby środowiska naturalnego przez mieszkańców. 2. Brak miejsc spotkań dla dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów na Osiedlu Długa. 3. Brak uporządkowanej przestrzeni publicznej- niska jakość infrastruktury Parku na Osiedlu Długa- potrzeba wyposażenia i modernizacji. 4. Brak miejsc spotkań międzysąsiedzkich. 5. Potrzeba wyremontowania i przeznaczenia dla mieszkańców w wieku senioralnym budynku znajdującego się w zasobach Gminy przy ul. Szklanej w Tłuszczu.	1. Organizacja czasu wolnego dla dzieci, młodzieży i dorosłych 2. Modernizacja Parku na Osiedlu Długa 3. Przeznaczenie budynku będącego w zasobach Gminy przy ul. Długiej w Tłuszczu na cele społeczne

Źródło: Urząd Miejski w Tłuszczu

Rysunek 41 Konsultacje społeczne w ramach prowadzonego procesu rewitalizacji w Gminie Tłuszcz

Źródło: Urząd Miejski w Tłuszczu

Proces konsultacji wspierany był materiałami informacyjnymi oraz plakatami, które informowały o trwającym procesie rewitalizacji w Gminie.

Rysunek 42 Zaproszenie informacyjne dotyczące spotkań w ramach opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023

Lokalny Program Rewitalizacji
dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023

Gmina Tłuszcz prowadzi prace nad opracowaniem
Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz
na lata 2018-2023

Jakie nowe działania
Czy wiesz?
BĘDĄ PROWADZONE W TWOJEJ OKOLICY

Serdecznie zapraszamy

mieszkańców, przedsiębiorców, radnych, organizacje pozarządowe,
na spotkanie informacyjne dotyczące omówienia zagadnień
w zakresie prowadzonej rewitalizacji. Celem spotkań jest omówienie problemów
społecznych i propozycji projektów w ramach Programu Rewitalizacji.

Spotkania odbędą się:

5 kwietnia 2018 r.	5 kwietnia 2018 r.	5 kwietnia 2018 r.
godz. 14.00	godz. 16.00	godz. 18.00
Miejsce spotkania:	Miejsce spotkania:	Miejsce spotkania:
Urząd Miejski w Tłuszczu ul. Warszawska 10 Sala Konferencyjna	Spółeczne Muzeum Ziemi Tłuszczyńskiej w Tłuszczu ul. T. Kościuszki 7	Szkoła Podstawowa Im. Jana Pawła II w Tłuszczu ul. Kościelna 1 - mała hala

Źródło: Urząd Miejski w Tłuszczu

W dniu 05.04.2018 r. w ramach prac nad opracowaniem Programu Rewitalizacji w Gminie Tłuszcz, odbył się spacer badawczy, którego celem było nie tylko zidentyfikowanie obszarów na terenie Gminy, które wymagają interwencji z powodu stagnacji i braku możliwości rozwoju, ale także rozpoznanie najbardziej dotkliwych problemów społecznych, nurtujących mieszkańców zamieszkujących obszary wymagające wsparcia. W spacerze uczestniczyli przedstawiciele Urzędu Miejskiego w Tłuszczu i lokalnej społeczności oraz osoby zaangażowane w powstawanie dokumentu Programu Rewitalizacji.

Rysunek 43 Dokumentacja fotograficzna dotycząca odbytego spaceru badawczego w ramach prac nad Programem Rewitalizacji

Źródło: Urząd Miejski w Tłuszczu

W ramach Spaceru Badawczego dokonano wizji lokalnej na terenie Gminy Tłuszcz, szczególnie w tych miejscach, które służą wszystkim mieszkańcom gminy, a które wymagają interwencji i przeprowadzenia koniecznych prac inwestycyjnych.

Wnioski i sugestie zebrane podczas wizji lokalnej w ramach prac nad Programem Rewitalizacji na Osiedlu Centrum dotyczyły miejsc szczególnie istotnych dla mieszkańców takich jak ogródek jordanowski, plac nieopodal ogródka wraz z obiektem sceny wykorzystywanej podczas imprez kulturalno-społecznych na terenie Gminy, obiekty Centrum Kultury, przychodni zdrowia NZOZ „Bios” w Tłuszczu, czy przestrzeń parkingu wokół stacji PKP.

Wskazane przestrzenie i obiekty wykorzystywane na cele publiczne i służące mieszkańcom lokalnej społeczności wymagają prac inwestycyjnych, w postaci modernizacji, uporządkowania i nadania im nowych, społecznie oczekiwanych funkcji.

Rysunek 44 Dokumentacja fotograficzna - Spacer badawczy - Osiedle Centrum - obiekty wykorzystywane na cele publiczne

Rysunek 45 Dokumentacja fotograficzna - Spacer badawczy - Osiedle Centrum - obiekty wykorzystywane na cele publiczne

Źródło: Urząd Miejski w Tłuszczu

Wizja lokalna podczas spaceru badawczego obejmowała także obszar Osiedla Długa. Przedmiotem działań wymagających natychmiastowej interwencji na tym terenie powinien dotyczyć Parku Miejskiego przy ul. Długa, który należy dostosować do obecnych standardów dla tego typu obiektu, wyposażyć w niezbędną infrastrukturę, obiekty małej architektury (ławki, kosze na śmieci, piaskownice). Konieczne jest uporządkowanie terenów zieleni w obrębie parku, wzbogacenie w nowe gatunki roślin i kwiatów.

Rysunek 46 Dokumentacja fotograficzna - Spacer badawczy – Osiedle Długa – tereny przy ul. Długiej w Tłuszczu

Źródło: Urząd Miejski w Tłuszczu

Kolejnym miejscem poddanym wizytacji podczas spaceru badawczego był obszar Osiedla Borki, gdzie znajdują się budynki komunalne będące w zasobach Gminy Tłuszcz. Wizja lokalna w sposób jednoznaczny wskazała na konieczność przeprowadzenia prac modernizacyjnych tych budynków, ponieważ ich obecny stan wymaga prac remontowych i podniesienia komfortu zamieszkania dla obecnych mieszkańców tych obiektów.

Rysunek 47 Dokumentacja fotograficzna - Spacer badawczy – Osiedle Borki- budynki komunalne wraz z otoczeniem

Rysunek 48 Dokumentacja fotograficzna - Spacer badawczy – Osiedle Borki- budynki komunalne wraz z otoczeniem

Źródło: Urząd Miejski w Tłuszczu

Obszar Osiedla Słoneczna, który poddany został także wizji lokalnej podczas spaceru badawczego, nie posiada miejsc, które służyłyby integracji mieszkańców oraz umożliwiały spędzanie wolnego czasu podczas zajęć kulturalnych, edukacyjnych, sportowych czy rekreacyjnych. Mieszkańcy Osiedla korzystają z takich miejsc usytuowanych na obszarze sąsiedniego Osiedla Centrum.

Rysunek 49 Dokumentacja fotograficzna - Spacer badawczy – Osiedle Słoneczna

Źródło: Urząd Miejski w Tłuszczu

Rysunek 50 Dokumentacja fotograficzna - Spacer badawczy – Osiedle Słoneczna

Źródło: Urząd Miejski w Tłuszczu

Partycypacja interesariuszy na etapie wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji

Dokonana analiza w zakresie zainteresowania ze strony interesariuszy dotyczącego realizowanego procesu rewitalizacji i pracami nad Lokalnym Programem Rewitalizacji była umiarkowana. Sytuacja ta wynika przede wszystkim z uwypuklonego w Programie Rewitalizacji problemu społecznego, jakim jest niska aktywność mieszkańców i brak ich zainteresowania problemami Gminy. Konieczne są zatem działania, które umożliwią większe włączenie interesariuszy w realizację i monitoring programu oraz zachęty do uczestnictwa przy prowadzonych działaniach na rzecz rewitalizacji podczas wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy.

Jednym z elementów partycypacji interesariuszy na etapie wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie uczestnictwo w spotkaniach Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji, którego założenia i kompetencje zostały opisane w rozdziale: *System zarządzania, wdrażania, monitoringu i ewaluacji Lokalnego Programu Rewitalizacji*. Interesariusze będą mieli możliwość osobistej wypowiedzi oraz wyrażenia opinii dotyczących przebiegu prac w prowadzonym procesie rewitalizacji, zarówno podczas spotkań Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji jak i poprzez udostępniony na stronie internetowej Urzędu Gminy Tłuszcz formularza uwag do prowadzonego procesu rewitalizacji. Spotkania Zespołu ds. Rewitalizacji w których uczestniczyć będą przedstawiciele mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, instytucji edukacyjnych, kulturalnych, społecznych czy przedstawiciele Urzędu Gminy Tłuszcz, dotyczyć będą nie tylko postępu prac w realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji, ale także umożliwią realną ocenę słuszności podjętych działań lub zaproponowanie zmian, które wpłyną na lepszą efektywność prowadzonego procesu rewitalizacji. Interesariusze Programu Rewitalizacji będą posiadali zatem realny wpływ na kształt prowadzonej rewitalizacji poprzez propozycje zmian czy wprowadzenia do Programu Rewitalizacji nowych projektów rewitalizacyjnych. Sprawozdania ze spotkań Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji podawane będą do publicznej wiadomości poprzez ich zamieszczenie na stronie internetowej Urzędu Gminy Tłuszcz.

Przewiduje się, iż postęp prac i jego wyników w zakresie działań i projektów, których konieczność realizacji została zawarta w opracowanym Programie Rewitalizacji, będzie podawany do publicznej wiadomości w postaci informacji i opracowanych Raportów z realizacji. Proces prowadzonej rewitalizacji będzie zatem transparentny i weryfikowany przez wszystkie zainteresowane strony.

Docelowe grupy wsparcia

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018- 2023 jest programem kierowanym do wszystkich interesariuszy, którzy ze względu na swoją działalność zawodową, społeczną lub osobiste powiązania z miastem i gminą są zainteresowani uczestnictwem w programie.

Docelowymi grupami wsparcia w procesie prowadzonej rewitalizacji są:

- mieszkańcy obszaru rewitalizacji
- mieszkańcy obszarów bezpośrednio objętych przekształceniami materialno-technicznymi
- osoby i rodziny ubogie oraz zagrożone wykluczeniem społecznym
- dzieci i młodzież
- ludzie starsi
- przedsiębiorcy lokalni
- osoby aktywnie spędzające czas wolny, w tym rowerzyści, biegacze, spacerowicze
- członkowie stowarzyszeń i nieformalnych grup zainteresowań

Znaczącą docelową grupą wsparcia będą mieszkańcy obszaru rewitalizacji doświadczający różnorodnych trudności i zagrożeni wykluczeniem społecznym. Osoby te będą adresatami większości zadań projektów zintegrowanych o charakterze społecznym, ale także inwestycyjnym.

Część XIII. System zarządzania, wdrażania, monitoringu i ewaluacji Lokalnego Programu Rewitalizacji

1. Zarządzanie rewitalizacją i wdrażanie

Istotną rolę w procesie realizacji założeń Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023, które wpłyną na wyeliminowanie obszarów kryzysu na terenie Gminy, pełni określony i wprowadzony do realizacji system zarządzania i wdrażania, a także monitoringu zawartych w dokumencie działań i projektów. Projekty te zostały zdefiniowane na podstawie przeprowadzonej diagnozy kryzysu w Gminie Tłuszcz oraz przede wszystkim na skutek sugestii interesariuszy biorących udział w spotkaniach i warsztatach konsultacyjnych w ramach realizacji Programu Rewitalizacji.

Mechanizm zarządzania w procesie rewitalizacji na obszarze Gminy Tłuszcz stanowi wypadkową czterech kierunków działania, gwarantujących powodzenie założonych celów. Schemat tego mechanizmu prezentuje poniższy rysunek.

Rysunek 51 Schemat mechanizmu zarządzania w procesie rewitalizacji na obszarze Gminy Tłuszcz

Źródło: opracowanie własne

Kierunek działania oparty na partnerstwie polega na współuczestnictwie wszystkich interesariuszy całego procesu rewitalizacji na równych prawach, poczynając od wstępnych faz planistycznych, przez najważniejszy etap wdrażania Programu Rewitalizacji, po jego ewaluację *post ante*. Zasada partnerstwa jest szczególnie istotna w sytuacji słabej współpracy i aktywności interesariuszy rewitalizacji, jaka ma miejsce na obszarze Gminy Tłuszcz.

Zastosowana zasada partnerstw umożliwiła:

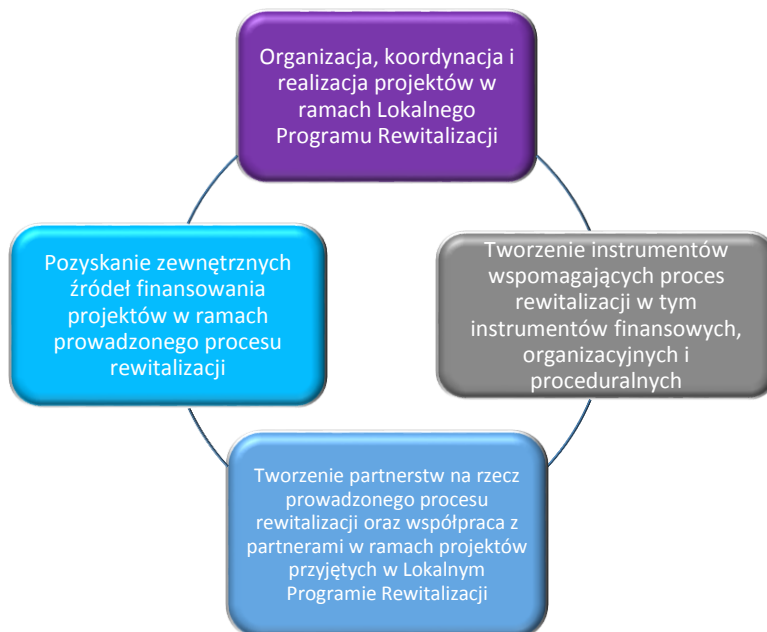
- identyfikację lokalnych liderów zmian
- wzmocnienie współpracy pomiędzy interesariuszami, w tym reprezentującymi organizacje pozarządowe, niezorganizowane grupy mieszkańców i przedstawicieli instytucji publicznych
- wzmocnienie współpracy mieszkańców z urzędem
- identyfikację miejscowych potencjałów, które mogą wzmocnić proces rewitalizacji
- przezwyciężanie barier wynikających z nieufności oraz konfliktu interesów
- wzrost wiedzy o procesie rewitalizacji i jego promocja
- podział praw i obowiązków partnerów w bieżących działaniach, wywołanych wykonaniem projektów rewitalizacji
- wypracowanie nowych projektów rewitalizacji

Zasada partycypacji wymaga zaangażowania w prowadzony proces rewitalizacji, wszystkich interesariuszy Programu Rewitalizacji. Jest to tym bardziej konieczne, ponieważ zebrane doświadczenia wskazują na pasywną postawę niektórych środowisk, zwłaszcza z obszarów kryzysu które charakteryzuje m.in. ubóstwo, bezrobocie, niska aktywność społeczna. Działania aktywizujące interesariuszy umożliwią rozszerzenie ich kręgu oraz pojawienie się nowych projektów o charakterze przede wszystkim społecznym.

Mając na uwadze ograniczenia budżetowe nie przewiduje się powołania odrębnego podmiotu do zarządzania procesem rewitalizacji. W Urzędzie Gminy Tłuszcz zostanie wyłoniony zespół pracowników posiadających kluczowe dla procesu prowadzonej rewitalizacji kompetencje, którzy wchodzić będą w Zespół Zadaniowy ds. Rewitalizacji w komórce merytorycznej w strukturach urzędu. Zespół Zadaniowy ds. Rewitalizacji powołany zostanie zarządzeniem Burmistrza Urzędu Miejskiego w Tłuszczu, bezpośrednio po uchwaleniu przez Radę Miejską w Tłuszczu Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Podstawowe zadania Zespołu Zadaniowego przedstawiono na poniższym rysunku.

Rysunek 52 Zadania Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji (komórki merytorycznej w Urzędzie Miejskim w Tłuszczu)

Źródło: opracowanie własne

W skład Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji wejdą pracownicy Urzędu Miejskiego w Tłuszczu, wyłonieni z pośród następujących wydziałów Urzędu: Wydziału Inwestycji i Rozwoju, Wydziału Ochrony Środowiska, Wydziału Planowania i Finansów. Koordynacją prac Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji zajmować będzie się Wydział Inwestycji i Rozwoju, który gromadzić będzie dokumentację w ramach prowadzonego procesu rewitalizacji. Planuje się, iż Zespół Zadaniowy ds. Rewitalizacji będzie liczył około 8 osób do których należeć będą:

- ✓ Burmistrz Urzędu Miejskiego w Tłuszczu, który będzie koordynował i wspierał, a także zatwierdzał ostatecznie wszelkie decyzje i ustalenia, które dotyczyć będą prac Zespołu ds. Rewitalizacji w prowadzonym procesie rewitalizacji;
- ✓ Pracownicy Zadaniowi wyłonieni z funkcjonujących w Urzędzie Miejskim w Tłuszczu komórek organizacyjnych: Wydziału Inwestycji i Rozwoju, Wydziału Ochrony Środowiska, Wydziału Planowania i Finansów, którzy w zakresie swego działania będą mieli przypisane następujące czynności w prowadzonym procesie rewitalizacji:
 - Organizację, koordynację i realizację projektów w ramach Programu Rewitalizacji
 - Monitoring prowadzonych działań i projektów zawartych w Programie Rewitalizacji w kontekście zgodności z założonymi celami i kierunkami
 - Gromadzenie niezbędnych informacji i danych koniecznych w prowadzonym procesie monitoringu
 - Analizę zgromadzonych danych oraz ewentualny wniosek dotyczący konieczności aktualizacji Programu Rewitalizacji wynikającej ze zmieniających się uwarunkowań społeczno-gospodarczych na terenie gminy

- Prowadzenie działań informacyjnych, promocyjnych, organizacja spotkań konsultacyjnych oraz publikacja opracowanych Raportów Monitoringowych, realizowanych w procesie rewitalizacji
- ✓ Konsultanci w ramach prowadzonego procesu rewitalizacji wyłonieni zostaną z funkcjonujących na obszarze Gminy jednostek organizacyjnych Urzędu Miejskiego w Tłuszczu, a mianowicie instytucji kulturalnych, społecznych, oświatowych oraz organizacji pozarządowych. Do ich kompetencji należeć będzie:
 - Wsparcie prac Pracowników Zadaniowych poprzez działania informacyjne i promocyjne przy pomocy dostępnych kanałów informacji i możliwości kompetencyjnych na terenie reprezentowanych przez siebie instytucji
 - Działania opiniotwórcze w toku prowadzenia procesu rewitalizacji
 - Uczestnictwo w spotkaniach Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji
- ✓ Mieszkańcy Gminy Tłuszcz, którzy uczestniczyć będą w otwartych spotkaniach Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji

Wszelkie decyzje, projekty i zgłoszone wnioski w ramach prowadzonego procesu rewitalizacji przyjmowane będą poprzez system głosowania, większością głosów, przez Zespół Zadaniowy ds. Rewitalizacji składający się z Burmistrza Urzędu Miejskiego w Tłuszczu, Pracowników Zadaniowych, Konsultantów i przedstawiciela mieszkańców lokalnej społeczności.

Projekty ujęte w Programie Rewitalizacji z poszczególnych obszarów zagadnień społecznych, gospodarczych, przestrzennych, środowiskowych, infrastrukturalnych realizowane będą przez wyznaczony Zespół Zadaniowy ds. Rewitalizacji. W zakresie jego kompetencji będzie wdrożenie projektu do realizacji i skuteczne jego zakończenie. Powołany przez Burmistrza Zespół gromadzić będzie dane, sprawozdania z realizacji poszczególnych projektów, tak aby wykluczyć możliwe opóźnienia realizacyjne i właściwie koordynować proces rewitalizacji.

2. Monitoring w procesie rewitalizacji

W całym procesie prowadzonej rewitalizacji prowadzony będzie system monitorowania i wewnętrzna kontrola, które dotyczyć będą stopnia realizacji celów oraz projektów rewitalizacyjnych, określonych w dokumencie Lokalnego Programu Rewitalizacji. Skuteczny system kontroli i monitoringu umożliwi osiągnięcie stanu docelowego, którym jest wyeliminowanie podłoża kryzysu na obszarach rewitalizacji oraz wzmocnienie ich wieloaspektowego rozwoju. Niezbędne będzie zatem gromadzenie i właściwa interpretacja danych (monitoring), które określać będą, czy niekorzystne zjawisko na danym obszarze zostało wyeliminowane, a prowadzony proces rewitalizacji uznać można za satysfakcjonujący.

W tym celu konieczne jest sporządzanie Raportów Monitoringowych, sporządzanych w cyklu dwuletnim umożliwiających odpowiedź na pytanie, czy prowadzone działania (założenia Programu Rewitalizacji w tym cele oraz realizowane projekty) są wystarczająco skuteczne lub też powinny zostać skorygowane w odniesieniu do zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej w Gminie.

Badanie przebiegu procesu rewitalizacji i ocena założonych celów, dokonywana będzie dzięki wprowadzonej, pomocnej przy ocenie Karty Raportu Monitoringowego, która sporządzana zostanie corocznie przez Zespół Zadaniowy ds. Rewitalizacji wyznaczony do realizacji poszczególnych projektów.

Poniżej przedstawiono rekomendowane do monitorowania w cyklu dwuletnim wskaźniki monitoringu do Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018 - 2023 roku oraz wskaźniki monitorowania odnoszące się do poszczególnych projektów i działań zawartych w niniejszym Programie Rewitalizacji, które zostały ujęte w poniższych tabelach.

Tabela 64 Wskaźniki monitoringu do Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023

Cel strategiczny	Wskaźnik	Źródło pozyskania informacji	Częstotliwość pozyskania informacji	Wartość wskaźnika 31.12.2017		Wartość wskaźnika grudzień 2023	
CEL 1- Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne	Wskaźnik zarejestrowanych przestępstw i wykroczeń na 100 mieszkańców (WSKAŹNIK ŚREDNI DLA GMINY 1,37) * nie mniej niż uzyskana średnia wartość wskaźnika przyjęta dla Gminy w roku pozyskania informacji	Komisariat Policji	co 2 lata	OSIEDLE BORKI	7,09	OSIEDLE BORKI	spadek o 10%*
				OSIEDLE CENTRUM	1,53	OSIEDLE CENTRUM	spadek o 10%*
				OSIEDLE DŁUGA	1,83	OSIEDLE DŁUGA	spadek o 10%*
				OSIEDLE SŁONECZNA	1,72	OSIEDLE SŁONECZNA	spadek o 10%*
CEL 1- Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne	Wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców (WSKAŹNIK ŚREDNI DLA GMINY 1,03) * nie mniej niż uzyskana średnia wartość wskaźnika przyjęta dla Gminy w roku pozyskania informacji	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	co 2 lata	OSIEDLE BORKI	4,23	OSIEDLE BORKI	spadek o 10%*
				OSIEDLE CENTRUM	1,28	OSIEDLE CENTRUM	spadek o 10%*
				OSIEDLE DŁUGA	brak kryzysu	OSIEDLE DŁUGA	Utrzymanie wartości wskaźnika (0,96) *
				OSIEDLE SŁONECZNA	brak kryzysu	OSIEDLE SŁONECZNA	Utrzymanie wartości wskaźnika (0,94) *
CEL 1- Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne	Liczba organizacji pozarządowych	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	OSIEDLE BORKI	1	OSIEDLE BORKI	2
				OSIEDLE CENTRUM	5	OSIEDLE CENTRUM	6
				OSIEDLE DŁUGA	4	OSIEDLE DŁUGA	5
				OSIEDLE SŁONECZNA	0	OSIEDLE SŁONECZNA	1
	Wskaźnik liczby zarejestrowanych		co 2 lata	OSIEDLE BORKI	16,46	OSIEDLE BORKI	Spadek o 20%*

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUSZCZ NA LATA 2018-2023

Cel strategiczny	Wskaźnik	Źródło pozyskania informacji	Częstotliwość pozyskania informacji	Wartość wskaźnika 31.12.2017		Wartość wskaźnika grudzień 2023	
CEL 1- Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne	bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym (WSKAŹNIK ŚREDNI DLA GMINY 6,36) * nie mniej niż uzyskana średnia wartość wskaźnika przyjęta dla Gminy w roku pozyskania informacji	Powiatowy Urząd Pracy		OSIEDLE CENTRUM	brak kryzysu	OSIEDLE CENTRUM	Utrzymanie wartości wskaźnika (3,14) *
				OSIEDLE DŁUGA	brak kryzysu	OSIEDLE DŁUGA	Utrzymanie wartości wskaźnika (4,64) *
				OSIEDLE SŁONECZNA	brak kryzysu	OSIEDLE SŁONECZNA	Utrzymanie wartości wskaźnika (3,95) *
CEL 2- Pobudzenie lokalnej gospodarki poprzez wzrost liczby nowych, aktywnie działających podmiotów gospodarczych oraz skuteczne wsparcie instytucjonalne dla podmiotów funkcjonujących na obszarze rewitalizacji	Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym (WSKAŹNIK ŚREDNI DLA GMINY 8,39) * nie mniej niż uzyskana średnia wartość wskaźnika przyjęta dla Gminy w roku pozyskania informacji	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	OSIEDLE BORKI	6,04	OSIEDLE BORKI	wzrost o 20% *
				OSIEDLE CENTRUM	brak kryzysu	OSIEDLE CENTRUM	Utrzymanie wartości wskaźnika (21,03) *
				OSIEDLE DŁUGA	brak kryzysu	OSIEDLE DŁUGA	Utrzymanie wartości wskaźnika (10,79) *
				OSIEDLE SŁONECZNA	brak kryzysu	OSIEDLE SŁONECZNA	Utrzymanie wartości wskaźnika (9,45) *
CEL 2- Pobudzenie lokalnej gospodarki poprzez wzrost liczby nowych, aktywnie działających podmiotów gospodarczych oraz skuteczne wsparcie instytucjonalne dla podmiotów funkcjonujących na obszarze rewitalizacji	Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych WYKREŚLONE I ZAWIESZONE PODMIOTY na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym (WSKAŹNIK ŚREDNI DLA GMINY 6,64) * nie mniej niż uzyskana średnia wartość wskaźnika przyjęta dla Gminy w roku pozyskania informacji	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	OSIEDLE BORKI	brak kryzysu	OSIEDLE BORKI	Utrzymanie wartości wskaźnika (5,21) *
				OSIEDLE CENTRUM	13,91	OSIEDLE CENTRUM	Spadek o 10% *
				OSIEDLE DŁUGA	9,14	OSIEDLE DŁUGA	Spadek o 10% *
				OSIEDLE SŁONECZNA	9,56	OSIEDLE SŁONECZNA	Spadek o 10% *
CEL 3- Podniesienie atrakcyjności osiedleńczej na	Liczba obiektów wykorzystywanych na cele	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	OSIEDLE BORKI	4	OSIEDLE BORKI	0
				OSIEDLE CENTRUM	6	OSIEDLE CENTRUM	0

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUSZCZ NA LATA 2018-2023

Cel strategiczny	Wskaźnik	Źródło pozyskania informacji	Częstotliwość pozyskania informacji	Wartość wskaźnika 31.12.2017		Wartość wskaźnika grudzień 2023	
obszarze rewitalizacji dzięki przeprowadzonym działaniom inwestycyjnym w aspekcie założeń technicznych, przestrzennych, środowiskowych	publiczne/społeczne, wybudowanych przed 1989 r. w złym stanie technicznym, wymagające remontu/modernizacji/termomodernizacji			OSIEDLE DŁUGA	1	OSIEDLE DŁUGA	0
				OSIEDLE SŁONECZNA	Brak obiektów	OSIEDLE SŁONECZNA	-
CEL 3- Podniesienie atrakcyjności osiedleńczej na obszarze rewitalizacji dzięki przeprowadzonym działaniom inwestycyjnym w aspekcie założeń technicznych, przestrzennych, środowiskowych	Wskaźnik publicznej powierzchni służącej do aktywności społecznej i sportowo-rekreacyjnej, w odległości 1 km od centrum wydzielonego podobszaru (wzdłuż głównych ulic) na 100 mieszkańców wymagająca poprawy i przeprowadzenia prac inwestycyjnych (WSKAŹNIK ŚREDNI DLA GMINY 156,36) * nie mniej niż uzyskana średnia wartość wskaźnika przyjęta dla Gminy w roku pozyskania informacji	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	OSIEDLE BORKI	brak kryzysu	OSIEDLE BORKI	Utrzymanie wartości wskaźnika (138,31) *
				OSIEDLE CENTRUM	857,05	OSIEDLE CENTRUM	Spadek o 50%*
				OSIEDLE DŁUGA	brak kryzysu	OSIEDLE DŁUGA	Utrzymanie wartości wskaźnika (25,93) *
				OSIEDLE SŁONECZNA	brak kryzysu	OSIEDLE SŁONECZNA	Utrzymanie wartości wskaźnika (19,14) *
CEL 3- Podniesienie atrakcyjności osiedleńczej na obszarze rewitalizacji dzięki przeprowadzonym działaniom inwestycyjnym w aspekcie założeń technicznych, przestrzennych, środowiskowych	Wskaźnik liczby gospodarstw bez deklaracji segregacji odpadów na 100 gospodarstw (WSKAŹNIK ŚREDNI DLA GMINY 12,66) * nie mniej niż uzyskana średnia wartość wskaźnika przyjęta dla Gminy w roku pozyskania informacji	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	OSIEDLE BORKI	brak kryzysu	OSIEDLE BORKI	Utrzymanie wartości wskaźnika (12,22) *
				OSIEDLE CENTRUM	13,10	OSIEDLE CENTRUM	Spadek o 30%*
				OSIEDLE DŁUGA	13,56	OSIEDLE DŁUGA	Spadek o 30%*
				OSIEDLE SŁONECZNA	brak kryzysu	OSIEDLE SŁONECZNA	Utrzymanie wartości wskaźnika (11,65) *

Źródło: opracowanie własne Contract Consulting

Tabela 65 Wskaźniki produktu i rezultatu do poszczególnych projektów realizowanych w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023

*w tym wartość wskaźnika dotycząca mieszkańców obszaru rewitalizacji (przy założeniu, iż jeden mieszkaniec obszaru rewitalizacji może być uczestnikiem wielu działań lub korzystać z rezultatu przeprowadzenia wielu projektów inwestycyjnych, których liczba uległa zsumowaniu odnośnie wskazanego charakteru działania lub rodzaju projektu)

Wskaźnik	Źródło pozyskania informacji	Częstotliwość poboru informacji	Wartość wskaźnika styczeń 2018	Wartość wskaźnika grudzień 2023	Projekty wpływające na wartość docelową wskaźnika
1. CEL STRATEGICZNY: Zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez działania instytucjonalne					
Liczba działań i projektów zmniejszających poziom ubóstwa	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	0	145	P1, P2, P3, P20
liczba uczestników działań i projektów dzięki którym zmniejszono poziom ubóstwa wśród mieszkańców	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	0	376/ 182*	P1, P2, P3, P20
liczba zorganizowanych działań, akcji społecznych i imprez kulturalno-sportowych	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	0	5 069	P15, P16, P17, P19, P20
Liczba uczestników zorganizowanych działań, akcji społecznych i imprez kulturalno-sportowych, którzy zagospodarowali swój wolny czas	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	0	10 762/ 7 162*	P15, P16, P17, P19, P20
Liczba działań dla różnych grup wiekowych w zakresie podniesienia poziomu kultury fizycznej i sportu	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	0	14	P5
Liczba osób które podniosły swój poziom kultury fizycznej i sportu dzięki uczestnictwu w zorganizowanych działaniach	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	0	500/ 160*	P5
Liczba działań dotyczących organizacji czasu wolnego dla mieszkańców	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	0	5 208	P1, P2, P5, P15, P16, P17, P19, P20
Liczba osób którym zapełniono czas wolny w zorganizowanych działaniach	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	0	11 456/ 7 392*	P1, P2, P5, P15, P16, P17, P19, P20
Liczba działań podnoszących poziom bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	0	35	P4, P13, P14

Wskaźnik	Źródło pozyskania informacji	Częstotliwość poboru informacji	Wartość wskaźnika styczeń 2018	Wartość wskaźnika grudzień 2023	Projekty wpływające na wartość docelową wskaźnika
Liczba osób którym zapewniono podniesienie poziomu bezpieczeństwa i które nabyły wiedzę w zakresie podnoszenia poziomu bezpieczeństwa dzięki przeprowadzonym projektom	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	0	5 200/ 4 950*	P4, P13, P14
Liczba działań podnoszących poziom integracji i aktywności społecznej mieszkańców	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	0	5 215	P1, P2, P4, P5, P6, P7, P12, P15, P16, P17, P19, P20
Liczba osób, które dzięki przeprowadzonym projektom umożliwiono podniesienie poziomu integracji i aktywności społecznej	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	0	17 556/ 12 432*	P1, P2, P4, P5, P6, P7, P12, P15, P16, P17, P19, P20
Liczba działań i projektów podnoszących jakość życia mieszkańców	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	0	5 486	P1, P2, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P11, P12, P13, P14, P15, P16, P17, P18, P19, P20
Liczba osób, dla których przeznaczone były działania i projekty, w wyniku których podniesiono poziom życia mieszkańców	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	0	63 016/ 20 592*	P1, P2, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P11, P12, P13, P14, P15, P16, P17, P18, P19, P20

Wskaźnik	Źródło pozyskania informacji	Częstotliwość pozyskania informacji	Wartość wskaźnika styczeń 2017	Wartość wskaźnika grudzień 2023	Projekty wpływające na wartość docelową wskaźnika
2. CEL STRATEGICZNY: Pobudzenie lokalnej gospodarki poprzez wzrost liczby nowych, aktywnie działających podmiotów gospodarczych oraz skuteczne wsparcie instytucjonalne dla podmiotów funkcjonujących na obszarze rewitalizacji					
Liczba przeprowadzonych szkoleń w zakresie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	0	35	P3, P18
Liczba uczestników szkoleń, którzy podnieśli swoje kompetencje zawodowe i przedsiębiorczość	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	0	160/ 90*	P3, P18

Wskaźnik	Źródło pozyskania informacji	Częstotliwość pozyskania informacji	Wartość wskaźnika styczeń 2017	Wartość wskaźnika grudzień 2023	Projekty wpływające na wartość docelową wskaźnika
3. CEL STRATEGICZNY: Podniesienie atrakcyjności osiedleńczej na obszarze rewitalizacji dzięki przeprowadzonym działaniom inwestycyjnym w aspekcie założeń technicznych, przestrzennych, środowiskowych					
Liczba zmodernizowanej infrastruktury niezbędnej dla skutecznego wykorzystywania potencjału rekreacyjnego	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	0	3	P6, P7, P12
Liczba osób, które dzięki zmodernizowanej infrastrukturze rekreacyjnej podniosły swój poziom kultury fizycznej	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	0	6 000/ 4 960*	P6, P7, P12
liczba inwestycji zakresie poprawy funkcjonalności i zagospodarowania obiektów wykorzystywanych na cele publiczne oraz przestrzeni publicznej	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	0	5	P6, P7, P8, P12, P14
Liczba osób korzystających z poprawionych pod względem funkcjonalności i zagospodarowania obiektów wykorzystywanych na cele publiczne oraz przestrzeni publicznej, którym zapewniono komfort użytkowania obiektu publicznego oraz przestrzeni publicznej	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	0	46 100/ 8 030*	P6, P7, P8, P12, P14
liczba obiektów budowlanych, które dzięki przeprowadzonym inwestycjom i modernizacji umożliwiły skuteczne podniesienie jakości środowiska naturalnego	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	0	206	P8, P9, P10, P11, P14
liczba osób, które dzięki przeprowadzonym inwestycjom w zakresie ochrony środowiska odniosły korzyść zdrowotną	Urząd Miejski w Tłuszczu	co 2 lata	0	40 300/ 3 270*	P8, P9, P10, P11, P14

Źródło: opracowanie własne Contract Consulting

Dane dotyczące wartości powyższych wskaźników będą gromadzone analogicznie, z tych samych źródeł, jak podczas prac nad analizą mierników do diagnozy obszarów kryzysu w niniejszym Programie Rewitalizacji (Urząd Miejski w Tłuszczu, Komisariat Policji, Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy).

Opracowane i zgromadzone Karty Raportu Monitoringowego, niezbędne dane i mierniki posłużą do opracowania Zbiorczego Raportu Monitoringowego, sporządzanego w cyklu dwuletnim.

Jeżeli analiza danych, gromadzonych mierników ujętych w Zbiorczym Raporcie Monitoringowym wykaże znaczne, odbiegające od głównych założeń Programu Rewitalizacji odchylenia, konieczne będzie sporządzenie jego aktualizacji. Aktualizacja dokumentu poprzedzona będzie zwołaniem otwartego spotkania Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji, w którym uczestniczyć będą wszyscy interesariusze Lokalnego Programu Rewitalizacji. Celem spotkania będzie propozycja i omówienie zmian koniecznych do dokonania w dokumencie Lokalnego Programu Rewitalizacji i w konsekwencji w prowadzonym procesie rewitalizacji. Aktualizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji przyjęta zostanie Uchwałą Rady Miejskiej w Tłuszczu.

3. Ewaluacja w procesie rewitalizacji

Ewaluacja w kontekście działań rewitalizacyjnych polegać będzie na ocenie i interpretacji zebranych wcześniej danych zawartych w Raporcie Monitoringowym. Prowadzona ewaluacja Lokalnego Programu Rewitalizacji realizowana przez Pracowników Zadaniowych Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji, stanowić będzie niezbędne narzędzie działań zmierzających do wypełnienia wszystkich ujętych programem celów. Wynikiem przeprowadzonej ewaluacji będzie sporządzany w cyklu dwuletnim - Raport Monitoringowy, którego wyniki będą prezentowane podczas spotkań Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji oraz podawane do publicznej wiadomości na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Tłuszczu.

Rozległy horyzont czasowy prowadzonych działań rewitalizacyjnych na obszarze gminy jest czynnikiem, który powoduje, iż dokument Lokalnego Programu Rewitalizacji ma charakter otwarty i jeżeli z powodu wskazanych wyżej uwarunkowań zajdzie konieczność korekty jego zapisów, aktualizacja dokumentu będzie wymaganą koniecznością.

Narzędziem wykonawczym będzie wówczas powołany Komitet ds. Aktualizacji Rewitalizacji. Dokument aktualizacyjny przyjmowany będzie stosowną Uchwałą Rady Miejskiej w Tłuszczu, po wcześniej przeprowadzonych konsultacjach społecznych. Wszystkie dokumenty i informacje związane z prowadzonym procesem rewitalizacji podane zostaną do publicznej wiadomości poprzez dostępne kanały informacyjne.

Poniższy schemat ilustruje etapy monitoringu i ewaluacji Programu Rewitalizacji.

Rysunek 53 Etapy monitoringu i ewaluacji Lokalnego Programu Rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne Contract Consulting

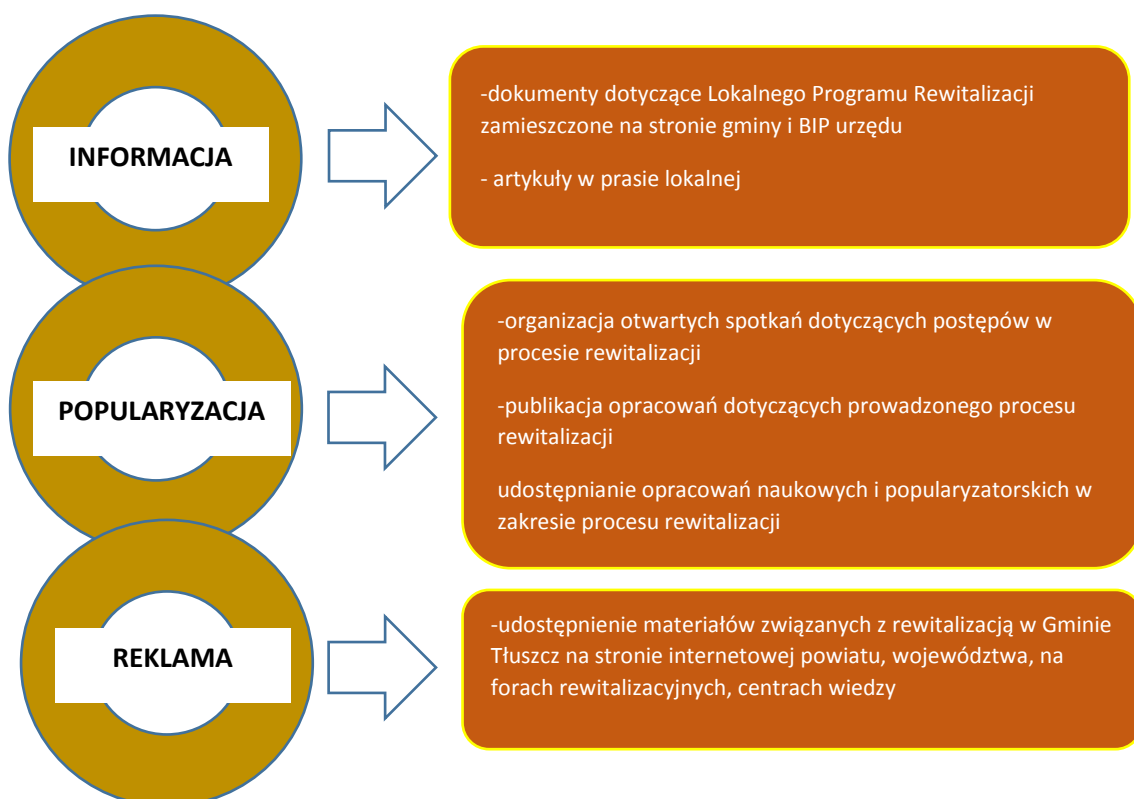
4. Współpraca z parterami zewnętrznymi, promocja programu

Niezwykle ważnym elementem w toku prac w zakresie prowadzonego procesu rewitalizacji jest ścisła współpraca podmiotów zaangażowanych w jego realizację, a mianowicie Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji z Urzędu Miejskiego w Tłuszczu, wyznaczonego do prac koordynowania, zarządzania, monitoringu i ewaluacji Lokalnego Programu Rewitalizacji oraz organizacji pozarządowych i innych podmiotów będących partnerami przy realizacji projektów rewitalizacji z podmiotami i partnerami biznesowymi, z jednostkami Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego, jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami społecznymi promującymi i działającymi na rzecz włączenia społecznego, wzbogacania działań rewitalizacyjnych, promocji zdrowego trybu życia, wspierania srebrnej ekonomii, wspierania działań poprawiających ład przestrzenny i jakość środowiska.

Władze samorządowe Gminy Tłuszcz, wzmacniać będą także swoje działania w obszarze rewitalizacji z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, mając na względzie wzmocnienie i maksymalnie pożądane efekty prowadzonego procesu rewitalizacji.

W zakresie promocji programu przewidziane są następujące działania zdefiniowane na poniższym rysunku.

Rysunek 54 Działania promocyjne na rzecz rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne Contract Consulting

Część XIV. Wnioski

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018- 2023 wyznacza, w oparciu o diagnozę społeczno-gospodarczą Gminy, prace programowe prowadzone w trybie partycypacyjnym:

- obszar zdegradowany na terenie Gminy Tłuszcz, obejmujący 7 obszarów:

Osiedle Borki, Osiedle Centrum, Osiedle Długa, Osiedle Słoneczna, Dziecioły, Grabów, Jarzębia Łąka.

- obszar rewitalizacji, obejmujący 4 obszary:

Osiedle Borki, Osiedle Centrum, Osiedle Długa, osiedle Słoneczna.

- dwie kategorie projektów rewitalizacyjnych:
 - ✓ Projekty główne
 - ✓ Projekty uzupełniające
- wykaz 20 projektów rewitalizacji przewidzianych do realizacji
- lokalne podmioty rewitalizacji:
 - ✓ Zespół Zadaniowy ds. Rewitalizacji - zespół wyłoniony spośród pracowników komórek merytorycznie powiązanych z programem – podmiot realizujący program we współpracy z partnerami zewnętrznymi
- zasady organizacji i zarządzania programem
- ramowe zasady i źródła finansowania
- system aktualizacji i monitoringu Programu Rewitalizacji

Na podstawie diagnozy społeczno-gospodarczej Gminy Tłuszcz, Program Rewitalizacji rekomenduje otwarte podejście do lokalizacji i zasięgu terytorialnego projektów rewitalizacji. Wyodrębnione i zdiagnozowane w Programie Rewitalizacji rozwojowe, wśród których znajdują się: niski poziom przedsiębiorczości, wzrastająca skala ubóstwa, brak właściwie zagospodarowanej przestrzeni publicznej służącej celom rekreacyjnym, deficyty w zakresie poziomu funkcjonalności użytkowania obiektów przeznaczonych na cele mieszkalne, niski poziom dbałości mieszkańców o zasoby środowiska naturalnego, a także potrzeby rewitalizacyjne identyfikowane przez mieszkańców, projekty rewitalizacji powinny elastycznie dostosowywać się do standardów rewitalizacji, do jakich należy ścisła koncentracja zamierzeń rewitalizacyjnych w obszarze rewitalizacji.

Wymienione czynniki przemawiają za dostosowaniem posiadanej infrastruktury publicznej do potrzeb interesariuszy oraz poszerzenie oferty działań w zakresie podniesienia poziomu przedsiębiorczości i umożliwienia urozmaiconego wykorzystania czasu wolnego przez mieszkańców. Projekty społeczne obejmujące działania podnoszące wiedzę mieszkańców w zakresie ochrony środowiska, bezpieczeństwa czy podniesienia poziomu przedsiębiorczości i zmniejszenia poziomu bezrobocia, będą skoncentrowane w obszarze rewitalizacji. Projekty o charakterze inwestycyjnym, wzmacniające efekt rewitalizacji także będą realizowane w obszarze rewitalizacji. Programowaniu rewitalizacji obszarów kryzysowych w Gminie Tłuszcz towarzyszyła idea włączenia wszystkich interesariuszy w dzieło

prowadzonego procesu rewitalizacji, która w końcowym efekcie umożliwi wyprowadzenie obszarów rewitalizacji z kryzysu.

W toku prac prowadzonego procesu rewitalizacji, konieczne było zaopiniowanie powstałego dokumentu Programu Rewitalizacji przez właściwe podmioty i instytucje. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.) nakłada obowiązek konieczności przedłożenia do uzgodnienia istotnych, strategicznych dokumentów Gminy do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie oraz Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Wołominie. Podczas procedury uzgodnień we wskazanych wyżej instytucjach ocenie podlega charakter działań przewidzianych podczas realizacji celów, kierunków działań i konkretnych projektów, przewidzianych w ramach realizacji założeń dokumentu, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko. Wobec wyżej wskazanych uwarunkowań Gmina Tłuszcz wystąpiła do RDOŚ i PSSE o uzgodnienie odstąpienia od konieczności realizacji strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla Programu Rewitalizacji. Otrzymane z powyższych instytucji opinie potwierdziły brak konieczności sporządzenia oceny oddziaływania na środowisko.

W załączeniu do niniejszego dokumentu Programu Rewitalizacji znajdują się wskazane wyżej opinie.

Spis tabel

Tabela 1. Liczba ludności w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2016.....	27
Tabela 2. Udział poszczególnych ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy Tłuszcz w latach 2007-2016.....	27
Tabela 3. Saldo migracji na pobyt stały dla Gminy Tłuszcz w ruchu wewnętrznym i zagranicznym w latach 2007-2016	30
Tabela 4 Liczba uczniów w poszczególnych typach placówek edukacyjnych w Gminie Tłuszcz w latach 2007- 2016	36
Tabela 5 Wyniki sprawdzianów oraz egzaminów zewnętrznych w Gminie Tłuszcz w odniesieniu do wyników powiatowych oraz wojewódzkich w 2016 r. [%]	37
Tabela 6 Wskaźnik koncentracji ludności Gminy Tłuszcz stan na 31.12.2017 r.	42
Tabela 7 Liczba odnotowanych przestępstw w Gminie Tłuszcz w latach 2015-2017	45
Tabela 8 Wskaźnik zarejestrowanych zdarzeń w Gminie Tłuszcz na 100 mieszkańców, wg stanu na 31.12.2017 r.	47
Tabela 9 Wskaźnik zarejestrowanych przestępstw i wykroczeń w Gminie Tłuszcz na 100 mieszkańców, wg stanu na 31.12.2017 r.	49
Tabela 10 Wskaźnik liczby czynnych „niebieskich kart” założonych na obszarze Gminy Tłuszcz na 100 mieszkańców, wg stanu na 31.12.2017 r.	51
Tabela 11 Wskaźnik liczby interwencji w związku z przemocą w rodzinie oraz sytuacji zagrażających bezpieczeństwu społecznemu na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	54
Tabela 12 Wskaźnik liczby pobierających świadczenie z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców – stan na 31.12.2017 r.	60
Tabela 13 Wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu uzależnienia na 100 mieszkańców Gminy Tłuszcz – stan na 31.12.2017 r.	63
Tabela 14 Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	65
Tabela 15 Wskaźnik liczby osób pobierających zasiłki stałe na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	68
Tabela 16 Wskaźnik liczby zarejestrowanych bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym - stan na 31.12.2017 r.	71
Tabela 17 Wskaźnik liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, dla których konieczne są działania w zakresie wzrostu poziomu kapitału społecznego i zagospodarowania czasu wolnego na 100 mieszkańców- stan na 31.12.2017 r.	76
Tabela 18 Wykaz funkcjonujących w Gminie Tłuszcz organizacji pozarządowych – stan na 31.12.2017 r.	78
Tabela 19 Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w Gminie Tłuszcz na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym - stan na 31.12.2017 r.	84
Tabela 20 Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - wykreślone i zawieszone podmioty na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym - stan na 31.12.2017 r.	87
Tabela 21 Wskaźnik liczby obiektów wykorzystywanych na cele publiczne/społeczne, wybudowanych przed 1989 r. w złym stanie technicznym wymagających modernizacji w tym termomodernizacji - stan na 31.12.2017 r. ..	93
Tabela 22 Wskaźnik publicznej powierzchni służącej do aktywności społecznej i sportowo-rekreacyjnej, w odległości 1 km od centrum wydzielonego podobszaru (wzdłuż głównych ulic) na 100 mieszkańców wymagającej poprawy i przeprowadzenia prac inwestycyjnych - stan na 31.12.2017 r.	97
Tabela 23 Wskaźnik liczby budynków komunalnych wielomieszkalnych, wybudowanych przed 1989 r. wymagających remontu/modernizacji/termomodernizacji na ha- stan na 31.12.2017 r.	100
Tabela 24 Wskaźnik liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. wymagających wymiany źródeł ciepła i/lub termomodernizacji - stan na 31.12.2017 r.	103
Tabela 25 Masa wyrobów azbestowych (eternitu) występujących w Gminie Tłuszcz - stan na 31.12.2017 r.	105
Tabela 26 Wskaźnik liczby gospodarstw bez deklaracji segregacji odpadów na 100 gospodarstw - stan na 31.12.2017 r.	107
Tabela 27 Zestawienie mierników kryzysu dla Gminy Tłuszcz- opis szczegółowy.....	128
Tabela 28 Zestawienie mierników kryzysu dla Gminy Tłuszcz w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz.....	130

Tabela 29 Zestawienie mierników kryzysu dla Gminy Tłuszcz w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz.....	133
Tabela 30 Liczba ludności, powierzchnia obszaru przeznaczanego do rewitalizacji oraz odsetek liczby ludności gminy w obszarze rewitalizowanym, odsetek powierzchni Gminy Tłuszcz w obszarze rewitalizowanym	139
Tabela 31 Analiza SWOT dla obszarów rewitalizowanych na obszarze Gminy Tłuszcz – SFERA SPOŁECZNA/SFERA GOSPODARCZA/SFERA PRZESTRZENNA-TECHNICZNA-ŚRODOWISKOWA	158
Tabela 32 Cele operacyjne/ kierunki działań Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023	166
Tabela 33 Typologia projektów rewitalizacji w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz	167
Tabela 34 Projekt rewitalizacji NR 1- Projekt GŁÓWNY „Podniesienie jakości życia dla mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez utworzenie Dziennego Domu Senior+ przy ul. Długiej w Tłuszczu (projekt w ramach programu Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej pt. „Program Wieloletni Senior+ na lata 2015-2020)”	168
Tabela 35 Projekt NR 2- Projekt GŁÓWNY „Punkty dla rodziny” – Zminimalizowanie ubóstwa i wykluczenia społecznego dzieci i młodzieży w wieku 5-15 lat z terenu gminy Tłuszcz poprzez objęcie wsparciem trzech placówek wsparcia dziennego, łącznie 105 osób małoletnich zagrożonych lub wykluczonych społecznie oraz 30 osób dorosłych tj. rodziców, opiekunów prawnych z obszaru rewitalizacji znajdujących się w Tłuszczu (PROJEKT W RAMACH IX PRIORYTETU RPO, DZIAŁANIE 9.2.1 Zwiększenie dostępności usług społecznych.....	170
Tabela 36 Projekt rewitalizacji NR 3- Projekt GŁÓWNY „Wzmocnienie aktywności zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki organizacji kursów zawodowych w zakresie grafiki komputerowej i tworzenia stron Internetowych”	171
Tabela 37 Projekt rewitalizacji NR 4- Projekt GŁÓWNY „Podniesienie poziomu kapitału społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez zwiększenie świadomości w zakresie poziomu bezpieczeństwa i działań dotyczących ochrony środowiska”	173
Tabela 38 Projekt rewitalizacji NR 5- Projekt GŁÓWNY „Bądź aktywny- ćwicz razem z nami- organizacja działań promujących aktywny wypoczynek, rekreację i sport w sportowych obiektach otwartych i w plenerze”	174
Tabela 39 Projekt rewitalizacji NR 6 Projekt GŁÓWNY „Zapewnienie mieszkańcom obszaru rewitalizacji terenów umożliwiających rekreację i integrację społeczną, poprzez zagospodarowanie parku miejskiego położonego przy ul. Długiej w Tłuszczu”	176
Tabela 40 Projekt rewitalizacji NR 7 Projekt GŁÓWNY „Podniesienie integracji społecznej mieszkańców na obszarze rewitalizacji i zapewnienie możliwości spędzania wolnego czasu dzięki przebudowie ogródka jordanowskiego w Tłuszczu oraz innych ogólnodostępnych obiektów infrastruktury rekreacyjno - edukacyjnej”	178
Tabela 41 Projekt rewitalizacji NR 8- Projekt GŁÓWNY „Podniesienie walorów środowiska i świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez budowę parkingu „Parkuj i jedź” w Tłuszczu”	180
Tabela 42 Projekt rewitalizacji NR 9 - Projekt GŁÓWNY „Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez remont budynków komunalnych przy ul. Szerokiej 27 w Tłuszczu”	181
Tabela 43 Projekt rewitalizacji NR 10 - Projekt GŁÓWNY „Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez remont budynków komunalnych przy ul. Parkowej 1 i Parkowej 5 w Tłuszczu”	183
Tabela 44 Projekt rewitalizacji NR 11- Projekt GŁÓWNY „Poprawa walorów środowiska naturalnego na obszarze rewitalizacji poprzez wymianę kotłów grzewczych w budynkach mieszkalnych na urządzenia proekologiczne”	184
Tabela 45 Projekt rewitalizacji NR 12 - Projekt UZUPEŁNIAJĄCY „Zapewnienie mieszkańcom obszaru rewitalizacji możliwości integracji i spędzenia wolnego czasu poprzez modernizację stadionu sportowego w Tłuszczu”	185
Tabela 46 Projekt rewitalizacji NR 13- Projekt UZUPEŁNIAJĄCY „Zapewnienie bezpieczeństwa dla mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez budowę sieci monitoringu wizyjnego”	187
Tabela 47 Projekt rewitalizacji NR 14- Projekt UZUPEŁNIAJĄCY „Podniesienie bezpieczeństwa i walorów środowiska na obszarze rewitalizacji poprzez termomodernizację budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Tłuszczu”	188
Tabela 48 Projekt rewitalizacji NR 15- Projekt UZUPEŁNIAJĄCY „Organizacja zajęć rozwijających kompetencje kluczowe mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie edukacji i kultury.”	189
Tabela 49 Projekt rewitalizacji NR 16- Projekt UZUPEŁNIAJĄCY „Wzmocnienie integracji i zapewnienie możliwości spędzenia wolnego czasu poprzez organizację zajęć kulturalnych dla mieszkańców obszaru rewitalizacji”	191

Tabela 50 Projekt rewitalizacji NR 17- Projekt UZUPEŁNIAJĄCY „Aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki organizacji warsztatów ceramicznych wraz z prelekcjami”	192
Tabela 51 Projekt rewitalizacji NR 18- Projekt UZUPEŁNIAJĄCY „Wzmocnienie poziomu przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji poprzez szkolenia i warsztaty dla przedsiębiorców”	193
Tabela 52 Projekt rewitalizacji NR 19- Projekt UZUPEŁNIAJĄCY „Interdyscyplinarny rozwój mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki współpracy z organizacjami pozarządowymi”	195
Tabela 53 Projekt rewitalizacji NR 20- Projekt UZUPEŁNIAJĄCY „Zwiększenie poziomu usług społecznych przez Spółdzielnię Socjalną „Pożytek” na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji”	196
Tabela 54 Inne działania, poza podstawowymi projektami i przedsięwzięciami, przyczyniające się do eliminacji lub ograniczenia negatywnych zjawisk występujących na terenach rewitalizowanych	198
Tabela 55 Komplementarność działań rewitalizacyjnych w ujęciu przestrzennym - miejsce realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych na obszarze rewitalizacji.....	201
Tabela 56 Powiązania problemów, celów i projektów rewitalizacji.....	203
Tabela 57 Projekty o charakterze rewitalizacyjnym zrealizowane w Gminie Tłuszcz w ramach perspektywy finansowania UE na lata 2007-2013.....	211
Tabela 58 Harmonogram realizacji projektów w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023	215
Tabela 59 Finansowanie projektów w ramach RPO Województwa Mazowieckiego	220
Tabela 60 Priorytety inwestycyjne dotyczące rewitalizacji w ramach Krajowych Programów Operacyjnych	220
Tabela 61 lista projektów w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023 wraz z podziałem środków na poszczególne źródła finansowania	222
Tabela 62 Harmonogram spotkań konsultacyjnych w ramach prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023.....	228
Tabela 63 Problematyka zagadnień poruszanych w ramach spotkań konsultacyjnych w Gminie Tłuszcz w prowadzonym procesie rewitalizacji	229
Tabela 64 Wskaźniki monitoringu do Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023	244
Tabela 65 Wskaźniki produktu i rezultatu do poszczególnych projektów realizowanych w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023	247

Spis rysunków

Rysunek 1 Elementy procesu rewitalizacji	10
Rysunek 2 Etapy opracowania Programu Rewitalizacji.....	13
Rysunek 3. Cel główny projektu Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Tłuszcz do roku 2023	19
Rysunek 4. Cele strategiczne projektu Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Tłuszcz do roku 2023.....	19
Rysunek 5 Schemat analizy diagnostycznej	23
Rysunek 6. Struktura funkcjonalno-przestrzenna Gminy Tłuszcz	25
Rysunek 7 Podział Gminy Tłuszcz na podobszary - jednostki referencyjne (pomocnicze).....	39
Rysunek 8 Wskaźnik liczby zarejestrowanych zdarzeń na 100 mieszkańców w Gminie Tłuszcz - stan na 31.12.2017 r.	46
Rysunek 9 Wskaźnik zarejestrowanych przestępstw i wykroczeń w Gminie Tłuszcz na 100 mieszkańców – stan na 31.12.2017 r.	48
Rysunek 10 Wskaźnik liczby czynnych „niebieskich kart” na 100 mieszkańców w Gminie Tłuszcz – stan na 31.12.2017 r.....	51
Rysunek 11 Wskaźnik liczby interwencji w związku z przemocą w rodzinie oraz sytuacji zagrażających bezpieczeństwu społecznemu na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	53
Rysunek 12 Zmiana organizacji i sposobu pracy Ośrodka Pomocy Społecznej w Tłuszczu w ramach prowadzonego projektu p. „Skuteczne pomaganie”	57
Rysunek 13 Wskaźnik liczby pobierających świadczenie z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców – stan na 31.12.2017 r.....	60
Rysunek 14 Wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu uzależnienia na 100 mieszkańców Gminy Tłuszcz – stan na 31.12.2017 r.....	62

Rysunek 15 Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	65
Rysunek 16 Wskaźnik liczby osób pobierających zasiłki stałe na 100 mieszkańców - stan na 31.12.2017 r.	68
Rysunek 17 Wskaźnik liczby zarejestrowanych bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym - stan na 31.12.2017 r.	71
Rysunek 18 Wskaźnik liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, dla których konieczne są działania w zakresie wzrostu poziomu kapitału społecznego i zagospodarowania czasu wolnego na 100 mieszkańców- stan na 31.12.2017 r.	75
Rysunek 19 Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w Gminie Tłuszcz na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym - stan na 31.12.2017 r.	84
Rysunek 20 Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - wykreślone i zawieszone podmioty na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym - stan na 31.12.2017 r.	86
Rysunek 21 Wskaźnik liczby obiektów wykorzystywanych na cele publiczne/społeczne, wybudowanych przed 1989 r. w złym stanie technicznym wymagających modernizacji w tym termomodernizacji - stan na 31.12.2017 r.	93
Rysunek 22 Wskaźnik publicznej powierzchni służącej do aktywności społecznej i sportowo-rekreacyjnej, w odległości 1 km od centrum wydzielonego podobszaru (wzdłuż głównych ulic) na 100 mieszkańców wymagającej poprawy i przeprowadzenia prac inwestycyjnych - stan na 31.12.2017 r.	96
Rysunek 23 Wskaźnik liczby budynków komunalnych wielomieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. wymagających remontu/modernizacji/termomodernizacji na ha- stan na 31.12.2017 r.	99
Rysunek 24 Wskaźnik liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. wymagających wymiany źródeł ciepła i/lub termomodernizacji - stan na 31.12.2017 r.	102
Rysunek 25 Wskaźnik liczby gospodarstw bez deklaracji segregacji odpadów na 100 gospodarstw - stan na 31.12.2017 r.	106
Rysunek 26 Granice obszaru rewitalizacji – podobszar Osiedle Borki	141
Rysunek 27 Podobszar Osiedle Borki- Budynek Komunalny ul. Szeroka 27 oraz ul. Parkowa 5 w Tłuszczu	142
Rysunek 28 Granice obszaru rewitalizacji – podobszar Osiedle Centrum.....	146
Rysunek 29 Podobszar Osiedle Centrum - Budynek Ochotniczej Straży Pożarnej.....	147
Rysunek 30 Podobszar Osiedle Centrum - Parking przy stacji PKP	147
Rysunek 31 Podobszar Osiedle Centrum – Stadion Sportowy oraz ogródek jordanowski	148
Rysunek 32 Granice obszaru rewitalizacji – podobszar Osiedle Długa	151
Rysunek 33 Podobszar Osiedle Długa – Park przy ul. Długiej w Tłuszczu	152
Rysunek 34 Podobszar Osiedle Długa – Budynek przeznaczony na cele publiczne - Dzienny Dom Senior+, który przeznaczony jest dla osób powyżej 60 roku życia	152
Rysunek 35 Granice obszaru rewitalizacji – podobszar Osiedle Słoneczna	155
Rysunek 36 Podobszar Osiedle Słoneczna- fragment osiedla	156
Rysunek 37 Wizja efektów przeprowadzonej rewitalizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023	160
Rysunek 38 Cel główny Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023	164
Rysunek 39 Cele strategiczne Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023	164
Rysunek 40 Schemat dotyczący komplementarności poszczególnych elementów Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023	200
Rysunek 41 Konsultacje społeczne w ramach prowadzonego procesu rewitalizacji w Gminie Tłuszcz	232
Rysunek 42 Zaproszenie informacyjne dotyczące spotkań w ramach opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023	233
Rysunek 43 Dokumentacja fotograficzna dotycząca odbytego spaceru badawczego w ramach prac nad Programem Rewitalizacji.....	234
Rysunek 44 Dokumentacja fotograficzna - Spacer badawczy - Osiedle Centrum - obiekty wykorzystywane na cele publiczne	234
Rysunek 45 Dokumentacja fotograficzna - Spacer badawczy - Osiedle Centrum - obiekty wykorzystywane na cele publiczne	235
Rysunek 46 Dokumentacja fotograficzna - Spacer badawczy – Osiedle Długa – tereny przy ul. Długiej w Tłuszczu	236

Rysunek 47 Dokumentacja fotograficzna - Spacer badawczy – Osiedle Borki- budynki komunalne wraz z otoczeniem	236
Rysunek 48 Dokumentacja fotograficzna - Spacer badawczy – Osiedle Borki- budynki komunalne wraz z otoczeniem.....	237
Rysunek 49 Dokumentacja fotograficzna - Spacer badawczy – Osiedle Słoneczna	237
Rysunek 50 Dokumentacja fotograficzna - Spacer badawczy – Osiedle Słoneczna	237
Rysunek 51 Schemat mechanizmu zarządzania w procesie rewitalizacji na obszarze Gminy Tłuszcz	240
Rysunek 52 Zadania Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji (komórki merytorycznej w Urzędzie Miejskim w Tłuszczu)	242
Rysunek 53 Etapy monitoringu i ewaluacji Lokalnego Programu Rewitalizacji	251
Rysunek 54 Działania promocyjne na rzecz rewitalizacji	252

Spis wykresów

Wykres 1. Wskaźnik obciążenia demograficznego dla Gminy Tłuszcz w odniesieniu do danych dla Polski, województwa mazowieckiego, powiatu wołomińskiego oraz innych gmin miejsko-wiejskich powiatu wołomińskiego w latach 2011-2016	29
Wykres 2. Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców w Gminie Tłuszcz w latach 2011-2016 w odniesieniu do danych dla Polski, województwa mazowieckiego, powiatu wołomińskiego oraz innych gmin miejsko-wiejskich powiatu wołomińskiego	30
Wykres 3. Saldo migracji na 1 000 mieszkańców w ruchu wewnętrznym w Gminie Tłuszcz w latach 2011-2016 w odniesieniu do danych dla powiatu wołomińskiego, województwa mazowieckiego oraz gmin miejsko-wiejskich powiatu wołomińskiego	31
Wykres 4. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Tłuszcz w latach 2011-2016 w odniesieniu do danych dla powiatu wołomińskiego, województwa mazowieckiego, Polski oraz gmin miejsko-wiejskich powiatu wołomińskiego	32
Wykres 5. Wskaźnik funkcjonujących podmiotów gospodarczych na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w Gminie Tłuszcz, w odniesieniu do danych powiatu, województwa mazowieckiego, Polski oraz innych gmin miejsko -wiejskich powiatu wołomińskiego latach 2011-2016.....	33
Wykres 6. Wskaźnik jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze Regon na 10 000 mieszkańców w Gminie Tłuszcz, w odniesieniu do danych powiatu, województwa mazowieckiego, Polski oraz innych gmin miejsko - wiejskich powiatu wołomińskiego latach 2011-2016	34
Wykres 7. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności w Gminie Tłuszcz na tle danych przyjętych dla Polski, województwa mazowieckiego, powiatu wołomińskiego i gmin Radzymin oraz Wołomin w latach 2014-2016 ..	91
Wykres 1. Struktura respondentów ze względu na płeć.....	110
Wykres 2. Struktura respondentów ze względu na wiek	111
Wykres 3. Struktura respondentów ze względu na poziom wykształcenia	111
Wykres 4. Struktura respondentów ze względu na status zawodowy.....	112
Wykres 5. Struktura respondentów ze względu na sytuację materialną	113
Wykres 6. Struktura respondentów ze względu na okres zamieszkiwania w Gminie.....	114
Wykres 7. Struktura respondentów dotycząca zameldowania na obszarze Gminy.....	115
Wykres 8. „Który obszar gminy Tłuszcz powinien zostać poddany procesowi rewitalizacji, ponieważ jest najbardziej problemowy i najtrudniej się tam żyje?”	116
Wykres 9. "W której miejscowości Gminy Tłuszcz Pan/Pani mieszka?"	117
Wykres 10. "Proszę wskazać najpoważniejsze problemy społeczne występujące na obszarze wskazanym wcześniej przez Pana/Panią do rewitalizacji: (max 3 odpowiedzi)"	118
Wykres 11. „Proszę wskazać najważniejsze Pana/Pani zdaniem problemy gospodarcze, środowiskowe i przestrzenne na obszarze wskazanym wcześniej przez Pana/Panią do rewitalizacji (max 4 odpowiedzi)	119
Wykres 12. „Proszę wskazać 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem rodzaje przedsięwzięć społecznych, które powinny być realizowane”	120
Wykres 13. „Proszę wskazać 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem rodzaje przedsięwzięć inwestycyjnych, które powinny być realizowane na obszarze wskazanym wcześniej przez Pana/Panią do rewitalizacji”	122

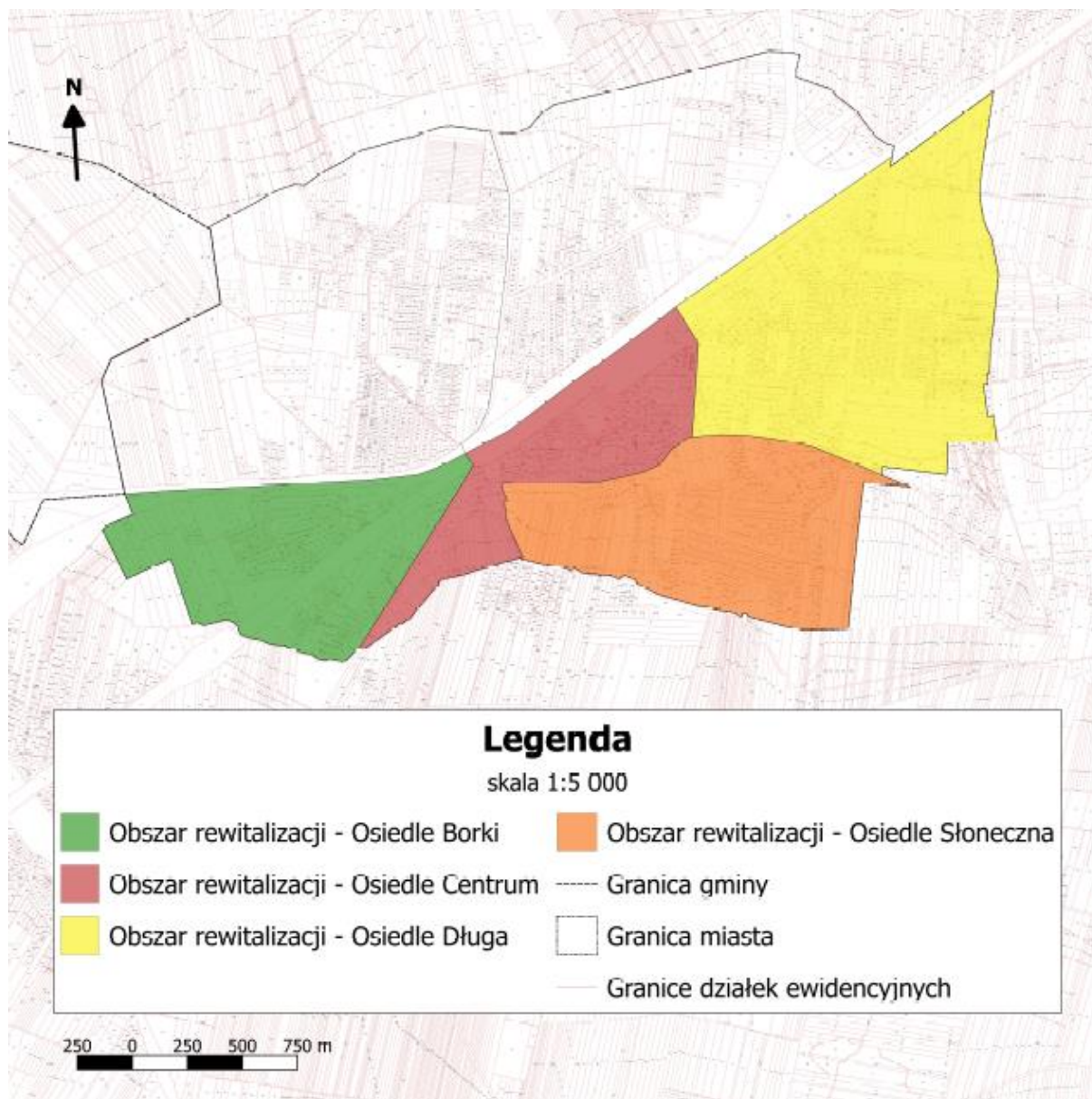
Spis map

Mapa 1 Mapa obszaru zdegradowanego w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023	128
Mapa 2 Obszar zdegradowany i obszar przeznaczony do rewitalizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023	137
Mapa 3 Obszar rewitalizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023	138

Spis załączników

Załącznik 1 - Mapa obszaru rewitalizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023	261
Załącznik 2 Opinia Sanepid.....	262
Załącznik 3 Opinia RDOŚ	264

Załącznik 1 - Mapa obszaru rewitalizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023

Załącznik 2 Opinia Sanepid

PAŃSTWOWY WOJEWÓDZKI INSPEKTOR SANITARNY W WARSZAWIE
WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO - EPIDEMIOLOGICZNA W WARSZAWIE

ul. Żelazna 79, 00-875 Warszawa, NIP: 527-020-98-30, REGON 000291799

Centrala: (022) 620 90 01/06; 654 79 21/24; Dyrektor: tel. (022) 620 37 19

www.wsse.waw.pl; e-mail: sekretariat@wsse.waw.pl

Warszawa, dn. 24 kwietnia 2018 r.

ZS.9022.621.2018
MK

Burmistrz Tłuszcza
ul. Warszawska 10
05-240 Tłuszcz

Odpowiadając na wniosek znak: ID.7010.4.4.2015.EB/23 z dnia 17.04.2018 r., dot. uzgodnienia odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu pn.: „Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023”, Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Warszawie wyjaśnia co następuje.

Zgodnie z art. 46 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2017 r. poz. 1405, z późn. zm.) przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają projekty:

- 1) koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, planów zagospodarowania przestrzennego oraz strategii rozwoju regionalnego;
- 2) polityk, strategii, planów lub programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, opracowanych lub przyjmowanych przez organy administracji, wyznaczających ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;
- 3) polityk, strategii, planów lub programów innych niż wymienione w pkt. 1 i 2, których realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000 jeżeli nie są one bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynikają z tej ochrony.

Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest wymagane także w przypadku projektów innych niż wymienione w art. 46 ww. ustawy, jeżeli w uzgodnieniu z właściwym organem, o którym mowa w art. 57, organ opracowujący projekt dokumentu, stwierdzi, że wyznaczają one ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na

środowisko lub że realizacja postanowień tych dokumentów może spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko.

Celami strategicznymi przedłożonego przy wystąpieniu dokumentu są: zmniejszenie poziomu dysfunkcji społecznych oraz wzrost poziomu życia, aktywności i integracji społecznej na obszarze rewitalizacji; pobudzenie lokalnej gospodarki poprzez wzrost liczby nowych podmiotów gospodarczych oraz wsparcie instytucjonalne dla już funkcjonujących; podniesienie atrakcyjności osiedleńczej dzięki działaniom inwestycyjnym w aspekcie założeń technicznych, przestrzennych i środowiskowych. Efektem tych działań będzie poprawa warunków życia mieszkańców oraz ożywienie gospodarcze zdegradowanych obszarów gminy Tłuszcz

„Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023” nie wyznacza ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a realizacja jego postanowień nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko, zatem nie wymaga - zdaniem Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Warszawie - przeprowadzenia procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, o której mowa w dziale IV ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2017 r., poz. 1405, z późn. zm.).

(dokumentację pozostawiono w aktach WSSE)

Otrzymuje:
Adresat

ZASTĘPCA
Państwowego Wojewódzkiego Inspektora
Sanitarnego w Warszawie
Arkadiusz Chelstowski

Załącznik 3 Opinia RDOŚ

**REGIONALNY DYREKTOR
OCHRONY ŚRODOWISKA
W WARSZAWIE**

Warszawa, dnia 14 maja 2018 r.

WOOS-III.410.243.2018.JD

Burmistrz Tłuszcza
ul. Warszawska 10
05-240 Tłuszcz

W odpowiedzi na pismo z dnia 17.04.2018 r., znak: ID.7010.4.4.2015.EB/22, w sprawie odstąpienia od konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023, po zapoznaniu się z przedłożoną dokumentacją stwierdzam, co następuje.

Przedmiotowy projekt nie jest dokumentem, dla którego, zgodnie z art. 46 i art. 47 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2017 r., poz. 1405, ze zm.), wymagane jest przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, gdyż z analizy uwarunkowań, o których mowa w art. 49 ww. ustawy wynika, iż:

- realizacja ustaleń przedmiotowego dokumentu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko,
- realizacja ustaleń przedmiotowego dokumentu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na obszar Natura 2000,
- przedmiotowy dokument nie wyznacza ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Głównym celem realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023 jest rozwój społeczny i zawodowy mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki podniesieniu ich poziomu życia i podniesieniu jakości kapitału społecznego. Przedstawione w dokumencie kierunki działań, podporządkowane konkretnym celom strategicznym, służą eliminacji lub ograniczeniu występujących negatywnych zjawisk w sferze społecznej, gospodarczej, funkcjonalno-przestrzennej, technicznej i środowiskowej, a ich wdrożenie jest niezbędne do rozwiązania zdiagnozowanych sytuacji problemowych.

Teren gminy Tłuszcz znajduje się poza obszarowymi formami ochrony przyrody podlegającymi ochronie z mocy ustawy o ochronie przyrody z 2004 r.

Jak wynika z przedłożonego dokumentu, w ramach realizacji założeń Programu zaplanowano termomodernizację budynków.

Prace dotyczące termomodernizacji budynków mogą spowodować zniszczenie siedlisk zwierząt, w tym podlegających ochronie gatunkowej na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody oraz umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną. Wobec tego budynki przewidziane do termomodernizacji (m.in. poprzez docieplenie ścian zewnętrznych i stropodachów) powinny być poddawane inwentaryzacji ornitologicznej i chiropterologicznej, gdyż nie tylko strychy, stropodachy czy otwory wentylacyjne, ale także niewielkie, kilkucentymetrowej średnicy otwory, czy szczeliny w budynkach mogą świadczyć o obecności kryjówek wykorzystywanych przez ptaki i nietoperze jako miejsca lęgowe czy schronienia. Taki sposób postępowania pozwoli praktycznie

na wyeliminowanie ww. oddziaływań. W stosunku do dziko występujących gatunków roślin, grzybów, zwierząt objętych ochroną gatunkową ustawodawca określił w art. 51 ust. 1 i art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 142, ze zm.) katalog zakazów. Może nastąpić sytuacja, że przeprowadzenie planowanych czynności będzie mogło być zrealizowane dopiero po uzyskaniu stosownego zezwolenia na odstępstwo od zakazów w stosunku do gatunków chronionych. Ustawodawca w art. 56 ustawy określił, na jakich zasadach mogą mieć miejsce odstępstwa od generalnej reguły, jaką jest ochrona gatunkowa.

REGIONALNY DYREKTOR
Ochrony Środowiska w Warszawie

Arkadiusz Stembida

Otrzymują:

- 1) adresat
- 2) aa.